

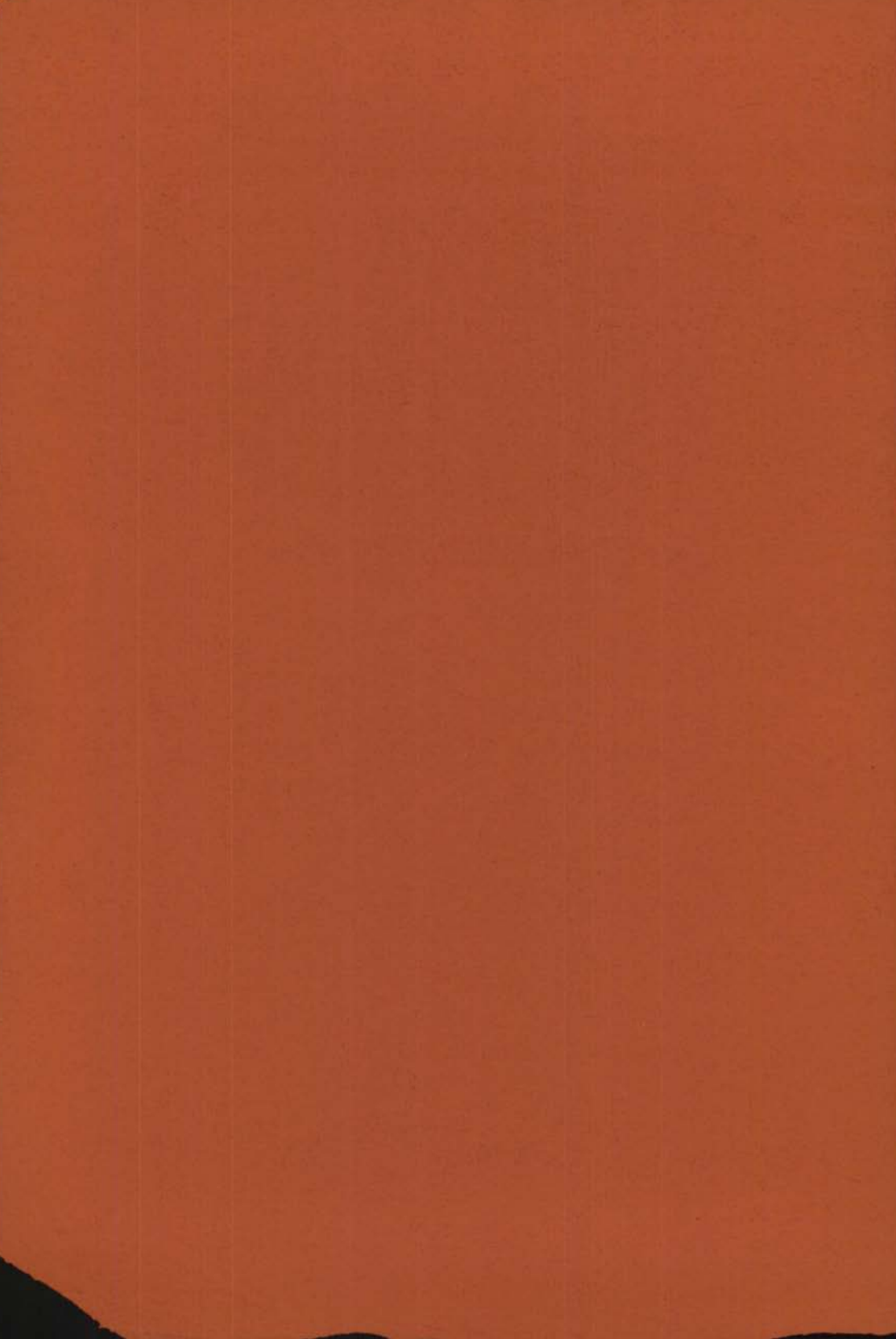
DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING 1934

UTAREIDET VED PARTIKONTORET

OSLO 1935
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

DET NORSKE ARBEIDERPARTI

BERETNING 1934

UTAREIDET VED PARTIKONTORET

OSLO 1935
ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

Innholdsfortegnelse.

	Side
Centralstyret og landsstyret	4
Partikontoret	5
Representasjon	5
Utvalg og komitéer	6
Organisasjons- og medlemsoversikt	7
Agitasjonen	8
Foredragsturnéer	8
Enkeltforedrag	13
1. mai	24
Antimilitær agitasjon	31
By- og herredslaget	32
Kvinnesekretariatet	37
Fram-fylkingen	40
Arbeidernes Ungdomsfylking	42
Studerende ungdom av D. N. A.	43
Landskomitéen mot krig og fascisme	45
Arbeiderbladet	46
Arbeidernes Pressekontor	47
Partipressen	47
Det norske Arbeiderpartis Forlag	49
Arbeiderbevegelsens Arkiv	49
Conrad Mohrs Legat	50
Nordiske samarbeidet	50
Internasjonale forbindelser	51
Arbeidernes Justisfond	52
Solidaritetsaksjon for de østerrikske arbeidere	53
Kriseplanen	55
Kommunevalget	57
Stortingsgruppens beretning	89

1934.

Året 1934 vil bli stående som et av de betydeligste år i partiets hittidige historie, både politisk og organisasjonsmessig.

Kriseplanen som blev fremlagt ved årets begynnelse, kom til å bli det centrale i all offentlig drøftelse av den økonomiske krise. Kriseplanen skygget for alt det pusleri de borgerlige partier har hatt å fare med i disse kriseårene. Den fenget momentant da den blev fremlagt. Hundretalls folkemøter gav planen sin tilslutning. Ved kommunevalget var det planens retningslinjer i arbeidsløshets- og gjeldsspørsmålet som blev det dominerende. Kommunevalget blev da også en bekreftelse av den store valgseier ved stortingsvalget 1933.

Vårt parti hadde en fremgang på 1293 representanter fra forrige kommunevalg. Det blev i alt valgt 5101 representanter for partiet. Vi erobret flertall i 182 kommuner mot sist i 88. Den politiske tilslutning partiet kan opvise i året, er underbygget organisatorisk.

Partiet har hatt en tilvekst på 241 foreninger og teller nu 2 366 foreninger. Medlemstallet er steget med 9 187 fra foregående år til 104 514 medlemmer.

Centralstyret og landsstyret.

Sammensetning.

Centralstyret har hatt følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, Magnus Nilssen, viceformann, Martin Tranmæl, redaktør, Halvard Olsen, Eugen Johannessen, Einar Gerhardsen, Alfred Madsen, Valdemar Nielsen, Osvald Johnsen, Eugen Pettersen. Sigrid Syvertsen og Helga Ramstad valgt av Kvinnesekretariatet. Ungdomsfylkingens representant var inntil Fylkingens landsmøte i mai Per Lie, senere Gunnar Sand.

Varamenn: Martin Liengen, Halvard M. Lange, Olaf Hansen, Jens Teigen, Helga Karlsen, Erling Anthonsen, Herman E. Stordalen. Suppleanter for Kvinnesekretariatets medlemmer: Rachel Grepp og Inger Kristiansen. Varamann for Ungdomsfylkingens representant var Kåre Hansen inntil mai, senere Finn Moe.

Landsstyret: Trygve Lie, Akershus, Magnus Johansen, Østfold, Oscar Nilsen, Hedmark, Bjarne Borgan, Opland, Karl Nedberg, Buskerud, Trygve Bratteli, Vestfold, Johan Magnussen, Telemark, Albert Karlsen, Aust-Agder, Aasmund Kulien, Vest-Agder, Nils Norheim, Stavanger, I. K. Hognestad, Rogaland, Mons Lid, Bergen, Jakob Kolrud, Hordaland, Hans Kvam, Sogn og Fjordane, M. Landstad, Møre, Johan Nygaardsvold, Sør-Trøndelag, Ole Øisang, Trondheim, Wilhelm Flotvik, Nord-Trøndelag, Andreas Moan, Nordland, Sverre Stople, Nordland, Gitta Jønsson, Troms, Gustav Engedal, Finnmark.

Varamenn: Ivar Opsahl, Drammen, Albert Vang, Østfold, Oscar Andersen, Telemark, Anders Otting, Nordland, Ida Nordahl, Nord-Trøndelag, Harald Skutvik, Møre, Bertrand Bakke, Rogaland, Kr. Fjeld, Hedmark.

Møter.

Centralstyret har holdt 25 møter og behandlet 272 saker. Det er holdt 2 fellesmøter med stortingsgruppens styre, hvor det blev behandlet 3 saker.

Landsstyret har vært innkalt en gang, 13—15 januar, og holdt da 3 møter og behandlet 14 saker. Samtidig belv det holdt fellesmøte med stortingsgruppen og Landsorganisasjonens sekretariat til behandling av krisepanen. I alt holdt 31 møter og behandlet 278 saker.

I landsstyrets 3 møter blev behandlet beretning, regnskaper og budgetter, forholdet til Norsk Bonde- og Småbrukerlag og Krisehjelpen, Gifte kvinner i erhvervslivet, Spørsmålet om optagelse av arbeidsløses foreninger i partiet. Videre blev krisepanen behandlet.

Partikontoret.

Foruten formannen har personalet ved kontoret vært: Thina Thorleifsen, kvinnesekretær, K. M. Nordanger, kommunalsekretær, Hjalmar Dyrendahl, kontorsekretær.

Det øvrige personale ved kontoret er øket med 1 kontordame, så det består av 2 kontordamer, og felles med forlaget kassererske, dessuten 1 visergutt. Kontoret flyttet 17 november fra Folkets Hus over til Folke-teaterbygningen.

Representasjon.

Centralstyrets representanter i Kvinnesekretariatet har vært: Valdemar Nielsen og Halvard Manthey Lange med Erling Anthonsen som varamann.

I Ungdomsfylkingens centralstyre Einar Gerhardsen med Hjalmar Dyrendahl som varamann.

Efter innbydelse av Nordisk Samarbeidskomité som består av representanter for de socialdemokratiske partier og de faglige landsorganisasjoner i Danmark, Sverige, Finnland og Island, var partiet representert sammen med representanter fra Landsorganisasjonen på en konferanse komitéen holdt i Stockholm 17—18 august. Partiets representanter på konferansen var Oscar Torp, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl og Johan Nygaardsvold.

Finn Moe representerte partiet på en konferanse i Samarbeidskomitéen for de uavhengige arbeiderpartier i London 27 januar.

På Landsorganisasjonens kongress møtte Magnus Nilssen og Eugen Pettersen som partiets representanter.

Oscar Torp og Martin Tranmæl representerte partiet på Ungdomsfylkingens landsmøte.

På Jernbaneforbundets landsmøte var partiet representert ved Valdemar Nielsen og på Norsk Centralforening for Boktrykkes landsmøte Oscar Torp.

Centralstyret har vært representert ved fylkes- og kretsparliers årsmøter ved følgende: Hedmark: Oscar Torp, Hordaland: Alfred Madssen, Nordland: Oscar Torp, Gudbrandsdalen: Olav Steinnes, Akershus: Magnus Nilssen, Vest-Opland: Hjalmar Dyrendahl, Telemark: Halvard Manthey Lange, Aust-Agder: O. Kirkvaag, Vest-Agder: Oscar Torp, Sogn og Fjordane: K. M. Nordanger, Nordmøre: Ole Øisang.

Utvalg og komiteer.

De faste utvalg og komiteer har hatt følgende sammensetning i 1934:

Agitasjonsutvalg: Oscar Torp, formann, Martin Tranmæl, Einar Gerhardsen, Valdemar Nielsen, Thina Thorleifsen med Hjalmar Dyrendahl som sekretær.

Internasjonale utvalg: Oscar Torp, formann, Håkon Meyer, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Alfred Madsen med Finn Moe som sekretær.

Det antimilitære landsutvalg: Oscar Torp, formann, Einar Gerhardsen og Hjalmar Dyrendahl fra partiet. Per Lie og Rolf Forsberg fra Fylkingen.

Kooperative utvalg: Jens Teigen, formann, Sven Svensson, Sigrid Syvertsen, Bjarne Jullum og Osvald Johnsen.

Forlagskomité: Oscar Torp, formann, Håkon Lie og Ole Colbjørnsen. Forlagets bestyrer, Kolbjørn Fjeld, er komitéens sekretær.

«Arbeiderbladet»s kontrollkomité: Oscar Torp, formann, Eugen Johannessen og Jens Teigen valgt av centralstyret, Oskar Syvertsen fra Oslo Arbeiderparti, Karl Andersen fra Aker Arbeiderparti, Gunnar Disenaaen fra Oslo og Omegns faglige Samorganisasjon, Hans Amundsen representant for redaksjonspersonalet og Alf Agnor for ekspedisjonspersonalet. Bladets disponent, O. Kirkvaag, er komitéens sekretær.

Arbeidernes Aktietrykkeris styre: Oscar Torp, formann, Valdemar Nielsen, Jens Teigen, Torbjørn Henriksen, Max Madle, Severin Arnesen og Th. O. Øverlie.

Partiets og Landsorganisasjonens samarbeidskomité: Oscar Torp og Martin Tranmæl fra partiet, Halvard Olsen og Johs. M. P. Ødegaard fra Landsorganisasjonen med Alfred Madsen som sekretær.

Idrettssamarbeidskomitéen: Trygve Lie og Rolf Hofmo fra Idrettsforbundet, Olav Hindahl og Elias Volan fra Landsorganisasjonen, Oscar Torp og Einar Gerhardsen fra partiet.

Arbeidernes Justisfonds styre: Trygve Lie, formann, Torbjørn Henriksen og Lars Evensen fra Landsorganisasjonen, Oscar Torp og Einar Gerhardsen fra partiet.

Arbeiderbevegelsens Russlandskomité: Kolbjørn Fjeld og Ole Colbjørnsen fra partiet, Aase Lionæs og Edv. Bull fra Fylkingen, Alfred Madsen og Johs. M. P. Ødegaard fra Landsorganisasjonen.

Landskomitéen mot krig og fascisme: Oscar Torp og Eugen Johannessen fra partiet, Trygve Lie og A. Birkeland fra Landsorganisasjonen, Per Lie og Rolf Forsberg fra Fylkingen til august måned. Senere Finn Moe og Alf Ottesen.

Organisasjons- og medlemsoversikt.

Den store fremgang partiet organisasjonsmessig har hatt i foregående år, er fortsatt også i år. Det har vært en tilvekst av 241 foreninger fra 2 125 foregående år til 2 366.

Medlemstallet er øket med 9 187 fra 95 327 foregående år til 104 514.

Det er den største medlemstilvekst partiet noget år har hatt. Vi nærmer oss nu det høyeste medlemstall partiet nogen gang har hatt. Det var i 1918 da medlemstallet var 105 000.

Organisasjonsoversikt ved årsskiftet 1934—35.

Nr.	Organisasjon	Antall foreninger	Antall medlemmer	Derav kvinner
1	Østfold	140	5 630	1 200
2	Akershus	228	5 850	964
3	Hedmark	205	4 800	550
4	Gudbrandsdalen	88	1 478	348
5	Vest-Opland	101	2 936	294
6	Buskerud	190	5 449	790
7	Vestfold	75	3 116	410
8	Telemark	123	5 000	800
9	Aust-Agder	45	1 479	287
10	Vest-Agder	38	1 336	115
11	Rogaland	28	812	138
12	Hordaland	66	1 230	213
13	Sogn og Fjordane	80	1 000	150
14	Søndmør og Romsdal	31	855	106
15	Nordmør	71	1 440	120
16	Sør-Trøndelag	103	2 669	592
17	Inntrøndelag	95	2 266	388
18	Namdalen	68	1 569	311
19	Sør-Helgeland	13	222	11
20	Nord-Helgeland	31	759	86
21	Nordland	104	2 805	214
22	Nordre Salten	37	897	81
23	Trondenes	7	221	55
24	Senjen	7	166	40
25	Nord-Troms	64	1 766	240
26	Vest-Finnmark	32	872	128
27	Øst-Finnmark	40	995	190
28	Oslo	132	39 312	7 000
29	Drammen	25	1 311	103
30	Stavanger	22	2 526	250
31	Haugesund	9	921	42
32	Bergen	39	1 416	75
33	Trondheim	29	1 410	250
Tilsammen		2 366	104 514	16 541

Agitasjonen.

Agitasjonen fikk en ualmindelig god start allerede fra januar måned. Da blev det satt inn en veldig møtekampanje for tilslutning til kriseplanen. Denne kampanje blev planlagt i slutten av forrige beretnings år. Partiet og Landsorganisasjonen offentliggjorde oprop om gjennom folkemøter å gi sin tilslutning til kriseplanen. Det blev sendt ut særskilte møteplakater. Kriseplanen blev offentliggjort 17 januar. Påfølgende lørdag og søndag blev kampanjen innledet med 90 møter og nu gikk det slag i slag med møter frem til Stortinget 20 mars begynte behandlingen av krisespørsmålene. Den dag blev det i flere byer holdt demonstrasjoner. I Oslo var det således en demonstrasjon som samlet 30 000 deltagere utenfor Stortinget. I løpet av de to måneder fra møtekampanjen blev innledet til Stortinget begynte behandlingen av krisespørsmålene, blev det gjennom partikontoret ordnet med talere til 305 møter. Men antall møter og demonstrasjoner som blev arrangert av partiavdelingene og samorganisasjonene er adskillig større, idet en rekke organisasjoner skaffet talere selv. Man kan sikkert regne med at det blev holdt 400 møter.

Det fortsatte med en omfattende agitasjonsvirksomhet gjennom møter hele våren og stevner i sommermånedene til valgkampen for alvor satte inn i august. Nogen fullstendig oppgave over hvor mange foredrag som er holdt har vi ikke, idet partikontoret også i år mangler oppgave fra enkelte distriktsorganisasjoner og foredragsholdere, men den oversikt som nedenstående viser, gir god beskjed om at det har vært en omfattende agitasjonsvirksomhet. Oversikten viser at det i alt er holdt 545 foredrag på 29 turnéer og 3 596 enkeltforedrag. Dertil kommer 440 foredrag 1 mai. I alt 4 141 foredrag.

Foredragsturnéer.

Helga Karlsen på Hedmark.

I september måned reiste *Helga Karlsen* på en ukes turné på Hedmark. Hun holdt foredrag på følgende steder: Åmot, Rena, Elverum (2), Åsnes, Furnes, Moelv, Hamar, Stange, Herredsvang, Ådals Bruk. Tilsammen 11 foredrag.

Thina Thorleifsen på Opland.

Siste uke i september reiste *Thina Thorleifsen* på Vest-Opland. Hun holdt foredrag på disse steder: Kolbu (2), Totenviken, Kapp, Hundalen, Vardal, Bøverbru, Raufoss, Gran, Harestua. Tilsammen 10 foredrag.

Martin Smeby på Opland.

Siste uken før valget reiste *Martin Smeby* på sammenhengende turné på Vest-Opland. Han holdt foredrag i disse bygder: Fluberg, Nordre Land (3), Torpa (2), Etnedal (3). Tilsammen 9 foredrag.

Anna Helgesen i Telemark.

Under valgkampen reiste *Anna Helgesen* på 2 turnéer i Telemark. Hun holdt foredrag på følgende steder: Mæl, Rjukan, Hovin, Hjuksebø, Noragutu, Gvarv, Bø, Skien, Borgestad, Skottfoss, Porsgrunn, Brevik, Stathelle, Langesund, Kragerø, Treungen, Vråliosen, Fyresdal, Lårdal. Tilsammen 19 foredrag.

Bjarne Borgan i Telemark og Aust-Agder.

Fra 15 september til 7 oktober reiste *Bjarne Borgan* på sammenhengende turné i Vest-Telemark og Aust-Agder. I Telemark holdt han foredrag på følgende steder: Lårdal (2), Veum, Fyresdal, Dalen, Skafså, Rauland, Vinje (2), Vrådal, Nissedal, Treungen. Tilsammen 12 foredrag.

Borgan fortsatte turen fra Telemark til Aust-Agder. Her holdt han foredrag i disse kommuner: Åmli, Gjøvdal, Tovdal, Mykland, Herefoss, Birkenes, Lillesand, Fevik, Fjære, Hisøy, Flosta, Tromøy, Øyestad, Froland (2), Ø. Moland, Tvedestrand. Tilsammen 17 foredrag.

I alt 29 foredrag.

Thina Thorleifsen i Agder-fylkene.

I første halvdel av september foretok *Thina Thorleifsen* sammenhengende foredragsreise i Agder-fylkene. I Vest-Agder holdt hun foredrag på følgende steder: Kristiansand, Mandal (2), Vigeland, Farsund, Liknes, Vennesla, Greipstad, Vågsbygda. I Aust-Agder på følgende steder: Lillesand, Grimstad, Fevik, Øyestad, Froland, Hynnekleiv, Stokken, Vestre Tromøy, Myra, Gjerstad, Risør. Tilsammen 20 foredrag.

I. K. Hognestad i Vest-Agder.

I siste uke av oktober foretok *I. K. Hognestad* en foredragsreise i Vest-Agder og holdt på turen foredrag i følgende kommuner: Nes, Lista (2), Søgne, Spangereid, Sør-Audnedal, Halse. Tilsammen 7 foredrag.

Olav Oksvik i Vest-Agder.

I september måned reiste *Olav Oksvik* på turné i Vest-Agder. Han holdt foredrag på følgende steder: Bakke, Flekkefjord, Tonstad, Fjotland, Lyngdal, Farsund, Kvinesdal, Lista (2), Vigmostad, Spangereid,

Sør-Audnedal, Holum, Mandal, Halså, Greipstad, Vennesla,, Kristiansand. Tilsammen 18 foredrag.

Johan Nygaardsvold på Vestlandet og Sørlandet.

Fra 10 til 30 september foretok *Johan Nygaardsvold* en sammenhengende reise fra Nordmøre rundt kysten til Porsgrunn. På turen holdt han foredrag på følgende steder: Tingvoll, Bremsnes, Kristiansund, Molde, Ålesund, Hareid, Breim, Førde, Vadheim, Høyanger (2), Nesttun, Bergen, Laksvåg, Sauda, Haugesund, Bryne, Stavanger, Kristiansand, Grimstad, Arendal, Porsgrunn. Turen blev avsluttet med foredrag i Mjøndalen og Drammen. Tilsammen 24 foredrag.

Olaf Kullmann på Sørlandet og Vestlandet.

I månedene februar—mai foretok *Olaf Kullmann* 2 foredragsreiser i Agder-fylkene og Rogaland. Turnéene blev ordnet gjennom Landskomitéen mot krig og fascisme. I Aust-Agder talte Kullmann på følgende steder: Arendal, Åmli, Birkenes, Bygland, Eide, Evje, Froland, Gjerstad, Gjøvdal, Herefoss, Hisøy, Hornnes, Holt, Mykland, Sønedeled, Tovdal, Tromøy, Vegårshei, Moland, Øystad, Risør, Tvedestrand, Grimstad, Lillesand og Fevik. Tilsammen 25 foredrag.

I Vest-Agder blev holdt foredrag på følgende steder: Kristiansand, Mandal, Flekkefjord, Farsund, Åserval, Greipstad, Grindheim, Hægeland, Konsmo, Laudal, Lista, Søgne, Sør-Audnedal, Vennesla. Tilsammen 14 foredrag. Turen gikk så til Rogaland, hvor det blev holdt foredrag på disse steder: Egersund, Sandnes, Stavanger, Sauda, Tau, Skudeneshavn, Haugesund, Visnes, Akrehamn, Kopervik, Hjelmeland, Sola, Jørpeland og Ålgård. Tilsammen 14 foredrag.

Under valgkampen foretok Kullmann på ny 2 foredragsreiser på Vestlandet. Først i Sogn og Fjordane. Her holdt han foredrag på følgende steder: Årdal (2), Hermandsvik, Balestrand, Vik, Høyanger, Skjerjehamn, Lavik, Vadheim, Sande, Dale, Stongfjorden, Måløy, Nordfjordeid, Sandane, Jølster. Tilsammen 16 foredrag.

Senere reiste Kullmann til Hordaland. Der talte han på møter i: Bergen, Laksevåg, Stord (3), Ålvik, Norheimsund og Odda. Tilsammen 8 foredrag.

I alt blev det på disse turnéer holdt 77 foredrag.

Olaf Kullmann i Gudbrandsdalen.

I september foretok *Olaf Kullmann* en foredragsreise i Gudbrandsdalen. Han holdt foredrag i disse bygder: Skjåk, Vågå, Otta, Sel,

Kvam, Vinstra, Harpefoss, Hundorp, Fåvang, Øyer og Tretten. Tilsammen 11 foredrag.

I. K. Hognestad i Rogaland.

I første halvdel av oktober reiste *I. K. Hognestad* på foredragsreise i Rogaland. Han talte på møter i disse kommuner: Skudesnes, Akra, Stangeland, Tysvær (2), Sauda (2), Hetland, Madla, Høyland, Strand (2), Moi, Egersund og Time (2). Tilsammen 16 foredrag.

Johan Jensen i Sogn og Fjordane og Hordaland.

Johan Jensen reiste på to agitasjonsturnéer på Vestlandet i valgkampen. Første tur var i Sogn og Fjordane. Her holdt han foredrag på 25 steder. Etter en ukes opphold reiste Jensen til Hordaland og talte i alt på 20 møter. Tilsammen 45 foredrag.

Anders Lothe i Sogn og Fjordane.

Under valgkampen reiste *Anders Lothe* på en foredragsturné i Sogn og Fjordane. Han holdt foredrag i disse kommuner: Askvoll (2), Hyllestad (4), Lavik (2), Eikefjord, Vevring og Florø. Tilsammen 11 foredrag.

Martin Smeby i Møre.

I september reiste *Martin Smeby* på 3 ukers tur i Møre. Han holdt foredrag på disse steder: Bolsøy, Molde, Tresfjord, Vestnes (2), Vøy, Nesset (2), Nord-Aukra, Herøy, Vatne, Skodje, Haram (2), Vigra, Leikanger, Rovde, Vannylven (3), Borgund, Øre, Gjemnes, Øksendal, Tingvoll (3), Ålvundeid, Kvernes, Bremsnes, Straumsnes og Sunndal (2). Tilsammen 33 foredrag.

Bjørn Eriksen i Møre.

Fra 23 september til 9 oktober reiste *Bjørn Eriksen* på en agitasjonsturné i Møre. Han holdt foredrag på følgende steder: Marstein, Åndalsnes, Veblungsnes, Vestnes, Molde, Otterøya (2), Tomrefjorden, Ålesund (2), Ørstavik, Volda, Lauvstad, Hareid, Bratvåg, Spjelkavik, Ertresvåg, Vatne og Kristiansund. Tilsammen 19 foredrag.

Johan Wiik i Nordmøre.

I september reiste *Johan Wiik* på agitasjonstur i Nordmøre. Han holdt foredrag på følgende steder: Dromnes, Stemshaug, Aure, Lesund, Foldfjorden, Indre Foldfjord, Indre Aure, Tustna, Dale, Bolga, Vågland, Betten, Bøfjorden, Bæverfjord, Øvre Surnadal, Rindal og Rindalskoen. Tilsammen 17 foredrag.

Peder Alsvik i Nordmøre.

I første halvdel av oktober foretok *Peder Alsvik* en agitasjonsreise i Nordmøre. Han holdt foredrag i disse kommuner: Hopen, Edøy (2), Bratvær (2), Kornstad (3), Eide, Kvernes og Stangvik (2). Tilsammen 12 foredrag.

Sigrid Syvertsen i Namdal og Møre.

Sigrid Syvertsen foretok en sammenhengende agitasjonstur i Namdal og Møre i september. I Namdal holdt hun foredrag på følgende steder: Klinga, Skamvoll, Jøa, Kolvereid (2), Nærøy, Namsos, Grong og Salsbruket. Tilsammen 9 foredrag.

Fra Namdal gikk turen til Møre. Her holdt hun foredrag på disse steder: Rindalsskogen, Surnadal, *Sunndalsøra*, Torjolvågen, Tingvoll, Vågland, Engjan, Foldfjorden, Leira, Bolgen, Kristiansund (2), Bruhagen, Kvernes, Spjelkavik, Langvågen, Ålesund (2), Brandal, Hareid, Ulsteinsvik og Bratvågen. Tilsammen 22 foredrag.

I alt 31 foredrag.

Amund Skarholt i Sør-Trøndelag.

I september reiste *Amund Skarholt* på en agitasjonstur i Gauldal og holdt foredrag på disse steder: Holtålen, Ålen (5), Glåmos (2) og Røros. Tilsammen 9 foredrag.

Hans Ystgaard i Namdal.

I september reiste *Hans Ystgaard* på foredragsreise i Namdal. Han holdt foredrag i følgende kommuner: Salsbruket, Klinga (2), Vemundvik (2), Otterøy, Nord-Statland, Overhalla, Grong (2), Namsskogen (3), Harran, Nordli, Flatanger (3), Vikna, Nærøy, Kolvereid, Høylandet og Namsos. Tilsammen 23 foredrag.

Amund Skarholt i Helgeland.

Amund Skarholt reiste på turné i Nordre Helgeland i september—oktober. Han holdt foredrag i følgende kommuner: Nordvik (2), Lurøy (2), Nesna (5), Rødøy (2), Leirfjord (2), Drevja, Mosjøen, Grane, Vefsn, Mo, Nord-Rana (3), Sør-Rana, Hemnes, Tjøtta (4), Alstahaug (2) og Stamnes (2), Herøy (2). Tilsammen 33 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen i Nordland.

I september—oktober reiste *Aldor Ingebrigtsen* på turné i Søndre Salten og holdt foredrag i følgende kommuner: Fauske (4), Skjerstad (4), Saltdal (3), Beiarn (4), Bodin (6) og Bodø. Tilsammen 22 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen i Finnmark.

I siste halvdel av august reiste *Aldor Ingebrigtsen* på en turné i Finnmark. Han holdt foredrag på følgende steder: Kirkenes, Melkefors, Kiberg, Bunes, Vestre-Jakobselv, Vadsø, Smalfjord, Skjånes, Finnkongkeila, Mehamn og Berlevåg. Tilsammen 11 foredrag.

Peder Holt i Øst-Finnmark.

Under valgkampen reiste *Peder Holt* på en ukes turné i Øst-Finnmark og holdt 12 foredrag i disse herreder: Berlevåg, Gamvik, Tana, Nordvaranger.

Gitta Jønsson i Vesterålen.

I siste halvdel av september reiste *Gitta Jønsson* på turné i Vesterålen. Hun holdt foredrag på disse steder: Andenes, Dverberg, Alsvåg, Langnes, Sommerøy, Barkestad, Finvåg, Hovden, Myrvåg, Eidet, Straume, Grønning, Sannes, Sortland, Sigersfjord, Maurnes og Skjoldhamn. Tilsammen 16 foredrag.

Enkeltforedrag.

Oscar Torp: Oslo (69), Sarpsborg (2), Kongsvinger, Kristiansand (2), Askim, Horten, Nesodden (2), Halden, Moss, Trondheim, Lillehammer, Bergen (2), Elverum (3), Tønsberg, Lillestrøm (2), Bodø (2), Harstad, Tromsø (2), Hammerfest (2), Narvik (2), Hillestad, Gjøvik, Ytre Rendal, Aker (4), Flatdal, Seljord, Kviteseid, Drammen, Skiptvedt, Borge (2), Kråkerøy (2), Fredrikstad, Oppegård. Tilsammen 117 foredrag.

Martin Tranmæl: Oslo (57), Lillestrøm (2), Hamar (2), Hurum, Melhus (2), Harpefoss, Moss, Herøya, Drammen (2), Heggedal, Nesset, Lørenskog (2), Arendal, Fredrikstad, Ytre Rendal, Gausdal, Follebu, Åsnes, Brandval, Strømmen, Raufoss, Torpa, Aker (3), Feiring, Jessheim, Nannestad (2), Nes (2), Blaker, Bærum, Nittedal, Ringsaker (3), Vinnan, Fetsund, Lier, Porsgrunn, Skien og Notodden. Tilsammen 105 foredrag.

Konrad Knudsen: Norheimsund, Ulvik, Øystese (2), Ådal (2), Hallingby (2), Jevnaker, Vestfossen (2), Hole (4), Åmot (2), Hønefoss (7), Tyristrand (4), Skotselv (3), Viul (2), Vegårsfjerdingen (4), Uvdal, Veggli, Norderhov (7), Mjøndalen, Veme (2), Drammen, Sigdal (3), Nymoen, Geithus (2), Nore, Åros (2), Røyken, Hurum (2), Hen (2), Hokksund, Krøderen, Ask, Drolsum (2), Vikesund (2), Krokstadelven

(2), Solbergelven, Lierstranden, Lier (4), spikkestad, Hyggen, Slemmestad, Kongsberg, Labro, Ilvittingfoss, Efteløt, Hostvedt, Sokna (3), Sætre, Geilo, Steinberg. Tilsammen 93 foredrag.

K. M. Nordanger: Trondheim (3), Horten, Tønsberg, Nannestad, Lillestrøm (4), Oslo (4), Gjerdrum, Skjåk, Lom (2), Nordre Høland, Søndre Høland, Haugesund (2), Fet, Drammen (3), Vestby, Bremsnes (2), Lærdal (2), Norderhov (2), Strømmen (2), Sandane (2), Nesodden (2), Sørums, Orkanger, Meldal (2), Rælingen (2), Nes-Romerike (2), Brudvik (2), Haus (2), Manger (2), Hordabø (2), Os, Stord (2), Evanger, Voss (2), Aker, Ringsaker, Stjørdal, Skogn, Verdal, Levanger, Sparbu, Steinkjer, Beitstad, Verran, Snåsa, Eidsvoll (2), Sannidal, Drangedal (3), Larvik, Sandefjord, Blaker, Stavanger (2). Tilsammen 83 foredrag.

Johan Jensen: Hoff, Flisa, Kråkstad, Norderhov (3), Modum (2), Oslo (2), Hønefoss, Nordstrand, Totenvika, Gol (6), Lærdal (2), Muggerud, Skurdalen (2), Geilo (2), Svenkerud, Rukkedalen, Nesbyen (2), Hemsedal, Ål (3), Torpe. Tilsammen 35 foredrag. Dessuten 45 foredrag på turnéer i Sogn og Fjordane og Hordaland. Ialt 80 foredrag.

Harald Langhelle: Strinda, Meldal (2), Trondheim (33), Innerøy (5), Selbu (3), Haran (6), Malm (3), Leksvik, Verran (3), Namsos (2), Levanger (5), Sunnan (5), Foldafoss, Gæddede. Tilsammen 71 foredrag.

Gunnar Sand: Oslo (18), Akershus (16), Østfold (4), Vestfold, Buskerud (9), Opland (2), Hedmark (5), Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Sogn og Fjordane, Trøndelag (16). Tilsammen 75 foredrag.

Alfons Johansen: Skjeberg, Mysen, Askim, Rakkestad, Ski (2), Strømmen, Sandvika, Hurum, Oslo, Fagerstrand, Aker (7), Trondenes (29), Senjen (17), Vesterålen (6). Tilsammen 70 foredrag.

Helga Karlsen: Aker (5), Bærum (3), Lillestrøm, Jevnaker, Nordby, Ørje, Kråkstadelven, Halden, Holmestrand, Romedal, Levanger, Røros, Lørenskog, Larvik, Heidal (2), Otta (2), Abildsø, Kolbotn, Sarpsborg, Porsgrunn, Skien, Notodden, Rjukan, Horten, Sandefjord, Vivestad, Larvik, Stavern, Fredrikstad, Gressvik, Sellebak, Oslo (30). Tilsammen 69 foredrag. Dessuten 11 foredrag på turné i Hedmark. Ialt 80 foredrag.

Alfred Madsen: 60 foredrag på disse steder: Vestfossen, Kongsberg, Gjovik, Drammen, Asker, Oslo, Bergen, Voss, Aker, Raufoss, Geilo, Hønefoss, Elverum, Røros, Gvarv, Akkerhaugen, Bø i Telemark, Noragutu, Moss, Åmot, Åsta, Diset, Sandefjord, Holmestrand, Grorud, Kolbotn, Hommelvik, Trondheim, Steinkjer, Orkanger, Løkkens Verk, Hamar, Ålesund, Kristiansund. Tilsammen 60 foredrag.

Thina Thorleifsen: Tynset, Sørskogbygda, Jømna, Aker (10), Var-

dal, Norderhov, Hønefoss, Ål, Drammen (3), Brevik, Moss, Kvam, Heidal, Nore, Rælingen, Lørenskog (2), Høvik, Drolsum, Solbergelven, Rygge (2), Sarpsborg, Tune (2), Lierstranden, Brandval (2), Vinger, Gjerdrum, Hauketo, Oslo (18). Tilsammen 60 foredrag. Dessuten 3 turnéer i Vest- og Aust-Agder og i Opland. 30 foredrag. Ialt 90 foredrag.

Johan Wiik: Namsos (11), Klinga (3), Vemundvik (2), Lausnes, Sørflatanger, Vikna, Røyrvik, Hemnesberget, Surnadal, Biri, Snertingdal, Grorud, Oslo, Drangedal (3), Nittedal, Hommelvik, Ranheim, Soknedal (2), Rennebu (3). Tilsammen 37 foredrag. Dessuten på en turné i Nordmøre 17 foredrag. Ialt 54 foredrag.

Olav Vegheim: Oslo (10), Voss (2), Vaksdal, Haugesund, Stavanger, Trondheim, Kristiansund, Fetsund (2), Arendal, Hynnekleiv, Siljan, Bø, Gumøy, Bamble, Vinje, Eidanger, Sandøya, Seljord, Åmotsdalen, Dalane, Morgedal, Brunkeberg, Kviteseid, Flåbygd, Lunde, Kjøsen, Voje, Neslandsvatn, Helgen, Ulefoss, Valebø, Kilebygda, Borge, Borgestad, Bøle, Gjerpen, Gulset, Mælum, Notodden, Drammen, Aker (2). Tilsammen 53 foredrag.

Fredrik Hashund: Moss (2), Horten (2), Greåker, Fredrikstad, Sørumsand, Oslo (13), Askim, Ski, Tofte, Høybråten, Skotfoss, Kragerø, Arendal, Kristiansand, Stavanger, Haugesund, Røros, Trondheim, Lier, Bryn, Hønefoss (2), Hen, Hvalstad (2), Jessheim, Hauketo, Halden, Hasle, Hamar, Bergen (3). Tilsammen 47 foredrag.

Bjarne Borgan: Østre Toten (3), Fluberg (3), Vardal (2), Etnadal (3), Dokka (2), Brandbu, Vestre Slidre (3), Fagernes, Østre Slidre (2), Vang i Valdres, Hurum, Raufoss, Trysil (3), Biri, Jevnaker, Søndre Land (18), Gjøvik. Tilsammen 47 foredrag. Dessuten 29 foredrag på en turné i Telemark og Aust-Agder. Ialt 76 foredrag.

Håkon Lie: Aker (5), Bergen, Bærum, Drammen (2), Foldafoss (2), Fredrikstad, Horten, Hurum, Kolbotn, Kongsberg, Moss, Mjøndalen, Notodden, Odalen, Røros, Sarpsborg (3), Skien, Ski, Strømmen, Søndre Land, Tønsberg, Oslo (28). Tilsammen 57 foredrag.

Per Lie: Oslo (28), Aker (4), Tønsberg, Sarpsborg (2), Kristiansand, Kolbotn (2), Drammen (2), Lørenskog (2), Fredrikstad, Moss. Tilsammen 44 foredrag.

Ole Hjelt: Ski (7), Eidsvoll (2), Fet (5), Frogn (2), Ås (2), Moss (2), Oppegård (2), Elverum (2), Vestby, Jeløy, Brummunddal, S. Høland, Setskog (2), Lier, Skedsmo, Hurdal, Lørenskog (2), Gjerdrum, Asker, Aker (3), Blaker (3), Oslo. Tilsammen 44 foredrag.

Hans Ystgaard: Røra, Skogn (3), Levanger, Ogndal (2), Inderøy

(2), Leksvik, Surnadal (2), Stjørdal (2), Lånke, Egge (3), Stod, Sparbu (8), Børsa, Bynesset, Orkdal (2), Orkland, Verdal (9). Tilsammen 41 foredrag. Dessuten 23 foredrag på en turné i Namdal. Ialt 64 foredrag.

Carl Gulbrandsen: Tønsberg (6), Holmestrand, Vale (2), Botne (3), Sem (4), Ramnes (3), Tjøme (2), Sandar, Svelvik, Borre (3), Hedrum (2), Stokke (2), Brunlanes (2), Tjølling (2), Andebu (4), Skotselv, Vikesund. Tilsammen 40 foredrag.

Gunnar Braathen: Stange, Hamar (2), Romedal (2), Elverum (6), Ringsaker (3), Nes, Foldal, Sollia, Alvdal, Tolga (2), Storelvdal (2), Våler, Hoff (2), Trysil (4), Nord-Odal (2), Sør-Odal (2), Vinger (2), Brandval (2), Grue (2). Tilsammen 39 foredrag.

Alfr. Udland: Froland, Fløsta, Tvedestrand, Oslo, Sør Audnedal (2), Vennesla (2), Spydeberg, Skiptvedt, Mandal, Krøderen, Gvarv, Farsund, Vigmostad, Konsmo, Tonstad, Bakke, Hidra, Nes Liknes, Fjotland, Eiken, Hægbostad, Lyngdal, Lista, Spangreid (2), Åseral, Grindheim, Bjelland, Laudal, Øyslebø, Halse (2) Søgne, Oddernes (2), Randesund, Øvrebø. Tilsammen 40 foredrag.

Olav Oksvik: Bratvåg, Ormheim (2), Todal, Vestnes, Åndalsnes (2), Otterøy, Tingvoll, Bolsøya, Ørskogfjell, Hopen, Aure (2), Stemshaug, Valsøyfjord, Hareid (2), Røvik, Hjelset, Strande, Molde, Kleive, Årø, Fræna, Lesje (2), Lunner, Andebu, Ramnes Lardal, Oslo (2), Strømmen. Tilsammen 34 foredrag. Dessuten på en turné i Vest-Agder 18 foredrag. Ialt 52 foredrag.

Johan Nygaardsvold: Oslo (5), Aker (2), Drangedal, Lunde, Meråker (2), Steinkjer (2), Selbu, Støren, Hommelvik (5), Løkken, Ranheim, Strinda (2), Klæbu, Bangsund, Namsos, Grong, Ålen, Holtålen, Trondheim. Tilsammen 31 foredrag. Dessuten 24 foredrag på en turné. Ialt 55 foredrag.

Jonas Brunvoll: Oslo (5), Bærum (6), Arendal, Fredrikstad, Eidsvoll (4), Vestby, Ås, Nesodden, Asker, Lørenskog (3), Hauersæther, Jessheim, Nittedal, Hurum, Nordre Høland, Søndre Høland, Aker (2), Nøtterøy. Tilsammen 33 foredrag.

Oscar Nilssen: Tolga (2), Løten (4), Romedal (4), Grue (2), Trysil (2), Furnes (2), Åsnes, Tynset (2), Elverum (2), Øvre Rendal (4), Stor-Elvdal (2), Åmot (2), Sør-Odal, Kvikne (3). Tilsammen 33 foredrag.

Lars Moen: Melhus, Flå, Horten, Sandar, Aker (2), Dovre (6), Lørenskog, Vestnes, Tomrefjord, Fiksdal, Oslo, Otta, Lillehammer, Follebu (2), Lesjevåg, Lom (3), Skjåk (2), Vinstra, Kvam, Ø. Gauldal. Tilsammen 30 foredrag.

Paul Bentsen: Notodden (16), Horten (3), Tjørdal (2), Oklunga,

Gransherad, Solum, Vinje, Akkerhaugen, Borgestad, Hjuksebø, Sauland, Skien, Borre, Sauherad. Tilsammen 32 foredrag.

Jon Andrå: Nes, Vegårdhei, Gjerstad (2), Søndeled, Risør, Oslo (2), Sande (2), Drøbak, Nesodden, Høksund, Eina, Kolbu, Sarpsborg, Asker, Lørenskog, Åkrene, Salttjern Ekkerøy, Karlebotn, Bunes, Lakselv, Vestre Jakobselv, Vadsø (2), Sørvaranger (2), Vardø (3). Tilsammen 32 foredrag.

Alfred Hjellestad: Bømlo, Laksevåg (3), Herdla (2), Hosanger, Alversund (2), Lindås, Askøy (2), Bruvik, Austrheim, Sæbø, Bergen, Fjellberg, Stord (3), Etne, Skånevik, Vikebygd. Tilsammen 23 foredrag.

Sverre Støstad: Oslo, Drammen, Lillestrøm, Frosta, Åsen, Haran, Namskogan (3), Stjørdal, Levanger, Steinkjer, Strinda, Klæbu, Leinstrand, Lesjaskog, Trondheim (4), Orkanger, Malvik (2). Tilsammen 23 foredrag.

Nic. Eggen: Sokndal, Hølanda (2), Børsa, Hemne (2), Melhus (3), Berkåk, Ålen, Horg (3), Flå, Agdenes (2), Sandstad (2), Heim (2), Snildfjord (2). Tilsammen 23 foredrag.

Anton Jenssen: Romsdal (4), Rauland (2), Sandefjord (3), Larvik, Hedrum, Ramnes (2), Sem, Tjøme, Nøtterøy, Borre (2), Horten (2), Botne, Tønsberg (3). Tilsammen 24 foredrag.

Ingvald Førre: Fiskum, Kragerø, Borge, Øyer, Haugesund (5), Sunde, Kopervik, Førre (2), Vormedal, Hagland, Torvastad, Soltveit, Skudeshavn, Veavåg. Tilsammen 19 foredrag.

I. K. Hognestad: Bø, Lunde, Austad, Evanger, Bolstadøyri, Etne, Østre og Vestre Gausdal, Time (2), Sola, Nærbø (2), Skåre, Gjerstad (2), Høiland, Mosterøy, Orre, Hjelmeland, Eigersund (2), Sokndal (2), Stavanger. Tilsammen 25 foredrag. Dessuten 7 foredrag på en turné i Vest-Agder og 16 på en turné i Rogaland. Ialt 38 foredrag.

Olaf Kullmann: Kongsberg, Sarpsborg, Horten, Strømmen, Bø i Telemark, Tørdal, Åndalsnes, Fåberg, Dombås, Skjeberg, Raufoss, Elverum, Eidsvoll, Blaker, Ål, Flå Nesbyen. Tilsammen 17 foredrag. Dessuten på turnéer 88 foredrag. Ialt 105 foredrag.

Mathilde Næss: Grorud Strømmen, Stabekk, Vestheim, Asker (2), Askim, Hønefoss, Høksund, Mysen, Ski, Moss, Fredrikstad, Jeløy, Røyken, Tofte. Tilsammen 16 foredrag.

Anton Alvestad: Birkenes, Lillesand, Landvik, Grimstad, Ålesund (4), Skien, Porsgrunn, Kolbotn, Volda, Ørsta, Hareid, Nesjastranda, Sekken i Romsdal, Ørskog, Ramstad (2). Tilsammen 19 foredrag.

T. Sønsthagen: Furnes (2), Brummunddal, Nes, Ringeby, Tretten, Tangen, Ådalsbruk, Våler (3), Åsnes (2). Tilsammen 13 foredrag.

Konr. Karlsen: Botne, Tjølling (2), Larvik (2), Sandar, Sandefjord, Hoff, Siljan, Ramnes, Sem, Brunlanes, Kvelle. Tilsammen 13 foredrag.

Amund Skarholt: Støren, Opdal, Orkdal (3), Orkanger, Leinstrand, Strinda (3), Verran, Hemne, Skedsmo, Sauland. Tilsammen 14 foredrag. Dessuten 9 foredrag på en turné i Gauldal, og 33 foredrag på en turné i Helgeland. Ialt 56 foredrag.

Nils Steen: Krokstadelva (2), Oslo, Brevik, Norefjord, Tyristrand, Øvre Sandsvær, Veggli, Vestfossen, Åros, Modum (2), Solbergelven. Tilsammen 13 foredrag.

Harald Hansen: Lørenskog (2), Frogn, Nittedal, Setskog (2), Nannestad, Aurskog, N. Høland (2), S. Høland, Fet, Skedsmo (2). Tilsammen 14 foredrag.

T. Haavardstad: Nord-Fron (2), Sør-Fron (2), Arendal, Aker (2), Ås, Froland, Bygland, Vegårshei, Konsmo, Vegusdal, Iveland, Mosby. Tilsammen 15 foredrag.

Per Kleppa: Aker (5), Enebakk (2), Ullensaker (2), Lørenskog, Skedsmo, Rælingen, Eidsvoll, Nes, Setskog, Ås, Nordby. Tilsammen 16 foredrag.

Torbj. Henriksen: Bergen (3), Haugesund, Kristiansund, Odda, Oslo (3), Tromsø (2), Tyssedal, Sandnes, Stavanger (3), Tilsammen 16 foredrag.

Olav Larssen: Hamar (4), Vang (4), Nes (4), Elverum, Løten, Romedal, Furnes, Ringsaker. Tilsammen 17 foredrag.

K. Bergsvik: Ulefoss, Oslo, Bergen, Drangedal (2), Os (2), Haus (3), Fjell, Møgster, Voss (2), Odda (3), Gvarv. Tilsammen 18 foredrag.

Carl Bonnevie: Bærum, Svolvær (2), Vågan (3), Hol, Andenes (3), Oslo, Buksnes, Borge, Lier, Tyristrand, Vatne (3). Tilsammen 18 foredrag.

Haakon Hoff: Halden (4), Berg (4), Idd (2), Hvaler (2), Borge (2), Rakkestad, Sarpsborg, Tune, Skjeberg, Fredrikstad, Kråkerøy, Sandefjord Tilsammen 21 foredrag.

Isak L. Flatabø: Kvam (3), Jondal (3), Strandebarne (8), Varaldsøy (2), Tysnes (3), Strandvik (3), Fusa, Halandsdalen, Ølen (3), Eidfjord (3), Kinsarvik (2), Ulvik. Tilsammen 32 foredrag.

Aldor Ingebrigtsen: Søndre-Land, Nordre-Land, Gran, Jevnaker, Strømsgodset, Oslo (2), Brumunddal, Rjukan, Tromsø (4), Lenvik, Balsfjord, Målsnes, Tromsøysund (5), Slagen. Tilsammen 22 foredrag. På en turné i Finnmark 11 foredrag og i Nordland 22. Ialt 55 foredrag.

J. Bøe: Ålen, Røros, Oslo (2), Berkåk, Opdal, Brandval (3), Nordre Land, Etnedal, Gran (3), Brandbu (5), Lunner (3). Tilsammen 22 foredrag.

Ola Solberg: Grue, Kirkenær, Hurum, Jevnaker, Arendal (5), Veårshei, Søndeled (2), Froland (2), Holt, Landvik, Moland, Grimstad, Gjerstad, Stokken, Tromøy. Tilsammen 21 foredrag.

Magnus Johansen: Tune (4), Borge (5), Hvaler (4), Torsnes, Rygge (4), Varteig (3), Onsøy (2), Eidsberg (2), Spydeberg (2), Mysen, Skiptvedt (2). Tilsammen 30 foredrag.

Kristian Mugaas: Ulvik, Lonevåg (2), Laksevåg, Bergen, Stend (2), Søfteland, Bergsdalen, Finse, Hordabø (2). Tilsammen 12 foredrag.

Martin Aune: Tromsø (14), Sørreisa (3), Lenvik (8), Sørfjord (3), Berg (2), Torsken (2), Bardu, Storfjord, Skjærvøy (3). Tilsammen 37 foredrag.

Olav Sæter: Dovre, Otta, Våler (2), Løkken Verk (2), Åsnes (3), Røros (2), Stange, Grue, Trysil (2). Tilsammen 15 foredrag. Dessuten på Elverum 20 foredrag. I alt 35 foredrag.

Halvard M. Lange: Oslo (22), Aker, Ski, Fåberg (4), Gjøvik, Skien, Brevik, Sarpsborg, Skjeberg. Tilsammen 33 foredrag.

Herm. Thornes: Namsos (12), Bangsund (5), Foldereid (2), Øvre Høylandet, Leka (2), Brekkvasselv (2), Grong, Vemundvik, Klinga. Tilsammen 27 foredrag.

Ulrik Olsen: Kristiansund (9), Bremsnes (7), Tingvoll, Sunndal, Øre, Rindal, Tustna, Ørskogfjellet. Tilsammen 22 foredrag.

J. Stubberud: Narvik (6), Lødingen (4), Ankenes (3), Tysfjord (3), Ballangen (2), Evenes (2), Tromsø. Tilsammen 21 foredrag.

Olaf Berg-Hansen: Ifjord, Skjøtningsberg, Kjøllefjord, Honningsvåg (2), Nordvågen, Skarsvåg, Molvik, Indrefjord, Hammerfest (12). Tilsammen 21 foredrag.

Sigrid Syvertsen: Hurum, Sarpsborg, Horten, Søndre Land, Strømsgodset, Spikkestad, Aker (3), Jeløy, Drammen, Oslo (12). Tilsammen 23 foredrag. Dessuten 31 foredrag på turné i Namdal og Møre. I alt 54 foredrag.

Andr. Moan: Jevnaker (2), Veme, Herland (2), Hvalsmoen, Oslo Fauske (5), Vågå (3), Søndre-Helgeland (6). Tilsammen 21 foredrag.

Trygve Nilsen: Oslo (17), Aker, Kolbotn, Holmestrand, Horten, Jeløy (2), Lillestrøm. Tilsammen 24 foredrag.

Sigurd Madsen: Alversund, Os, Sæbø, Dale, Austevoll, Askøy. Tilsammen 6 foredrag.

Sverre Krogh: Søndre Land (5), Aurskog, Odda (2), Vardal (3), Austmarka. Tilsammen 12 foredrag.

Peder Alsvik: Bremsnes (14), Kristiansund (6), Halsa (2), Straumnes (2), Aure (2). Tilsammen 26 foredrag. Dessuten på en turné i Nordmøre 12 foredrag. I alt 38 foredrag.

Adolf Salbubæk: 26 foredrag på følgende steder i Fosen: Agdenes, Rissa, Hemne, Stjørna, Ørland, Bjugn, Ness, Jøssund. Dessuten 5 foredrag i Malm og Verran. Tilsammen 31 foredrag.

Ivar Aarseth: Østfold (3), Buskerud (3), Oslo, Namdalen (3), Vestnes, Sør-Trøndelag (13), Trondheim (4). Tilsammen 28 foredrag.

Oskar Andersen: Tinn (20), Lunde (2), Tveitsund (2), Skottfoss, Drangedal, Vrådal, Tuddal, Sauland. Tilsammen 29 foredrag.

E. O. Solbakken: Drammen, Flå (2), Romedal, Sandar, Jeløy (2), Eina, Drøbak, Ski (2), Lørenskog. Tilsammen 12 foredrag.

Egil Hernæs: Lom (2), Bøverdal (2), Garmo, Dovre (3), Nord-Fron (7), Sør-Fron (11), Ringeby (3), Nord-Sel. Tilsammen 30 foredrag.

Gitta Jønsson: Lofoten (3), Senjen (3), Lenvik (2), Tromsøysund (4), Tromsø (5). Tilsammen 17 foredrag. Dessuten 16 foredrag på en turné i Vesterålen. I alt 33 foredrag.

Jens Steffensen: Hadsel (15), Bø (9), Sortland, Svolvær, Malnes (5). Tilsammen 31 foredrag.

Finn Moe: Oslo (27), Kragerø, Herøya, Arendal, Hønefoss, Rælingen, Drammen, Hamar. Tilsammen 34 foredrag.

Peder Holt: Vardø (19), Nordvaranger (2), Vadsø (2). Tilsammen 23 foredrag. Dessuten 12 foredrag på en turné i Østfinnmark. I alt 35 foredrag.

M. Høgåsen: Nord-Fron (14), Dovre, Sør-Fron (3), Heidal (2), Fåberg. Tilsammen 21 foredrag.

Olaf Johansen: Bangsund, Overhalla, Vemundvik, Namsos, Oslo, (3), Sande, Grytebakke, Åmot (2), Steinberg. Tilsammen 12 foredrag.

Hans Amundsen: Oslo (4), Aker (10), Bærum (2), Halden (2), Oppegård, Tistedalen. Tilsammen 20 foredrag.

Joh. Mathiasen: Botne (4), Stokke (2), Sandar (7), Gausdal (3), Tjølling (2). Tilsammen 19 foredrag.

L. Braseth: Bodø (7), Bodin (3), Fauske (4), Skjerstad (2), Meløy (3). Tilsammen 19 foredrag.

Ingvold Jaklin: Lyngen (2), Bardu, Tromsøysund (3), Målselv (2), Tromsø (11). Tilsammen 19 foredrag.

Oscar Paulsen: Tromsøysund (3), Harstad, Tromsø. Tilsammen 5 foredrag.

Kristian Rothaug: Meråker (7), Hegra, Lånke, Stjørdal, Skatval (2), Frosta (3), Frol, Verdal, Skogn. Tilsammen 18 foredrag.

Martin Smeby: Søndre Land (7), Nord-Odal (3), Fluberg (2), Brandbu (2), Torpa, Gran. Tilsammen 16 foredrag. Dessuten på turné i Møre og Vest-Opland 42 foredrag. I alt 58 foredrag.

Rachel Grepp: Oslo (12), Aker (2), Lørenskog, Asker, Tønsberg. Tilsammen 17 foredrag.

K. Flod: Under valgkampen i Aker 11 foredrag. Dessuten 7 i årets løp. Tilsammen 18 foredrag.

G. Thornes: Hadsel (11), Sortland, Øksnes (2), Eidsfjord. Tilsammen 15 foredrag.

Valdemar Nielsen: Oslo (3), Aker (9), Vinstra, Halden. Tilsammen 14 foredrag.

A. Johnsen: I Rogaland og Stavanger i alt 15 foredrag.

Albert Kvammen: Nord-Fron (15), Sør-Fron, Ringebu, Heidal. Tilsammen 18 foredrag.

Ingjaldt Nordstad: Tønsberg (2), Snåsa, Hedrum (2), Tjølling, Brunlanes, Larvik (5). Tilsammen 12 foredrag.

D. Vefald: Andebu, Sandar (2), Sandefjord (2), Tjølling (3), Åsgårdsstrand, Brunlanes, Stavern (3). Tilsammen 13 foredrag.

Albert Moen: Åsen, Skogn (2), Frol, Verdal (4), Sandvollan, Sparbu, Leksdal, Verran (2). Tilsammen 13 foredrag.

Olav Versto: Vestre Gausdal, Brunkeberg, Lunde, Solum, Lårdal (3), Vinje (3), Tinn (3). Tilsammen 13 foredrag.

Andr. Graven: Leksvik (5), Verran (4), Frol, Strinda, Røra. Tilsammen 12 foredrag.

Per Almaas: Strinda (9), Agdenes, Klæbu, Løkken verk. Tilsammen 12 foredrag.

Ludvig Hansen: Oslo (7), Nesodden (2), Eidsvoll (3). Tilsammen 12 foredrag.

Harald Halvorsen: Akershus (8), Buskerud (3). Tilsammen 11 foredrag.

Sverre Hjertholm: Sandar (12).

Carl Simonsen: Akershus (3), Vestfold (6), Drøbak (2). Tilsammen 11 foredrag.

Alb. Christiansen: Larvik (6), Risør, Kragerø, Sannidal, Skotselv, Nøtterøy. Tilsammen 11 foredrag.

K. Fonstad: Sør-Odal, Eidskog, Romedal, Kvikne (2), Ringsaker (6). Tilsammen 11 foredrag.

A. Gerh. Tothammer: Ringebu, Lom (2), Skjåk (2), Vågå (4), Kvam, Otta, Sør-Fron (10). Tilsammen 21 foredrag.

T. Oftedal: Sandnes (2), Stavanger (3), Mosterøy, Sola. Tilsammen 7 foredrag.

Hans Helgesen: Skåtøy (3), Bamble (4), Sauland, Hjartdal, Hjuksebø, Langesund. Tilsammen 11 foredrag.

Anna Helgesen: 28 foredrag på en turné i Telemark.

Omar Gjesteby: Oslo (4), Sørums (2), Kongsvinger, Sør-Odal (4). Tilsammen 11 foredrag.

Aksel Braaten: Eidsvoll (10).

Helga Ramstad: Voss, Asker (2), Bærum, Nannestad, Nordby, Setskog, Aurskog. Bjørkelangen. Tilsammen 9 foredrag.

Arne Magnussen: Ørje, Mysen, Greåker, Sarpsborg, Jeløy, Moss (4). Tilsammen 9 foredrag.

K. F. Dahl: Trondheim, Hønefoss, Gjøvik, Bergen, Porsgrunn, Skien, Aker (2), Oslo (10). Tilsammen 19 foredrag.

K. T. Sjøli: Romedal (2), Nord-Odal (4), Brandval (3). Tilsammen 9 foredrag.

Bernt Korslund: Eidsvoll (3), Hurdal (2), Feiring, Nes (3). Tilsammen 9 foredrag.

Arnt Moss: Horten, Oslo, Bygdøy, Nes, Drammen (3), Lier, Røyken. Tilsammen 9 foredrag.

Eldor Bjørn: Alstahaug (2), Stamnes (2), Herøy (2), Lurøy (2), Nordvik. Tilsammen 9 foredrag.

Arne Drogseth: Sandefjord, Tønsberg (2), Horten (2), Fredrikstad, Våler, Nøtterøy. Tilsammen 8 foredrag.

Gunnar Bakke: Oslo, Bergen (6), Fana. Tilsammen 8 foredrag.

Sigurd Solheim: Snertingdal (2), Landåsbygda (2), Fluberg (4). Tilsammen 8 foredrag.

Magnus Nilssen: Aker (2), Oslo (6). Tilsammen 8 foredrag.

Thv. Svendsen: Kråkerøy, Øymark (4), Herland (2), Årnes. Tilsammen 8 foredrag.

A. Nygaard: Røros, Brevik, Vegårshei, Nore (2), Uvdal, Kongsberg. Tilsammen 7 foredrag.

T. Fjermestad: Høyland, Nærbø, Sola, Madla, Mosterøy, Time, Sandnes, Stavanger. Tilsammen 8 foredrag.

Kr. Berg: Alta (4), Måløy (3), Sørøysund. Tilsammen 8 foredrag.

Einar Gerhardsen: Kolbotn, Rjukan, Drammen (2), Horten, Søndre Land (2), Sarpsborg (2), Oslo (55). Tilsammen 64 foredrag.

Vilh. Ullmann: Kløfta, Nesodden (2), Aker (2).

Anders Lothe: Bru, Florø, Kinn, Nord-Vågsøy (2). Tilsammen 5 foredrag. Dessuten på en turné i Sogn og Fjordane 11 foredrag. I alt 16 foredrag.

Karl Aug. Olsen: Nannestad (3), Udnes, Langseth. Tilsammen 5 foredrag.

Aslak Nilsen: Oslo (2), Langhus, Nesbyen, Hurum, Skåtøy (5), Skien (3), Solum, Borgestad. Tilsammen 15 foredrag.

P. Thorvik: Idd (6).

Jul. B. Olsen: Evenes (3), Narvik (3).

Trygve Lie: Kristiansund, Lillestrøm, Skedsmo, Aker (8), Kongsberg, Oslo (12). Tilsammen 24 foredrag.

Joh. Samuelsen: Røyken, Lilleaker, Moss, Bergen (3). Tilsammen 6 foredrag.

Ole Øisang: I Trondheim, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag tilsammen 85 foredrag. I Møre 7, Nordland 15, Haugesund. Tilsammen 108 foredrag.

P. Bergsvik: Enebakk (4), Ås, Drøbakk. Tilsammen 6 foredrag.

Cornelius Enge: Ål, Bindal (2), Brønnøysund, Vik.

N. P. Skrede: Rovde, Ulstein, Norddal (3).

Sigurd B. Vandvik: Sand, Suldal, Tysvær, Haugesund, Avaldsnes.

Thorbjørn Dahl: 43 foredrag i Øvre Østfold og Indre Østfold.

Johan E. Pettersen: Sarpsborg (2).

G. B. Forstrøm: Ulvik, Odda.

Konrad Nordahl: Flekkefjord, Tønsberg.

S. O. Øraker: Levanger (2).

Leif S. Olsen: Kistrand (7), Karasjok, Kjelvik, Kvalsund, Hammerfest (3), Sørøysund. Tilsammen 14 foredrag.

Erling Jensen: Øksfjord (3), Hasvik (4), Hammerfest (7). Tilsammen 14 foredrag.

G. Engedal: Karasjok, Kistrand, Kvalsund (2), Sørøysund, Hammerfest (4). Tilsammen 9 foredrag.

Sig. M. Eriksen: Hammerfest (2).

Hans Sætrum: Hammerfest (4).

A. Torbergesen: Alta (5).

Johan Øydegard: Øyslebø, Vennesla (2), Oddernes, Kristiansand, Gyland. Tilsammen 6 foredrag.

Jakob Nygaard: Øvrebø, Bjelland, Eiken, Hægbostad, Grindheim, Lyngdal, Kvinesdal (2), Tveit. Tilsammen 9 foredrag.

Bergtor Strisland: Konsmo (2), Eiken, Grindheim, Vigmostad, Vennesla, Hægeland (2). Tilsammen 8 foredrag.

Johan Ødegaard: Greipstad, Øvrebø, Hægeland (2), Finsland, Åseral. Tilsammen 6 foredrag.

Salve Lian: Konsmo, Eiken, Åseral (2).

T. Breilid: Grindheim, Konsmo.

L. Heidenreich: Eiken, Oddernes.

E. Simonsen: Oddernes, Randesund.

Flood-Engebreetsen: Greipstad, Øvrebø.

Olav Brunvand: Kvinesdal.

T. Arnesen: Farsund.

Salve Salvesen: Farsund.

Karl Rosenløw: Mosby.

Alfred Hojem: Aust-Agder (2).

Albert Karlsen: Aust-Agder (8).

Finn Kullerud: Aust-Agder (5).

J. Kinserdal: Aust-Agder (8).

D. Holme: Aust-Agder (3).

Kr. Fløgstad: Aust-Agder (2).

Per Bratland: Aust-Agder (2).

Godtfred Gran: Aust-Agder (3).

Aani Rysstad: Aust-Agder (6).

Tarald Nomeland: Aust-Agder (5).

Johan Berlid: Aust-Agder (4).

Nils Hjelmtveit: Aust-Agder (3).

Iste mai.

Det var en overveldende tilslutning til feiring av 1 maidagen. På 440 steder var det demonstrasjoner, møter og fester. Det er det største antall arrangement som er holdt her i landet 1 mai. To år forut, da 1 mai var på søndag, var det arrangement på 422 steder og var det høieste antall inntil da. Tilslutningen til arrangementene var også større i år enn tidligere.

Landsorganisasjonens og partiets 1 mai-manifest.

Overalt i verden ser vi at det privatkapitalistiske konkurransesystem bryter sammen.

Vi ser videre at også de forfatninger bryter sammen som bygger på dette system.

Det økonomiske småkongevelde *alles kamp mot alle*, med krig på arbeidsplassene mellom et despotisk arbeidsgivervelde og undertrykte lønnsarbeidere, mellom småprodusenter (særlig bønder, fiskere) og storprodusenter om markeder og priser, mellom de store selskaper og truster innbyrdes på verdensmarkedet, mellom nasjon og nasjon, mellom militærorganisasjoner av eventyrlige dimensjoner på den ene side og enda veldigere mordapparater på den annen — *dette rendyrkede kampsystem* truer nu millioners eksistens.

Rustende maskiner fra et overbygget produksjonsapparat, masseødeleggelse av frembragte goder, mens millioner underernæres, trøstesløse skarer av ungdom uten mål og arbeide, sult krig, hat, hevn, brand-

tomter, slagmarker, kjempekirkegårder — det er systemets særlige kjennemerker.

Den nødlidende befolkning ser naturlig hen til *nasjonalforsamlingene, parlamentene*, som *burde være* det organiserte folks øverste maktcentrum, men som i vesentlig grad er hjelpemidler i finans- og arbeidsgivernes hender. Johan Sverdrup uttalte i 80-årene at all makt skulde samles i stortingssalen. Men det venstre som siden har styrt, har ikke kunnet hindre at *Stortinget er blitt en drengestue*, hvor man står på hodet for samfundet virkelige makthavere.

Den norske arbeiderbevegelses mål er en socialistisk nasjonalhus-holdning, hvor samfundet har det fulle herredømme over alle produksjonsmidler innen landets grenser, hvor planøkonomi er gjennomført, basert på *befolkningens behov* for goder til personlig forbruk.

Derfor må statsorganisasjonen utbygges med tjenlige organer til å løse disse nye oppgaver. Fra i det vesentlige å være en politistat som nu, bør Staten bli et *arbeidsredskap i folkets hender* som ordner og formidler hele befolkningens økonomiske fellesinteresser.

Statens innblanding i individenes trosliv og åndsliv for øvrig må derimot minskes.

At denne omdannelse av Staten ikke tidligere har funnet sted er en av hovedårsakene til demokratiets krise idag. Statsmaktene står makteløse likeoverfor de økonomiske brennspørsmål.

Denne svakhet ved demokratiet søker finans- og arbeidsgiverveldet å utnytte. Gjennom fascismen forsøker finansaristokratiet å knuse demokratiet for all fremtid. Man lokker visse deler av det arbeidende folk med socialistiske idéer og mål om planøkonomi og social fred. Men erfaringen viser at makten — i enda større grad enn nu — legges i finans- og arbeidsgiverveldets hender, mens det arbeidende folks organisasjoner knuses, og arbeidere og bønder gjøres til slaver under enda større tyranner enn nu. Klassekampen «løses» ved å la de få få all makt over de mange. Det er den bakvendte vei.

Fascismens metoder er derfor å styrke arbeidsgivernes organisasjoner, men svekke arbeidernes. Fagorganisasjon og parlament blir skyteskiver for stadig kraftigere salver. All makt på arbeidsplassen til arbeidsgiverne, vek med folkestyret. Mere politi og militær i undertrykkernes hender. Det er fascismens virkelige mål.

Fascismen er finans- og arbeidsgiverveldets forsøk på å knuse demokratiet ved å spekulere i nød og motsetninger og politisk analfabetisme innen det arbeidende folk selv. Derfor dens uklarhet og dobbelthet.

Ved siste stortingsvalg samlet over en halv million stemmeberetigede sig om Det norske Arbeiderparti. Vi kjenner til den stadig stigende interesse de store ungdomsmasser viser for partiet. Videre at det også blandt de borgerlige partiers velgere er skarer som ønsker radikal omlegging i demokratisk retning. Så vel programmer som presse viser dette.

Likevel rotter de borgerlige stortingsmenn sig sammen mot Arbeiderpartiet alt fra først av i år.

Arbeiderpartiet kan ikke få de stemmer som skal til for å gjennom-

føre noget effektivt i de saker som samlet interessen ved siste valg, så som gjelds- og rentespørsmålet, kredittpolitikken, en rettferdigere fordeling av kjøpekraften m. v.

Men om *Stortinget stemmer våre krisekrav ned, så vil folket reise dem stadig på ny*, fordi de økonomiske forhold for det arbeidende folk fremdeles er fortvilet.

Det gamle 1 mai krav om 8 timers arbeidsdag er gjennomført. *Nu reiser vi kravet om 6 timers dag.*

Og vi reiser krav om *samfundsmessig* kontroll med det private næringslivs disposisjoner, hvor store samfuntsinteresser står på spill.

Det er saker av den største betydning for hele det arbeidende folk.

Den store viljesbølge fra det norske folk som fikk sitt aktive uttrykk i Arbeiderpartiets siste store valgseier, saboteres nu av samtlige borgerlige partier. Da det ennå er et flertall for borgerlig politikk, fordi store lag av det arbeidende folk fremdeles er i villrede med hvad kampen egentlig gjelder — så mener de borgerlige partier i Stortinget sig å ha den *formelle rett* til å handle som de gjør.

Men stadig større masser gjennomskuer spillet.

Arbeiderpartiet vil gå til nye seire.

Og fagorganisasjonen vil stadig samle nye tusener.

Alle grupper av det arbeidende folk vil efter hvert forstå hverandre, samle sig og kaste åk og lenker av.

Det viser samholdet i byene. Det viser samholdet på landet, hvor bygdefolket står sammen om å beskytte sig mot kapitalmaktens herjetokter.

Lønnsarbeidere, bønder og fiskere frem under fanene 1 mai i år!

La dagen bli en merkedag i den norske arbeiderbevegelses historie!

La oss manifestere viljen til livet, viljen til frihet, viljen til samarbeide og brorskap!

Uforsonlig kamp mot alt som stenger for disse store høie mål, da jo alle innbys å være med som menneske på like vilkår!

Frem for maidagen!

Frem for en folkevår i Norge!

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon

sekretariatet

Halvard Olsen.

Det norske Arbeiderparti

centralstyret

Oscar Torp.

Iste mai-talere.

Agnes: Arne Drogseth.

Alstahaug: Eldor Bjøru.

Alta: Leif S. Olsen.

Alvdal: Ole Beck.

Ankenes: Ole Øisang.

Arendal: Niels Ødegaard.

Ask: Rasmus Rasmussen.

Åsker: Ole Colbjørnsen og Tor

Wilborg.

Askim: Ingv. Olsen.

Aurland: Ivar Aarseth.
 Aurskog: Johan Schwingel.
 Ballangen: Ingvald Jaklin.
 Bamble: Saamund Bergland.
 Bangsund: Kr. Berg.
 Beiarn: O. B. Olsen.
 Beitstad: Odin Rostad.
 Bekkelaget, Stange: Omar Gjeste-
 by.
 Bergen: Alfred Madsen.
 Berlevåg: Peder Holt.
 Biri: I. B. Aase.
 Bjugn: Adolf Salubæk.
 Bjørkelangen: Jonas Brunnvoll.
 Blaker: Jacob Friis.
 Blomvåg: A. Hjeltestad.
 Bodø: Theodor Broch.
 Borge i Ofoten: Kaare Tolo.
 Borgestad: Trygve Lie.
 Brandbu: Sigurd Solheim.
 Bratvaag: Angel Benjaminsen.
 Brennhaug: E. Hernæs.
 Brevik: Lars Evensen.
 Bru: Oscar Ihlebæk.
 Bruhagen: Olav Steinnes.
 Brummunddal: Andreas Moan.
 Brunkeberg: Hans Helgesen.
 Bryne: Nils Norheim.
 Brøttum: Arne Kristiansen.
 Budal: Ivar Viken.
 Buvik: Johannes Togstad.
 Byafossen: Sv. Holgersen.
 Byglandsfjord: Meyer Foshaug.
 Bysheim: Kr. Mugaas.
 Bø i Telemark: Martin Smeby.
 Dal: Trygve Olsen.
 Dale i Bruvik: Gunnar Bakke.
 Dokka: Dagfinn Beck.
 Dombås: Johan Skjellerud.
 Dovre: E. Hernæs.
 Drammen: Halvard M. Lange.
 Drangedal: K. Bergsvik.
 Drolsum: E. Noren.
 Drøbak: Chr. Systad.
 Dølemo: Arnfinn Vik.
 Efterløtt: Gunnar Kyrkebø.
 Egersund: Oscar Torp.
 Eidsfoss: Ivar Opsahl.
 Eidskog: Sverre Krogh.

Eidsvoll: Johs. Bergersen.
 Eidsvåg: Alf Salvesen.
 Eina: H. Brekke.
 Elverum: Ole Hjelt.
 Enebak: Herm. Haugerud.
 Engan, Opdal: Trygve Dyrendahl.
 Espa: Martin Wold.
 Evje: Meyer Foshaug.
 Eydehavn: Nic. Næss.
 Fagernes: Bjarne Borgan.
 Fagerstrand, Nesodden: L. Aslaks-
 rud.
 Farsund: Salve Salvesen.
 Fett: H. E. Stokke.
 Fjellstrand: L. Aslaksrud.
 Flekkefjord: Tjalve Gjøstein.
 Florø: Anders Lothe.
 Flå: E. O. Solbakken.
 Flåm: Ivar Aarseth.
 Foldafoss: Kirsten Smith.
 Foldereid: Herm. Thornæs.
 Foldal: Olav Larsen.
 Fredriksdal: Konrad Nordahl.
 Frol: Johan Jensen.
 Froland: Haakon Sommerseth.
 Frosta: Nils Steen.
 Furnes: Andreas Moan.
 Furuset: Johan Nygaardsvold.
 Fyresdal: S. Liestøl.
 Førde: Olav Vegheim.
 Fåberg: Anton Andreassen.
 Fåvang: Sig. Pedersen.
 Gangsøen, Fett: Johan Ødegaard.
 Garli: Oskar B. Olsen.
 Gaupen: Sverre Dørum.
 Gausa: Lars Moen.
 Geilo: Corn. Enge.
 Geithus: Konrad Karlsen.
 Gjerstad: Jon Andra.
 Gjøvik: I. B. Aase.
 Glomfjord: Nils Hillestad.
 Glåmos: O. K. Sundt.
 Goelv: G. Braathen.
 Gol: Hans Johansen.
 Gran: Sigurd Solheim.
 Gransherad: John A. Johnsen.
 Gravberget: M. Nordal.
 Greåker: Thorbjørn Dahl.
 Grimstad: Niels ødegaard.

- Grong: Aslak Nilsen.
 Grorud: Magnus Nilssen.
 Grue-Finskog: Alfred Ljøner.
 Gudå: Kr. Rothaug.
 Gulen: Mons Lid.
 Gulsvik: E. O. Solbakken.
 Gvarv: Halfdan Eide.
 Haga: Jacob Friis.
 Hakadal: Gunnar Bech.
 Halden: Hans Amundsen.
 Hallingby: Leif Berg.
 Hamar: Sverre Sivertsen.
 Hammerfest: O. Berg-Hansen.
 Harpefoss: H. Solaas.
 Harran: Sverre Støstad.
 Harstad: Martin Aune.
 Hasle: Johs. Steffensrud og Karl Flod.
 Hauge i Dalane: Johs. Johnsen.
 Haugesund: K. M. Nordanger.
 Heggedal: Tor Wiborg.
 Hegra: Andr. Graven.
 Heidal: Oscar Nilssen.
 Heimdal: Per Almaas.
 Helgøy: Martin Hestnæs.
 Hemnes i Høland: Jonas Brunvoll.
 Hemnesberget: Aamund O. Selfors.
 Henningsvær: Alf Nilsen.
 Herefoss: Arnfinn Vik.
 Hermandsverk: Johs. Bøe.
 Hernes i Elverum: Oscar Kjonerud.
 Hillestad: Carl Simonsen.
 Hjuksebø: Elias Volan.
 Hof i Solør: Aksel Zachariassen.
 Hof i Vestfold: Ivar Opsahl.
 Høksund: Alfred M. Nilsen.
 Hole: Lars Larsen.
 Holmestrand: Carl Simonsen.
 Holtålen: Aksel Selboe.
 Hommelvik: Aldor Ingebrigtsen.
 Honningsvåg: Erling Jensen.
 Horg: Nils Egseth.
 Horten: P. Rumohr Aarvold.
 Hovin i Telemark: I. K. Hognestad.
 Hundal: Hans Hegg.
 Hundorp: G. Tothammer.
 Husvik: Arthur J. Olsen.
 Hvaler: Johan L. Johannesen og Helga Ramstad.
 Hvittingfoss: Gunnar Kyrkebø.
 Hyllestad: Sigurd Madsen.
 Hynnekleiv: Finn Kullerud.
 Hønefoss: Rasmus Rasmussen.
 Høyanger: Valdemar Nielsen.
 Høybråten: Randolph Arnesen.
 Høydalsmo: Th. Tollefsen.
 Høyvik: Paul Løseth.
 Iddefjord: Hans Amundsen.
 Imsterfjorden: G. R. Johansen.
 Inderøy: N. Hallan.
 Innbygden, Selbu: Trygve Nervik.
 Jevnaker: Eugen Pettersen.
 Jømna: Olav Hovde.
 Jørpeland: Ole Jensen.
 Kirkenær: Alfred Ljøner.
 Kjelsås: Sigrid Bryn og Arthur Ruud.
 Klæbu: Ole B. Garberg.
 Kløfta: Per Kleppa.
 Kneben: Gunnar Bentsen.
 Kolbotn: Hans Flateby.
 Kolbu: Alfons Johansen.
 Kolvereid: E. Aasgaard.
 Kongsberg: Olav Hindahl.
 Kongsvinger: Erling Kiil.
 Koppervik: T. Oftedal.
 Koppang: P. H. Vestad.
 Kopperå: Kr. Rothaug.
 Kragerø: Finn Moe.
 Kristiansand: T. Haavardstad.
 Kristiansund: Olav Steinnes.
 Kroken i Drangedal: K. Bergsvik.
 Kråkstad: Eugen Larsen.
 Kvam: Ivar Dahle.
 Kvikne: Karsten Fonstad.
 Kvinesdal: Olav Bruvand sen.
 Kvitseid: H. Aarneshaugen.
 Kyrkseterøra: Nicolai Eggen.
 Laksevåg: O. A. Nygaardsvik.
 Lalm: Jul B. Olsen.
 Langesund: J. P. Johansen.
 Langhus: Oddvar Halvorsen.
 Langset: Johs. Bergersen.
 Larvik: Arne Drogseth.
 Lausnes: Olaf Kregnes.
 Leknes: W. Haug.
 Levanger: Johan Jensen.
 Lier: John Andersen.

Lierskogen: John Andersen.
 Lillehammer: Anton Alvestad.
 Lillesand: A. Hojem.
 Lillestrøm: Jens Teigen.
 Lista: Asm. Kulien.
 Lom, Garmo: J. Mathiassen.
 Lonevåg: Kr. Mugaas.
 Losna: Sig. Pedersen.
 Lunde: Oskar Andersen.
 Lunner: Ingvald Kristiansen.
 Lysøysund: Adolf Salbubæk.
 Løkken Verk: Olav Sæter.
 Lørenskog: Rolf Hofmo.
 Løten: E. Stenklev.
 Lånke: Ludvik Buland.
 Lårdal: T. Bringa.
 Malm: Harald Langhelle.
 Malvik: Aldor Ingebrigtsen.
 Mandal: Harald Halvorsen.
 Maridalen: Magnus Nilssen.
 Melbo: Gitta Jønsson.
 Melhus: Amund R. Skarholt.
 Mjøndalen: Konrad Knudsen.
 Mo i Odal: Kr. Øien.
 Moelv: G. Braathen.
 Moi: Magnus Karlson.
 Molde: Alb. Christiansen.
 Mosby: K. Rosenløv.
 Mosjøen: J. Aarøen.
 Moss: Martin Tranmæl.
 Muggerud: Halvard M. Lange.
 Mysen: P. Moe-Johansen og Arne
 Magnussen.
 Måløy: Kaare Fostervold.
 Namdalseid: Gunnar Sand.
 Namsos: Johan Wiik.
 Namsskogan: Sverre Støstad.
 Nannestad: Hans Abelsnes.
 Narvik: Ole Øisang.
 Nes i Hedmark: G. Braathen.
 Nesbyen: Hans Johansen.
 Nesset, Skogn: Th. Høilund.
 Nes skogbygd: Martin Liengen.
 Nesttun: Karl Furuskjegg.
 Nittedal: Hjalmar Dyrendahl.
 Nordagutu: Alfred Vold.
 Nordby: Arnold Wik.
 Nordheim: A. Rio.
 Nord-Sell: A. Jenssen.

Nord-Statland: Johan Karlsen.
 Nore: Johan E. Pettersen.
 Notodden: Elias Volan.
 Nydalen: Fritz Cederstam.
 Næroset: Olav Borchgrevink.
 Nøtterøy: Haakon Meyer.
 Odda: Torbjørn Henriksen.
 Oklungen: Paul Bentsen.
 Opdal: Albert Moen.
 Opsal, Bryn: Paul Løseth og Kåre
 Hansen.
 Orkanger: Carl Bonnevie.
 Os: K. T. Sjøli.
 Osen: Enok Sletengen.
 Oslo: Johan Nygaardsvold.
 Otta: A. Jenssen.
 Prestfoss: Mads Ringen.
 Ranheim: K. F. Dahl.
 Rakkestad: Magnus Johansen.
 Rasta: Reidar Hedenmann.
 Raufoss: Alfons Johansen.
 Rehaug, Skogn: Th. Høilund.
 Ringeby: J. Janson.
 Ringsaker: Th. Frøtheim.
 Rissa: Alfred Trønsdal.
 Risør: Johs. Beck.
 Rjukan: Fr. Monsen.
 Rognes: Nils Aune.
 Rollag: Erland Borgersen.
 Romedal: Kund Kristiansen.
 Roverud: M. Røkeberg.
 Ruste: T. Sønsthagen.
 Rælingen: H. E. Stokke.
 Røra: Øistein Langseth.
 Røros: Andreas Nygaard.
 Røyken: Rolf E. Pettersen.
 Råde: Svend Dalen.
 Salsbruket: Hans Ystgaard.
 Sand i Opdal: Kr. Øien.
 Sandane: Olav Vegheim.
 Sande: Ingjald Nordstad og Sver-
 re Hjertholm.
 Sandefjord: Haakon Hoff.
 Sander: Arnt Moss.
 Sandnes: G. Natvig Pedersen.
 Sandnessjøen: Eldor Bjørn.
 Sandstad: Johs. Eide.
 Sandvika: Fr. Haslund og Halv-
 dan Koth.

Sandvollen: Johs. B. Gundersen.
 Sarpsborg: B. Olsen-Hagen.
 Sanda: Adolf Olsen.
 Sauland: Hans Helgesen.
 Selsbak: Alf Sandberg.
 Sigerfjord: A. Fiksdal.
 Siljan: Karl Bratsberg.
 Simensbråten: Haakon Lie.
 Singås: Laurits Eriksen.
 Sjoa: Ivar Dahle.
 Skage i Namdal: O. Fransvaag.
 Skaland: Berg Moen.
 Skarnes: Arnt Moss.
 Skatval: Petter M. Hallem.
 Skedsmo: Anton Ruud.
 Ski: Bertil Kongshaug.
 Skien: Trygve Lie.
 Skiptvedt: Arne Magnussen.
 Skjeberg: B. Olsen-Hagen.
 Skjåk, Nordberg: A. Kvammen.
 Skoger: Øystein Marthinsen.
 Skotelv: Carl Gulbrandsen.
 Skreros: Ani Rysstad.
 Skudesnes: Olaf Kullmann.
 Skåbu: Georg Megaarden.
 Slemmestad: Arthur Berby.
 Slåstad: Arnt Moss.
 Slåstadsæter: Eivind Rasten.
 Snarum: Karl Karlsen.
 Snåsa: Reidmar Guldal.
 Soknedal: Ottar Hognes.
 Sortland: Ole Hillestad.
 Sparbu: Gunvald Engelstad.
 Spillum: Halvdan Svenning.
 Sponvika: Hans Haugen.
 Spydeberg: Bertil Kronhaug.
 Stange: Omar Gjestebø.
 Statsbygd: John Aae.
 Stavanger: Oscar Torp.
 Steinberg: Øystein Marthinsen.
 Steinkjer: A. Bratvold.
 Steinvik: Eivind Grimstad.
 Stjørdal: Ludvig Buland.
 Stokke i Vestfold: Jon Vraa.
 Stord: Carl Bjørnstrøm.
 Stryn: Jonas Lune.
 Strømmen: Randolf Arnesen.
 Støren: Nils Aune.
 Sulitjelma: Chr. Henriksen.

Sundalsøra: Ulrik Olsen.
 Sunde i Hordaland: Ingv. Førre.
 Surna: Olav Oksvik.
 Svarstad: P. Thorvik.
 Sylling: Halvard M. Lange.
 Sæterstøa: Thv. Svendsen.
 Sætre: Johs. Haglund.
 Søndre Land: Einar Gerhardsen.
 Søre Osen: H. Halvorsen.
 Sør-Odal: Arnt Moss.
 Sørskogbygda, Elverum: A. H. Buflod.
 Sørumsand: Fr. Haasland.
 Tangen: Martin Wold.
 Tellneset: Bernt Korslund.
 Tingvoll: M. Landstad.
 Tistedal: Hans Amundsen.
 Titran, Sør-Frøya: Anders Sæterøy.
 Tjømmø: P. O. Løkke.
 Todal: Olav Oksvik.
 Tofte: Arne Strøm.
 Tolga: K. T. Sjøli.
 Tomrefjord: R. Forsund.
 Tomter: Per Bergsvik.
 Torsnes: Bjarne Dietz.
 Trengereid: G. B. Forstrøm.
 Tretten: Einar Hansen.
 Treungen: Thor Lundtveti.
 Tromsø: Kjell Aabrekk.
 Trondheim: K. F. Dahl.
 Trongsundet: W. Hultgreen.
 Trysil, Innbygd: Kr. Fjeld.
 Tvedestrand: Nils Hjelmvit.
 Tydal: Sigurd Eidem.
 Tynset: Bernt Korslund.
 Tyristrand: Trygve Engebretsen.
 Tysse: G. B. Forstrøm.
 Tyssedal: Torbjørn Henriksen.
 Tyvold: L. L. Kirkbak.
 Tønsberg: Haakon Meyer.
 Tørberget: Oscar Kjønerud.
 Tørdal: Daniel Vefald.
 Tåsen: Aase Lionæs.
 Ulefoss: K. Dalastøl.
 Vadheim: Olav Vegheim.
 Vadsø: Alfred Larsen.
 Vaksdal: Ola Lunde.
 Vallersund: Anders Svedal.

Valsfjord: Anders Svedal.
 Valsøyfjord: O. Sporpind.
 Vardø: Thor Gravdal.
 Vassbygden, Agdenes: G. R. Johansen.
 Veggli: Erland Borgersen.
 Vegårdsfjeringen: Karl Løken.
 Vegårdshei: Per Bratland.
 Veme: Magnus Jensen.
 Vemundsvik: Johan Wiik.
 Vennesla: Per Lie.
 Verdal: Ivar Skjaanes.
 Verrabotten: Jens Aasen.
 Vestby: Arnold Wik.
 Vestfossen: Karsten Torkildsen.
 Vestnes: Godtfred Hoem.
 Vestre Gausdal: O. Versto.
 Vik i Sogn: Anders Østensen.
 Vikesund: Carl Gulbrandsen.
 Vikvervet, Selbu: O. H. Kjøsnes.
 Vingerum: Jul. Pettersen.
 Vingsnes: M. Høgaasen.
 Vinstra: T. Sønsthagen.
 Visnes: Frantz O. Johansen.
 Vivestad: K. Hagen.
 Volda: O. Rønnestad.

Voss: Helga Karlsen.
 Vågåmo: Jul B. Olsen og J. Mathiassen.
 Våler: Arne Juland.
 Ytre Arna: Ola Solberg.
 Ytre Nordstrand: Johs. Steffensrud.
 Ytre Rendal: Knut Werswick.
 Ølen: T. Selvik.
 Ørje: Arne Magnussen.
 Østre Jevnaker: Aslak Slette.
 Øvre Rendal: Knut Werswick.
 Øyslebø: J. Øydegard.
 Åkrene: Johan Ødegaard.
 Ålgård: T. Fjermestad.
 Ålen: Olav Guldal.
 Ålesund: Olaf Johansen.
 Ålvik: A. Udland.
 Åmot i Modum: E. Norén.
 Åndalsnes: Johan Samuelsen.
 Arnes: Martin Liengen.
 Åros: Johs. Haglund.
 Ås: Ingvald Rastad.
 Åsbygden: Johs. Borchgrevink.
 Åsen: Halfdan Solheim.
 Åsnes: Aksel Zachariassen.

Den antimilitære agitasjon.

Beretning fra det antimilitære landsutvalg.

Partiets og fylkingens antimilitære landsutvalg har hatt følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, Hjalmar Dyrendahl, sekretær, og Einar Gerhardsen fra partiet, Alf Ottesen og Rolf Forsberg fra fylkingen.

Materiellet som landsutvalget har utgitt, er marsjsanger, agitasjonsbrosjyren «Et folkebedrag» og et nummer av landsutgaven av Soldat-Avisen. Et spesielt antimilitært nummer av Arbeider-Ungdommen blev sendt til alle ekserserplasser. Til de fleste moer er også partiavisene sendt regelmessig under rekruttsamlingene.

Dessuten har utvalgene for enkelte ekserserplasser utgitt spesielle aviser for rekruttene. Utvalget for ekserserplassene i Akershus gav ut 3 nummer av Soldat-Avisen. For Gimlemoen trykte utvalget Kristiansand egen avis. Utvalget for moen i Fredrikstad trykte likeledes egen avis. For Madlamoen blev det i 3 nummer av «1ste Mai» trykt en spesiell side beregnet på rekruttene. For marinegastene trykte komitéen som forestod agitasjonen i Horten, spesielt opprop.

Agitasjonsmateriellet er utdelt på alle ekserserplasser i år. Utvalgene har vært virksomme. Den antimilitære agitasjon er kommet inn i faste former og på alle moer har utvalgene hatt god hjelp av rekruttene. Stevner og møter er holdt ved flere ekserserplasser. Således blev det holdt et stort stevne ved Setermoen i Troms. På Åndalsnes blev det for første gang holdt ungdoms- og rekruttstevne. Likedan på Os. For Madlamoens rekrutter blev det holdt 3 møter. Også i Fredrikstad blev det holdt 3 møter under rekruttsamlingen, på Elverum et møte. For rekruttene på Trandum og Gardermoen arrangerte Oslo Arbeiderpartis og Akershus fylkeslags fellesutvalg et stort stevne, og da rekruttene kom til byen efter rekruttskolen, blev det arrangert et møte. I Trondheim blev det holdt 3 rekruttmøter for dem som drog inn på Vernesmoen og Øiamoen. For marinegastene er det holdt 3 møter på Horten.

Offiserene har vært svært pågående for å stoppe agitasjonen. Flere av utvalgenes medlemmer er blitt arrestert og har vært i forhør hos politiet. I et tilfelle er det, såvidt landsutvalget kjenner til, ilagt mulkt. Det var en lagskamerat på Åndalsnes som blev ilagt 30 kroner i mulkt.

Arbeiderpartiets by- og herredslag.

Beretning 1934.

Året 1934 har vært et overordentlig vanskelig år for kommunene. Et stadig stigende antall kommuner har vært ute av stand til å skaffe balanse i sine budgetter tross urimelig høie skattørre og hårde reduksjonstabeller. De økede vanskeligheter har tvunget flere og flere kommuner til å søke støtte hos Staten. Videre har et overveldende antall kommuner måttet søke departementet om godkjenning av skattøren og dermed av budgettet. Disse omstendigheter i forbindelse med at mange kommuner misligholder sine gjeldsforpliktelser, har gitt centraladministrasjonen, først og fremst Justisdepartementet, anledning til å gripe inn i de kommunale styrers avgjørelser og arbeide. Som vilkår for Statens støtte til kommunene er satt at det skal foretas hårde nedskjæringer og innskrenkninger som særlig har gått ut over den sociale forsyng og skolen. Begge er stadig forringet, og samtidig er skattebyrdene øket og mere og mere skjøvet over på de laveste inntekter.

Staten setter videre som vilkår for støtte til arbeide, at lønnen holdes så lav at den kommer under enhver rimelig grense, når hensyn tas til at vedkommende familier ikke har annet å leve av.

Selv for kommuner som ennå makter å foreta noget til avhjelp av arbeidsløsheten gjøres det vanskeligheter fra Statens side, idet kommunale vedtak om nødvendige bevilgninger underkjennes av Regjeringen.

Det norske Arbeiderparti står idag praktisk talt alene om å forsvare folkestyret i våre kommuner. Samtidig søker partiet gjennom sin kommunalpolitiske organisasjon, Arbeiderpartiets By- og Herredslag, å støtte kommunene — innad ved å støtte partiets kommunegrupper i det daglige arbeide med den kommunale forvaltning og utad ved lovforslag og henvendelser til statsmyndighetene.

Arbeiderpartiet har trukket op klare linjer i kommunepolitikken. Gjennom By- og Herredslaget har det lyktes å samle partiets avdelinger og kommunegrupper om disse linjer. Resultatet herav er at Det norske Arbeiderpartis kommunerepresentanter står mere solidarisk og målbevisst i sin kommunepolitikk enn noen gang før.

Landskommunalutvalget har i perioden hatt følgende sammensetning:

Fra landdistriktene: Andr. Moan, Nordland, Kr. Rothaug, Nord-Trøndelag, Ingv. Kristiansen, Akershus, K. Fjeld, Hedmark.

Fra byene: Adolf Indrebø, Oslo, Johs. Johnsen, Stavanger.

Fra Det norske Arbeiderparti: Oscar Torp.

Fra Arbeidernes faglige Landsorganisasjon: Valdemar Nielsen, sekretariatet, Torbjørn Henriksen, Norsk Kommuneforbund, og Martin Liengen, Norsk Skog- og Landarbeiderforbund.

Varamenn: M. Smeby, Opland, Thv. Weber, Telemark, K. Nedberg, Buskerud, K. Bergsvik, Hordaland, I. Skjaanes, Trondheim, Johan L. Johansen, Fredrikstad.

Arbeidsutvalget har bestått av 4 medlemmer, nemlig Indrebø, formann, I. Kristiansen, næstformann, Torp og V. Nielsen.

Av saker som er behandlet i året kan nevnes:

Forandring i reglene om innbetaling av statsskatt.

Klassefradrag for hjemmeværende barn.

Ophevelse av bestemmelsen i skattelovene om $\frac{2}{3}$ flertall for kom-munevedtak om skattøren.

Forholdsregler mot skattesnyteri.

Bil-bane-spørsmålet.

Arbeiderpartiets kriseprogram 1934.

Kommunenes stilling til fagorganisasjonen.

Kommunale tjenestemenns lønninger.

Forholdstallsprinsippet ved kommunale valg.

Grunneieres deltagelse i utgiftene ved oparbeidelse av gater.

Ophevelse av ugildhetsbestemmelsene i kommunestyrelovene.

Regjeringens forslag om endringer i skattelovene.

Kommunale gjeldsordninger.

Trekk i lønn for forsorgsunderstøttelse — og flere forsorgssaker.

Eiendomsskatten i byene.

Kommunevalget 1934.

Skolesaker.

Undersøkelse av arbeidsmuligheter i kommunene.

Arbeidet på kommunalkontoret utføres av By- og Herredslagets sekretær med nødvendig assistanse fra partikontoret med stenografi, maskinskrivning, journalføring og ekspedisjon.

Forbindelsen mellom kontoret, kommunegruppene og partiets kommunemenn i det hele er stadig blitt bedre, og kontoret har som følge herav etter hvert fått en meget omfattende korrespondanse. Henvendelsene til kontoret om materiale, opplysninger, råd og hjelp er mange og øker stadig. Det er derfor nødvendig at kommunegruppene holder kontoret ajour med opplysninger om viktige vedtak og forhold i kommunene, slik at kontoret alltid kan være i stand til å gi dem som henvender sig hit så fyldige opplysninger som mulig.

En komité har drøftet spørsmålet om retningslinjer for partiets kommunegrupper i bilbanespørsmålet. Komitéens innstilling foreligger for landskommunalmøtet 1935.

For å få en oversikt over arbeidsmulighetene i landet har arbeidsutvalget i samråd med centralstyret utarbeidet et lengere spørreskjema. Dette er sendt samtlige avdelinger i to eksemplarer med anmodning om at det i hver enkelt kommune settes ned en komité til å undersøke arbeidsmulighetene i kommunen, også mulighetene i det private arbeids- og næringsliv. Opgavene skal så danne grunnlaget for våre kommunegruppers videre arbeide for bekjempelse av arbeidsløsheten i hver enkelt kommune og grunnlaget for Det norske Arbeiderpartis fortsatte planer for opphjør av arbeids- og næringslivet i landet.

Meddelelsesbladet.

«Det tyvende århundre» har fortsatt i hvert nummer hatt en kommunalavdeling, redigert av sekretæren.

Skal denne avdeling bli et virkelig bindeledd mellom kommunalkontoret og kommunegruppene, er det nødvendig at hver eneste av partiets kommunegrupper abonnerer på «Det tyvende århundre». Det må videre i avdelingene optas et planmessig arbeide for å spre tidsskriftet.

Samarbeide med andre organisasjoner.

By- og Herredslaget har i denne periode hatt et stadig mere omfattende samarbeide med andre organisasjoner. Således har laget samarbeidet med fagorganisasjonen, særlig Norsk Kommuneforbund, i en rekke spørsmål. Videre har kommunalkontoret og Arbeidernes

Oplysningsforbund stadig samarbeidet ved utarbeidelse av planer, studieveiledninger, litterautropgaver m. v. i kommunalkunnskap. Således kan nevnes at Rikskringkastingens foredragsserie i 1934 i kommunalkunnskap blev planlagt av Oplysningsforbundet i samarbeide med kommunalkontoret. Sekretæren har forelest i kommunalkunnskap på Arbeidernes Høiskole.

Et viktig ledd i arbeidet for å spre opplysning i kommunalforfatning og forvaltning er utgivelsen av det store subskripsjonsverk, «Kommunalkunnskap», på Tiden Norsk Forlag. Verket utarbeides av K. M. Nordanger og Arnliot Engh.

Endelig er det opptatt samarbeide mellom Socialistisk Skolelag og kommunalkontoret.

Utover i fylkene har det i årets løp vært holdt en rekke kommunalmøter. Sekretæren har deltatt i noen av disse. Fylkes (krets-) partiets styrer bør for fremtiden underrette kommunalkontoret når det skal holdes kommunalmøte for at arbeidsutvalget kan få anledning til å forelegge enkelte saker og spørsmål for møtene, i tilfelle det ansees nødvendig. Videre bør de vedtak kommunalmøtene gjør meddeles kommunalkontoret.

Det har vært avholdt en rekke kommunalkurser, som oftest med støtte av Oplysningsforbundet. Sekretæren har forelest ved flere av kursene.

Samarbeidet mellom kommunegruppene og partiet har vært gjennomgående godt. Det hender dog ennå at det mangler tilstrekkelig forståelse både hos partiavdelinger når det gjelder spørsmål om hvad en kommune under de nuværende administrative og økonomiske forhold kan makte, og hos kommunegrupper når det gjelder gruppens stilling til partiet.

Videre har en inntrykk av at ennå mangler adskillig på et regelmessig samarbeide mellom partiets grupper, de forskjellige kommunale styrer, utvalg og komitéer innbyrdes og med partiet.

De geografiske forhold i mange herreder gjør det også vanskelig å få avholdt gruppemøter. Men man har inntrykk av at det efter hvert blir en gjennomført ordning at det holdes gruppemøter foran hvert herredsstyremøte, om ikke anderledes så umiddelbart foran herredsstyremøtes begynnelse. Imidlertid er det under slike omstendigheter vanskelig å få partistyret tilstrekkelig representert i gruppemøtene.

Ved utarbeidelsen av partiets kriseprogram i 1934 blev det samarbeidet med By- og Herredslaget. Videre har partiets representanter

i Spare- og Forenklingskomitéen og Skatteutjevningsutvalget rådført sig med By- og Herredslaget.

Storingsgruppen har efter forslag eller henstilling eller i samråd med By- og Herredslaget fremsatt en rekke lovforslag av kommunal interesse i 1934. Av slike forslag kan nevnes:

Lov om begrensning av rentefoten.

Ophevelse av ugildhetsbestemmelsene av 1932 i kommunestyrelovene.

Lov om tvungen avståelse av fordringer på kommuner (ophevelse av administrasjonsloven).

Endringer i lov om boligforholdene (forlengelse av husleiereguleringen).

Ophevelse av bestemmelsen i skattelovene om $\frac{2}{3}$ flertall i kommunestyret ved fastsettelse av skattøren.

Senkning av grensen for innbetaling av statsskatt i 1 termin fra kr. 100.00 til kr. 40.00. (Vedtatt av Stortinget.)

Skjerpede straffebestemmelser for skattesnytere.

Utvidet bruk av forholdstallsprinsippet ved kommunale valg.

Selv om disse lovforslag (undtatt ett) er blitt nedstemt eller oversendt Regjeringen har de dog hatt sin betydning. Det samme gjelder de mange forslag Arbeiderpartiets stortingsgruppe også ellers har fremsatt i Stortinget med sikte på å lette stillingen for kommunene. Således kan nevnes at Stortinget i 1934 — mot Regjeringens forslag — vedtok at arbeidet med kommunale gjeldsoppgjør skal underlegges en riksgjeldsmeglingsmann, således som foreslått av landskommunalmøtet i 1932. Videre gikk Stortinget inn på Arbeiderpartiets linje om støtte til kommuner til opnåelse av akkord.

Det må i det hele sies at når kravet om ophjelp av kommunenes økonomi nu har vunnet frem i første rekke, så skyldes det Det norske Arbeiderpartis målbevisste kamp, og det blir da også etterhvert Arbeiderpartiets linje i dette spørsmål som vinner frem.

De viktigste kommunalpolitiske spørsmål som nu foreligger er skatteutjevningen og en nyordning av det økonomiske fellesskap mellom Staten og kommunene.

Kommunevalget 1935.

Arbeidsutvalget utarbeidet utkast til retningslinjer for Det norske Arbeiderparti ved kommunevalget i 1934. Dette utkast blev i alt vesentlig vedtatt av centralstyret.

Kvinnesekretariatet.

Sekretariatets medlemmer er: Sigrid Syvertsen, formann, Inger Kristiansen, viceformann, Thina Thorleifsen, sekretær. De øvrige medlemmer: Helga Ramstad, Rachel Grepp, Ingrid Berg, Asta Sørensen med Signe Qvist, Hedvig Sørensen, Anna Hansen, Dagmar Hernes og Anna Nilsen som suppleanter.

Centralstyrets representanter i sekretariatet er Valdemar Nielsen og Halvard M. Lange.

I årets løp har sekretariatet avholdt 10 møter og behandlet 48 saker.

Kvinnenes krav til myndighetene.

Edruelighetsnevnder.

Allerede i 1925 reiste kvinnene innen partiet spørsmålet om opprettelse av edruelighetsnevnder til behandling av alkoholikere, og kvinnekongressen i 1925 og 1930 henstillet til myndighetene om løsning av spørsmålet.

Den vedtatte lov av juni 1932 dekker ikke arbeiderkvinnenes syn, og kvinnesekretariatet satte igjen saken op til behandling på landskvinnekongressen 1933. Etter beslutning på kongressen har sekretariatet sendt følgende henstilling til Stortinget:

«Under henvisning til tidligere krav fra Det norske Arbeiderpartis landskvinnekongresser i 1925 og 1930 angående opprettelse av edruelighetsnevnder, vil vi henstille til Stortinget om å forandre den lov som er vedtatt i samme sak.

Vi er opmerksom på, at kommunene under de nuværende vanskelige forhold ikke har økonomisk evne til å sette loven i kraft, derfor vil den bare bli en papirbestemmelse. Skal loven virke til sin hensikt må den forandres slik, at Staten, som har alle inntekter av alkoholomsetningen, bærer utgiftene og de ulemper som følger med alkoholmisbruk.»

Ugildhetsbestemmelsene i kommuneloven.

Likeledes har sekretariatet i anledning de i fattig- og kommuneloven vedtatte ugildhetsbestemmelser sendt Stortinget følgende henstilling:

«Det norske Arbeiderpartis landskvinnekongress, som representerer kvinner fra det hele land, retter krav til Stortinget om å forandre loven av juni 1932 vedrørende ugildhetsbestemmelsene i fattig- og kommuneloven.

Vi vil gjøre opmerksom på, at de som i disse tilfelle rammes er folk som uforskyldt er kommet ut i arbeidsledighet, og derfor virker disse lovbestemmelser i høieste grad urettferdig. Vi retter derfor en inntrengende henstilling om at loven snarest mulig blir revidert, så de som er rammet får sine rettigheter tilbake.»

Valg av kvinner i vergerådene.

Dessuten har sekretariatet sendt Stortinget henstilling vedrørende valg av kvinner til vergerådene:

«Under henvisning til departementets avgjørelse om å underkjenne Oslo bystyes beslutning om valget av kvinner til vergerådet henstiller Det norske Arbeiderpartis kvinnesekretariat at loven som vedrører denne sak blir tatt op til revisjon.

Idet menn og kvinner er stillet likt når det gjelder stemmerett og valgbarhet mener vi, at ved valg av medlemmer til vergerådene må også kvinner og menn stilles på like fot.

Derfor henstiller vi til Stortinget at loven forandres slik, at den for fremtiden ikke kan misforståes.»

Enn videre har sekretariatet i henstilling til Kirke- og Undervisningsdepartementet støttet op om Håndarbeidslærerinnenenes Fellestfor- enings andragende om bidrag til avholdelse av kurser for å utvikle hånd- arbeidsundervisningen i skolen.

Representasjon.

På fylkeskvinnekonferanser har sekretariatet vært representert i Vestfold den 18 mars, Opland 7 april og i Akershus i mars og november ved Sigrid Syvertsen. På Akershus formannskonferanse den 10 juni ved Inger Kristiansen. I Aust-Agder den 10 mai ved Helga Ramstad, og i Aust- og Vest-Agder i september i september og i Buskerud den 23 april og Østfold 17 april ved Thina Thorleifsen.

Dessuten har sekretariatet vært representert på Ungdomsfylkin- gens landsmøte i mai ved Sigrid Syvertsen og Halvard M. Lange. På Arbeideravholdslandslagets landsmøte i Drammen i juni ved Ingrid Berg.

Sekretariatets medlemmer i centralstyret er Sigrid Syvertsen og Helga Ramstad med Rachel Grepp og Inger Kristiansen som suppleanter.

Tur til Sovjet-Samveldet.

Efter innbydelse fra Sovjet-Samveldets reisebyrå Intourits avdeling i Stockholm har kvinnesekretariatet arrangert en 14 dagers tur til Sovjet-Samveldet I delegasjonen deltok 16 kvinner, og i Stockholm støtte delegasjonen sammen med en kvinnedelegasjon, arrangert av «Morgonbris», organ for de svenske socialdemokratiske kvinner.

Turen blev en begivenhet for alle. Mange sociale institusjoner blev gjennomgått, samt fabrikker hvor der var store antall kvinnelige arbei- dere. Vi fikk ved selvsyn studere de sociale institnsjoner som er oprettet til fordel for mor og barn. Vi besø fellestjøkkener, studenterhjem, mu- séer o. s. v.

1 mai festlighetene overvar vi i Moskva, en begivenhet delegasjonens medlemmer aldri glemmer.

Under reisen fikk vi også anledning til å stifte bekjentskap med de finske arbeiderkvinner, idet mange av kvinneforbundets medlemmer møte op på stasjonen i Helsingfors både ved reisen bortover og på tilbaketuren. I Helsingfors var det arrangert utfarter, bl. a. besø vi riksdagsbygningen.

At Russlandsturen har vært omfattet med interesse av våre organisasjoner er beviselig ved at mange av delegasjonens medlemmer har måttet fortelle om sine reiseinntrykk, ikke bare i kvinneavdelingene men også i andre organisasjoner innen arbeiderbevegelsen.

Agitasjonen.

I forbindelse med centralstyret og i samarbeide med fylkespartier og deres kvinneutvalg har sekretariatet under kommunevalgkampen arrangert turnéer med kvinnelige talere. Således reiste Gitta Jønsson en 3 ukers tur i Vesterålen, Sigrid Syvertsen en 4 ukers tur i Namdalen og i Sunn- og Nordmøre, Anna Helgesen, Notodden, 10 dager i Telemark og Thina Thorleifsen 16 dager i Aust- og Vest-Agder samt 8 dager i Opland.

Av sekretariatets kvinnelige medlemmer er der i årets løp holdt foredrag av Sigrid Syvertsen (54), Helga Ramstad (12), Rachel Grepp (17) og av Thina Thorleifsen (90). Tilsammen 173 foredrag.

Kvinnene og valget.

I anledning kommunevalget blev der sendt cirkulære til by- og herredspartiene med anmodning om å sikre kvinnene en slik plass på kommunelisten at der kunne være håp om å få de valgt. I samme forbindelse blev sendt cirkulære til kvinneavdelingene om å møte op på partiets nominasjonsmøter for å gjøre sig gjeldende for å få valgt de av kvinnene innstilte kandidater.

Efter forslag av sekretariatet utgav partiet en spesiell «Kvinnenes Valgavis» som utkom i et antall av 100 000 ekspl.

43 nye kvinneavdelinger.

Kvinnene har i de senre år sluttet sterkt op om partiet. Det største antall nystiftede kvinneavdelinger på et enkelt år kan noteres i 1934.

Der blev efter foredrag av Gitta Jønsson stiftet kvinneforening i Harstad, av Ida Nordahl ved Inndal pr. Værdalen, av Josefine Nilsen. Kongsberg, ved Skoldenborg, av Clara Gullerud, Hønefoss, ved Sokna,

av Anna Helgesen, Notodden, ved Hovin, Vråløsen og Lårdal, av Ole Hjelt ved Frogn og av Johan Jensen i Gol.

Under Sigrid Syvertsens reise i Namdalen blev dannet kvinnegruppe i Kolvereid, og i Sunn- og Nordmør i Bolgen, Bratvåg, Kvernes og i Glærumsvik. Thina Thorleifsen har dannet kvinegruppe i Midtre Heimdal, Rælingen, Raufoss, Gjerdrum, Ullevål, Hauketo og gjenoptatt kvinneforeningen i Grimstad.

Dessuten er der kommet meddelelse om at det er dannet kvinneavdeling i Sør-Fron, Dovreskogen og Brennhauget i Gudbrandsdalen. Likeledes at der er dannet kvinneavdeling i Elva, Nedre Namskogen, Skage og Øvre Høylandet i Namdalen samt i Beidstad i Nord-Trøndelag. Enn videre er det kommet meddelelse om at der er dannet kvinneavdeling i Norsinni, Snertingdal og Kolbu i Opland, og ved Skiptvedt, Ystehede og Torp og ved Berg i Østfold, ved Konnerud, Borre og Vivestad i Vestfold samt i Brønnøysund, Tårstad i Ofoten og i Kvinnesdal i Vest-Agder. Tilsammen 43 avdelinger.

«Arbeiderkvinnen».

«Arbeiderkvinnen» feiret i september 25 års jubileum, idet der på kvinnes årsmøte 1909 blev besluttet å utgi bladet, og det første nummer utkom 1 september under navnet «Kvinnen», som blev omdøpt til «Arbeiderkvinnen» på kvinnes landsmøte i 1919.

I anledning jubileumet utkom bladet som et festnummer med bl. a. bidrag fra kjente kvinner fra kvinnebevegelsens første tid.

Bladet er siden utvidelsen fra 16 til 24 sider blitt omfattet med større interesse av kvinnene, opplaget har steget både i løssalg og abonnement.

Fram-fylkingen.

1934 var Fram-fylkingens første virkeår, idet organisasjonen trådte i virksomhet den 1 januar 1934. Nøikatte oppgaver over medlemstilveksten i dette år i forhold til de gamle barnelags og speidertrøppers medlemstall foreligger ikke, men antagelig har den vært en 30—40 pct. Fram-fylkingen teller nu godt og vel 2 000 medlemmer i 35 lag. En rekke nye lag er under dannelse ved årsskiftet.

Året har vært preget av arbeidet med omlegningen fra barnelag til Fram-lag; inntil denne er gjennomført holdes agitasjonen for ny-startning av lag i bakgrunnen. Av de bestående barnelag og speidertrøpper lyktes det å komme i forbindelse med 25. Tre av dem er siden gått inn. Omlagt er 14 lag. Det er siden kommet til noen barnelag som ikke hadde forbindelse med det gamle landsutvalg for barnelags-

virksomheten, eller er nystartet uten samarbeide med Fram-fylkingen, slik at det gjenstår til omlegning: 11 barnelag. Av nye Fram-lag er det dannet 10.

Størst vekt har det i årets løp vært lagt på førerutdannelsen. I regelen er intet lag blitt nystartet eller omlagt før man hadde sikret sig brukbare førerkrefter gjennom kurser eller på annen måte. Kurser har vært avholdt på en rekke steder i landet. Fra 5—11 august holdtes i samarbeide med Arbeidernes Oplysningsforbund et landsomfattende kursus på Malmøya, som hadde samlet 23 deltagere.

Det er utarbeidet en rekke instruksjoner for førerne. Den stensilerede veilederen «For Fram-Føreren» er utkommet med 7 nummer. Det er trykt et lite agitasjonshefte.

Fram-fylkingens organ «Fram-Kameraten» er utkommet med 6 åttedidige og 2 tolvsidige nummer i et gjennomsnittlig opplag av 2 000. De fire første nummer blev redigert av *Sigrid Bryn*, de fire siste av en komité innen landsrådet med *Dag Bryn* som ansvarshavende.

Fram-fylkingens administrasjon skjedde inntil 23 august fra Per Lies kontor i Oslo Transportarbeiderforening. Fra denne dato fikk organisasjonen tilhold i «Arbeiderbladet»s lokaler i Møllergaten 12 og er senere sammen med de øvrige organisasjoner flyttet over i eget lokale i Folketeatrets 5. etasje. Fra august blev *Dag Bryn* ansatt som lønnet sekretær. Han fungerer samtidig som formann i Fram-utvalget i Oslo-kretsen, slik at den tekniske ledelse av Oslo-lagene skjer fra kontoret.

Uniformsspørsmålet har efter Stortingets behandling av saken funnet sin løsning. Skjorter, merker og nåler samt forskjellige tur- og friluftsmateriell forhandles nu i temmelig stor utstrekning fra kontoret.

Landsrådet satte efter februarkampene i Østerrike i gang en inn-samling til de østerrikske barn som direkte eller indirekte var rammet av myrderiene. Fram-medlemmene fikk samlet inn kr. 1 927.00, som gjennom Den sosialistiske Opdragelses-Internasjonale er oversendt rette vedkommende.

Fram-fylkingen har hatt vennskapelig forbindelse med de socialistiske barneorganisasjoner i Sverige, Danmark, Tsjekkoslovakiet samt med Den sosialistiske Opdragelses-Internasjonale, uten dog å stå organisatorisk tilsluttet denne.

I henhold til beslutning på Arbeidernes Avholdslandslags landsmøte om arbeideravholdsbarnelagenes overgang til Fram-fylkingen, har vilkårene for overgangen vært behandlet av Avholdslandslagets central-styre og Landsrådet i fellesskap, uten at det ennå er truffet en endelig beslutning.

Med Arbeidernes Oplysningsforbund er det truffet avtale om støtte til Fram-fylkingens førerkurser.

Fram-fylkingens Landråd hadde inntil 19 oktober følgende sammensetning:

Representanter for Landsorganisasjonen: Olav Hindahl, Elias Volan. Det norske Arbeiderparti: Per Lie, næstfører, Dag Bryn, landsfører og rådets formann, Georg Hagelin. Arbeidernes Ungdomsfylking: Werna Gerhardsen, næstfører, Arne Hagen. Arbeidernes Idrettsforbund: Ola Brandstorp, Harald Olsen.

Dessuten har Erling Anthonsen i overgangstiden ved barnelagenes omlegning tiltrådt Landsrådet som representant for Landsutvalget for barnelagsvirksomheten.

Fra 19 oktober måtte Per Lie på grunn av andre gjøremål tre ut av organisasjonens daglige ledelse. På hans plass som den ene av næstførerne trådte Dag Bryn inn, mens *Ola Brandstorp* valgtes til landsfører og formann i Landsrådet.

Arbeidernes Ungdomsfylking.

Det er i 1934 stiftet og tilmeldt Ungdomsfylkingen 112 nye lag, og opprettet 4 distriktslag. Det er i årets løp nedlagt 16 lag, de fleste på grunn av vanskeligheter med leie av møtelokale. Netttilveksten er 96 lag og 3 775 medlemmer. Ved årsskiftet står således Ungdomsfylkingen med 24 775 medlemmer fordelt på 505 lag og 23 distriktslag.

Det er i 1934 drevet en god og planmessig agitasjon både gjennom Ungdomsfylkingens kontor og distriktslagene, og av de forskjellige lag. Foran kommunevalgene blev der gjennomført flere vellykte turnéer. En del av disse blev arrangert i fellesskap med A. I. F. Fylkingens «Agitasjons- og arbeidsuke» i tiden 11—18 november blev også meget vellykket. Ukens hensikt var i første rekke å stabilisere de bestående lag. Ungdomsfylkingens manifest til ungdommen blev utdelt i 50 000 eksemplarer. «Arbeiderungdommens dag» som i år falt på den 9 september, fikk større tilslutning enn nogen gang tidligere.

Det er utsendt en del instruksjonsstoff med sikte på dannelsen av nye lag. Det er også utgitt en «Veileder» for lagene som utsendes en gang i måneden.

Ungdomsfylkingen holdt landsmøte i Oslo i dagene 11—13 mai. Der møtte over 200 representanter samt landsstyrets medlemmer. Landsstyret besluttet bl. a. å velge fastlønnet formann. Det blev besluttet å foreslå innført et enhetsmerke for arbeiderbevegelsen, og opprettelse av en felles agitasjons- og propagandacentral for arbeiderorganisasjonene.

Det blev videre vedtatt nye lover for Fylkingen og lagene, samt beslut-
tet å sidestille bokmål og nynorsk i Ungdomsfylkingens korrespondanse.

Arbeidsledighetsspørsmålet var gjenstand for en grundig behand-
ling. Ungdomsfylkingens utrettelige arbeide på dette felt resulterte
i 1934 i vedtaket på fagkongressen om å åpne de arbeidsløse adgangen
til fagorganisasjonen.

Landsmøtet behandlet også en rekke andre meget viktige saker.
Punktet «Politiske oppgaver» vakte en skarp meningsveksling, men man
fant frem til enstemmighet om et politisk manifest.

Centralstyret bestod før landsmøtet av følgende:

Kåre Hansen, formann, Per Lie, næstformann, Arnfinn Vik, redak-
tør, Finn Moe, Aase Lionæs, Rolf Forsberg, Reidar Langaas og Arne
Hagen, samt Einar Gerhardsen valgt av D. N. A.s centralstyre.

Landsmøtet valgte følgende centralstyre:

Gunnar Sand, formann, Finn Moe, næstformann, Trygve Bratteli,
redaktør, Aase Lionæs, Ivar Fossberg, Ørnulf Egge, Alf Ottesen og
Arne Hagen. D. N. A.s representant har vært Einar Gerhardsen, se-
nere Hjalmar Dyrendahl.

Landsstyret har etter landsmøtet bestått av:

Østfold: Arthur Arntzen. Akershus: Einar Lund. Solør-Odal:
Eiv. Rasten. Hamar og Omegn: Arne Kristiansen. Østerdalen: Magne
Sandnes. Gudbrandsdalen: Oscar Jonassen. Opland: Bjarne Borgan.
Buskerud: Egil Halvorsen. Vestfold: Sverre Sulutvedt. Telemark:
Asbjørn Rudd. Aust-Agder: Bj. Henriksen. Vest-Agder: Olav Brun-
vand. Rogaland: Harald Haaland. Bergen og Fylkene: Olav Smeds-
vik. Nordmøre: Karl Pape. Sunnmøre: Odleif Tolaas. Trøndelag:
Sverre Svendsen. Namdal: Erling Thun. Nordland: Nils Hillstad.
Nordre Salten: Sandrup Nilsen.

Landsstyret har vært innkalt 2 ganger, nemlig 17—18 mars og
10 mai.

Studerende ungdom av D. N. A.

På enkelte steder har der i de siste år bestått grupper av stude-
rende ungdom som har arbeidet i tilslutning til partiet og ungdoms-
fylkingen. For å få dette arbeide blandt den studerende ungdom inn
i faste former gjennom eget forbund besluttet centralstyret i møte
18 juni efter henstilling fra formannen i partiets studentergruppe i
Oslo, Kjell Grude Kviberg, å opnevne en komité til å forberede saken.
Som medlemmer av komitéen blev valgt: Halvard Manthey Lange.
Hjalmar Dyrendahl, Gunnar Sand, Kjell Grude Kviberg og Per Aamodt.
Komitéen utarbeidet lover for en landssammenslutning, Studerende

ungdom av D. N. A. Lovene blev vedtatt i centralstyrets møte 6 august sålydende:

§ 1.

«Studerende ungdom av D. N. A.» er fellesorganisasjon for grupper av elever og studenter ved de høiere læreanstalter, som er medlem av D. N. A. eller sympatiserer med D. N. A. og vil støtte dets politikk. Medlemmer av organisasjoner som motarbeider D. N. A. kan ikke optas.

§ 2.

Organisasjonens formål er:

Å spre kjennskap til socialismen.

Å arbeide for at den studerende ungdom slutter sig aktivt til D. N. A., A. U. F. og Framfylkingen.

Å arbeide for at all evnerik ungdom gis adgang til høiere utdanning uten hensyn til foreldrenes økonomiske stilling.

Å arbeide for reform av undervisning og undervisningsstoff.

§ 3.

Ved de høiere almenskoler er grunnorganisasjonen elevcellen ved den enkelte skole. Er det flere skoler i en kommune, danner elevcellene sammen en gymnasiast- og middelskolegruppe.

Ved lærerskoler, tekniske skoler, handelsgymnasier, handelsskoler og andre fagskoler er grunnorganisasjonen elevgruppen.

Ved universitetet og høiskolene er grunnorganisasjonen studentergruppen.

I hver kommune danner elevgruppene og studentergruppen en kretsorganisasjon.

Hver skolecelle og elev- (studenter-)gruppe ledes av et styre på 3 medlemmer, formann, sekretær og kasserer. Til disse tillitshverv kan bare velges medlemmer av D. N. A. og A. U. F.

Gruppestyret plikter å føre kartotek over medlemmene og sende rapporter til centralsrådet.

Hver kretsorganisasjon ledes av et styre som består av formennene i de enkelte grupper.

Styret i kretsorganisasjonen har som oppgave å skaffe enhet i det agitasjons- og opplysningsarbeide de enkelte grupper i kommunen driver, samt arbeide for dannelse av grupper ved alle høiere læreanstalter hvor slike ikke finnes. Videre er styret bindeleddet mellom organisasjonen, partiets og fylkingens lokale organisasjoner, og skal i samråd med disse arrangere fellesmøter.

§ 4.

For hele landet ledes organisasjonen av et centralsråd på 5 medlemmer som er bosatt i Oslo eller omegn, 3 fra den studerende ungdom, 1 fra partiets centralstyre og 1 fra ungdomsfylkingens centralstyre.

Inntil videre velges rådet av D. N. A.s centralstyre efter innstilling fra styrene i de tilsluttede kretsorganisasjoner.

Innen rådet velges formann, sekretær og kasserer.

Dets funksjonstid er fra 1 juni til 31 mai.

Centralrådet fører kartotek over samtlige medlemmer, og sørger for forbindelse mellom kretsorganisasjonene. Det skaffer til veie materiale for agitasjonen og i samarbeide med opplysningsforbundet materiale til studiearbeidet.

Hvert år ved begynnelsen av høstsemesteret organiserer det i samarbeide med partiet og fylkingen landsomfattende agitasjon for tilslutning til organisasjonen i alle kommuner hvor det finnes høiere læreanstalter.

Centralrådet sørger samtidig for å ha alle nødvendige opplysninger om landets høiere læreanstalter, og gir på anmodning medlemmer opplysninger om skolers fagkrets, opptagelsesvilkår m. m.

Centralrådet sender de tilsluttede grupper fortegnelse over og statutter for de stipendier som kan være aktuelle for vedkommende gruppes medlemmer.

§ 5.

Kontingenten til centraladministrasjonen er 25 øre pr. semester for hvert medlem (middelskoleelever 10 øre). Kontingenten innsendes samlet fra gruppen innen 2 måneder etter semesterets begynnelse. Kontingenten til den enkelte gruppe (celle) fastsettes av gruppen (cellen) selv.

§ 6.

Disse lover kan kun forandres av centralrådet og partiets centralstyre i samråd, efter at forslaget til forandringen er utsendt til samtlige grupper, og disse har hatt anledning til å komme med uttalelser. Lovforandringsforslag kan først behandles 1 måned efter at forslaget er sendt ut til gruppene.

Den forberedende komité blev blev opnevnt inntil videre som landsråd.

Halvard Manthey Lange, som var komitéens formann, blev senere fritatt for hvervet, da han på grunn av andre gjøremål ikke hadde tid til å fungere som formann. I hans sted blev opnevnt Edv. Bull.

Arbeide med stiftelse av grupper og for å få større tilslutning til de på forhånd eksisterende grupper blev satt i gang. Det blev trykt en brosjyre, «Vi intellektuelle» av Edv. Bull. Likeledes blev trykt et opprop om tilslutning til organisasjonen. Ved årssiktet er det i Oslo 4 grupper, en i Sarpsborg, Trondheim, Stabekk, Bergen, Kongsvinger, Tønsberg. På flere steder er det nedsatt arbeidsutvalg for å forberede stiftelse av grupper.

Landskomitéen mot krig og fascisme.

Landsorganisasjonens, partiets og ungdomsfylkingens felleskomité mot krig og fascisme har hatt følgende sammensetning: Oscar Torp, formann, og Eugen Johannessen fra partiet, Trygve Lie og A. Birke-

land fra Landsorganisasjonen, Finn Moe og Alf Ottesen fra Ungdomsfylkingen.

Komitéen har i samarbeide med partikontoret foretatt organiseringen av turnéer med Olaf Kullmann, Johan Scharffenberg og den tyske flyktning Gerhart Seger.

Olaf Kullmann har reist på turnéer i Agderfylkene og i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og i Gudbrandsdalen. Tilsammen har han på disse turnéer holdt 88 foredrag. Dessuten har han holdt foredrag på 17 enkeltmøter.

I april måned blev det arrangert turné med tysk flyktning, Gerhart Seger som taler. Turnéen omfattet Oslo, byene i Østfold og Vestfold, Drammen, Hamar og byene langs kysten fra Trondheim til Arendal. I alt holdt Seger foredrag på 19 møter.

Johan Scharffenberg har holdt 6 foredrag på Sørlandet.

I november måned tok komitéen initiativ til en protestaksjon mot terroren overfor de spanske arbeidere efter at generalstreiken var slått ned. Det blev sendt cirkulære til fag- og partiforeninger og ungdomslag om å arrangere protestmøter og om å sende protestresolusjoner til den spanske legasjon. Det blev holdt protestmøter på en rekke steder og fra foreninger har komitéen mottatt resolusjoner som er oversendt legasjonen. Samtidig som de fleste protestmøter blev holdt, pågikk i Tyskland rettsak mot 24 av Det sosialistiske Arbeiderpartis medlemmer. Fra disse møter blev det også sendt protestuttalelser til den tyske legasjon mot rettsforfølgelsene.

„Arbeiderbladet“.

1934 var et utmerket år for «Arbeiderbladet». Tilgangen på nye abonnenter fortsatte gjennom hele året og i øket tempo, slik at oplaget ved årets slutt var oppe i ca. 52 000.

Bladets inntekter — abonnement som annonser — viser betraktelig økning og var større enn noen gang tidligere.

Kristoffer Aamot fratrådte efter eget ønske sin stilling i redaksjonen fra 15 februar for å overta stilling i Oslo kommune. I hans sted er ansatt E. O. Solbakken fra juni måned.

Redaksjonen flyttet til Folketeatret den 6 november. Ved overflytningen blev foretatt utvidelser av personalet. Ragna Hagen blev flyttet over fra Pressekontoret til redaksjonen for å overta arbeidet med forsorgssaker. Kolbjørn Gjetanger er inntatt som assistent, materialforvalter m. v. på redaksjonens forværelse. Einar Linderud er ansatt som assistent ved klisjearkivet, og som assistent i sportsredaksjonen er ansatt Sigurd Larsen.

Landsutgaven «Fram».

har hatt en jevn fremgang i 1934 med stigning så vel i abonnement som annonseinntekter.

Arbeidernes Pressekontor.

har i 1934 fortsatt sin virksomhet på samme måte som foregående år. Man har dog funnet det nødvendig ytterligere å utvide virksomheten til også å omfatte spesielt stoff av interesse for småbrukerne. Som redaktør for dette stoff er ansatt småbrukslærer Johan Lundnes, Vang Hamar. Det viser sig at avisen har stort behov for småbrukerstoff.

Ragna Hagen sluttet ved kontoret 6 november for å overta stilling i «Arbeiderbladet»s redaksjon.

Partipressen.

«Holmestrand Arbeiderblad» som utkom 3 ganger i uken, er optatt i dagbladet «Vestfold Arbeiderblad» fra september. I Vadsø er startet ny avis, «Vadsø Arbeiderblad», som kommer ut 2 ganger i uken.

I årets løp er 4 aviser som tidligere kom ut 3 ganger i uken, utvidet til dagblad. Disse er «Dagningen», Lillehammer, «Fremover», Narvik, «Folkets Røst», Askim, og «Sunnmøre Arbeideravis», Ålesund.

Ved årsskiftet omfattet partipressen ialt 43 aviser. Av disse utkom 25 som dagblad, 1 kom ut 4 ganger ukentlig, 7 kom ut 3 ganger i uken, 9 kom ut 2 ganger i uken og 1 kom ut 1 gang i uken.

Dertil kommer partiets tidsskrift «Det tyvende århundre» med 10 nummer årlig, «Arbeiderkvinnen» 1 gang hver måned, «Arbeider-Ungdommen» hver 14. dag og «Fram-Kameraten» 10 ganger årlig.

*Partiaviser ved årsskiftet 1934—1935.**Dagblader:*

- «Arbeiderbladet», Oslo, redaktør Martin Tranmæl.
- «Arbeider-Avisen», Trondheim, redaktør Ole Øisang.
- «Bergens Arbeiderblad», Bergen, redaktør Gunnar Ousland.
- «Dagningen», Lillehammer, redaktør Gunnar Hagerup.
- «Folkets Røst», Askim, redaktør Torbjørn Dahl.
- «Fremover», Narvik, redaktør Johs. Stubberud.
- «Fremtiden», Drammen, redaktør Henry Karlsen.
- «Haldens Arbeiderblad», Halden, redaktør Haakon Hoff.
- «Hamar Arbeiderblad», Hamar, redaktør Olav Larssen.
- «Hortens Arbeiderblad», Horten, redaktør Paul Bentsen.

«1ste Mai», Stavanger, redaktør T. Oftedal.

«Kongsvinger Arbeiderblad», Kongsvinger, redaktør Aksel Zachariassen.

«Nordlys», Tromsø, redaktør Ingvald Jaklin.

«Nybrott», Larvik, redaktør Ingjald Nordstad.

«Opland Arbeiderblad», Gjøvik, redaktør Niels Ødegaard.

«Rjukan Arbeiderblad», Rjukan, redaktør Knut Dalastøl.

«Sarpsborg Arbeiderblad», Sarpsborg, redaktør Nils Hønsvald.

«Smålenenes Social-Demokrat», Fredrikstad, redaktør P. Moe-Johansen.

«Sunnmøre Arbeideravis», Alesund, redaktør Erling Traaholt.

«Sørlandet», Kristiansand, redaktør Olav Schefflo.

«Telemark Arbeiderblad», Skien, redaktør Olav T. Vegheim.

«Tiden», Arendal, redaktør Ola Solberg.

«Tidens Krav», Kristiansund, redaktør Alf Salvesen.

«Vestfold Arbeiderblad», Tønsberg, redaktør Carl Gulbrandsen.

«Vestfold Fremtid», Sandefjord, redaktør Sverre Hjertholm.

4 ganger ukentlig:

«Nordland Fremtid», Bodø. Redaktør L. O. M. Braseth.

3 ganger ukentlig:

«Akershus Arbeiderblad», Lillestrøm, redaktør Oskar Gystad.

«Folkeviljen», Harstad, redaktør Alfons Johansen.

«Fram», Oslo, redaktør Martin Tranmæl.

«Haugarland Arbeiderblad», Haugesund, redaktør S. B. Vandvik.

«Moss og Omegns Arbeiderblad», Moss, redaktør Nils Gjerset.

«Namdal Arbeiderblad», Namsos, redaktør Herm. Thornes.

«Vestfinnmark Arbeiderblad», Hammerfest. Redaktør O. Berg Hansen.

2 ganger ukentlig:

«Arbeidets Rett», Røros, redaktør Reidar Aamo.

«Eidsvold Arbeiderblad», Eidsvold, redigeres av en komité.

«Finnmarken», Vardø, redaktør Peder Holt.

«Folkets Frihet», Kirkenes, redaktør Ivar Viken.

«Helgeland Arbeiderblad», Mosjøen, redaktør Torfinn Skogsaas.

«Follo», Ski, redaktør Ole Hjelt.

«Romerike Blad», Jessheim, redaktør Jul. Halvorsen.

«Romsdal Folkeblad», Molde, redaktør Jacob Bolstad.

«Vadsø Arbeiderblad», Vadsø, redaktør Bjarne Olsen.

1 gang ukentlig:

«Dunderlandsdølen», Mo, redaktør R. Knudtzon.

Tidsskrifter, uke- og månedblad:

«Det 20de århundre» (10 nummer årlig). Redaktør Finn Moe.
Redaktør for kommunal-avdelingen K. M. Nordanger.

«Arbeiderkvinnen» (1 gang månedlig). Redaktør Thina Thorleifsen.

«Arbeider-Ungdommen» (2 ganger månedlig). Redaktør Trygve M. Bratteli. «Fram-Kameraten» (10 ganger årlig). Redaktør Dag Bryn.

„Det 20de århundre“.

«Det 20de århundre» er utkommet med 10 ordinære nummer og et særnummer om moderne propaganda.

Håkon Meyer var tidsskriftets redaktør til mars måned. Senere Finn Moe. K. M. Nordanger er redaktør for bladets kommunalavdeling.

Det norske Arbeiderpartis Forlag.

Oversikt over bøker utkommet på Det norske Arbeiderpartis Forlag i 1934:

	Oplag
Arbeiderkalenderen 1935	5400
Buen, A.: Erindringer	2500
Colbjørnsen, Ole: Kort innføring i planøkonomi og sosialisering..	3000
Colbjørnsen og Sømme: En norsk treårsplan	5000
Det norske Arbeiderpartis landsmøter 1912—1933.....	3000
Hagemann, T. C.: Norsk skibsbygging kan brødfø 50 000 mennesker	5000
Horrabin og Sømme: Økonomisk geografi i grunndrag, nytt opl.	2500
Meyer, Håkon: Historieopfatning og marxisme, nytt opl.....	3000
Reutz, Johanne: Kvinnene til socialismen (A. O. F.)	5000
Rognstad, Ivar: Skattetabeller	3000
Sjøormen, vittighetsblad	8000
Syvertsen, Sigrid: Arbeiderpartiets kvinnebevegelse i Norge	3000
Øisang, Ole: Dig venter vi på	3000
Maidagen 1934	27 000

Arbeiderbevegelsens Arkiv 1934.*Beretning fra Arkivets styre*

Arkivets styre har i året 1934 bestått av de samme personer som i 1933, nemlig: A. E. Gundersen, Jens Teigen fra Landsorganisasjonen, samt Waldemar Nielsen og Ø. Marthinsen fra D. N. A. Edv. Andersen er arkivets arkivar.

Som tidligere år har arkivet mottatt partiets aviser, tidsskrifter og publikasjoner samt fagblad fra de forskjellige forbund og Landsorganisasjonens Meddelelsesblad og brosjyrer. Samarbeidet med arkivene i de øvrige skandinaviske land fortsetter med utveksling av litteratur og skrifter som har interesse for arbeiderbevegelsen.

Arkivets samlinger av uten- og innenlandske fagskrifter og socialpolitisk litteratur har øket jevnt og besøket i arkivet er voksende fra interesserte parti- og fagfeller og andre som søker opplysninger om arbeiderbevegelsens forhold og historie i de forskjellige land.

Arkivstyret arbeider med planer om utvidelse av Arbeiderbevegelsens Arkiv i forbindelse med nybyggingen i Folkets Hus og ligger arkivstyret i underhandling med Folkets Hus styre om erhvervelse av større og mere hensiktsmessige lokaler til arkivet enn det som man hittil har disponert.

Arkivet er åpent mandag, onsdag og fredag fra kl. 16.30—17.30.

E. Andersen, arkivar.

Conrad Mohrs Legatt.

Til Conrad Mohrs legats stipendier for studie av socialismen innstilte centralstyret Gunnar Braathen, Håkon Hoff, Oscar Ihlebæk og Axel Sømme. Stipendiene blev tildelt Gunnar Braathen og Axel Sømme.

Innstillingskomitéen for centralstyret bestod av Oscar Torp, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl, Alfred Madsen og Johan Nygaards-vold.

Nordisk samarbeide.

Efter innbydelse av den nordiske samarbeidskomité som består av representanter for de socialdemokratiske partier og de faglige landsorganisasjoner i Danmark, Sverige, Finnland og Island, var partiet representert sammen med representanter for Landsorganisasjonen på en konferanse samarbeidskomitéen holdt i Stockholm 17—18 august.

I konferansen deltok følgende: For Landsorganisasjonen i Danmark: Vilhelm Nygaard og Chr. Jensen, fra partiet: Th. Stauning og Alsing Andersen. For Landsorganisasjonen i Sverige: Edvard Johansson, Per Bergmann og Johan O. Johansson, for partiet: P. Albin Hanson, Gustav Møller, Arthur Engberg og Anders Nilsson. For Landsorganisasjonen i Finnland: Edvard Huttinen og Karl A. Fagerholm, for partiet: K. H. Wiik. For Landsorganisasjonen og partiet på Island. Oddur Olafsson. Fra Landsorganisasjonen i Norge: Halvard Olsen, Elias Volan, Alfred Madsen, Sigurd Forbord og Torbjørn Hæn-

riksen, fra partiet: Oscar Torp, Magnus Nilssen, Martin Tranmæl og Johan Nygaardsvold.

Konferansens dagsorden var:

1. Redegjørelse for den politiske og faglige situasjon i hvert land.
2. Stillingen til den internasjonale arbeiderbevegelse.

Konferansen vedtok følgende uttalelse:

«Representanter for arbeiderbevegelsens politiske og faglige hovedorganisasjoner i Danmark, Finnland, Island, Norge og Sverige har trådt sammen til konferanse i Stockholm den 17—18 august.

Ved konferansen er rapporter blitt avgitt angående den politiske og faglige situasjon, og den nærmest ventede utvikling i de respektive land. Av rapportene fremgikk det, ifølge konferansens enstemmige opfatning, at arbeiderpartiene og de faglige organisasjoner i samtlige land, når det gjelder de betydningsfulleste indre politiske spørsmål, såsom metodene for kampen mot arbeidsløsheten, krisehjelpforanstaltninger til støtte for jordbruket, bestrebelsene for å ordne samfunnsforholdene til større trygghet for de arbeidende masser og deres levestandard, følger fullstendig parallelle linjer, og at arbeiderorganisasjonene fører en politikk som er ensartet i alle sine hovedtrekk. Det er videre klarlagt at samtlige partier i kampen for å bevare og opprettholde demokrati, folkestyre og folkefrihet står på samme linjer.

Dermed er grunnvollen lagt for et omfattende samarbeide mellom samtlige lands arbeiderbevegelser.

Dette samarbeide kan, på grunn av at Det norske Arbeiderparti og Den norske Landsorganisasjon ikke tilhører de Internasjonaler som de øvrige lands politiske og faglige arbeiderbevegelser er tilsluttet, ennå ikke gi sig uttrykk i en felles nordisk samarbeidskomité, men kommer til å fortsettes gjennom konferanser til behandling av sociale, økonomiske og politiske spørsmål, som er av felles interesse for de nordiske land.»

Internasjonale forbindelser.

27—28 januar holdtes der i London et møte i samarbeidskomitéen for de uavhengige partier. Som Det norske Arbeiderpartis representant møtte Finn Moe. Konferansen drøftet spørsmålet om å innkalle en internasjonal samlingskongress.

14—16 juli holdtes et nytt møte i komitéen i Paris. Det norske Arbeiderparti var ikke representert, men tilstilte konferansen følgende forslag til uttalelse i samlingsspørsmålet, vedtatt av centralstyret i møte 2 juli.

De samarbeidende uavhengige grupper og partier slår fast at arbeiderklassens splittelse er en av de viktigste årsaker til nederlaget i Tyskland og andre land. Splittelsen svekker bevegelsens slagkraft i kampen mot fascismen og en ny samfunnsordning.

De ser det derfor som en av sine viktigste oppgaver å arbeide for å

overvinne denne splittelse og nå frem til en organisatorisk samling av verdens arbeidere i en enhetlig internasjonal på klassekampens grunn.

Men de tar avstand fra å øke motsetningene og forvirringen innen den internasjonale arbeiderbevegelse ved under de nuværende omstendigheter å gå til dannelsen av en fjerde internasjonal eller gjøre forberedelser til dannelsen av en fjerde internasjonal ved siden av og i konkurranse med de allerede bestående internasjonaler. Tanken om en ny internasjonal må vokse organisk frem, slik at flertallet av de internasjonalt organiserte arbeidere anerkjenner og går inn for nødvendigheten av å danne en ny, enhetlig og allomfattende internasjonal, som de gamle stridende internasjonaler går op i.

De uavhengige grupper og partier vil derfor aktivt arbeide for tanken om en samling av arbeiderne i en enhetlig internasjonal. De vil gjennom sine prinsipielle og praktiske retningslinjer og gjennom saklig meningsutveksling søke å tilrettelegge det teoretiske grunnlag for en slik samling.

De vil bidra til å utjevne motsetningene og bane veien for en samling ved

1. å arbeide for at de stridende internasjonaler innstiller angrepene mot hverandre, uten at derved retten til saklig meningsutveksling eller retten til saklig kamp for en bestemt opfatning begrenses.

2. å arbeide for et saklig samarbeide mellom de internasjonale organisasjoner om bestemte oppgaver under den forutsetning at dette samarbeide skjer internasjonalt og er godkjent av de respektive internasjonaler. Forutsetningen for dette samarbeide må søkes utdypet slik at det kan føre frem til en organisatorisk samling.

3. å arbeide for avholdelsen av en enhetskongress av de bestående internasjonaler og de frittstående partier med den oppgave å nå frem til en organisatorisk samling.

De uavhengige grupper og partier pålegger Samarbeidskomitéen ved henvendelser til de to internasjonaler og ved direkte appell til arbeidermassene å søke dette program gjennomført.

Justisfondets regnskap pr. 31 desember 1934.

Inntekter:

Kassebeholdning fra forrige år	kr. 7 195.89
Bidrag til østerrikske arbeidere	« 80 323.41
— « estniske arbeidere	« 2 000.00
— « tyske arbeidere	« 169.45
Bevilgninger til fondets almindelige virksomhet	« 350.00
Ekstrakontingent, A. F. L.	« 2 000.00
Bankrenter	« 136.41

Kr. 92 175.16

Utgifter:

Østerrikske arbeider	kr. 62 088.20
Tyske arbeidere	« 7 968.65
Saarkampanjen	« 2 000.00
Estniske arbeidere	« 2 000.00
Andre utenlandske socialister	« 250.00
Understøttelse til opphold	« 2 394.90
Utgifter til forsvarere i rettssaker	« 2 642.40
Diét og reiseutgifter for tiltalte, vidner og forsvarere i forbindelse med rettssaker	« 3 834.60
Mulkter	« 360.00
Dagfinn Bech, lønn	« 5 100.00
Administrasjon (porto, revisjon, telefon)	« 813.70
	Kr. 89 452.45
Balanse	« 2 722.71
	Kr. 92 175.16

*Trygve Lie.**Karen Pedersen,
kasserer.*

Regnskapet er gjennomgått og stemmer med bilag og bøker.
Oslo, 15 januar 1935.

*O. M. Orvoll,
revisor.*

Solidaritetsaksjon for de østerrikske arbeidere.

Da meldingene i midten av februar kom fra Wien om at de østerrikske arbeidere hadde reist sig til motstand og førte en heltemodig kamp mot makthavernes overgrep, vedtok centralstyret følgende uttalelse som blev sendt Det østerrikske Arbeiderparti gjennom sekretæren i Sosialistiske Arbeiderinternasjonale:

Den norske arbeiderklasse er fylt av beundring og respekt for den heltemodige kamp som deres østerrikske kamerater fører for frihet og rett, mot en regjering som vil slavebinde det østerrikske folk i diktaturets lenker.

Norges socialister føler sig helt solidariske med dem som nu kjemper på den ytterste forpost mot den européiske fascisme. Vi er beredt til å yde dem all den moralske og materielle støtte de har krav på.

Ved sin tapperhet og sitt mot står de østerrikske socialister som et lysende eksempel, ikke bare for hele verdens arbeiderklasse, men for alle dem som kjemper for frihet og fremskritt, mot åndsmørke og tyranni.

Med nytt mot og nye krefter lover deres norske kamerater i samme ånd og med samme utholdenhet som dere å kjempe for socialismens seier.

Vi bøier oss i dyp respekt for de falne kamerater. Deres offer har ikke vært forgjeves. Deres navn vil alltid lyse der hvor mennesker slåss for frihetens sak.

Overmakten blev for stor for de kjempende arbeidere. Reaksjonen satte inn med den mest brutale terror og forfølgelse. Landsorganisasjonen og partiet rettet gjennom nedenstående sirkulære opfordring til alle sine foreninger, forbund og ungdomslag om støtteaksjon:

Den heroiske kamp som den østerrikske arbeiderklasse satte inn for å forsvare sine organisasjoner og de rettigheter de gjennom år har tilkjempet sig, og det tapre forsvar de har levert for demokratiet og folkestyret er også hos den norske arbeiderklasse blitt møtt med den største sympati.

Gang på gang blev det gjennom de siste år rettet sterke angrep mot folkestyret og arbeiderbevegelsen. Parlamentet blev satt ut av funksjon. Arbeidernes forsamlings- og pressefrihet blev krenket. Til slutt blev de folkevalgte representanter i det arbeiderstyrte Wien erstattet med fascistiske diktatorer. Arbeiderorganisasjonene blev truet med oppløsning.

Da var det at de østerrikske sosialister i selvforsvar måtte gripe til våben. De reiste sig til forsvar mot fascistisk slavetilværelse, til forsvar for frihet og rett, til forsvar for folkestyret og civilisasjonen.

Men den seigeste tapperhet og største heltemot gikk de østerrikske arbeidere til denne forsvarskamp. Men overmakten fra Statens militærvesen og de bevegde fascistiske bander blev for stor. Til siste mann kjempet de, men mått gi op.

Vi har mottatt beretninger om våre klassefellers modige innsats med stolthet og glede. Og vi er forvisset om at de norske arbeideres solidaritet med de østerrikske arbeideres kamp mot det fascistiske skrekke regime også vil gi sig utslag i materiell støtte.

Mange arbeidere blev drept under kampen for sine hjem og arbeiderklassens rettigheter. Tusener blev såret og ligger på hospitalene, vergeløst overgitt til den barmhjertighet de kan vente av fascistene. Fengsler og konsentrasjonsleirer blir fylt av sosialister, kvinner og barn står uten forsørgere. De som blir mistenkt for å tilhøre arbeiderorganisasjonene blir kastet ut av sitt arbeide, og mange av dem som hadde sine hjem i boligkompleksene som kampen stod om, blir kaste ut.

Vi må komme våre klassefeller til hjelp.

Landsorganisasjonens sekretariat har bevilget 25 000 kroner. Sekretariatet henstiller til fagforbundene å bevilge et beløp. Likeledes henstiller sekretariatet til alle fagforeninger å ilgne sig en kontingent en bestemt uke, f. eks. 1 krone for helt- og 50 øre for halvt-betalende medlemmer. Partiets centralstyre har besluttet å rette en inntrengende henstilling til partiforeningene, ungdomslagene og kvinneavdelingene om å slutte op om hjelpeaksjonen ved å yde bevilgning og foreta innsamlinger.

Den innsats de østerrikske arbeidere har ydet hele verdens arbei-

derklasse i kampen mot fascismen, er så stor at vi alle sammen må hjelpe til og holde så mange som mulig utenfor den verste nød.

Bidrag, kontingent og penger som samles inn, bedes uopholdelig sendt Arbeidernes Justisfond, Folkets Hus, Oslo.

Arbeidernes faglige Landsorganisasjon

Sekreariatet.

Halvard Olsen.

Det norske Arbeiderparti.

Centralstyret.

Oscar Torp.

Innsamlingen bragte som resultat kr. 80 323.41.

Kriseplanen.

Centralstyret besluttet i møte 23 oktober 1933 å nedsette komitéer til å forberede og utrede saker til fremme i Stortinget når det trådte sammen. Komitéene fikk følgende sammensetning:

Rådbøter mot krisen og finansieringen av dem:

Johan Nygaardsvold, K. Bergsvik, Adolf Indrebø, Ole Colbjørnsen, Oscar Torp og K. M. Nordanger som komitéens sekretær.

Ungdomskomité:

Til å fremkomme med forslag om arbeide for ungdommen: Alfred Madsen, Arnfinn Vik, Aase Lionæs, Halvard Manthey Lange.

Jordbrukskomité:

Chr. Hornsrud, Alfred Ljøner, Johs. Høie, Johan Nygaardsvold, Axel Sømme.

Sociale saker og yrkesskoler:

Magnus Nilssen, Sverre Støstad, Olav Steinnes, Helga Karlsen og Johanne Reutz som komitéens sekretær.

Kommunale saker:

By- og Herredslagets arbeidsutvalg.

Lovsaker:

K. F. Dahl.

Hovedkomité:

Oscar Torp, Johan Nygaardsvold og K. M. Nordanger.

Komitéenes innstillinger blev samarbeidet til en innstilling — Kriseplanen.

Innstillingen blev behandlet på et fellesmøte av landsstyret, stortingsgruppen og Landsorganisasjonens sekretariat, hvorefter planen blev endelig vedtatt av landsstyret.

Kriseplanen blev oversendt Stortinget 11 januar, samme dag som Regjeringens budgettforslag blev fremlagt.

Kriseplanen med forslag og begrunnelse er trykt under tittelen: Arbeiderpartiets kriseplan 1934

Nedenfor gjengis:

Sammendrag av de foreslåtte bevilgninger.

(Tillegg til bevilgningene på statsbudgett 1933—34.)

1. Veiarbeide	11.4	mill. kr.
2. Jernbaneanlegg	18.5	—
3. Elektrisering av jernbaner	5.0	—
4. Kabelplanen	5.0	—
5. Oparbeidelse av flyveplasser	2.6	—
6. Senkning av aldersgrensen	6.5	—
7. Den arbeidsløse ungdom	3.0	—
8. Bekjempelse av arbeidsledigheten i sin almindelighet (til rådighet for Regjeringen)	20.0	—

Finansieringen av planen.

1. Lånemidler, minsket avdrag på statsgjelden m. v.	80	mill. kroner
2. Skatter og avgifter:		
a) Skatt på formuesinntekt	25	— —
b) Øket arveavgift	10	— —
(Som alternativ for disse delvis eller helt en kriseskatt på inntekt.)		
c) Øket omsetningsavgift	20	— —
3. Innsparing på militærbudgett m. v.	6.5	— —

Tilsammen 141.5 mill. kroner

Av denne sum forutsettes 1.5 mill. kroner avsatt til renter av det nye lån slik at kriseplanens samlede beløp blir 140 mill. kroner.

Om behandlingen av kriseplanen i Stortinget henvises til stortingsgruppens beretning.

Kommunevalget.

Retningslinjene.

Centralstyret utarbeidet i samarbeide med landskommuneutvalget forslag til retningslinjer for kommunevalget. Forslaget blev omsendt til landsstyrets medlemmer, hvorefter retningslinjene blev vedtatt sålydende:

Retningslinjer ved kommunevalget 1934.

Det norske Arbeiderparti vil fortsette kampen for folkestyre i kommunene. Partiet vil fremme en politikk som kan utløse og samle alle krefter for reisning av en sund kommunaløkonomi, således at kommunene kan bli i stand til forsvarlig å løse sine oppgaver.

Kommunenes vanskeligheter skyldes den krise som den kapitalistiske pengepolitikk og produksjonsmåte har skapt også i vårt land. Å sette de vanskeligst stilte kommuner under administrasjon er å straffe befolkningen i disse kommuner for synder som det kapitalistiske samfunns makthavere har begått. Arbeiderpartiet vil derfor fortsette å skjerpe kampen for at det mindreverdighetsstempel som nu settes på de vanskeligst stilte kommuner, opheves. Videre krever partiet ophevelse av de nye ugildhetsbestemmelser i kommunestyrelovene.

Det norske Arbeiderparti gikk ved stortingsvalget ifjor inn for å lette gjeldsbyrden og sette folket i arbeide. De samme hovedkrav kjemper partiet for ved årets kommunevalg. Disse krav kan imidlertid gjennomføres bare i begrenset utstrekning gjennom de enkelte kommuners tiltak. Først en endring i Statens styre, ved at folket legger makten i Arbeiderpartiets hender, vil skape muligheter for effektiv løsning av gjeldskrisen og gjennomføring av en byggende arbeidslinje. Ved øket masseopslutning om Arbeiderpartiet ved årets valg må det arbeidende folk vise vilje til å gjennomføre et maktskifte i landet.

Under den store arbeidsløshet og med de sterkt reduserte inntekter blandt befolkningen virker den kommunale gjeldsbyrde stadig tyngre. Til de enkelte kommuners gjeld kommer den gjeld som fylkeskommunene og interkommunale kraftlag har stiftet, og som folket også må bære gjennom høi fylkesskatt og urimelige elektrisitetspriser.

Det norske Arbeiderparti krever at kommunegjelden hurtigst mulig bringes ned til hvad kommunene kan bære med en beskatning som ikke overstiger skattelovens maksimumssatser. Og partiet vil fortsatt gå inn for hurtigere fremme av kommunale gjeldsoppgjør.

Ved siden av gjeldsbyrden er det arbeidsledigheten som tynger kommunene mest. Den langvarige arbeidsledighet har forlenget uttømt hjemmenes og dermed også kommunenes økonomiske evne.

Den beste støtte for kommunene vil være at arbeidslivet kommer i gang. Skal det skje, må det nuværende evneløse borgerlige styre i stat og kommuner avløses av et socialistisk styre som har vilje til å nytte de mange og store arbeidsmuligheter landet har. Det norske Arbeiderparti vil med støtte av partiets kommunegrupper straks opta en omfattende undersøkelse for å få bragt disse arbeidsmuligheter på det rene, og partiet vil med øket styrke fortsette sitt planmessige arbeide for en størst mulig utnyttelse av landets arbeidsmuligheter.

Selv om Det norske Arbeiderparti er klar over at krisen ikke kan løses kommunalt, vil det sette alt inn for at det kommunale initiativ, de kommunale forvaltningsorganer og den økonomiske evne enkelte kommuner ennå har igjen, blir effektivt utnyttet i kampen mot krisen.

Den form vi nu har for støtte av de arbeidsløse gjennom fattigbidrag eller i beste fall underbetalt arbeide, virker så vel økonomisk som sosialt skadelig. Det norske Arbeiderparti vil hjelpe de arbeidsløse til å klare seg selv ved eget arbeide, og dette må ikke være underbetalt og administrert av fattigvesenet og dermed stemplet som mindreverdige arbeide.

Det norske Arbeiderparti vil legge særskilt vekt på at kommunene fremmer positive tiltak for å sette den arbeidsløse ungdom i beskjeftigelse. Det må bli slutt med den politikk som setter ungdommen utenfor både når det gjelder arbeide og underhold.

Det norske Arbeiderparti går nu inn for en kommunalpolitikk som ikke tillater at sociale og kulturelle goder berøves hjemmene til fordel for den rentesugende pengekapital. Partiets kommunegrupper vil derfor arbeide for å holde folkeskolene oppe og støtte ungdommen ved faglig opplæring og ved fremme av folkeopplysning (biblioteker m. v.) og sund idrett.

Det norske Arbeiderpartis kommunepolitikk er et ledd i arbeiderklassens kamp om samfundsmakten og for økonomisk og sosial frigjøring. Arbeiderklassen må nu selv ta ledelsen og ved en planmessig kommunepolitikk kraftig bidra til å lette byrdene for befolkningen og gjøre kommunene til et sunt og sterkt ledd i samfundsforvaltningen.

I overensstemmelse hermed er partiets nærmeste opgaver i kommunepolitikken:

1. *Folkestyre i kommunene.* Bort med diktaturet over kommunene. Folkestyret må atter gjennomføres. Den kommunale forvaltning innrettes og tilpasses slik at den blir et tidsmessig og formålstjenlig ledd i en samfundsforvaltning som tilgodeser hele folkets interesser.

2. *Gjeldsavvikling. Finanser og skatter.* Kraftig påskynding av arbeidet med kommunale gjeldsoppgjør. Avvikling ved akkord av kommunegjeld som ikke kan forrentes og avdras ved en rimelig beskatning. Det norske Arbeiderparti vil gjennomføre en sund økonomisk forvaltning i den kommunale virksomhet. Det vil arbeide for reelle budgetter således at kommunenes driftsutgifter dekkes uten lån. Arbeiderpartiet vil lette skattetrykket for småkårsfolket og utnytte skattelovene slik at skattene så langt gjørlig blir lagt over på den del av befolkningen som har størst økonomisk evne til å betale. Derfor vil Arbeiderpartiet i den utstrekning skattelovene gir adgang til det utlignende formuesskatt og tilleggsskatt på større inntekter. Ligningsvesenet gjøres effektivt ved sakkyndig hjelp og kontroll.

3. *Kamp mot arbeidsløsheten.* Arbeiderpartiet vil undersøke og utnytte arbeidsmulighetene i kommunen. Det vil sette i gang mest mulig kommunalt arbeid til en lønn som høver med de stedlige lønnsforhold. Arbeidet må ikke underlegges fattigvesenets administrasjon. Partiet vil fremme samfundsmessig fordeling og effektiv utnyttelse av jord og skog.

I kampen mot arbeidsledigheten vil Arbeiderpartiet ta forholdsmessig hensyn til den arbeidsløse ungdom ved å sette i gang arbeid som særlig høver for ungdommen. For slikt arbeid kan der treffes særavtaler.

Kommunene må med støtte av Staten sette i gang utdannelseskurser og praktiske fagkurser for ungdommen.

Kommunene må så langt de makter støtte arbeidet for reisning av nye bruk og for utnyttelse av landets jord. I samsvar hermed må kommunene kraftig medvirke til at Statens støtte til jordbruksnæringen i større grad kommer de mindre og vanskeligst stilte jordbrukere til gode. Kommunene må ta planmessig sikte på å bidra til at arbeidslivet kommer i gang. Derfor kan det i enkelte kommuner bli spørsmål om å gi kommunal støtte til bedrifter som det er av samfundsmessig betydning å holde oppe, såfremt det kan skaffes betryggende garanti

for kontroll med at denne støtte kommer arbeidslivet og arbeiderne til gode.

4. *Gjeldsbyrden for bønder, fiskere og arbeidere.* Kommunene må kraftig støtte arbeidet for nedregulering av den gjeld som hviler på bønders, fiskeres og arbeideres hjem, jord, besetning og redskaper, uansett i hvilke banker og låneinretninger lånene er optatt. Hjem og driftsmidler må bevares for de gamle eiere.

5. *Fremme av samfundsmessig boligbygging og reisning av nye hjem.* Det norske Arbeiderparti vil fortsette arbeidet for boligsaken og for reisning av nye hjem. Det vil støtte kooperative byggeselskap, egne hjem-bebyggelsen og opprettelse av småbruk ved lånegarantier. Hvor det er nødvendig må kommunen selv bygge boliger. Ved planmessig innkjøp må kommunen sikre sig de eiendommer som er nødvendig, så vel til boligbygging, utparsellering til småbruk som til kommunale formål.

6. *Opretholdelse og utbygging av den sociale forsorg.* Det norske Arbeiderparti vil organisere den sociale forsorg på en tidsmessig måte med gjennomført plan og kontroll. Det norske Arbeiderparti vil oprettholde sociale goder som alderdoms-, invalide- og morspensjon. I kommuner som makter det, vil partiet gjennomføre fri syketrygd for arbeidsledige. Det vil skape betryggende tilsyn med forpleining av bortsatte barn og voksne, og med barne- og gamlehjem.

7. *Fremme av folkeoplysningen.* Det norske Arbeiderparti vil utvikle folkeskolen som felles grunnskole for alle barn og arbeide for tidsmessige undervisningsplaner.

Fritt skolemateriell. I den utstrekning kommunene makter det vil partiet oprette frie skoler for videregående undervisning. Det vil holde vedlike våre folke- og skoleboksamlinger. Kommunene må bidra til at film og radio kommer folkeoplysningen til gode.

8. *Fremme av edrueligheten.* Kommunene må kreve og selv bidra til at edruehetslovgivningen blir skarpt håndhevet. Det norske Arbeiderparti vil oprettholde kravet om kommunal selvbestemmelsesrett i bevillingsspørsmål. Ved avgjørelsen av bevillingsspørsmål må hensynet til hvad som best fremmer edrueligheten være det avgjørende.

Retningslinjer ved ordfører- og formannskapsvalgene.

Centralstyret vedtok samme retningslinjer vedrørende ordfører- og formannskapsvalgene som gjaldt ved valgene i 1931, sålydende:

Samarbeide med borgerlige partier må ikke finne sted.

I alle kommuner hvor Arbeiderpartiet alene eller sammen med kommunistpartiet har flertallet, må arbeiderfraksjonen overta ord-

føreren. I kommuner hvor arbeiderfraksjonen utgjør halvparten av representantene, må arbeiderfraksjonen også stille egen kandidat.

I de kommuner hvor Arbeiderpartiet ikke har flertall alene, kan det innledes samarbeide med kommunistpartiet om valg av ordføreren. Samarbeidet må innskrenke sig til enkelte spørsmål. Nogen fast fellesgruppeorganisasjon kan ikke tillates. Ved ordførervalget bør vårt parti stille følgende krav: I de kommuner hvor vårt parti er største gruppe, skal den eventuelle felleskandidat tilhøre vårt parti. Er kommunistpartiets gruppe størst, bør vår gruppe stemme på deres kandidat.

Ved valg til formannskap kan også samme fremgangslinje benyttes forsåvidt det kan styrke arbeidernes representasjon og innflytelse.

Valgkampen.

Kommunevalgkampen i år var like omfattende som stortingsvalgkampen 1933. For første gang var det felles valgdag for kommunevalgene i byene og landdistriktene, mot tidligere som valgene foregikk i landdistriktene over en hel måned og byvalgene blev holdt to måneder senere.

Dertil kom denne gang at kommunevalgkampen stod om de store skillende linjer i norsk politikk. Det var ikke de enkelte lokale spørsmål som var de dominerende. Det lyktes vårt parti å føre kravene fra kriseplanen i forgrunnen. Det var arbeidsledigheten og gjeldsspørsmålene som blev midtpunktet i valgkampen.

Landsorganisasjonen og fagforbundene gikk aktivt med i valgkampen. Ungdomsfylkingen og Idrettsforbundet satte sine unge krefter inn i kampen og Oplysningsforbundets virksomhet i de måneder valgkampen stod på, var viet valgarbeidet.

Til å forestå valgkampen blev det opnevnt en komité med representanter fra sekretariatet, partiets centralstyre, Ungdomsfylkingens centralstyre, Idrettsforbundets hovedstyre, Oslo Arbeiderparti og Oslo og Omegn faglige Samorganisasjon.

Det blev utgitt 5 brosjyrer: «Kommunen», «Ut av krisen», «Retningen og målet for vår kamp», «Kommunevalg og krisepolitikk» og «Krisevedtakene 1934». Tilsammen blev disse brosjyrer trykt i 500 000 eksemplarer.

«Arbeiderbladet»s ukeutgave, «Fram», blev sendt ut gratis til landdistriktene efter opgitte adresser i de 6 siste uker før valget i et antall av 60 000 for hvert nummer.

En valgplakat i to størrelser blev trykt i et samlet antall av 36,000.

Valgmerke til å sette i trøieslaget blev det sendt ut 80 000 av.

Kvinnesekretariatet sendte ut en spesiell valgavis i et oplag på 100 000.

Filmen blev brukt i stor utstrekning også ved denne valgkamp. Oplysningsforbundet tok sig av optagelsen av filmene. Det blev opsatt 7 filmer, hvorav 4 spesielt for Buskerud, Bergen, Drammen og Aker.

Andre og nye agitasjonsmidler blev også tatt i bruk. Oplysningsforbundet tok sig således av å skaffe materiell til utsmykning av møtelokaler. Flagg, flaggseil, talerstolduker og vimpler blev anskaffet. Nok et nytt innslag i valgkampen var tramgjenger, og talekor var det langt flere av enn tidligere. For teatergruppene blev det laget spesiell valgrevy.

Den muntlige agitasjon blev drevet i alderskillig større utstrekning enn ved tidligere kommunevalgkamper.

Fra partikontoret blev det i samarbeide med distriktsorganisasjonene arrangert 26 turnéer på tilsammen 50 uker. Ialt blev det på turnéene holdt 445 foredrag.

Ungdomsfylkingen og Idrettsforbundet arrangerte i fellesskap agitastionsturnéer som omfattet 90 møter. Fra partikontoret blev det i de to siste måneder før valget skaffet talere til 250 enkeltmøter.

Valgoversikt.

Vårt parti stilte lister i 133 flere kommuner enn ved valget i 1931. I alt hadde vi lister i 625 av landets 747 kommuner.

Vi hadde en fremgang på 1293 representanter mere enn ved siste kommunevalg. I alt blev valgt på vårt partis lister 5101 representanter mot 3808 ved valget i 1931.

Vi erobret rent flertall i 182 kommuner mot ved forrige valg i 88 kommuner. En fremgang på 94 kommuner med partiflertall. Sammen med Det kommunistiske Parti og andre arbeiderlister opnådde vårt parti halvparten og mere av representantene i 200 kommuner mot ved valget i 1931 blandet arbeiderflertall i 115 kommuner.

Nogen sammenligning av stemmetallet fra de siste valg har vi, når denne beretning utarbeides, ikke materiell til, idet stemmetallet fra alle kommuner ikke foreligger, men ved å sammenholde de oppgaver som foreligger med stemmetallet i samme kommuner ved stortingsvalget, har partiet holdt sin sterke stilling fra stortingsvalget.

Antallet kommuner hvor det blev stilt partiliste, fordeler sig på distriktene således: *Byene*: 63 (ved forrige valg 60). — *Landdistriktene*: Østfold 28 (sist 26), Akershus og Hedmark 30 som sist, Opland 35 (33), Buskerud 24 (23), Vestfold 19 (17), Telemark 25 (22), Aust-Agder 29

(21), Vest-Agder 25 (14), Rogaland 23 (15), Hordaland 35 (16), Sogn og Fjordane 34 (18), Møre 45 (37), Sør-Trøndelag 48 (31), Nord-Trøndelag 43 (34), Nordland 49 (40), Troms 28 (26), Finnmark 18 (12).

De kommuner som i år kom til, og hvor det ikke var stilt partiliste ved valget i 1931, er: I *byene*: Hølen, Son og Åsgårdstrand. — Østfold: Rødenes og Varteig. Opland: Vang og Vestre Slidre. Buskerud: Hemsedal. Vestfold: Andebu og Tjøme. Telemark: Siljan og Sannidal. Aust-Agder: Birkenes, Dyvåg, Flosta, Holt, Landvik, Tovdal og Søgne. Vest-Agder: Aseral, Halse, Konsmo, Laudal, Lista, Lyngdal, Nes, Søgne, Tveit, Vigmostad og Øvrebø. Rogaland: Akra, Egersund landsogn, Høle, Mosterøy, Skjold, Sola, Tysvær og Varhaug. Hordaland: Austevoll, Bømlo, Eidfjord, Etne, Fjellberg, Fusa, Hjelle, Hordabø, Kvinnherad, Mæland, Os, Røldal, Sæbø, Tysnes, Vossestrand, Ulvik, Ølen og Strandebarne. Sogn og Fjordane: Askvoll, Balestrand, Borgund, Breim, Brekke, Eikefjord, Fjaler, Førde, Gaular, Gulen, Hornindal, Hyllestad, Innvik, Lavik, Nord-Vågsøy og Vevring. Møre: Fræna, Hen, Norddal, Rovde, Sandøy. Ulstein og Vanylven. Sør-Trøndelag: Åfjord, Agdenes, Bjugn, Buvik, Bynesset, Flå, Heim, Hitra, Lensvik, Nes, Røros landsogn, Sandstad, Stadsbygd, Stjørna, Vinje, Ørland og Nord-Frøya. Nord-Trøndelag: Foldereid, Gravvik, Kvam, Mosvik, Namsskogan, Otterøy, Røyrvik og Ytterøy. Nordland: Alstahaug, Andenes, Herøy, Dønnes, Nordfold, Nordvik, Valeberg og Øksnes. Troms: Astafjord, Helgøy, Kvænangen og Torsken. Finnmark: Gamvik, Hasvik, Kvalsund, Lebesby, Loppa og Nesseby.

I en rekke av disse kommuner var det forrige valg stilt arbeiderlister uten organisasjonsmessig tilknytning til Det norske Arbeiderparti.

Av de 567 landkommuner hvor det var stilt liste opnådde vårt parti representasjon i 564. I tre herreder, Fluberg, Hjartdal og Talvik, blev imidlertid valget senere underkjent og Arbeiderpartiet satt utenfor herredsstyret. I tre andre herreder, Bykle, Austerheim og Lødingen, rakk vi ikke op ved flertallsvalget.

Det norske Arbeiderparti besatte *ordførerplassen* i 181 kommuner hvor det har flertall (samtlige undtagen Fyresdal), i 16 av de 18 kommuner med blandet arbeiderflertall (derav 12 i landdistriktene og de 4 i byene) og i 11 kommuner hvor partiet utgjør en mindretallsgruppe (8 i fylkene og 3 i byene), tilsammen 208 kommuner mot sist 117. I én kommune blev ordføreren valgt av kommunistpartiet. Det samlede antall av arbeiderordførere blir således 209 mot sist 119 (derav 2 kommunister).

Forskyvningen i fylkene.

Ved valgene i landdistriktene blev følgende kommuner erobret med flertall for Arbeiderpartiet (iberegnet de herreder hvor vi fikk ordføreren med halvparten av representantene). *Østfold*: Berg og Øymark. *Akershus*: Enebakk, Blaker, Nittedal, Ullensaker, Setskog og Rælingen. *Hedmark*: Trysil, Øvre Rendal og Vinger. *Opland*: Brandbu, Østre Toten, Biri, Nord-Fron, Lom og Skjaak. *Buskerud*: Lier, Øvre Eiker, Krødsherad og Ytre Sandsvær. *Vestfold*: Sande, Hoff, Botne og Lardal. *Telemark*: Lårdal, Fyresdal, Lunde, Kviteseid, Gransherad, Rauland og Nissedal. *Aust-Agder*: Vegardshei, Herefoss og Hylefoss. *Møre*: Bremsnes og Bratvær. *Sør-Trøndelag*: Støren, Selbu, Horg, Nes, Røros landsogn, Tydal og Sør-Frøya. *Nord-Trøndelag*: Sparbu, Foldereid, Kolvereid, Grong, Harran, Malm, Mosvik og Verran. *Nordland*: Ankenes, Ballangen, Beiarn, Borge, Bø, Drevja, Evenes, Grane, Hadsel, Høl, Sortland, Tysfjord og Velfjord. *Troms*: Tromsøysund, Målselv, Hillesøy, Storfjord, Sandtorg, Skånland, Gratangen, Helgøy, Kåfjord og Tranøy. *Finnmark*: Kvalsund, Gamvik, Karasjokk, Lebesby, Hasvik og Nord-Varanger. Tilsammen 81.

Dessuten besattes flertallet i følgende 7 kommuner, hvor Arbeiderpartiet og de borgerlige tidligere hadde hver halvparten av plassene: Idd, Foldal, Hof i Solør, Vågå, Øvre Sandsvær, Drangedal og Gjøvdal. Videre blev det i følgende 10 kommuner, hvor det før var *blandet* arbeiderflertall, nu flertall av Det norske Arbeiderparti: Åsnes, Vestre Toten, Heddal, Malvik, Orkanger, Røros landsogn, Meråker, Lavangen, Sør-fjord og Kistrand.

Tilsammen 98 landkommuner hvor rent flertall blev vunnet. Hertil kommer de 70 herreder hvor vårt parti oprettholdt flertallet. Disse er: *Østfold*: Borge, Glemmen, Kråkerøy, Rolvsøy, Tune, Torsnes, Skjeberg og Jeløy. *Akershus*: Lillestrøm, Skedsmo, Fet, Lørenskog, Aurskog, Eidsvoll og Nes. *Hedmark*: Elverum, Brandval, Eidskog, Grue, Nes, Nord-Odal, Sør-Odal, Ringsaker, Romedal, Stange, Storelvdal, Vang, Løten og Øvre Rendal. *Opland*: Jevnaker, Søndre Land, Vardal, Sør-Fron, Sel, Dovre, Heidal, Lunner og Fluberg. *Buskerud*: Ådal, Modum, Hurum, Nedre Eiker, Norderhov, Røyken og Tyristrand. *Vestfold*: Skoger. *Aust-Agder*: Åmli, Stokken, Evje og Mykland. *Vest-Agder*: Vennesla. *Sogn og Fjordane*: Årdal. *Møre*: Valsøyfjord. *Sør-Trøndelag*: Ålen, Glåmos og Holtålen. *Nord-Trøndelag*: Egge og Klinga. *Nordland*: Fauske, Vik, Vefsn og Nord-Rana. *Troms*: Lyngen, Lenvik, Salangen, Sørreisa og Nordreisa. *Finnmark*: Måsøy, Sørøysund og Berlevåg.

Tilsammen 168 kommuner med flertall av Arbeiderpartiet.

I følgende 14 herreder er det blandet arbeiderflertall: Åmot, Våler i Solør, Solum, Odda, Laksevåg, Kyrkjebø, Budal, Verdal, Lavangen, Sørfjord, Alta, Kjelvik, Nesseby og Vardø herred. Av disse kommuner hadde Arbeiderpartiet forrige gang ordføreren i 5, de borgerlige i 5 og kommunistene i 2. I år er valgt ordfører av Arbeiderpartiet i 12 av disse herreder (samtlige undtagen Åmot og Nesseby).

I følgende herreder — hvorav de borgerlige vant loddtrekningen om ordføreren i 10 — har Arbeiderpartiet enten halvparten av representantene eller mangler 1 på halvparten: Rygge og Askim i Østfold. Aker, Asker, Nesodden, Oppegård, Ski, Nordre Høland, Feiring og Hurdal i Akershus, Furnes, Alvdal og Engerdal i Hedmark. Nordre Land og Gran i Opland. Nore, Hol og Flå i Buskerud. Solum, Sauherad, Hovin og Vinje i Telemark. Gjerstad, Froland, Tovdal og Hornnes i Aust-Agder. Åkra i Rogaland. Kyrkjebø, Borgund og Jostedal i Sogn og Fjordane. Surnadal, Tustna og Åsskard i Møre. Singsås, Meldal, Klæbu, Jøssund, Sandstad, Brekken, Rennebu og Buvik i Sør-Trøndelag. Beitstad, Frol, Ognadal, Vemundvik, Namsskogan, Røra, Sandvollen og Høylandet i Nord-Trøndelag. Sør-Rana, Hemnes, Vega, Korgen, Nesna, Moskenes, Saltdal, Tjeldsund, Valeberg og Øksnes i Nordland. Bardu, Skjervøy, Bjarkøy og Øverbygd i Troms og Tana i Finnmark. I Sør-Varanger samt i Meløy (Glomfjord) mangler de to arbeiderpartier 1 stemme på halvparten. I alt utgjør antallet av disse landkommuner, hvor vi står for tur til å rykke op, men som ennå er under borgerlig ledelse, ca. 70 fordelt på fylkene — hvorav ikke mindre enn 27 faller på Trøndelagen og Nordland.

Av de 26 loddtrekninger vant borgerpartiene følgende 10: Rygge, Nore, Gjerstad, Åkra, Meldal, Røra, Namsskogan, Saltdal, Bardu og Skjervøy. De fleste loddtrekninger foregikk i de to Trøndelagsfylker, hvor Arbeiderpartiet seiret i 6 omganger og de borgerlige i 3.

I følgende 8 kommuner har Arbeiderpartiet fått ordføreren på et *parti-mindretall*: Aremark, Nordre Høland, Sauherad, Hornnes, Haus, Borgund (Sogn og Fjordane), Vestnes og Hopen. I Fyresdal hvor vårt parti vant flertallet, undlot gruppen å ta ordføreren.

I følgende 31 kommuner som har borgerlig flertall, fikk Arbeiderpartiet varaordføreren: Oppegård, Kvikne, Etnedal, Kolbu, Nordre Land, Snertingdal, Nore, Våle, Fyresdal, Siljan, Gjerstad, Eiken, Hægebostad, Fjotland, Bruvik, Lærdal, Kornstad, Jøssund, Agdenes, Rissa, Sandstad, Røra, Frosta, Sør-Rana, Meløy, Leirfjord, Buksnes, Saltdal, Andørja, Skjervøy og Torsken. — I Åmot gjenvalgtes den kommunist-

iske ordfører, med varaordfører av Arbeiderpartiet. I Våler samt i Laksevåg og Kyrkjebø fikk kommunistene varaordføreren.

Arbeiderpartiet tapte ved valget flertallet og ledelsen i Oppegård hvor det var stilt to arbeiderlister, samt i Gjerstad og Klæbu hvor det forrige gang blev valgt like mange av Arbeiderpartiet og av de borgerlige. I Gjerstad blev stillingen ved valget nu uforandret, men de borgerlige seiret denne gang i loddtrekningen. I Klæbu gikk vi tilbake en plass og mistet dermed chansen på en loddtrekning. Videre gikk flertallet i Fluberg (Opland) tapt ved det nye valgoppgjør hvorved partiets valgte representanter — 9 av 16 — blev satt utenfor herredsstyret.

Flertall i 4 fylkesting.

I *Hedmark, Troms og Finnmark* besatte Arbeiderpartiet flertallet i det nye fylkesting. I Buskerud blev stillingen 12 mot 12 (før 8 mot de borgerliges 14), efter at de borgerlige vant den eneste loddtrekning i fylket ved ordførervalget, nemlig i *Nore*. Arbeiderpartiet fikk imidlertid opmannen ved fylkestingets konstituering og dermed flertall. I Akershus blev stillingen 14 av Arbeiderpartiet mot 16, efterat vi tapte flertallet i Oppegård. I Opland står det 16 av Arbeiderpartiet mot 19; med Fluberg, hvor vi oprettholdt flertallet, vilde det blitt 17 mot 18.

For øvrig vil man legge merke til den veldige fremgang valget bragte i de 3 nordlige fylker og Trøndelag; spesielt for Nordland og Finnmarks vedkommende ser man her en tydelig refleks av stillingen ved stortingsvalget. I Nordland øket arbeiderkommunenenes — og de valgte ordføreres — antall fra 4 til 17. Og i en lang rekke borgerlige kommuner henger flertallet bare i en enkelt stemme. For øvrig var det bemerkelsesverdige ved valget i år de mange landkommuner hvor vi for første gang opnådde representanter på *partiliste*, og i sammenheng hermed de renere politiske linjer ved valgene stort sett. Dette gjelder ikke minst kommunene på Vest- og Sørlandet.

For *Østlandet* foreligger et sammendrag som viser at Det norske Arbeiderparti har fått valgt 104 ordførere i de 7 fylker med byene og de borgerlige partier 111, mot i forrige periode henholdsvis 64 og 151. Oversikten omfatter 191 herreder og 24 byer. De borgerliges tap utgjør 32 i landdistriktene og 8 i byene, tilsammen 40.

Byvalgene.

Av byene blev det arbeiderflertall i 19, hvorav partiflertall i 15. Arbeiderpartiet besatte ordførerplassen i samtlige 19, foruten i tre byer hvor vi danner mindretall. (Se noten side 88).

I forrige periode hadde Det norske Arbeiderparti flertall i 7 byer: Halden, Fredrikstad, Sarpsborg, Moss, Kongsberg, Narvik og Hammerfest. Dessuten var det blandet arbeiderflertall med kommunistene i Gjøvik og Vardø, mens det i to byer: Hamar og Notodden stod 18 av Arbeiderpartiet mot 18 borgerlige. I de siste to hadde de borgerlige ordføreren og ledelsen i perioden.

Forskyvningene ved valget i 1934 kan resumeres således:

Flertall av Arbeiderpartiet oprettholdt i Halden, Sarpsborg, Moss, Kongsberg og Hammerfest (5).

Erobret fra de borgerlige: Oslo, Drammen, Hamar, Larvik, Notodden, Kristiansund, Namsos og Vadsø (8).

I Gjøvik og Vardø gikk vi frem til rent flertall.

Omvendt blev det i Narvik og Fredrikstad, hvor Arbeiderpartiet hadde tilbakegang, nu kombinert arbeiderflertall. I Mo og Harstad hvor arbeiderpartiene tilsammen har halvparten av plassene, blev det for 1935 valgt ordfører av Arbeiderpartiet, mens de borgerlige seiret ved loddrekning i Mosjøen.

I følgende 8 byer mangler Arbeiderpartiet 1 stemme på halvparten: Fredrikstad, Holmestrand, Langesund, Florø, Steinkjer, Mo, Mosjøen og Svolvær. — I Trondheim fikk de to arbeiderpartier tilsammen 37 mot de borgerliges 39, i Bergen 36 mot 40.

Av Det norske Arbeiderparti blev valgt følgende 22 ordførere: Oslo: Oscar Torp (varaordfører Trygve Nilsen). Halden: Torstein Andersen (Oskar Strøm). Fredrikstad: Ludv. Larsen (Herman Østensvik). Sarpsborg: Joh. Axelsen (Chr. L. Bjerkholt). Moss: Nils Gjerøseth (Harald Ellefsen). Hamar: Sigurd Pedersen (Kr. Bakken). Gjøvik: Niels Ødegaard (Sigurd Solheim). Drammen: Karl Gundersen (A. H. Arntsen). Hønefoss: R. S. Nesse. Kongsberg: Sigvard Asmundsen (Andreas Nygaard). Larvik: Oscar Andersen (Charles Andersen). Notodden: Olav Andresen (O. O. Kaasa). Langesund: Thoralf Nilsen (Edvard Olsen). Kragerø: Tor Kivle (Henry Johansen). Kristiansund: Ulrik Olsen (Johs. Gjerde). Namsos: Herman Thornes (R. Guldal). Narvik: Th. Broch (Henry Ottemo). Mo: A. Ljones (Redv. Knudtson). Harstad: Hans Stordahl (Nils Olsen). Hammerfest: Sig. M. Eriksen (Leif S. Olsen). Vardø: Peder Holt (Johan Pedersen). Vadsø: Terje Wold (Magnus Methi).

I tre byer, Hønefoss, Kragerø og Langesund, fikk vi ordføreren på et partimindretall.

I Svolvær valgtes til varaordfører Alf Nielsen og i Mosjøen N. B. Nystad, den siste efter loddrekning med de borgerliges kandidat.

Arbeiderpartiet hadde fremgang i mandattall i følgende 48 byer: Oslo 43 representanter (+ 2), Halden 31 (+ 4), Sarpsborg 29 (+ 2), Moss 26 (+ 1), Drøbak 7 (+ 2), Kongsvinger 7 (+ 1), Lillehammer 15 (+ 2), Gjøvik 20 (+ 2), Hønefoss 10 (+ 1), Drammen 31 (+ 3), Kongsberg 21 (+ 2), Holmestrand 9 (+ 1), Tønsberg 20 (+ 3), Sandefjord 9 (+ 1), Larvik 26 (+ 1), Brevik 7 (+ 4), Stathelle 6 (+ 1), Langesund 9 (+ 4), Porsgrunn 16 (+ 1), Skien 23 (+ 4), Notodden 19 (+ 1), Kragerø 12 (+ 1), Risør 9 (+ 1), Arendal 18 (+ 4), Grimstad 3 (+ 1), Kristiansand 19 (+ 1), Mandal 8 (+ 1), Stavanger 29 (+ 5), Hauge-sund 22 (+ 6), Kopervik 6 (+ 1), Skudeneshavn 7 (+ 3), Bergen 29 (+ 6), Florø 9 (+ 1), Ålesund 26 (+ 3), Kristiansund 27 (+ 5), Trond-heim 29 (+ 5), Steinkjer 9 (+ 2), Namsos 15 (+ 2), Mo 9 (+ 2), Mo-sjøen 9 (+ 2), Brønnøysund 6 (+ 1), Bodø 10 (+ 2), Svolvær 9 (+ 3), Harstad 10 (+ 2), Tromsø 22 (+ 7), Hammerfest 18 (+ 1), Vardø 15 (+ 4), Vadsø 11 (+ 3). I følgende byer var det tilbakegang: Fredrikstad 25 ($\div$ 4), Horten 20 ($\div$ 1), Lillesand 1 ($\div$ 1), Narvik 20 ($\div$ 6). I 8 byer blev stillingen uforandret: Hamar 18, Tvedestrand 3, Flekkefjord 4, Egersund 5, Farsund 2, Sandnes 8, Molde 9 og Levanger 7. I 3 av de mindre byer stilte partiet for første gang liste i år og fikk valgt 9 representanter, nemlig i Son 4, Hølen 4 og Åsgårdstrand 1. I Svelvik var det stilt en lokal arbeiderliste som fikk valgt 8 representanter. I alt hadde vårt parti liste i 63 av 65 byer og ladesteder, mot sist i 60.

Av Kommunistpartiet blev valgt 9 i Bergen (før 11), i Trondheim 8 (før 10), 1 i Brevik (2), 1 i Egersund som sist, 1 i Fredrikstad som sist, 1 i Gjøvik som sist, 1 i Hamar (ny), 4 i Harstad (før 6), 1 i Hauge-sund (ny), 1 i Horten (ny), 1 i Kristiansund (ny), 1 i Mo (3), 1 i Molde (ny), 5 i Narvik (2), 2 i Porsgrunn (2), 2 i Sarpsborg (2), 5 i Skien (8), 1 i Stavanger (1), 3 i Tromsø (5), 1 i Tønsberg (ny), 2 i Vardø (1) og 1 i Ålesund som sist. I Arendal, Lillehammer og Florø tapte kommunistene sin representant.

Den foreløbige opgave over stemmetallene viser ytterligere fremgang i byene for Det norske Arbeiderparti sammenlignet med fremgangen ved siste *stortingsvalg*. I hovedstaden mønstret partiet for første gang et flertall av stemmene.

Sammendrag for fylkene og byene.

Nedenfor er gitt en oppstilling av *kommuner med parti-flertall* eller *blandet arbeiderflertall* og kommuner som har valgt ordfører av Det norske Arbeiderparti — samlet for byene og for hvert av de 18 fylker. De tilsvarende tall i perioden forut er angitt i parentes.

Sammendrag for fylkene og byene.

	Kommuner med arbeiderflertall.		Derav parti- flertall.		Valgte ord- førere av D.n.a.	
Østfold	11	(9)	11	(9)	12	(9)
Akershus	13	(8)	13	(8)	14	(8)
Hedmark	22	(19)	20	(16)	21	(18)
Opland	16	(11)	16	(10)	16	(11)
Buskerud	12	(8)	12	(8)	12	(8)
Vestfold	5	(1)	5	(1)	5	(1)
Telemark	10	(3)	9	(1)	10	(3)
Aust-Agder	8	(6)	8	(6)	9	(6)
Vest-Agder	1	(1)	1	(1)	1	(2)
Rogaland	—		—		—	(1)
Hordaland	2	(1)	—		3	(1)
Sogn og Fjordane	2	(2)	1	(1)	3	(3)
Møre	3	(1)	3	(1)	5	(2)
Sør-Trøndelag	12	(8)	13	(5)	14	(9)
Nord-Trøndelag	12	(3)	11	(2)	12	(3)
Nordland	17	(4)	17	(4)	17	(4)
Troms	19	(13)	17	(5)	19	(14)
Finnmark	14	(8)	10	(3)	13	(5)
Fylkene:	181	(106)	167	(81)	186	(108)
Byene:	19	(9)	14	(7)	22	(9)
	200	(115)	182	(88)	208	(117)

Kommuner med partiflertall:

	Land.	By.	Tils.
1934:	167	15	182
1931:	81	7	88
	+ 86	+ 8	+ 94

Blandet arbeiderflertall:

1934:	14	4	18
1931:	25	2	27
	÷ 11	+ 2	÷ 9

Arbeiderkommuner tilsammen:

1934:	181	19	200
1931:	106	9	115
	+ 75	+ 10	+ 85

Valget i fylkene.

De arbeiderstyrte kommuner. — Ordførervalgene.

Østfold.

I Østfold fylke blev Berg erobret fra de borgerlige. Dessuten fikk vi rent flertall i Idd, hvor det forrige gang blev valgt 16 av Arbeiderpartiet av 32, samt 10 av 20 i Øymark med ordfører av Arbeiderpartiet ved loddtrekning.

Flertallet blev oprettholdt i Borge, Gleminen, Kråkerøy, Rolvsøy, Torsnes, Tune, Skjeberg og Jeløy.

Tilsammen således 11 kommuner med arbeiderflertall, mot før 9 (de 8 samt Idd hvor vi også sist hadde ordføreren).

I Rygge gikk Arbeiderpartiet frem til halvparten av plassene, men de borgerlige beholdt ordføreren ved loddtrekning og dermed flertallet.

Som ordførere blev valgt av Arbeiderpartiet:

Aremark: Jens Lilledal. — Berg: Emil Hult (varaordfører Johan Tøger Lie). — Borge: L. Moen (Johs. Øby). — Glemmen: Georg Eriksen (Sigurd Bergmann). — Jeløy: Emil Andersen (Sverre Skaug). — Kråkerøy: Anton Davidsen (Oscar Holter). — Rolvsøy: Claudius Jonassen ((Josef Sjøgren). — Skjeberg: Oskar L. Stenholt (Karl Hamang). — Torsnes: Henry Johansen (Martinus Larsen). — Tune: Sven J. Dahlen (Magnus Johansen). — Idd: P. O. Thorvik (Karl Eriksen). — Øymark: Kr. Hattestad.

Akershus.

I Akershus blev Enebakk, Blaker og Nittedal erobret med flertall for Arbeiderpartiet. I Ullensaker og Setskog fikk vi ordføreren ved loddtrekning og dermed flertallet. Også i Rælingen, hvor det blev valgt 10 av vårt parti av 20 — med 2 uavhengige — blev det arbeiderstyre. Samtlige 6 kommuner hadde i forrige periode borgerlige ordførere.

Flertallet blev oprettholdt i Lillestrøm, Skedsmo, Fet, Lørenskog, Aurskog, Eidsvoll og Nes, men taptes i Oppegård på grunn av den lokale splittelse.

Tilsammen således 13 arbeiderkommuner, mot før 8.

I ytterligere 7 kommuner mangler Arbeiderpartiet 1 representant på halvparten: Aker, Asker, Nesodden, Ski, Feiring, Nordre Høland og Hurdal, foruten i Oppegård.

I flere av Romeriksbygdene, foruten i Oppegård, optrådte «uavhengige» eller socialdemokratiske grupper med særlistor. I Hurdal og Skedsmo gikk disse sammen med de borgerlige ved formannskaps- og ordførervalget.

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti:

Aurskog: Einar Hoff (varaordfører Johan H. Aaserud). — Blaker: Alfred

Nyhus (Olav Smedsli). — Eidsvoll: Aksel Braaten (Johan Bratvold). — Enebakk: Peder Bergvik (Kr. Ruud). — Fet: Th. Kinn (Karl Petersen). — Lillestrøm: Olaf Høgden (Magnus Bratlie). — Lørenskog: Ingv. Kristiansen (Bjarne Haugen). — Nes: Daniel Vikin (Georg Tomter). — Nittedal: Edv. Olsen (Henrik Waal). — Nordre Høland: A. C. Lier. — Rælingen: I. Bræin (Fr. Torbjørnsen). — Setskog: Alb. Fjermos. — Skedsmo: Jonathan Larsen (Karl A. Olsen). — Ullensaker: M. Jul. Halvorsen (Magnus Hansen).

Tilsammen 14 ordførere av 30, mot sist 8. Bondepartiet fikk 8, høire 6 og venstre 2.

I Oppegård valgtes Karl Nord (Arbeiderpartiet) til varaordfører. I Nordre Høland fikk de borgerlige varaordføreren, likeså i Setskog hvor valget — som i Ullensaker — foregikk ved loddtrekning.

H e d m a r k.

I Hedmark blev tre kommuner tilbakeerobret: Trysil hvor det sist var rent borgerlig flertall, og Vinger og Øvre Rendal hvor de borgerlige sist fikk ordføreren og dermed flertall efter loddtrekning med Arbeiderpartiets kandidater. Dessuten fikk Arbeiderpartiet nu rent flertall i Foldal og Hoff, hvor flertallet sist stod på ordførers dobbeltstemme, samt i Løten med 14 mot 10 (sist 12 A, 2 K, og 10 borgerlige). I Åsnes blev valgt 14 (sist 11) av Arbeiderpartiet av 28, herav 5 kommunister; vi fikk her også ordføreren, idet kommunistene og de borgerlige stemte på hver sine kandidater. — Av de nevnte 7 kommuner hadde Arbeiderpartiet sist ordføreren i de siste 4, men uten partiflertall.

I de øvrige 13 herreder hvor vi hadde flertall i perioden 1932—34, blev flertallet oprettholdt, nemlig i Brandval, Eidskog, Elverum, Grue, Nes, Nord-Odal, Ringsaker, Romedal, Stange, Storelvdal, Sør-Odal, Vang og Ytre Rendal. Det norske Arbeiderparti har således efter valget rent flertall i 20 av fylkets 30 landkommuner. I Åmot og Våler er det som tidligere flertall tilsammen av de to Arbeiderpartier. I alt således 22 arbeiderkommuner mot før 19. Vårt parti mangler 1 stemme på halvparten i tre av de borgerlig styrte kommuner: Furnes, Alvdal og Engerdal.

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti:

Åsnes: K. Arneberg (varaordfører Ole M. Bakken). — Brandval: Arnt Nylund (Thor Hals). — Eidskog: Selmer Alm (Hallgrim Sørli). — Elverum: Olav Sæter (Enok Sletengen). — Foldal: Per B. Støen (Ole Beck). — Grue: Ole Kamphaug (Eyvind Grimstad). — Hoff: Kr. Raaberget (Hans Nylænder). — Løten: Oscar Nilssen (M. A. Nordlie). — Nes: Gustav Andrén (Lars Skaug). — Nord-Odal: Andreas Sjøli (Karl Høgberg). — Ringsaker: Karl Østvold (Gunnar Mæhlundshagen). — Romedal: Karl Petersen (L. P. Aasen). — Stange: Kr. Fjeld (Chr. Stensbak). — Sør-Odal: Trond Livden (Marius Engebretsen). — Trysil: August Aastad (Albert Heien). — Våler: John Eggen. — Vang: Rudolf Hedemann (Thor Christiansen). Vinger: Alf Arnesen (William Carlsen). — Ytre Rendal: Helge Berger (Ingmar Brendodden). — Øvre Rendal: Knut Vardøen Brøten (Hjalmar Trøen).

Tilsammen 21 ordførere av Arbeiderpartiet mot før 18. Kommunistene fikk ordføreren i Åmot hvor Ole Hermandsen gjenvalgtes, med Alfred Sørby (Arbeiderpartiet) som varaordfører. I Våler blev M. Knashaug (k) varaordfører. I Kvikne valgtes Anton Strøm av Arbeiderpartiet til varaordfører.

Samtlige valg blev avgjort med partiflertall mens det for tre år siden var 4 loddtrekninger.

I de borgerlige styrte kommuner valgtes 4 ordførere av bondepartiet og 4 venstre, mot sist henholdsvis 6 og 5. Stillingen i fylkestinget blir forsåvidt den samme som i perioden 1928—31, da det var valgt 22 arbeiderordførere mot de borgerliges 8. Den gang hadde Arbeiderpartiet 17 og kommunistene 5.

O p l a n d.

I Opland erobret Det norske Arbeiderparti flertall ved valget i Brandbu, Østre Toten, Lom, Nord-Fron, Skjåk og Biri — samtlige med borgerlig flertall tidligere, og fikk dessuten rent flertall i Vestre Toten (før a. 9, k. 1 og 10 borgerlige) og Vågå hvor partistillingen sist stod 10 mot 10. I Fluberg tok vi også flertallet (sist 8 mot 8). Valgopgjøret blev imidlertid her underkjent på grunn av en formfeil, og Arbeiderpartiet har ingen representant i herredsstyret i denne periode.

Flertallet fra før blev oprettholdt i følgende 7 herreder: Jevnaker, Søndre Land, Vardal, Sør-Fron, Sel, Dovre og Heidal.

Videre fikk vårt parti ordføreren og dermed flertallet i Lunner ved loddtrekning som i 1931. Også i Biri blev valgt ordfører ved loddtrekning.

Tilsammen dermed 16 (med Fluberg 17) kommuner med valgt flertall av Arbeiderpartiet mot før 10 (de 7 samt Vågå, Lunner og Fluberg, i hvilke vi hadde ordføreren på en halvpart av herredsstyret).

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti

Biri: H. Brekke (varaordfører Leif Torpen). — Brandbu: Th. Ulsnes (M. Smeby). — Søndre Land: Bjarne Borgan (M. Svendsen). — Østre Toten: Einar Hermanrud (Ole Stenberg). — Vardal: K. Jenseth (Johs. Oddnessveen). — Lunner: Gustav Dahl. — Vestre Toten: Severin Olsen (H. P. Haugli). — Jevnaker: Hans Løchsen (Enrst Bakken), — samtlige på Vestopland; Sør-Fron: Egil Hernæs (O. Henriksen). — Vågå: Syver Kleiven (Paul Fredriksen). — Heidal: Ivar Dahle (Ola O. Hjellet). — Sel: O. H. Næprud (John Turmo). — Nord-Fron: Albert Kvammen (H. Høgaasen). — Dovre: Alb. Guddal (Thv. Schanke). — Lom: Hans Bruøygard (J. Kveum). — Skjåk: O. Langleite (Torstein Eggum), de 8 siste fra Gudbrandsdalsbygdene.

Tilsammen 16 mot før 11.

Arbeiderpartiet fikk dessuten varaordføreren i følgende herreder: Etne-dal: Haklor Rusten, Kolbu: Leif Smedsrud, Snertingdal: Helmer Skarstad, Nordre Land: Ole Sogn. — I Lunner fikk de borgerlige ordføreren ved loddtrekning.

Resultatet av valgene i Opland er således at de borgerlige beholder sitt flertall i fylkestinget, med 19 mot 16. Bondepartiet kommer sterkt redusert tilbake — fra 17 til 9.

B u s k e r u d.

I Buskerud tilbakeerobredes Krødsherad og erobredes rent flertall i Lier, Øvre Eiker og Ytre Sandsvær i hvilke kommuner de borgerlige sist fikk ordføreren på loddtrekning. Også i Øvre Sandsvær hvor vi sist seiret på loddtrekningen om halvparten av representantene blev det nu rent flertall.

Flertallet fra før blev oprettholdt i Ådal, Hurum, Modum, Nedre Eiker, Norderhov, Røyken og Tyristrand.

Tilsammen 12 arbeiderkommuner mot før 8.

I Nore hvor det blev valgt 8 av Arbeiderpartiet og 8 borgerlige, fikk de siste ordføreren på loddrekning. De øvrige ordførervalg i Buskerud blev denne gang avgjort med partiflertall.

De valgte ordførere av Det norske Arbeiderparti er:

Ådal: Trygve Embretsen (varaordfører A. Volden). — Hurum: John Andersen (Peder Ek). — Krødsherad: Eivind Dybendal (Johan Ingesen). — Lier: Johan Lauritsen (Lars J. Sverre). — Modum: Ole A. Braathen (Ingulf Paulsen). — Nedre Eiker: Johs. Haglund (Martinus Johansen). — Norderhov: Mads Ringen (Gulbrand Johnsrud). — Røyken: Jon Leira (Eugen Olsen). — Tyristrand: Magnus Jensen (Johan Aronsen). — Øvre Sandsvær: Alfred Ljoterud (Kr. Aannestad). — Øvre Eiker: Gunnar Kyrkjebø (August Holt). — Ytre Sandsvær: Fredrik Naug (E. H. Stensrud).

I Nore blev Knut Eidsaen av Arbeiderpartiet valgt til varaordfører ved loddrekning.

Stillingen i fylkestinget blir, som før nevnt, 12 av Arbeiderpartiet og 12 borgerlige.

Vestfold.

I Vestfold blev flertallet erobret i Sande og i Hoff samt i Botne og Lardal hvor vi fikk ordføreren på halvparten av plassene. I Skoger blev flertallet oprettholdt. Ialt 5 arbeiderkommuner mot før 1.

Som ordførere blev valgt av Arbeiderpartiet:

Skoger: Borgar Steinsett (varaordfører Hestnes). — Sande: Evald Nilsen (Ole Kjennerud). — Hoff: Olaf Tormodsrud (Kolbjørn Wike). — Botne: P. Seljeseth (J. Skogly). — Lardal: K. Hagen.

I Våle valgtes til varaordfører Leif Anfinsen av Arbeiderpartiet. I Lardal hvor valgene foregikk ved loddrekning, fikk de borgerlige varaordføreren og flertallet i formannskapet. I Botne blev varaordføreren valgt ved loddrekning; vårt parti fikk samtidig flertall i formannskapet.

Det blir således 5 mann i den kommende fylkestinggruppe. Av høre blev valgt 8 ordførere, av bondepartiet 3 og venstre 3.

Telemark.

I Telemark erobredes flertallet i Lårdal, Fyresdal, Nissedal og Rauland, samtidig som vi gikk frem til halvparten av plassene i Lunde, Kviteseid og Gransherad og besatte ordførerplassen. I samtlige 7 herreder var det før borgerlig styre. Dessuten fikk vi rent flertall i Drangedal (før 16 mot 16) og i Heddal hvor det før stod 15 av Arbeiderpartiet mot de borgerliges 15 samt 2 uavhengige. — I Solum blev arbeiderflertallet oprettholdt, med en fremgang for Arbeiderpartiet på 3 plasser.

Ialt således 9 herreder med flertall av Arbeiderpartiet (før 1, Drangedal) og 1 med blandet flertall (før 2).

I Sauherad, Hovin og Vinje (foruten Solum) mangler vårt parti 1 stemme på halvparten av plassene.

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti:

Drangedal: Tor Lundtveit (varaordfører Martin Haugen). — Gransherad: Kitle Tjønnaas (Olav Moen). — Heddal: Gabriel Aase (Kristian Bakken). — Kvitesøid: Sigurd Aase (Olav Sundet). — Lårdal: Haakon Arneshaugen (Haldan Strømstad). — Lunde: Sverre Liestøl (Halvor Hanto). — Nissedal: Gunnar Moen. — Rauland: Knut Kramviken (Olav Hamre). — Sauherad: O. M. Gogstad (Gunnulf Høgga). — Solum: Thomas Weber (Peter Krogsrud).

Ialt 10 ordførere, mot før 3.

I Gransherad foregikk begge valg ved loddtrekning.

I Fyresdal gjenvalgtes den tidligere ordfører av bondepartiet, da den av partigruppen nominerte kandidat, Torstein Bringa, som var ordfører i 1928—31, undslo sig for valg. Bringa valgtes til varaordfører, samtidig som vårt parti besatte flertallet i formannskapet. Det samme skjedde i Sauherad, hvor venstre og bondepartiet splittet sig ved valgene. — I Nissedal fikk venstre varaordføreren ved loddtrekning med Arbeiderpartiets kandidat, Paul P. Brekke. I Siljan valgtes Harald Nygaard av Arbeiderpartiet til varaordfører. I Rauland hvor Arbeiderpartiet besatte alle plasser i formannskapet, var valgene enstemmig. — I Mo gjenvalgtes til ordfører Jon Vistad av arbeiderlisten.

Av venstre blev valgt 11 ordførere og av bondepartiet 2, mot før henholdsvis 13 og 6.

Aust-Agder.

I Aust-Agder blev Vegardshel, Herefoss og Hylestad erobret med halvparten av mandatene og ordfører valgt av Arbeiderpartiet. Videre erobredes med flertall Gjøvdal hvor det sist stod 6 mot 6 med ordfører av Arbeiderpartiet.

Forøvrig blev flertallet oprettholdt i 4, Stokken, Evje, Amli og Mykland.

I Hornnes fikk Arbeiderpartiet ordføreren og varaordføreren foruten flertall i formannskapet ved stemmer av Bygdefolkets Krisehjelps to representanter.

I Gjerstad blev partistillingen ved valget uforandret, med 8 mot 8. Her fikk Arbeiderpartiet i 1931 ordføreren ved loddtrekning. Nu gikk ordføreren og dermed flertallet over til de borgerlige. I Froland inngikk venstre og socialdemokratene denne gang samarbeide for å holde Arbeiderpartiet utenfor; sist seiret de borgerlige i Froland ved loddtrekning om ordføreren, mens vårt parti fikk varaordføreren. I Bykle foregikk valget ved flertallsvalg, med det resultat at bondelisten seiret.

Tilsammen 8 kommuner med flertall av Arbeiderpartiet, mot sist 6 (de 4 samt Gjøvdal og Gjerstad).

I Froland og Tovdal, foruten i Hornnes, mangler Arbeiderpartiet en plass på halvparten.

Som ordførere blev valgt av Arbeiderpartiet:

Amli: Olav Nylund (varaordfører Torger Øy). — Evje: T. Haavardstad (J. Aavitsland). — Gjøvdal: H. Smeland (E. Aarli). — Herefoss: Knut Suggelia (B. Raasberg). — Hornnes: A. S. Lewin (Gunnar O. Uleberg). — Hylestad: Aani Rysstad. — Mykland: Knut Aasen (Sigurd Sørensen). — Stokken: Nils Hjelmtveit (Syver Kristiansen). — Vegardshel: Haakon Sommerset (T. P. Colbjørnsen).

Tilsammen 9 arbeiderordførere mot sist 6.

I Herefoss og Hylestad foregikk valget ved loddtrekning. I Hylestad fikk bondepartiet ved loddtrekning varaordføreren. I Gjerstad valgtes den tidligere ordfører av Arbeiderpartiet, Isak Strat, til varaordfører likeledes ved loddtrekning. I Vegardshei stemte demokratene med vårt parti hvorved man undgikk loddtrekning. I Øyestad var det loddtrekning om varaordføreren, hvorved de borgerlige vant.

Av venstre er valgt 13 ordførere, av bondepartiet 2 og høyre 5, mot sist henholdsvis 12, 6 og 4. Tapet er således, her som i Telemark, hovedsakelig gått ut over bondepartiet.

Vest-Agder.

I Vest-Agder oprettholdt Arbeiderpartiet sitt flertall i Vennesla med 12 (før 11) av 16. Som ordfører og varaordfører gjenvalgtes Jørgen Robstad og Julius Holmene.

I Eiken, hvor vi sist fikk ordføreren på et mindretall, blev Ole O. Skeie valgt til varaordfører ved loddtrekning. I Hægebostad valgtes Karl Bjørndal til varaordfører og i Fjotland A. Lindefjell, begge av Arbeiderpartiet.

Vårt parti stilte liste i 25 herreder i Vest-Agder mot sist 14.

Rogaland.

I Akra, hvor det blev valgt 8 av Arbeiderpartiet mot 8 borgerlige, fikk de siste ordføreren på loddtrekning.

I Stangaland, hvor vi sist — i likhet med Eiken — fikk ordføreren på et mindretall, blev det borgerlig valg. — Ialt opnådde Arbeiderpartiet representasjon i 23 kommuner i fylket, hvor det stilte liste, mot forrige gang 15.

Hordaland.

I Hordaland blev arbeiderflertallet oprettholdt i Odda og tilbakeerobret i Laksevåg, hvor Arbeiderpartiet fikk ordføreren på loddtrekning med de borgerlige. I Haus fikk vi valgt ordføreren på et mindretall, idet de borgerlige splittet sig.

Vårt parti stilte liste i 35 herreder, hvor det opnådde representasjon, mot ved forrige valg i 16.

Som ordførere av Det norske Arbeiderparti valgtes:

Odda: Lars Nilsen Hjelle, (varaordfører Jakob Pettersen). — Laksevåg: Groufh Jacobsen. — Haus: Alfred Angelskaar (Karl Rolvsvaag). Valget i Haus er dog ikke endelig avgjort.

I Laksevåg valgtes Alf Pettersen (k.) til varaordfører. I Haus blev varaordføreren valgt ved loddtrekning. Her har vårt parti 12 av 32. I Bruvik, hvor vi ved valget gikk frem fra 10 til 15 plasser, blev O. J. Fosdal av Arbeiderpartiet valgt til varaordfører.

Sogn og Fjordane.

I Sogn og Fjordane blev flertallet oprettholdt i Årdal og Kyrkjebø — på det siste sted sammen med kommunistene. I Borgund og Jostedal foruten i Kyrkjebø manglet Arbeiderpartiet 1 representant på halvparten av plassene.

Som ordførere av Arbeiderpartiet valgtes: Kyrkjebø: Knut Opdahl. — Årdal: Jørgen Hæreid. — Borgund: Nils A. Lyslo (varaordfører Hallv. Borlaug).

For samtlige 3 er det gjenvalg. — I Kyrkjebø valgtes Anders Sterri (k.) som varaordfører. I Lærdal valgtes til varaordfører Odd Kvigne av Arbeiderpartiet. I Årdal blev varaordføreren valgt av de borgerlige. Vårt parti stilte liste i 34 av fylkets herreder mot sist i 18.

M ø r e.

I Møre gjenerobret Arbeiderpartiet flertallet i Bremsnes, oprettholdt flertallet i Valsøyfjord og besatte samtlige plasser i Bratvær ved flertallsvalg. Sist var stillingen i Bratvær 7 av Arbeiderpartiet av 16, med ordfører valgt av Arbeiderpartiet. Videre fikk vårt parti ordføreren i Vestnes og Hopen — tilsammen 5 mot før 2. I Sunndal, Tustna og Åsskard mangler vi 1 representant på halvparten av herredsstyret.

Av Arbeiderpartiet blev valgt til ordførere: Valsøyfjord: Lars Sandnes, gjenvalg, (varaordfører M. Wæge). — Bremsnes: Johan Nygaard (A. Røkkum). — Bratvær: Herman F. Meese (Harald Dønheim). — Vestnes: Einar Helland. — Hopen: Johs. Kr. Bjøringsø.

I Kornstad valgtes som varaordfører Torger Hafskjær av Arbeiderpartiet. I Vestnes og Hopen fikk venstre varaordføreren.

S ø r - T r ø n d e l a g.

I Sør-Trøndelag erobret Arbeiderpartiet flertallet i Selbu, Støren, Horg, Nes, Sør-Frøya, Tydal og Røros landsogn. I Malvik og Orkanger hvor det før var flertall sammen med kommunistene fikk vi rent partiflertall, og i Røros 8 av 16. I Budal (ny) blev det kombinert arbeiderflertall. I Ålen, Glåmos og Holtålen blev flertallet fra før oprettholdt. I Sandstad og Jøssund besatte partiet halvparten av plassene.

I Klæbu hvor vi sist fikk ordføreren på halvparten av stemmene, gikk flertallet ved valget til de borgerlige. I Meldal beholdt de borgerlige ordføreren og dermed flertallet ved loddrekning.

I følgende herreder mangler Arbeiderpartiet en representant på halvparten: Brekken, Buvik, Klæbu, Meldal, Rennebu og Singsås.

Tilsammen 14 kommuner med arbeiderflertall, mot før 8.

Av Arbeiderpartiet blev valgt følgende ordførere: Ålen: O. K. Sundt (varaordfører Lars L. Kirkbak). — Budal: Nils Innset. — Glåmos: Karl O. Erlien (Johan Falkberget). — Holtålen: A. K. Sundt (Hans Drøivold). — Horg: Ivar O. Foss (Johan Buseth). — Malvik: Edv. Muruvik (Knut Kallseth). — Nes: Hans Krokmyrjordet (Olav Buvik). — Orkanger: Oldus Larsen (Hans Solheim). — Røros bergstad: Olav Guldal (Johan Kvikne). — Røros landsogn: P. A. Sundt (Rasmus A. Prytz). Selbu: O. H. Kjøsnes (Johan Berge). — Støren: John Berg (Ole Hansen). — Sør-Frøya: Paul Dahlø. — Tydal: Iver J. Unsgård (Hans O. Græslø).

I alt 14 ordførere av Arbeiderpartiet mot sist 9.

Av bondepartiet blev valgt 20 ordførere, av venstre 16.

Av ordførervalgene foregikk 3 ved loddrekning. Arbeiderpartiet vant loddrekningen i Budal og Sør-Frøya, borgerpartiene i Meldal. I Sør-Frøya og Budal fikk de borgerlige varaordføreren.

Arbeiderpartiet fikk varaordføreren i: Jøssund: Hans Sundet, Agdenes: Knut Længnes, Sandstad: Ole N. Strand, og Rissa: Olbert O. Brevik.

Nord-Trøndelag.

I Nord-Trøndelag erobret Det norske Arbeiderparti flertallet i Foldereid, Grong, Harran, Kolvereid, Malm, Mosvik, Sparbu og Verran og fikk halvparten av plassene i Meråker hvor det før har vært blandet arbeiderflertall. Dessuten blev det arbeiderflertall i Verdal med ordfører av Arbeiderpartiet.

I alt således 9 nyerobringer i dette fylke — fra tidligere 3 arbeiderkommuner til 12, idet vårt parti oprettholdt flertallet i Egge og Klinga.

I 5 herreder manglet vårt parti en stemme på halvparten: Beitstad, Frol, Ogdal, Vemundvik og Høylandet. Dessuten gikk vi frem fra et mindretall til halvparten i Sandvollan, Røra og Namskogan. I de to siste herreder beholdt borgerpartiene ledelsen ved loddtrekning om ordføreren.

Av Arbeiderpartiet blev det valgt følgende ordførere: Egge: Johan Nordgaard (varaordfører Halvdan Solheim). — Foldereid: Bjarne Krekling. Grong: John Solli (Ole L. Hangen). — Harran: Severin Melby (Otto Gundersen). — Klinga: Martin Tørring (Andreas Tørring). — Kolvereid: Vilh. Flotvik (Joh. Paulsen). — Malm: Ole Kr. Olsen. — Meråker: Kr. Rothaug (Magnus Brækken). — Mosvik: Aksel Saltnes. — Sparbu: Hans Ystgaard (O. K. Nordgaard). — Verdal: Andreas Haugen (Georg Tronsdahl). — Verran: Gunvald Engelstad (Haaakon Henriksen).

I alt 12 ordførere mot før 3.

Av venstre blev likeledes valgt 12 ordførere, av bondepartiet 17.

I Nord-Trøndelag var det ikke ferre enn 6 loddtrekninger, hvorav Arbeiderpartiet vant de 4 — Kolvereid, Grong, Sparbu, og Mosvik — mens det som nevnt blev borgerlig valg i Røra og Namsskogan. I Røra valgtes John Aalberg til varaordfører. I Namsskogan var Arbeiderpartiets kandidat Alf Viken. — I Mosvik, Foldereid og Malm blev det valgt borgerlig varaordfører. I Frosta valgtes J. P. Faanes av Arbeiderpartiet til varaordfører.

Nordland.

I Nordland fylke gjorde Det norske Arbeiderparti følgende 13 erobringer ved valget: Ankenes, Ballangen, Beiarn, Borge, Bø, Drevja, Evenes, Grane, Hadsel, Hol, Sortland, Tysfjord og Velfjord.

I Fanske, Vefsen og Vik oprettholdt Arbeiderpartiet sitt flertall, likesom det fikk rent flertall i Nord-Rana, hvor det tidligere har vært blandet arbeiderflertall med ordfører av Arbeiderpartiet.

I Nordland er det således nu 17 arbeiderkommuner mot før 4.

I ytterligere 9 herreder mangler vårt parti 1 representant på halvparten av plassene. Disse er: Hemnes, Korgen, Moskenes, Nesna, Saltdal, Sør-Rana, Tjeldsund, Valeberg og Øksnes. I Vega har vi halvparten av herrestyret.

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti: Nord-Rana: Aasmund O. Selfors (varaordfører E. Strandjord). — Vefsn: P. M. Stordal (Nils Krutnes). — Vik: C. Enge (H. Hjelmseth). — Beiarn: Jul. Einan (Sev. G. Trolid). — Ankenes: Magnus Edvardsen (Arctander Larsen). — Hadsel: Olaus Fjeldstad (Nelson Johnsen). — Ballangen: Nils Grande (Joakim Paulsen). — Tysfjord: A. Molvik (Havi Hansen). — Evenes: Kr. Lenvik (Ankerstrøm Nilssen). — Borge: Johan Valle (Hans Edvardsen). — Bø: Rolv Straume (Johs. Steffensen). — Sortland: Halvd. Bygdnes (C. P. Reinsnes). — Velfjord: Gustav

B. Skog (Ole Dyrnes). — Grane: Jens J. Aarøen. — Drevsjø: Martin Hvidsten. — Hol: Ole J. Lauvdal. — Fauske: Hans Trondsen (Ingv. Skjerstad).

I alt blir det 17 ordførere av Arbeiderpartiet mot sist 4.

I Saltdal vant de borgerlige loddtrekningen om ordføreren. Som varaordfører blev valgt Arbeiderpartiets kandidat Bernh. J. Medby som senere er avgått ved døden. Arbeiderpartiet fikk dessuten varaordføreren i følgende herreder: Sør-Rana: P. Evensen, Dalos, Meløy: Ole Hillestad, Leirfjord: Andreas Oting og Buksnes: Borge Fiksdal.

T r o m s.

I Troms erobredes flertallet i fylkestinget med ordførere av Arbeiderpartiet valgt fra 19 arbeiderkommuner av 33.

Av de 19 kommuner blev partiflertallet oprettholdt i Salangen, Lyngen, Lønvik, Sørreisa og Nordreisa. I følgende herreder erobret arbeiderpartiet dessuten rent flertall: Målselv (tilbakeerobret fra valget i 1931), Tromsøysund, Sandtorg, Skånland, Gratangen, Kåfjord, Hillesøy, Storfjord, Tranøy, Helgøy foruten i Ibestad og Balsfjord, hvor det i forrige periode var et blandet arbeiderflertall. Av de 12 herreder som er opført som nye med partiflertall, besatte vi halvparten av plassene i Tranøy, Gratangen og Skånland med ordfører valgt av Arbeiderpartiet. Videre blev det, som tidligere, blandet arbeiderflertall i Lavangen og Sørffjord.

I Bardu og Skjervøy blev det valgt like mange av Arbeiderpartiet som av de borgerlige, men de siste beholdt ledelsen ved loddtrekning om ordføreren. I Karlsøy var det denne gang upolitisk valg. I Bjarkøy og Øverbygd mangler Arbeiderpartiet en stemme på halvparten av plassene. I Malangen hvor vi ved forrige valg fikk valgt 7 av 16, blev det denne gang ikke innlevert partiliste. I 3 bygder blev det påbudt omvalg, nemlig i Kvænangen, Sørffjord og Astafjord.

Som ordførere blev valgt av Arbeiderpartiet: Nordreisa: Leonh. Isachsen (varaordfører Nils Holmen). — Storfjord: Nils J. Tillnes (Oscar Heiskel). — Lyngen: Reidar Longva (Emil Larssen). — Helgøy: Edv. Baardsen (Alfred Jensen). — Sørffjord: Hans Haugen (Th. Nordby). — Balsfjord: L. Fause (Andreas Mo). — Tromsøysund: Alfr. Hansen Berg (Emil Mortensen). — Hillesøy: Thv. Norheim (Lars Berg). — Lønvik: Berg Moen (lærer Mortensen). — Målselv: Nordang Rossvold (Halv. Hansen) — Sørreisa: Kr. Simonsen (Hans Forsberg). — Tranøy: P. Edvardsen. — Salangen: Magnus Elvevold (Johan A. Johansen). — Gratangen: A. Heggelund (Ellivsen Thraning). — Skånland: Alb. Isachsen (Kr. Korneliussen). — Sandtorg: Alfons Johansen (Peder Jacobsen). — Lavangen: Lørentz K. Aa. (J. Sandmel). — Ibestad: Haakon Breivoll (P. Hallesen). — Kåfjord: Anton D. Medbye.

Tilsammen 19 ordførere av Arbeiderpartiet, mot sist 14. De kommuner hvor Arbeiderpartiet har fått ordføreren og hvor det i forrige periode var borgerlig valg er: Tromsøysund, Målselv, Gratangen, Sandtorg, Tranøy og Helgøy. I Karlsøy hvor A. Haugjord sist var ordfører, var valget denne gang som nevnt upolitisk. (Den valgte ordfører i Andørja, Magnus Aandstad, opplyses ikke å tilhøre vårt parti).

I Skjervøy valgtes Nils Jakobsen ved loddtrekning som varaordfører, i Tor-

sken valgtes John Olsen, Gryllefjord, og i Andørja Edv. Lynghaug, samtlige av Arbeiderpartiet.

Det norske Arbeiderparti seiret praktisk talt i alle herreder hvor det var politisk valg. Det var bare i tre kommuner, Kvefjord, Bjarkøy og Trondenes med nogenlunde rent politisk valg at de borgerlige seiret. I Kvenangen, Berg, Torsken, Øverbygd, Dyrøy, Andørja og Karlsøy blev valget fremmet enten som upolitisk flertallsvalg eller med forholdstallsvalg og distrikts- og upolitiske lister.

F i n n m a r k.

I Finnmark fylke oprettholdt Arbeiderpartiet flertallet fra før i Måsøy, Sørøysund og Berlevåg og erobret ved valget rent flertall i følgende herreder: Kistrand (før blandet arbeiderflertall), Kvalsund, Lebesby, Nordvaranger, Gamvik, Karasjokk og Hasvik.

I Kjelvik og Vardø herred blev det som sist blandet arbeiderflertall, likeså i Alta og Nesseby hvor det i 1931 blev valgt ordfører av de borgerlige. Også i disse 4 herreder blev det nu valgt ordfører av Det norske Arbeiderparti (sist hadde kommunistene ordføreren i Kjelvik).

I alt er det således i Finnmark 14 arbeiderkommuner, hvorav 10 med flertall av Arbeiderpartiet (sist henholdsvis 8 og 3). I Tana manglet vi 1 stemme på halvparten. I Sør-Varanger hvor Arbeiderpartiet gikk frem fra 7 til 11, blev valgt 13 arbeiderrepresentanter av 28. I Gamvik besatte vi 10 plasser av 16 ved omvalget; det var her stilt partilister for første gang.

Som ordførere blev valgt av Det norske Arbeiderparti: Sørøysund: Kr. Berg (varaordfører Leonard Jensen). — Maasøy: Johs. Olsen, Havøysund (Anton Jensaas). Berlevåg: Jentoft Jensen (Saron Gundersen). — Kistrand: P. Sivertsen (A. Nesbakken). — Lebesby: Karl Foslund, Ifjord (Johan Paulsen, Dyfjord). — Kjelvik: Magne Steinholt (A. Kræmervik). — Alta: B. Torbergson. — Kvalsund: Sverre Indrebø (Anton Skrøder). — Nord-Varanger: Anton Johnsen, Kiby (Olav Hansen). — Vardø herred: Jakob Eriksen (Thorleif Utne). — Hasvik: Arthur Gustavsen (Hjalmar Maurseth). — Gamvik: Lærer Lunde. — Karasjokk: Samuel Nilsen, Østerhøl (Georg Ness).

I Alta og Gamvik blev det valgt borgerlige varaordførere. — I Nesseby valgtes til varaordfører E. Samuelsen av Arbeiderpartiet; den valgte ordfører står utenfor vårt parti.

I alt er det således i Finnmark valgt 13 arbeiderordførere av 20, mot sist 6. Som bekjent tiltredes fylkestinget av ordførerne i de tre Finnmarksbyer ved behandlingen av visse spørsmål.

Arbeiderpartiets representasjon i kommunestyrene.

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
<i>Østfold.</i>				Gjerdrum	24	6	7
Aremark	16	5	6	Hurdal	24	7	11
Askim	24	9	11	Kråkstad	16	5	5
Berg	32	14	18	Ski	20	7	9
Borge	28	19	20	Frogn	16	3	5
Degernes	16	2	4	Lillestrøm	28	18	18
Eidsberg	32	5	9	Lørenskog	20	12	12
Glemmen	28	19	17	Nannestad	36	11	16
Hvaler	20	4	3	Nes	40	22	26
Hobøl	20	6	7	Nesodden	20	6	9
Idd	32	16	20	Nittedal	20	8	11
Jeløy	20	13	13	Nordre Høland ..	28	12	13
Kråkørøy	20	12	11	Søndre Høland ..	20	4	6
Mysen	16	5	6	Oppegård	24	13	9
Onsøy	24	8	10	Setskog	12	5	6
Råde	20	3	5	Skedsmo	24	16	13
Rakkestad	36	12	13	Sørum	24	7	9
Rolvsøy	16	11	9	Ullensaker	44	19	22
Rygge	20	9	10	Vestby	24	8	8
Røykenes	16	—	6				
Skiptvedt	20	7	8		808	340	389
Skjeberg	44	25	25	<i>Hedmark.</i>			
Spydeberg	28	7	10	Aamot	20	6	6
Torsnes	16	9	9	Åsnes	28	11	14
Trøgstad	24	2	3	Alvdal	12	4	5
Tune	32	19	20	Brandval	16	9	11
Vaaler	20	1	2	Eidskog	28	16	16
Varteig	16	—	3	Elverum	32	17	18
Øymark	16	7	8	Engerdal	12	5	5
	652	249	286	Foldal	12	6	7
<i>Akershus.</i>				Furnes	20	9	9
As	28	6	10	Grue	24	12	14
Aker	60	28	29	Hof	16	8	10
Asker	32	13	15	Kvikne	12	3	4
Aurskog	20	11	12	Løten	24	12	14
Blaker	16	7	9	Nes	24	13	14
Bærum	56	24	26	Nord-Odal	24	15	17
Eidsvoll	48	25	28	Sør-Odal	32	21	23
Enebakk	24	10	13	Os	16	4	6
Feiring	16	6	7	Ringsaker	48	27	29
Fet	24	14	15	Romedal	20	12	13
Rælingen	20	7	10	Sollia	12	2	4
				Stange	28	19	19

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Storelvdal	20	12	12	Ø. Toten	20	8	11
Tolga	16	1	2	Øyer	24	2	6
Trysil	24	11	13				
Tynset	16	2	4		681	227	298
Våler	16	6	7				
Vang	28	17	19				
Vinger	24	12	14	<i>Buskerud.</i>			
Ytre Rendal	16	11	12	Adal	28	17	20
Øvre Rendal	16	8	9	Al	24	3	4
				Flå	12	5	5
	636	311	350	Flesberg	24	6	8
				Hemsedal	12	—	1
<i>Opland.</i>				Gol	16	2	3
Biri	20	6	10	Hol	16	2	4
Brandbu	24	10	13	Hole	20	6	9
Dovre	16	9	9	Hurum	20	13	13
Eina	12	3	4	Krødsherad	16	7	9
Etnedal	16	3	5	Lier	40	20	24
Fåberg	24	7	9	Modum	40	22	26
Fluberg	16	8	9	Nedre Eiker	20	14	14
Gran	16	6	7	Nes	16	3	4
Heidal	12	7	9	Norderhov	36	22	26
Jevnaker	16	10	11	Nore	16	6	8
Kolbu	16	2	4	Opdal	16	2	4
Lesja	24	6	7	Rollag	20	6	7
Lom	24	10	15	Røyken	20	11	13
Lunner	16	8	8	Sigdal	24	5	6
Nord-Aurdal	21	5	8	Tyristrand	12	8	9
Nord-Fron	24	10	14	Ytre Sandsvær ..	24	12	15
Nordre Land	16	7	7	Øvre Eiker	32	16	18
Ringebu	28	4	8	Øvre Sandsvær ..	16	8	9
Sel	16	11	9				
Skjåk	20	8	11		520	216	259
Snertingdal	16	3	4	<i>Vestfold.</i>			
Sør-Fron	16	10	11	Andebu	24	—	3
Søndre Land	16	11	12	Borre	20	6	7
Sør-Aurdal	32	11	14	Botne	20	10	10
Torpa	16	4	6	Brunlanes	24	5	6
Vågå	20	10	11	Hedrum	32	7	9
Vardal	20	11	13	Hoff	15	6	8
Vang	16	—	1	Lardal	16	5	8
V. Slidre	24	—	3	Nøtterøy	36	4	6
V. Gausdal	24	3	10	Ramnes	20	5	5
V. Toten	20	9	11	Sandar	40	10	12
Ø. Gausdal	20	3	5	Sande	24	10	13
Ø. Slidre	20	2	3	Sem	32	5	8

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Skoger	36	20	21	Flosta	12	—	3
Stavern	16	2	3	Froland	16	7	7
Stokke	24	3	6	Gjerstad	16	8	8
Strøm	20	6	6	Gjøvdal	12	6	7
Tjølling	28	12	12	Herefoss	12	5	6
Tjøme	20	—	1	Hisøy	16	3	4
Våle	32	6	8	Holt	20	—	5
				Hornnes	20	8	9
	479	122	152	Hylestad	12	4	6

Telemark.

Bamle	28	8	9
Bø	24	9	10
Drangedal	32	16	18
Eidanger	24	10	10
Fyresdal	24	12	13
Gjerpen	40	12	15
Gransherad	20	7	10
Heddal	32	15	18
Holla	32	11	12
Hovin	16	5	7
Kviteseid	24	10	12
Lårdal	24	12	14
Lunde	24	10	12
Mo	24	3	10
Nissedal	24	8	14
Rauland	20	10	13
Sannidal	20	—	8
Sauherad	28	11	13
Seljord	24	8	10
Siljan	16	—	6
Skåtøy	20	7	6
Solum	48	20	23
Tinn	44	20	20
Vinje	24	6	11
	636	230	294

Aust-Agder.

Åmli	16	10	9
Birkenes	16	—	4
Bygland	20	3	5
Dryvåg	20	—	4
Evje	16	9	10
Fjære	24	4	7

Iveland	16	4	5
Landvik	16	—	3
Mykland	12	7	8
Stokken	16	11	12
Søndeled	24	—	5
Tovdal	12	—	5
Tromøy	16	5	6
Valle	16	4	4
Vegardshei	16	7	8
Vegusdal	12	4	4
V. Moland	20	5	4
Ø. Moland	16	4	4
Øyestad	24	9	10
	464	127	172

Vest-Agder.

Åseral	16	—	1
Bjelland	12	2	4
Elken	12	4	4
Greipstad	12	1	3
Grindheim	12	2	3
Halse og Harkmark	28	0	1
Holum	16	1	2
Hægebostad	12	1	2
Hegeland	12	2	3
Konsmo	12	—	2
Kvinesdal	24	3	4
Laudal	12	—	3
Lista	32	—	2
Lyngdal	24	—	3
Nes	16	—	4
Oddernes	16	4	4
Randesund	12	2	3
Spangereid	12	1	2
Søgne	16	—	2
Sør-Audnedal	16	3	4

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Treit	12	—	3	Fusa	12	—	4
Vennesla	16	11	12	Hamre	16	2	3
Vigmostad	12	—	2	Haus	32	12	12
Øislebø	16	1	3	Herdla	24	4	8
Øvrebo	12	—	3	Hjelme	12	—	4
				Hordabø	16	—	3
	392	38	79	Kvam	24	3	4
				Kvinnherad	32	—	1
<i>Rogaland.</i>				Laksevåg	24	4	9
Akra	16	—	8	Manger	12	2	2
Avaldsnes	16	7	6	Mæland	16	—	2
Eigersund	16	—	1	Odda	32	11	13
Gjestal	16	4	6	Os	16	—	4
Hetland	32	6	6	Røldal	12	—	3
Høle	12	—	1	Samnanger	16	1	5
Høyland	24	8	9	Skaanevik	36	2	6
Klepp	16	1	3	Stord	20	2	4
Lund	12	2	3	Strandebarm ..	12	—	4
Madla	12	2	2	Sæbø	12	—	1
Mosterøy	12	—	2	Tysnes	20	—	1
Sanda	20	7	7	Voss	28	6	10
Skåre	16	3	4	Vossestranden ..	16	—	3
Skjold	16	—	2	Ulvik	16	—	6
Skudesnes	16	1	5	Ølen	20	—	3
Sokndal	20	3	3				
Sola	20	—	3		680	73	161
Stungaland	12	4	4				
Strand	16	3	3	<i>Sogn og Fjordane.</i>			
Time	16	4	4	Aardal	16	10	10
Torvastad	12	1	3	Askvoll	24	—	4
Tysvær	16	—	2	Aurland	24	4	5
Varhaug	16	—	1	Balestrand	24	—	2
				Borgund	12	—	5
	380	56	87	Breim	16	—	3
<i>Hordaland.</i>				Brekke	12	—	4
Askøy	16	1	2	Bremanger	26	1	4
Austevoll	16	—	4	Bru	16	5	6
Bruvik	36	10	15	Eid	28	4	4
Bømlo	12	—	1	Eikefjord	12	—	4
Eidfjord	12	—	3	Fjaler	36	—	5
Etne	24	—	6	Førde	24	—	4
Evanger	16	4	5	Gaular	36	—	5
Fana	28	8	8	Gloppen	29	1	5
Fjellberg	20	—	1	Gulen	32	—	7
Fjell	24	1	1	Hafslo	28	2	7
				Hornindal	16	—	3

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Meldal	24	9	11	Kvam	12	—	2
Melhus	20	7	8	Laanke	16	3	6
Nes	12	—	6	Leksvik	20	1	2
Nord-Frøya	20	—	7	Malm	12	5	7
Opdal	24	5	7	Meråker	20	9	10
Orkanger	20	9	11	Mosvik	12	—	6
Orkdal	24	5	8	Namdalseid	12	3	3
Orkland	16	4	5	Namsskogan	12	—	6
Rennebu	16	3	7	Nærøy	16	1	3
Rissa	20	3	3	Ogndal	12	6	5
Røros	16	7	8	Otterøy	12	—	4
Røros landsogn	12	—	7	Overhalla	16	3	3
Sandstad	12	—	6	Røra	12	4	6
Selbu	24	11	13	Røyrvik	12	—	3
Singsaas	16	7	7	Sandvollan	12	4	6
Snillfjord	12	3	3	Skatval	20	4	6
Soknedal	16	4	5	Skogn	20	4	7
Stadsbygd	20	—	4	Sparbu	20	8	10
Strinda	36	10	15	Snaasa	20	5	8
Støren	16	6	8	Stjørdal	24	7	9
Stjørna	16	—	6	Stod	12	1	4
Sør-Frøya	12	3	6	Vemundvik	12	4	5
Tiller	12	3	4	Verdal	36	11	17
Tydal	12	5	7	Verran	12	3	7
Vinje	12	—	4	Vikna	20	2	7
Ørland	16	—	3	Ytterøy	12	—	1
	760	171	296		672	162	256

Nord-Trøndelag.

Aasen	16	5	6
Beitstad	16	3	7
Egge	12	7	6
Flatanger	16	3	3
Foldereid	12	—	6
Fosnes	12	3	4
Frol	20	6	9
Frosta	20	4	8
Gravvik	12	—	1
Grong	16	7	8
Harran	16	7	8
Hegra	20	2	5
Iløylandet	16	6	7
Inderøy	24	7	9
Klinga	12	8	8
Kolvereid	16	6	8

Nordland.

Alstahaug	12	—	2
Andenes	16	—	4
Ankenes	24	9	13
Ballangen	16	7	8
Beiarn	16	6	8
Bindal	12	2	3
Bodin	24	9	10
Borge	16	2	9
Brønnøy	16	2	2
Buksnes	24	2	6
Bø	24	7	13
Drevja	12	5	7
Dønnes	16	—	4
Elsfjord	12	3	3
Evenes	16	7	9
Fauske	40	21	23

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Grane	16	8	10	Kvænangen	16	—	3
Iladsel	36	10	18	Lavangen	16	6	7
Ilattfelddal	16	4	6	Lenvik	24	13	15
Hamarøy	24	3	6	Lyngen	16	9	10
Hemnes	12	4	5	Maalselv	20	7	12
Herøy	16	—	4	Nordreisa	16	10	10
Ilol	16	6	10	Salangen	20	13	12
Korgen	12	3	5	Sandtorg	24	9	13
Leirfjord	16	3	4	Skaanland	16	3	8
Lurøy	16	2	4	Skjervøy	20	6	10
Meløy	20	5	8	Storfjord	12	6	7
Moskenes	12	2	5	Sørffjord	12	5	5
Nesna	16	4	7	Sørreisa	16	10	11
Nordfold	16	—	2	Torsken	12	—	3
Nordvik	12	—	1	Tranøy	16	7	8
Nord-Rana	24	12	14	Tromsøysund ..	28	12	16
Rødøy	20	6	3	Trondenes	20	1	4
Saltdal	16	5	7	Øverbygd	12	5	5
Skjerstad	16	4	5				
Sortland	20	6	10		480	163	243
Stamnes	16	5	5				
Sør-Rana	12	3	4	<i>Finnmark.</i>			
Tjeldsund	12	3	5	Alta	20	5	6
Tjøtta	16	2	2	Berlevåg	12	7	9
Tysfjord	16	8	10	Gamvik	16	—	11
Vefsn	20	11	11	Hasvik	12	—	6
Vaagan	20	4	5	Karasjokk	12	4	7
Valeberg	12	—	5	Kistrand	16	5	8
Vega	16	7	8	Kjelvik	20	6	8
Velfjord	12	5	9	Kvalsund	12	—	6
Vik	16	14	14	Lebesby	16	—	7
Øksnes	16	—	7	Loppa	16	—	3
	824	231	343	Maasøy	16	13	13
				Nesseby	12	—	5
				Sørøysund	16	16	11
<i>Troms.</i>				Tana	12	3	5
Astafjord	12	—	3	Nord-Varanger ..	12	5	7
Balsfjord	20	6	10	Sør-Varanger ..	28	7	11
Bjarkøy	16	2	7	Vardø herred	16	5	5
Bardu	16	6	8				
Gratangen	16	6	8		264	76	128
Helgøy	12	—	12				
Hillesøy	16	6	9	<i>Byene.</i>			
Ibestad	16	5	9	Oslo	84	41	43
Kaafjord	20	7	11	Halden	52	27	31
Kvæfjord	20	3	7	Fredrikstad	52	29	25
				Sarpsborg	52	27	29

	Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet			Samlet antall repr.	Valgt av Arb.partiet	
		1931	1934			1931	1934
Moss	44	25	26	Farsund	20	2	2
Drøbak	20	5	7	Flekkefjord	20	4	4
Son	20	—	4	Egersund	28	5	5
Hølen	20	—	4	Sandnes	20	8	8
Kongsvinger	20	6	7	Stavanger	68	24	29
Hamar	36	18	18	Haugesund	60	16	22
Lillehammer ..	36	13	15	Kopervik	20	5	6
Gjøvik	36	18	20	Skudeneshavn ..	20	4	7
Hønefoss	28	9	10	Bergen	76	21	27
Drammen	60	28	31	Florø	20	8	9
Kongsberg	36	19	21	Ålesund	60	23	26
Holmestrand ..	20	8	9	Molde	28	9	9
Horten	52	21	20	Kristiansund ..	52	22	27
Åsgårdstrand ..	20	—	1	Trondheim	76	24	29
Tønsberg	52	17	20	Levanger	20	7	7
Sandefjord	36	8	9	Steinkjer	20	7	9
Larvik	52	25	26	Namsos	28	13	15
Brevik	20	3	7	Mo	20	7	9
Stathelle	20	5	6	Mosjøen	20	7	9
Langesund	20	5	9	Brønnøysund ..	20	5	6
Porsgrunn	44	15	16	Bodø	28	8	10
Skien	60	17	23	Narvik	44	26	20
Notodden	36	18	19	Svolvær	20	6	9
Kragerø	28	11	12	Harstad	28	8	10
Risør	28	8	9	Tromsø	52	15	22
Arendal	52	14	18	Hammerfest	28	17	18
Grimstad	20	2	3	Vadsø	20	8	11
Tvedestrand	20	3	3	Vardø	28	12	15
Lillesand	20	2	1				
Kristiansand ..	60	18	19				
Mandal	28	7	8				
					2228	793	909

Sammendrag av partistillingen.

	Valgt av Det norske arbeiderparti			Samlet repr.-antall i de nevnte kommuner	Samlet antall kommuner
	Antall kommuner	Repre- sentanter	+ fra forr. valg		
<i>Byene</i>	63	909	116	2 228	65
<i>Fylkene:</i>					
Østfold	28	286	37	652	29
Akershus	30	389	49	808	30
Hedmark	30	350	39	636	30
Opland ¹	35	298	71	681	35
Buskerud	24	259	43	520	24
Vestfold	19	152	30	479	19
Telemark	24	294	64	636	25
Aust-Agder	58	172	45	464	31
Vest-Agder	25	79	41	392	37
Rogaland	23	87	31	380	48
Hordaland	34	161	88	680	55
Sogn og Fjordane	34	182	107	797	38
Møre	45	217	69	804	65
S. Trøndelag	48	296	125	760	55
N. Trøndelag	42	256	94	672	45
Nordland	48	343	112	824	63
Troms	28	243	80	480	33
Finnmark	17	128	52	264	20
<i>Fylkene ialt</i>	562	4 192	1 177	10 929	682
<i>Tilsammen.</i>	625	5 101	1 293	13 157	747

¹ Heri medregnet valget i Fluberg.

Anmerkning: Efter at opgavene var innkommet og tabellene utarbeidet, er det holdt enkelte nye valg. I *Sørfold*, *Nordland*, blev efter omvalget valgt til ordfører Johan Abelsen, Arbeiderpartiet. ved loddtrekning. I *Trondheim* blev foretatt nytt valg på formannskap, hvorved Arbeiderpartiet og kommunistene i fellesskap fikk flertall ved loddtrekning. Til ordfører blev valgt Ivar Skjaanes og til varaordfører John Aae, begge av Arbeiderpartiet.

Med hensyn til partistillingen i kommuner hvor det blev benyttet *forholdstallsvalg*, henvises til den offisielle statistikk: Kommunevalgene 1934, hvor også en beregning av stemmetallene er inntatt.

Storingsgruppens beretning.

Gruppens sammensetning.

Efter valgene i 1933 fikk Det norske Arbeiderpartis stortingsgruppe følgende sammensetning:

Johs. Bergersen, P. Thorvik, Thorvald Svendsen, K. M. Nordanger, Harald Halvorsen, Bernt Korslund, Helga Ramstad, Oscar Nilssen, Olav Sæter, K. T. Sjøli, P. E. Vorum, Karsten Fonstad, Johs. Bøe, Lars Moen, Martin Smeby, Chr. Hornsrud, Nils Steen, Johan Jensen, Johan Mathiassen, Olav Steinnes, Olav Versto, Olav Vegheim, Torvald Haavardstad, Alfred Udland, I. K. Hognestad, K. Bergsvik, G. B. Forstrøm, Anders Løthe, Olav Oksvik, Johan Nygaardsvold, A. R. Skarholt, A. Salbubæk, Albert Moen, Johan Wiik, Andreas Moan, Corn. Enge, Carl Bonnevie, J. Steffensen, Meyer Foshaug, Aldor Ingebrigtsen, Alfons Johansen, Kristian Berg, A. K. Mikkola, Johan E. Pettersen, Johan L. Johannesen, Abraham Aakre, Alfred Madsen, Magnus Nilssen, Olaf Johansen, Helga Karlsen, Fr. Monsen, Nils Ødegaard, Arnt Moss, Andreas Nygaard, Anton Jenssen, Albert Christiansen, Ola Solberg, Aslak Nilsen, B. Olsen-Hagen, Ole Johan Olsen, Ingvald Førre, Johan Samuelsen, Gunnar Bakke, Anton Alvestad, Ulrik Olsen, Sverre Støstad, Ivar Aarseth, Jon Andraa og Jul B. Olsen.

Tilsammen tellet gruppen 69 medlemmer.

Som gruppens *styre* blev valgt i fellesmøte med landsstyret: Formann Johan Nygaardsvold, næstformann Sverre Støstad, sekretær Olav Steinnes, øvrige medlemmer Magnus Nilssen, Olav Sæter, Anton Alvestad, Johs. Bergersen og Meyer Foshaug. Varamenn til styret: B. Olsen-Hagen, Andr. Moan, K. Bergsvik, Lars Moen og Fr. Monsen.

Hornsrud som har vært stortingets visepresident i de to siste perioder, meddelte at han denne gang ønsket sig fritatt for valg.

Gruppen besluttet derefter å stille Nygaardsvold som president i stortinget, Bergersen i odelstinget og Magnus Nilssen i lagtinget.

Som sekretærer nominertes henholdsvis Monsen, Olsen-Hagen og Anton Jenssen.

Stortingets konstituering foregikk 11 januar. Som vanlig blev fullmaktene levert av førsterepresentantene for hvert valgdistrikt i alfabetisk orden — av

arbeiderpartiet av Haavardstad for Aust-Agder fylke, Olsen-Hagen for Vest-Agder—Rogaland-byene, Nordanger for Akershus, Samuelsen for Bergen, Hornsrud for Buskerud, Moss for Buskerud-byene, Berg for Finnmark, Oscar Nilssen for Hedmark, Monsen for Oplandsbyene, Alvestad for Møre-byene. Moan for Nordland, Andraa for Nord-Norges byer, Bøe for Opland fylke, Madsen for Oslo, Steinnes for Telemark, Solberg for Telemark- og Aust-Agder-byene, Foshaug for Troms, Alb. Moen for Nord-Trøndelag, Nygaardsvold for Sør-Trøndelag, Jenssen for Vestfold-byene, Bergersen for Østfold fylke og J. E. Pettersen for Østfold-byene.

I alt har arbeiderpartiet på dette storting førsterepresentanten i et antall av 22. Venstre har 5 og høire 2.

Den nedsatte fullmaktskomité blev bestående av 7 av arbeiderpartiet og 8 borgerlige, valgkomitéen av henholdsvis 17 og 20. Av vårt parti innvalgte i valgkomitéen: Magnus Nilssen, Nordanger, Bergersen, Oscar Nilssen, Bøe, Hornsrud, Steinnes, Haavardstad, Olsen-Hagen, Samuelsen, Bergsvik, Oksvik, Alb. Moen, Støstad, Moan, Foshaug og Berg.

Avdelingene. — Presidentvalgene.

Partistillingen i avdelingene blev: *Lagtinget*. Arbeiderpartiet 17, høire 8, venstre 7 og bondepartiet 6. *Odelstinget*: Arbeiderpartiet 52, høire 22, venstre 17, bondepartiet 17 med 1 fra hver av de fire småpartier.

Ved valgene fikk arbeiderpartiet 2 medlemmer av presidentskapet, høire 2 og venstre og bondepartiet hver 1. I *stortinget* valgtes Nygaardsvold som førstepresident med 71 stemmer, Hambro (h.) hadde 57, mens 22 (bondepartiet) stemte blankt. I *odelstinget* valgtes J. Bergersen som vicepresident, mens de borgerlige i *lagtinget* gikk sammen for å holde arbeiderpartiets kandidat, Magnus Nilssen, utenfor. Som sekretærer valgtes av arbeiderpartiet Monsen i *stortinget* og Olsen-Hagen i *odelstinget*. I *lagtinget* valgtes Magnus Nilssen som varapresident med Anton Jenssen som sekretær.

De faste komitéer.

Arbeiderpartiet fikk i hver av de fem 8-mannskomitéer 4 medlemmer mot 4 borgerlige, nemlig i sosialkomitéen, administrasjonskomitéen, justis- og universitets- og fagskolekomitéen og helsekomitéen. I 9-mannskomitéene, i alt 6, fikk vårt parti likeledes 4, mot de borgerliges 5. I de tre 11-mannskomitéer er partistillingen 5 mot 6, i finans- og tollkomitéen 6 mot 7 og i kommunalkomitéen 4 mot 6.

Fordelingen av gruppernes medlemmer på de 16 faste komitéer er:

	A.	H.	V.	P.
Administrasjonskomitéen (8)	4	2	1	1
Finans- og tollkomitéen (13)	6	3	2	2
Helsekomitéen (8)	4	1	2	1

Justiskomiteén (8)	4	2	1	1
Kirke- og utenrikskomiteén (9)	4	2	1 ¹	1
Kommunalkomiteén (10)	4	2	2	2
Landbrukskomiteén (11)	5	2	2	2
Militærkomiteén (9)	4	2	2	1
Post-, telegraf- og kystfartkomiteén (9)	4	2	1	2
Sjøfarts- og fiskerikomiteén (11)	5	2	2	2
Skog- og vassdragskomiteén (9)	4	2	2	1
Socialkomiteén (8)	4	2	1	1
Universitets- og fagskolekomiteén (8)	4	2	1	1
Utenriks- og konstitusjonskomiteén (9)	4	2	2	1
Vei- og jernbanekomiteén (11)	5	2	2	2
Protokollkomiteén (9)	4	1	1 ²	2

Arbeiderpartiet besatte formannsplassen i følgende 7 av de faste komitéer:

Kommunalkomiteén: K. M. Nordanger.

Justiskomiteén: Anton Jenssen.

Socialkomiteén: Johs. Bergersen.

Sjøfarts- og fiskerikomiteén: P. O. Thorvik.

Skog- og vassdragskomiteén: Oscar Nilssen.

Universitets- og fagskolekomiteén: Magnus Nilssen.

Post- og telegrafkomiteén: H. Halvorsen.

Dessuten fikk vårt parti næstformannen i 5 komitéer:

Administrasjonskomiteén: Olav Johansen.

Helsekomiteén: Samuelsen.

Landbrukskomiteén: A. Moan.

Militærkomiteén: Olsen-Hagen.

Utenriks- og konstitusjonskomiteén: Nygaardsvold.

I valgkomiteén valgtes Støstad til næstformann.

Spesialkomiteén.

Efter forslag av arbeidsordningskomiteén, som består av komitéformennene og presidentskapet, blev det besluttet valgt en spesialkomité til behandling av alle spørsmål vedrørende *ekstraordinære kriseforanstaltninger*.

Spesialkomiteén blev bestående av 4 fra Arbeiderpartiet og 3 fra hver av de øvrige tre partigrupper. Av Arbeiderpartiet valgtes Nygaardsvold (formann), Bergsvik, Madsen og Nordanger.

Den av Arbeiderpartiet fremlagte og til Stortinget oversendte *krisepplan* bleå

¹ Dessuten Lavik av Det kristelige Folkeparti. ² Dessuten Dybwad Brochmann av Samfundspartiet.

straks sendt spesialkomitéen, likeså de av regjeringens budgettforslag som hadde sammenheng med krisens bekjempelse.

De 4 lovforslag som var fremsatt av medlemmer av Arbeiderpartiets gruppe i forbindelse med kriseplanen blev av Odelstinget besluttet oversendt Regjeringen.

Regjeringens stilling og trontaledebatten.

Av ministeriet Mowinckel blev sendt Stortinget en meddelelse om «Regjeringens parlamentariske stilling». Det var en omfattende prosedyre i anledning av Arbeiderpartiets krav på regjeringsmakten efter valgene. Det norske Arbeiderpartis henvendelse blev referert i meddelelsen, og justisdepartementet gav på grunnlag av dette en slags historisk fremstilling om hvordan den tidligere praksis har artet sig. Med støtte i denne mente Regjeringen at den i tilfelle ikke kunde nedlegge sitt hverv før det nye storting var trådt sammen. Videre hevdet den at valgene ikke hadde skapt et nytt regjeringsdyktig flertall, og at Regjeringen hadde rett til å fortsette i kraft av den politiske situasjons «uklarhet».

Ved åpningen av debatten om trontalen og Regjeringens meddelelse 25 januar fremsatte Nygaardsvold følgende forslag på gruppens vegne:

De sist avholdte stortingsvalg viser at den nuværende Regjering bare har fått tilslutning av et lite mindretall av folket i valg.

Det er derved klart og tydelig fastslått at regjeringen ikke har den, især i så vanskelige tider som nu, nødvendige tillit hos folket.

Under henvisning hertil uttaler Stortinget:

Regjeringen har ikke Stortingets tillit.

Trontaledebatten som i år var forholdsvis kort kom vesentlig til å dreie sig om regjeringsspørsmålet og Arbeiderpartiets mistillitsforslag, idet forutsetningen var at Stortinget senere vilde få anledning til å gå inn på de økonomiske og finansielle spørsmål i hele sin bredde, herunder de forskjellige forslag om ekstraordinære tiltak i anledning av krisen.

I sitt innlegg hevdet Nygaardsvold Arbeiderpartiets rett og plikt til å ta ledelsen i kraft av valgutfallet. Det norske Arbeiderparti tilstreber ikke — så han — regjeringsmakten før partiet har flertall. Vi har intet ønske om å drive nogen taburettspolitik. Det som gjorde at partiet fant å måtte stille kravet, og stille det straks, var selve valgresultatet. Vi var gått ut i valgkampen under parolen: Hele folket i arbeid, og vi hadde vunnet folkets tilslutning på det. Det var derfor en plikt for oss å sette oss i stand til å realisere programmet. Det er nemlig ikke slik med Arbeiderpartiet at man lover i runde ordelag og så gir løftene og programmet på båten. Programmet er en forpliktende realitet, som skal gjennomføres og ikke bortforklares.

Ved voteringen gikk imidlertid nederlagspartiene sammen om å sabotere folkeviljen. Den fælleferdige regjering blev stivet op med et tillitsvotum i første omgang på 80 stemmer.

Et forslag fremsatt under debatten av *Hundseid* på bondepartiets vegne med **henstilling** til Regjeringen og de borgerlige partier om å samarbeide for å finne grunnlag for en flertallsregjering blev straks tatt tilbake etter at statsministeren hadde erklært å ville stille kabinettsspørsmål og så overfor et «negativt» flertall som uttrykte mistillit til den sittende regjering. *Mowinckel* sluttet med følgende uttalelse:

Hvis begge disse forslag fastholdes og tilsammen ved voteringen får tilslutning av så mange av Stortingets medlemmer at det dannes et flertall mot Regjeringen, finner denne det nødvendig — under henvisning til sin tidligere redegjørelse for sin parlamentariske stilling — å tre tilbake og overensstemmende med parlamentarisk statsskikk henvise spørsmålet om dannelsen av ny regjering til Stortingets president, den største gruppes parlamentariske fører.

I et oppgjør og polemikk til slutt bemerket *Nygaardvold* bl. a.:

Det som det har vært om å gjøre for de borgerlige partier under denne debatt er hvordan de skulde undgå at Arbeiderpartiet får bestemmende innflytelse på den politiske utvikling. Hadde Arbeiderpartiet vært sånn og sånn, sier de — hadde det vært mere parlamentarisk innstilt — da skulde de ha skjøvet på med begge hender for å få en arbeiderregjering. Men nu er det ikke tale om, før Arbeiderpartiet har forbedret sig noget! Tror man at Arbeiderpartiet for å få regjeringsmakten skal gå hen å avgi erklæringer i øst og vest, til *Per* og *Paal*, erklæringer som skal tilfredsstille *Hambro*, *Hundseid* og *Mowinckel*? Tror de borgerlige partier det, får de begynne å tenke om igjen; for de tar feil. Det norske Arbeiderparti har lagt frem sitt program, sine retningslinjer og sine meninger for folket i valg, og vi tenker ikke å forandre disse eller pynte på dem. Det er på vegne av de 500 000 velgere som ved valget ifjor høst gav Arbeiderpartiet sin tilslutning at Arbeiderpartiet forlanger å få regjeringen.

Men jeg forstår at man forsøker å gjøre de største anstrengelser for å undgå å få en arbeiderregjering. Det fires og høres og det kjøpslås og det tuskhandles mellom de borgerlige partier. Nu er det ikke så nøie om de politiske linjer flokes i hverandre — det er likeså vanskelig å holde greie på de forskjellige partiers politiske linjer som det er å holde greie på tråden i et ihopfløkt garnhespe.

Krisekomitéens innstilling.

Den nedsatte spesialkomité avgav sin innstilling til Stortinget 13 mars. Det meste av arbeidet hadde da vært ferdig fra komitéens hånd allerede lenge, således også arbeiderfraksjonens forslag under de forskjellige avsnitt som sluttet sig til den fremlagte kriseplan. Det som skapte forsinkelse og røre, var tautreknningen mellom regjeringspartiet og bondepartiet om utformningen av en felles innstilling i jordbruksprospersmalene. Her blev det fremlagt tre fraksjonsinnstillinger, mens det i alle spørsmål forøvrig stod en kompakt blokk av de borgerlige mot Arbeiderpartiet.

I innstillingen pekte Arbeiderpartiets medlemmer på at Arbeiderpartiets samlede kriseplan, som de optok, oprinnelig var bygget op på innerørende termins ordinære budgett forsåvidt bevilgningsforslagene angår. Da planen blev

utarbeidet hadde man følgelig ikke materiale til å bedømme hverken utgifter eller inntekter for det foreliggende budgett for neste år.

Sammenlignet med Regjeringens forslag betød Arbeiderpartiets forslag fra komiten til ekstraordinære bevilgninger en forhøielse av 96.1½ mill. kroner, mens Regjeringens forslag i forhold til inneværende års budgett gikk ut på en krisebevilgning på 42.9 mill. kroner. Tilsammen representerte således Arbeiderpartiets forslag en øket bevilgning, sammenlignet med det sist vedtatte budgett, på ca. 140 millioner kroner.

Regjeringens budgettforslag.

De beløp Regjeringen foreslo til kriseforanstaltninger var opført i statsbudgettet under følgende kapitler:

Under driftsutgifter:

Til Regjeringens disposisjon til lindring av krisen og arbeidsledighetens bekjempelse	kr.	9 000 000
Lån til redskaper til fiskere	»	1 500 000
Til støtte for omsetning av fiskevarer	»	350 000
Bureisningen m. v.	»	4 500 000
Skogkulturarbeider	»	1 200 000
Omsetning av landbruksvarer og husflid m. v.	»	650 000
Øket korntrygd	»	2 600 000
Nedsettelse av utlånsrenten m. v. i de statsgaranterte banker:		
Hypotekbanken	kr.	2 200 000
Småbruk- og Boligbanken	»	2 000 000
Fiskeribanken	»	200 000
		» 4 400 000
Lån til vanskeligstilte sparebanker	»	1 500 000
Lån til kommuner til konvertering av gjeld som kommunene ikke kan forrente og avdra	»	2 500 000
		Kr. 28 200 000

Andre kapitalutgifter:

Statsbanene til elektrisering m. v.	kr.	6 000 000
Telegrafverket, ekstraordinært til kabelanlegg m. v. »	»	4 700 000
Lånekassene for jordbrukere og fiskere	»	3 000 000
Lånefond for meierier	»	1 000 000
		» 14 700 000
		Kr. 42 900 000

Det borgerlige flertall i spesialkomitéen holdt sig strengt innenfor den ramme regjeringens kriseforslag trakk op og sluttet sig stort sett til dette, med en del omposteringer.

Mindretallets forslag til forhøielse.

I innstillingen gav arbeiderfraksjonen en nærmere oppgave over hvilke forhøielser Det norske Arbeiderpartis kriseplan betydde på hver enkelt post utover Regjeringens budgettforslag. Den samlede forhøielse utgjorde som nevnt 96 140 000 kroner som fordelte sig slik:

Veivesenet 10.14 millioner, jernbanene 12.25 millioner, motarbeidelse av krisen 11 millioner, rentelettelser og gjeldsoppgjør for private 9.3 millioner, gjeldsoppgjør for kommunene 8 millioner, bureising og jorddyrking 12 millioner, skogkulturarbeider 1.8 millioner, omsetning av landbruksprodukter 100 000 kroner, ophjelp av fiskerinæringen 4.45 millioner, ophjelp av industrien 10 millioner, boligbygging 2 millioner, til flyveplasser 2.6 millioner, arbeide for arbeidsløs ungdom 3 millioner, senkning av aldersgrensen i pensjonskassene 6.5 millioner.

Arbeiderpartiet foreslo disse utgifter, 96.14 millioner, dekket på følgende måte: skatt på formuesinntekt (renteskatt) 20 millioner, øket arveavgift 5.5 millioner, (alternativt for disse skatter en kriseskatt på inntekt), øket ekstraordinær formuesskatt 3 millioner, øket omsetningsavgift 14 millioner, besparelser på budgettet 5.5 millioner og lån til et samlet beløp av 48.14 millioner.

I innstillingen trakk fraksjonen videre op vårt partis plan for vidtgående foranstaltninger til rddbøter mot krisen og varig ophjelp av arbeidslivet. Om behandlingen av de enkelte forslag henvises til det følgende avsnitt. Samtidig blev de av Regjeringen opnevnte «eksperter» uttalelse mot kriseplanen og de dertil knyttede lovforslag gjendrevet som helt igjennem negativ kritikk.

I innstillingen opplystes at det fra 324 foreninger og folkemøter var innkommet uttalelser som sluttet sig til Det norske Arbeiderpartis kriseplan.

Kriseplanens behandling.

Den almindelige debatt i Stortinget om krisebevilgningene begynte 20 mars og detaljbehandlingen av forslaget 22 mars. Samme dag som debatten blev åpnet demonstrerte Oslo-arbeiderne foran Stortinget til støtte for de av partiet reiste krav.

Arbeidsledighetsbevilgningen.

Som ordfører for innstillingen vedkommende de foranstaltninger som hørte under Socialdepartementet, optok Alfred Madsen en rekke forslag fra arbeiderfraksjonen som pekte på nye linjer i det offentliges arbeidsledighetspolitikk til bekjempelse av krisen.

I bevilgningsspørsmålet blev foreslått av mindretallet:

Til bekjempelse av krisen i sin almindelighet stilles til rådighet for Regjeringen et beløp av 20 millioner kroner.

Av denne bevilgning forutsettes ydet støtte også til håndverk og småindustri. I sammenheng hermed blev foreslått:

Det opprettes et Statens arbeidsledighetsråd. Dette skaffer til veie et fyldig

og pålitelig materiale om arbeidsløshetsforholdene og krisens virkninger for øvrig i de forskjellige distrikter. På grunnlag av det kjennskap arbeidsledighetsrådet derigjennem får til forholdene, og overensstemmende med den forutsetning som foran nevnt, avgir rådet innstilling til Regjeringen om hvordan og på hvilke vilkår de midler Stortinget har stilt til rådighet skal anvendes og fordeles.

De lokale organer for arbeidet med lindring av krisen er i første rekke de kommunale arbeidsledighetskomitéer, jordstyrer, skogstyrer, småbrukernevnder, bolignevnder og gjeldsmeglingsnevndene.

Flertallets forslag fra spesialkomitéen gikk ut på en bevilgning av 8 millioner kroner. Forholdet her var at Regjeringen oprindelig hadde foreslått 9 millioner. Under behandlingen i spesialkomitéen blev dette beløp redusert til 8 millioner, og dessuten blev 800 000 kroner av de 8 millioner låst fast til småhavner i fiskevær, og 750 000 kroner til riksveien gjennom Nord-Norge. Det som blev igjen til det egentlige formål var altså 6 450 000 kroner.

Ved alternativ votering blev innstillingen vedtatt og Arbeiderpartiets forslag forkastet mot 68 stemmer.

Flertallets forslag om at 800 000 kroner av bevilgningen skulde bindes ved avsetning til småhavner blev dog efter henstilling av Nygaardsvold utsatt for å behandles sammen med de øvrige forslag under vedkommende særbudgett.

Det ekstraordinære arbeide.

I forbindelse med forslaget til bevilgning til direkte avhjelp av krisen — altså til å avhjelpe arbeidsløsheten ved å sette i gang arbeider, til dagsverksbidrag til kommuner som vil sette i gang arbeider og til direkte hjelp der hvor nøden er verst — kom Madsen inn på nødsarbeidslønnen samt avhjelp av ungdomsarbeidsløsheten og de øvrige forslag som var behandlet av mindretallet i innstillingen. Han begrunnet utførlig de dissenser som herunder var optatt av vårt parti, og som sluttet sig til kriseplanen.

Om vilkårene for det ekstraordinære arbeide foreslo Arbeiderpartiet:

Hvor Staten yder krisebevilgning til igangsettelse av arbeide (veiarbeide) for beskjeftigelse av de arbeidsløse, skal de lønssatser og forskuddssatser som nu gjelder ved veivesenet for ordinært arbeide benyttes.

Det gjelder så vel stats- som fylkesveier som i de tilfelle hvor det ydes bidrag til kommunene for igangsettelse av sådant arbeide.

Det forutsettes da at nugjeldende familietillegg som ydes ved nødsarbeide bortfaller.

I de tilfelle hvor det ydes krisebevilgning til igangsettelse av annet arbeide enn veiarbeide, avgjøres lønsspørsmålet mellem vedkommende myndigheter og de angjeldende arbeidere.

Forslaget blev forkastet med 73 mot 64 stemmer.

Den arbeidsløse ungdom.

Videre foreslo Madsen på arbeiderfraksjonens vegne:

I forhold til det antall som ungdommen representerer av den samlede arbeidsløshet må ungdommen sikres beskjeftigelse i arbeidslivet hos Staten, hos kommuner som får statsstøtte til å sette i gang arbeide, og i private bedrifter som får støtte av stat og kommuner.

Til dagsverksbidrag til arbeide for ungdommen på tariffmessige vilkår, til igangsettelse av passende arbeide for ungdommen i distriktene, samt for å skaffe ledig ungdom gagnlig beskjeftigelse i fagskoler og almindannende skoler, bevilges 3 millioner kroner.

For ungdom som er i arbeide inngår fagskoleundervisning i arbeidstiden.

Forslaget blev forkastet med 76 stemmer mot 68.

Aldersgrensen og arbeidstiden.

Med samme stemmetall blev forkastet følgende forslag:

For å muliggjøre en senkning av aldersgrensen i Statens og jernbanens pensjonskasse med 5 år bevilges kr. 6 500 000.

Spørsmålet om senkning av arbeidstiden i Statens og kommunenes bedrifter fra 8 til 6 timer utredes og fremlegges for Stortinget i 1935.

Stortinget henstiller til Regjeringen å anmode arbeidernes og arbeidsgivernes organisasjoner om å oppta forhandlinger om en lignende senkning av arbeidstiden i de private bedrifter.

Boligbyggingen.

Videre optok Arbeiderpartiet følgende forslag som forkastedes mot 70 stemmer (Arbeiderpartiet samt Mjøen og Lavik):

Til støtte for boligbygging og utbedring av boliger, særlig på landsbygden, bevilges 2 mill. kroner.

Støtten gis efter anbefaling av helserådet og formidles gjennom bolignevnden eller småbrukernevnden. Støtten gis fortrinnsvis i form av materialer. Staten innhenter anbud og på grunnlag herav utstedes anvisning på materialer for det tilståtte bidrag hos vedkommende leverandør. Det fastsettes standardtyper for hus, også når det gjelder hus på bureisingsbruk.

I forbindelse med støtte til boligbygging gjennomføres en ordning med opplæring i husbygging for bureisingsmenn og andre som skal bygge eget hus. Herunder tas særlig hensyn til arbeidsløs ungdom. Som vilkår for støtten til boligbygging fastsettes at husene ikke uten Statens samtykke kan pantsettes, og at det heller ikke kan tas utlegg eller arrest i slike hus, likesom de ikke kan trekkes inn i eierens konkursbo.

Dermed var man ferdig med forslagene under Socialdepartementets budgett.

Veibevilgningene.

Madsen optok som ordfører også for forslagene under Arbeidsdepartementet det av vårt parti fremsatte forslag i komitéen til økning av veibevilgningene sålydende:

Bevilgninger til veiarbeide (nyanlegg og utbedringer) økes fra 8 600 000 kroner til 20 000 000 for kommende termin. Av økningen — 11 400 000 — brukes 6 000 000 kroner til veianlegg som er særskilt nevnt i budgettet, idet særlig tas hensyn til de store stamlinjer — riksveien gjennom Nord-Norge, veien Bergen—Oslo og Haugesund—Odda—Kinsarvik. Resten av økningen gis som bevilgning til veiarbeide efter administrasjonens nærmere bestemmelse.

Mindretallets forslag om å øke bevilgningssummen med 11.4 millioner til 20 millioner blev forkastet mot 67 stemmer (Arbeiderpartiet).

Likeså forkastedes følgende forslag som blev fremsatt av Arbeiderpartiet under debatten:

«Stortinget henstiller til Regjeringen å sørge for at riksveien gjennom Nord-Norge ferdigbygges på 4 år.»

Det eneste flertallet vilde gå med på var en henstilling til Regjeringen om ytterligere å fremme leggingen av faste veidekker der hvor trafikken gjør det lønnende.

Jernbanebyggingen.

Under jernbanevesenet sluttet flertallet sig til Regjeringens forslag om en ekstraordinær bevilgning på 6 millioner kroner til rullende materiell, elektrisering av jernbaner m. v. Arbeiderpartiet fremsatte følgende forslag:

Anleggsbudgettet økes med 18.5 mill. kroner utover hvad det for terminen 1933—34 ordinært er bevilget. Den økede bevilgning går vesentlig til følgende anlegg: Sørlandsbanen, Nordlandsbanen, ombygging av Vestfoldbanen, dobbeltspor Oslo—Ski og til trafikksikre jernbanekryss.

Ved voteringen forelå først Arbeiderpartiets forslag om bevilgning til *elektrisering av jernbaner*, sålydende:

Til påbegynnelse av elektrisering av Østfoldbanen, banen Kongsberg—Hjuksehø og Notodden—Borgestad samt Vestfoldbanen i forbindelse med dennes ombygging bevilges 5 mill. kroner. Det forutsettes at beregning over utgiftene ved elektrisering av Vestfoldbanen foretas hurtigst mulig, så spørsmålet kan avgjøres av Stortinget i 1934.

Videre fremlegges for Stortinget i 1935 i forbindelse med jernbanens budgett beregning over utgiftene ved elektriseringen av banen Lillestrøm—Eidsvoll—Hamar, Vossebanen og eventuelt andre baner som særlig må komme i betraktning.

Forslaget blev forkastet mot 67 stemmer.

Til slutt blev innstillingen under anleggsbudgettet — 6 millioner kroner — vedtatt mot Arbeiderpartiets stemmer som blev avgitt for forslaget om 18½ million kroner.

Bevilgningene til *kabelanleggene* blev avgjort efter innstillingen. Her hadde Arbeiderpartiet foreslått 5 millioner, Regjeringen 4.7. De borgerlige sluttet sig til Regjeringens forslag, som også Arbeiderpartiet i komitéen gikk med på med et tilleggssforslag om bevilgning på 300 000 kroner til utvidelse av telegrafbygning.

gen i Trondheim eller eventuelt til automatisering og ombygging av Drammens Telefonanlegg.

Ved voteringen blev det fremsatte tilleggsforslag forkastet med 78 stemmer. For øvrig blev innstillingen vedtatt enstemmig.

Komitéen stemte ned Arbeiderpartiets forslag om bevilgning av 2.6 millioner til *oparbeidelse av fly-plasser m. v.*, men gikk enstemmig med på å henstille til Regjeringen å utarbeide en landsplan for fly-plasser og fly-havner. En sådan henstilling blev også enstemmig vedtatt av Stortinget.

Industrien.

Under støtte til industrien optok Arbeiderpartiet i spesialkomitéen forslag om at det til støtte for forskjellige tiltak blev bevilget 10 millioner kroner. Det blev foreslått opprettet et Statens næringsråd, hvis hovedopgave skulde være å lede arbeidet for ophjelp av næringslivet på samfundsmessig og planmessig grunnlag, og at det blev organisert et planmessig energisk arbeide for utvidelse av vårt lands eksport.

Videre foreslo Arbeiderpartiet overensstemmende med kriseplanen:

Stortinget uttaler:

Det må fra Statens side optas et kraftig arbeide for å bringe industrien, særlig skibsbygningsindustrien, på fote. Staten må direkte bidra til å opprettholde eller få i gang på nyt private bedrifter som er av særlig betydning for arbeidslivet. Støtten kan gis som direkte lån, som statsgaranti, som aktieinnskudd, som billig elektrisk kraft, billig frakt o. l. eller på den måte at det formidles et samarbeide mellom bedrifter, kommuner og stat.

Det innføres meldeplikt for bedrifter som vil legge ned eller betydelig innskrenke driften.

Det nedsettes snarest mulig en fagkomité som får i oppdrag å utrede spørsmålet om anlegg og drift av et elektrisk jern- og stålverk, i forbindelse med valseverk for ferdige handelsvarer. Komitéens utredning ledsaget av forslag med anleggs- og driftsoverslag bygget på innhentede tilbud må fremlegges for Regjeringen så betids at denne kan forelegge saken for Stortinget ved dettes sammentreden 1935.

Det nedsettes en komité til å undersøke og overveie hvad det kan gjøres for å erstatte mest mulig av vår import av industriprodukter med norsk produksjon. Komitéens utredning med forslag må foreligge snarest mulig og senest innen utgangen av 1934. Saken forelegges for Stortinget i 1935.

Ved voteringen blev Arbeiderpartiets forslag i sin helhet forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer, herunder også forslaget om en anmodning til Regjeringen om å nedsette en komité til å undersøke og overveie hvad det kunde gjøres for å erstatte mest mulig av vår import av industriprodukter med norsk produksjon.

Fiskeriene.

Under punktet om fiskeriene optok Arbeiderpartiet forslag om bevilgning av 7 millioner kroner til forskjellige foranstaltninger som nevnt i kriseplanen. Bevilgningen fordelte sig således:

Bidrag til innkjøp av redskaper	1.5 mill. kroner
Til støtte for omsetning av fiskevarer	0.5 —«—
Til fryserier, kjøleanlegg m. m.	0.6 —«—
Til havnebygging	3.0 —«—
Til fyranlegg m. m.	0.7 —«—

Tilsammen 6.3 mill. kroner

(Til rentelettelser og nedskrivningsbidrag for fiskere var under punktet gjelds- og rentelettelser foreslått opført 700 000 kroner.)

Også her blev innstillingen vedtatt — tilsammen lydende på kr. 1 850 000.00.

Regjeringen hadde foreslått 1.5 mill. kroner som lån til redskaper og til annen støtte for fiskere. Dette blev også vedtatt. Arbeiderpartiet stemte for 1.5 mill. kroner som bidrag.

Innstillingen om å bevilge 800 000 kroner (av arbeidsledighetsbevilgningen) til småhavner blev vedtatt mot Arbeiderpartiets stemmer, som blev avgitt for partiets forslag om 3 millioner kroner til havneanlegg og 700 000 kroner til fyranlegg og vannanlegg i fiskevær.

Enstemmig vedtokes til slutt efter Arbeiderpartiets forslag en henstilling til Regjeringen om snarest mulig å fremkomme med utredning og forslag om gjen-nemføring av syke- og ulykkestrygd for fiskere.

Rentelettelser og gjeldsoppgjør.

Under punktet om rentelettelser og støtte av gjeldsoppgjør optok Arbeiderpar-tiets representanter i krisekomitéen forslag om en bevilgning på det kommende budgett av 17 millioner kroner.

Forslaget falt i følgende deler:

Hypotekbanken: Til nedsettelse av utlånsrenten til 4½ pct. 1.8 mill. Til ytterligere nedsettelse av utlånsrenten til 3 pct. for låntagere som kan sidestilles med låntagere i Småbruk- og Boligbanken og for andre låntagere efter individuell prøvning 0.5 mill. kroner.

Småbruk- og Boligbanken: Til nedsettelse av utlånsrenten til 3 pct. 3 mill. kroner.

Til nedskrivningsbidrag og rentelettelser på fiskefartøier: I Fiskeribanken 0.2 mill. kroner. I andre låneinnretninger 0.5 mill. kroner.

Til rentelettelser for vanskelig stilte låntagere: I Norges Kredittforening for land og skogbruk 0.12 mill. kroner. I andre låneinnretninger 0.38 mill. kroner.

Til avdrag og nedskrivningsbidrag for vanskelig stilte mindre jordbrukere og eiere av mindre beboelseshus 10.5 mill. kroner.

Videre fremsatte våre partifeller forslag gående ut på en anmodning til Re-gjeringen om å fremkomme med positive forslag til inneværende års storting om å *bringe rentenivdet ned*. Herunder skulde tas særlig hensyn til at renten for lån

som hviler på jordbruk, besetning, redskap og fiskefarkoster kunde bringes ned til 4 pct.

I begrunnelsen for Arbeiderpartiets forslag fra komitéen fremholdt *Nordanger* at det var nødvendig å bringe lånerenten nedover, men da måtte Staten gå i spissen og sørge for at renten senkes i de statsgaranterte banker, offentlige fonds o. s. v. Staten måtte dessuten treffe forføyninger til en senkning av renten i sparebanker, privatbanker og andre låneinnretninger, særlig når det gjaldt renten for lån som hviler på jordbruk, besetning, redskaper og fiskefarkoster. Han henviste for øvrig til hvad der var uttalt i Arbeiderpartiets kriseplan under avsnittet om gjeldslettelse.

Efter flertallets innstilling var foreslått til nedsettelse av utlånsrenten i de statsgaranterte banker en samlet bevilgning av 4620 000 kroner, til Småbruk- og Boligbanken 2 millioner og til Fiskeribanken 200 000 kroner.

De forskjellige forslag fra Arbeiderpartiet blev også her nedstemt.

Kommunene.

Nordanger begrunnet Arbeiderpartiets forslag fra komitéen om bevilgning på budgettet av 7 millioner kroner til støtte for vanskelig stilte kommuner. Dette måtte sees som en nødvendig foranstaltning inntil Stortinget hadde fått anledning til å behandle såvel spørsmålet om en utjevning av skattetrykket som nyordningen av det økonomiske fellesskap — med overføring på Staten av en del av de byrder kommunene nu har.

Tal. gikk ut fra at man til neste år vilde bli forelagt endelig forslag om disse spørsmål sett i sammenheng. Som retningslinjer for behandlingen vilde Arbeiderpartiet fremsette følgende forslag:

Stortinget uttaler:

Det er nødvendig å få gjennomført en riktigere og mere ensartet skattelig-ning og en utjevning av de kommunale skattebyrder. Videre er det nødvendig å få en nyordning av det økonomiske fellesskap mellom Staten og kommunene, således at en del av de byrder kommunene nu bærer overføres på Staten.

Regjeringen anmodes derfor om å fremkomme med forslag i de nevnte spørsmål snarest mulig, og så tidlig at de kan behandles av vedkommende stortingskomité mellom sesjonene og innstillingen foreligge ved neste Stortings sammen-treden.

Efter Arbeiderpartiets mening var det av Regjeringen opførte beløp som hjelp for kommuner til å få en gjeldsordning i stand helt utilstrekkelig, og han vilde på mindretallets vegne her foreslå at den opførte bevilgning til rente- og avdragsfrie lån til kommunene til konvertering av gjeld blev forhøiet fra 2.5 til 5 millioner kroner.

Ved voteringen blev innstillingen om 2.5 mill. kroner som lån til kommuner

til ordning av gjeldsoppgjør vedtatt mot 63 stemmer, som blev avgitt for mindretallets forslag om 5 mill. kroner.

Det av mindretallet fremsatte forslag til uttalelse med retningslinjer blev forkastet mot samme stemmetall. Mindretallet gikk med på å utsette voteringen over de foreslåtte 7 mill. kroner til støtte for vanskelig stilte kommuner til etter at Stortinget hadde behandlet det foreslåtte utjevningsfond, eventuelt i forbindelse med tilleggsforslag fra Regjeringen.

Bureisingen og jordbruket.

Det neste avsnitt i innstillingen gjaldt de forskjellige krisetiltak under Landbruksdepartementet.

Nordanger optok Arbeiderpartiets forslag om forhøielse av bevilgningen til nydyrkning og bureising på følgende grunnlag:

1. At dyrkningsbidraget til bureisere forhøies fra 40 til 50 pct. med bibehold av de 10 pct. til kunstgjødsel.
2. At dyrkningsbidraget forhøies til en fjerdedel.
3. At bidraget til hus på bureisingsbruk settes til maksimum 2000 kroner for uthus, og 1000 kroner for våningshus.
4. At det reserveres anslagsvis 2 mill. kroner til fri jord for bureisere.
5. At det reserveres 1500 00 kroner til veier i bureisingsøiemed, og
6. at det til kulturbeite og overflatedyrking reserveres anslagsvis 500 000 kroner.

Vår partifelle fremsatte dessuten følgende forslag:

For å fremme større planmessighet og fart i bureisingen og nydyrkning opprettes en *Statens jordkommisjon*. De nærmere regler om kommisjonens sammensetning og virkeområde utarbeides av Regjeringen og forelegges Stortinget snarest.

I tilslutning til de ekstraordinære bevilgninger foreslo tal. bevilgningen til fremme av bedre jordbruksdrift forhøiet med 600 000 kroner, som skulde anvendes til prisreduksjon og frakttettelse på kunstgjødsel, til frakttettelse på kraftfor og som bidrag til gjødselopsamling. Endelig optok han vårt partis forslag om at bidraget til skoggrøfting og ekstraordinær skogkultur m. v. blev forhøiet 3 mill. kroner, og bevilgningen til omsetning av landbruks- og husflidsprodukter med 100 000 kroner samt at det til driftskapital for mindre jordbrukere og til midlertidige lån til innløsning av husmannsplasser efter jordloven inntil lån i Småbruk- og Boligbanken kunde opnåes blev opført 2 mill. kroner.

Ved *voteringen* som gjaldt den samlede bevilgning — flertallets 5.5 mill. kroner mot Arbeiderpartiets 16.5 — blev innstillingen vedtatt mot 67 stemmer.

Arbeiderpartiets forslag om forhøielse av dyrkningsbidraget fra en femtedel til en fjerdedel, og for bureisere fra 40 til 50 pct., blev ved særskilt votering forkastet med 79 stemmer.

Derefter blev enstemmig vedtatt innstillingens forslag om forhøielse av jorddykningsbidraget fra 20 til 30 pct., gjeldende for de tre nordlige fylker.

Forslaget om en Statens jordkommisjon blev forkastet med 79 stemmer.

Spørsmålet om *prisordningen for landbrukets produkter* kom op senere i sesjonen og er omtalt under et eget avsnitt. Et forslag av Arbeiderpartiet om en henstilling til Regjeringen om å utrede spørsmålet om kraftforavgift blev forkastet med 77 mot 67 stemmer.

Bank- og pengespørsmål.

I Arbeiderpartiets kriseplan var fremlagt også utarbeidede og begrunnede forslag i valuta- og bankspørsmålet. Regjeringen mobiliserte en lang rekke institusjoner som måtte antas på forhånd å være innstillet mot Arbeiderpartiets forslag. Under henvisning til disses uttalelser motsatte Regjeringen sig at Arbeiderpartiets forslag blev vedtatt. Regjeringen oplyste dog at spørsmålet om skattkammerbeviser var optatt til overveielse.

I spesialkomitéen fremsatte Arbeiderpartiets fraksjon følgende forslag:

«Det henstilles til Regjeringen å la nærmere utrede og med nødvendige forslag forelegge for Stortinget snarest mulig følgende spørsmål vedkommende bank- og pengevesenet som er reist i Arbeiderpartiets kriseplan:

1. Spørsmålet om solidarisering av bankvesenet, herunder også spørsmålet om en sambandsbank. Det er forutsetningen at det solidariske ansvar ordnes særskilt for sparebanker og aktiebanker.
2. Spørsmålet om et riksfinaansråd.
3. Spørsmålet om hel eller delvis statsgaranti for bankinnskudd.»

Forslaget blev forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer.

Til slutt blev innstillingens forslag til *dekning* av krisebevilgningene vedtatt. Efter at vårt partis kriseplan i sin helhet var stemt ned, optok mindretallet ikke sitt forslag for komitéen om økning av inntektene.

Ved slutten av den lange behandling resymerte *Nygårdsvold* i et innlegg krisedebattens fasitt. Han fastslo at når alle Arbeiderpartiets forslag var stemt ned, skyldtes det redselen blandt de borgerlige for en regjeringskrise. Hvis de enkelte medlemmer av flertallsblokken hadde stått fritt, var han overbevist om at minst to tredjedeler av Arbeiderpartiets forslag vilde være vedtatt når det gjaldt de direkte tiltak til bekjempelse av krisen og arbeidsledigheten. Han henviste til støtte herfor til de uttalelser som var falt så vel under behandlingen av den almindelige arbeidsledighetsbevilgning som under bevilgningene til vei- og jernbanebyggingen. *Resultatet* av det hele var nu blitt en rekke halve foranstaltninger — og knapt nok det.

Med hensyn til det utsatte spørsmål om støtten til *Jordbruket* bemerket vår partifelle at Arbeiderpartiet var enig i at jordbrukets lønnsomhet blev søkt hevet. Men samtidig måtte man være opmerksom på at det vilde være helt nyt-

teløst å heve prisene hvis man ikke også vilde ta skritt til å holde oppe og øke kjøpekraften hos de som skulde kjøpe varene. Det vilde også være klart at den økning av inntekten som en forhøielse av smørprisen skulde bety, ikke vilde komme jordbruket til gode, men gå i *kreditorenes* lommer, hvis man ikke også vedtok effektive foranstaltninger mot *gjelds- og renteutsugningen*.

Kriselovene.

I møte av Stortinget 4 februar tok *Nygaardsvold* op Regjeringens noget ekstraordinære behandling av Arbeiderpartiets kriselovforslag og efterlyste hensikten med å sende dem over til en «ekspert-kommisjon».

De forslag det gjelder, og som er en del av Arbeiderpartiets kriseplan for 1934, blev, uttalte *Nygaardsvold*, fremlagt her straks efter Stortingets åpning. Det gjelder forslaget til midlertidig lov om visse innskrenkninger i adgangen til utlegg m. v., om begrensning av rentefoten, videre forslag til lov om nedskrivning av pantegjeld på overbeheftede jordbruk m. v. og endelig forslag til lov om tvungen avståelse av fordringer på kommunene. Disse forslag blev av Stortinget besluttet oversendt Regjeringen.

Vi var, uttalte *Nygaardsvold*, ganske klar over at Regjeringen måtte ha en viss tid for å se på disse forhold, før den kunde komme med nogen uttalelser om spørsmålene. Men vi gikk ut fra at det ikke skulde ta svært lang tid, da disse spørsmål hadde vært oppe til behandling gjentagne ganger. Vi har lagt frem disse forslag to-tre ganger; enkelte av dem går så langt tilbake som til gjeldskommisjonsinnstillingen, så dette er delvis kjente saker. Vi kjenner imidlertid til at Regjeringen har «søkt opplysninger», som det sies, på mange forskjellige hold; disse lovforslag, eller iallfall enkelte av dem, er bl. a. blitt sendt ut til forskjellige penge- og kredittinstitutter til uttalelse. Men det som har vakt den største opsikt, er den meddelelse som kom i pressen, at Regjeringen hadde nedsatt en komité av jurister, rettslærde, til å granske de *konstitusjonelle* sider ved Arbeiderpartiets lovforslag.

Spesialkomitéen sitter nu hver dag og arbeider med *krisespørsmålene*, og disse lovforslag må sees i forbindelse med de forslag som er oversendt Stortinget ellers, og som er oversendt spesialkomitéen og som den skal gi innstilling om. Det er derfor, især for enkelte av disse lovforslags vedkommende, påkrevd at spesialkomitéen kan få vite Regjeringens stilling til disse spørsmål så snart som mulig. Når Stortinget har fått sig forelagt lovforslag av en eller annen art, så har hittil Stortinget selv passet på at de konstitusjonelle former er i orden, og at de blir overholdt. Regjeringen gir sig her inn på et arbeid som Stortinget ikke har bedt den om å gjøre.

Fremkomsten av «ekspertenes» betenkning viste at venstres stilling til krisen var fortsatt negativ. Også Finansdepartementet tok munnen full og skremte med sammenbrudd. Det hevdet at «en samlet gjennomførelse av kriseplanen må befryktes ikke alene å ville medføre sammenbrudd av våre kredittinstitusjoner, men også en farlig svekkelse av vårt næringsliv og de offentlige finanser, og at det ikke kan skaffes beskjefthetelse for mere enn en brøkdel av det antall arbeidsledige man regner med.»

Angående lovforslagene om akkord og ekspropriasjon anførte Regjeringens jurister at de vel nok «prinsipielt» kunde passere, men de søkte allikevel å finne en hake til å hindre gjennomførelsen.

Følgen av den trenering som blev satt i gang var at Arbeiderpartiets krise-lovforslag ikke kunde komme til behandling før påske, således heller ikke moratoriumeloven som var forutsatt å skulde gjelde midlertidig i tre måneder for å stanse tvangsaksjonene på landsbygden.

Som en ordning inntil videre i påvente av behandlingen av forslagene om varige gjeldslettelser hadde vårt parti foreslått forbud gjeldende i 3 måneder mot tvangsauksjon og tvangsinnndrivelse for gjeld på mindre jordbruk, beboelseshus og fiskefarkoster, hvis takstverdi ikke oversteg en sum av 15 000 kroner.

I spesialkomitéen blev dette tall utvidet i fraksjonens forslag til 50 000 kroner — regnet efter siste skatteligning — for å muliggjøre tilslutning til forslaget fra de andre partier, og dermed sikre vedtagelsen av den midlertidige lov som var et samstemmig krav fra landbefolkningen og fiskerne.

Arbeiderpartiets forslag.

I henhold hertil optok våre partifeller i komitéen følgende forslag:

I et tidsrum av tre måneder efter denne lovs ikrafttreden kan jordbruk, beboelseshus og fiskefarkoster, hvis takstverdi efter siste skatteligning ikke overstiger 50 000 kroner, ikke være gjenstand for utpantning, arrest eller tvangsauksjon. I samme tidsrum kan sddan formuesgjenstand heller ikke tas til brukelig pant eller inndras i eierens konkursbo.

Det viste sig imidlertid straks at det borgerlige flertall i komitéen ikke aktet å stemme for Arbeiderpartiets forslag. Det var i bondepartiets gruppemøte et knepent flertall for å avvise forslaget og i stedet stemme for Regjeringens proposisjon som nøiet sig med å foreslå at fristen for krav om tvangsauksjoner skulde utvides med en måned, og at det blev *henstilt* til bankene ikke å rekvirere tvangsauksjoner i den tid Stortinget behandlet kriseforslagene.

Under behandlingen i Odelstinget blev det av statsministeren stilt kabinettsspørsmål mot Arbeiderpartiets forslag, som efter hans mening betegnet en «utglidning» som Regjeringen ikke fant å kunne ta ansvaret for.

Arbeiderpartiets forslag — hvori også var optatt *proposisjonens* forslag om å sikre prioriteten for renter ytterligere i de tre måneder — blev optatt av Nygaardsvold, som åpnet debatten med et lengere og kraftig innlegg for vedtagelse av et forbud som effektivt stanset tvangsauksjonene.

Ved voteringen blev vårt partis forslag forkastet med 57 mot 53 stemmer. Mindretallet var Arbeiderpartiets representanter og Dybwad Brochmann. Deretter blev *proposisjonen* og innstillingen vedtatt mot 1 stemme.

Regulering av utlånsrenten.

Av finanskomitéen blev avgitt innstilling om midlertidig lov om adgang til å gi påbud til aktie- og sparebanker om nedsettelse av utlånsrenten.

Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen, med Haavardstad som ordfører, optok partiets forslag fra krisepånen om en lovmessig begrensnng av rentefoten til 4 pct. De fremholdt at departementets forslag måtte ansees for helt utilstrekkelig, og at det måtte tas ganske andre positive forholdsregler for å bringe det nuværende høie rentenivå ned.

Lykke (h) talte også mot å vedta statsråd Lunds proposisjon, som vilde være å «gi lillefingeren til fanden». Han foreslo proposisjonen ikke bifalt.

Ved voteringen blev Lykkes forslag forkastet mot 23 stemmer og Haavardstads med 56 mot 52 stemmer (Arbeiderpartiet). Derefter blev innstillingen vedtatt.

Ekspropriasjonsloven for kommunene.

Videre behandlet Odelstinget, efter innstilling fra kommunalkomitéen, vårt partis forslag til lov om tvungen avståelse på fordringer på kommuner. Flertallet innstilte overensstemmende med proposisjonen på forkastelse av forslaget i Arbeiderpartiets krisepånen.

I debatten uttalte *Nordanger*: Vårt parti legger så stor vekt på at det åpnes adgang til å fremme kommunale gjeldsopgjør også ved ekspropriasjon, at en subsidiært er villig til å gå med på en ordning som gir *Regjeringen* myndighet til å bestemme at fordringer på kommuner kan kreves avstått mot erstatning. Vi foreslår derfor subsidiært at det i kommunegjeldsloven inntas et nytt kapitel herom. Forslaget er, som det vil sees, en parallel til den ordning som nu foreslås inntatt i loven om lånekassene. Det ligger således efter dette forslag helt i Regjeringens hånd om det skal gis adgang til ekspropriasjon. Det er unødvendig å påpeke at også dette subsidiære forslag vil virke heldig i arbeidet med kommunale gjeldsopgjør.

Statsråd *Sunde* henviste til at juristkomitéen hadde funnet at utformingen av forslagene ikke var helt i overensstemmelse med grunnloven. Vedtagelsen av Arbeiderpartiets forslag innebærer, sa han, en fare for et sammenbrudd i kredittlivet, idet bare det forhold at det er adgang til ekspropriasjon vil vekke uro omkring bankene. Statsråden måtte derfor fraråde mindretallets forslag, også det subsidiære.

Hornsrud (a.) bemerket at statsråden burde ha medvirket til at utformingen av forslagene kunde bli overensstemmende med grunnloven, for selve prinsippet, ekspropriasjon av gjeldskrav, skulde ikke stride mot grunnloven.

Nordanger repliserte til statsråden at det var kyndige jurister som i motsetning til juristkomitéen hevdet at mindretallets forslags grunnlovsmessighet var helt i orden. Når statsråden ikke vilde være med på å rette på utformingen av

forslaget var grunnen sikkert den at han overhodet ikke vilde inn på ekspropriasjonslinjen.

Ved voteringen blev innstillingen om forslagene forkastelse vedtatt med 57 mot 50 stemmer.

Kabinettspørsmål på arbeidsbudgettene.

Under behandlingen av *jernbanenes anleggsbudgett* fremsatte Wiik på arbeiderfraksjonens vegne følgende forslag:

Jernbanenes anleggsbudgett forhøies med 3 millioner kroner, hvorav 2.5 millioner fordeles likt på stambanene Sørlandsbanen og Nordlandsbanen, og 500 000 kroner anvendes til vei- og ferjeforbindelser med 400 000 kroner til vei- og ferjeforbindelsen Haugesund—Odda—Kinsarvik—Eide og 100 000 kroner til forbindelsen Vadheim—Sandane.

Vår partifelle minnet om at Arbeiderpartiet ifjor foreslo 3 millioner kroner til elektrisering. I år var Regjeringen kommet etter, idet den hadde opført og fått vedtatt hele 4 millioner. Det viste at venstre dog tross alt hadde lært noget av valgets tale. Men fremdeles var bevilgningene til selve anleggene altfor små. Man måtte huske på at staten også plikket å sørge for at anleggsarbeiderne — de faste så vel som sesongarbeidere — blev holdt i virksomhet lengst mulig.

Statsråd Mjelde kunde ikke akseptere Arbeiderpartiets forslag. Dette budgett var allerede betydelig forhøiet.

Wiiks forslag blev forkastet med 74 mot 67 stemmer.

Innstillingen blev derpå vedtatt enstemmig, herunder også bemyndigelsen for departementet til å anvende de fornødne midler for å undgå avskjedigelse av arbeidere ved anleggene.

Nygaardsvold henstillet til administrasjonen ikke å fastsette noget om 8 timers dag i sommerhalvåret, uten å ha drøftet saken nøie og sammen med representanter for arbeiderne. Det vilde være bedre å ha 7 timers dag hele året, for at ikke en del av arbeiderne skulde være uten beskjeftigelse en tid av året. Hermed behøvede man ikke å slå fast noget prinsipp, da saken senere måtte tas op på bredere basis.

Under *driftsbudgettet* for jernbanene understreket Magnus Nilssen en uttalelse av komitéen om at besparelsene måtte ha sin grense, og at det måtte påsees at driftssikkerheten ikke blev svekket eller banenes samfundsmessige nyttevirkning innskrenket.

Debatten om de ordinære bevilgninger på *veibudgettet* blev åpnet av Foshaug, som på fraksjonens vegne optok forslag om å forhøie bevilgningene til veiarbeider med 4500 000 kroner, fordelt således efter administrasjonens nærmere bestemmelser:

Fylkes- og herredsveier 2 millioner kroner, til nye arbeider 1.5 millioner og

til riksveien gjennom Nord-Norge 500 000 kroner. Videre blev foreslått av fraksjonen en bevilgning av 500 000 kroner til foreløbig rentefritt lån til kommuner som var i økonomiske vanskeligheter, til betaling av distriktsbidrag til veiarbeider som blev satt igang for å avhjelpe arbeidsløsheten.

Taleren fremholdt, i tilslutning til Arbeiderpartiets uttalelse i innstillingen, at intet budgett var så fordelt over hele landet som veibudgett. Han tvilte heller ikke på at hvis representantene stod fritt og der ikke var truffet nogen forhåndsavgjørelse, vilde det ikke være mange som vilde stemme mot en økning her. Efter Arbeiderpartiets mening var en årlig bevilgning på omkring 18 millioner årlig det minste det burde være tale om.

Statsråd Mjelde mente man var ferdig med de spørsmål i og med krise-debatten, og erklærte ikke å kunne godta nogen forhøielse.

Arbeiderpartiets forslag blev forkastet med 77 mot 68 stemmer.

Forslaget om utredning av spørsmålet om opprettelse av et *trafikkråd* blev vedtatt enstemmig.

Også om *telegrafvesenets* anleggsbudgett var det dissens i komitéen, idet Arbeiderpartiet stemte for telegrafdirektørens forslag om en forhøielse av 172 000 kroner til nyanlegg og utvidelse av telegraf- og rikstelefonnettet, fordelt på følgende linjer: Notodden—Rjukan (to linjer) 109 000, Tromsø—Hansnes—Dåfjord 53 000 og Hornindal—Navelsaker 10 000 kroner.

Ingebrigtsen optok forslag herom. Driften av de tre anlegg var beregnet å ville gi et overskudd på 15 000 kroner pr. år, svarende til 9 pct. av anleggs-kapitalen. Det vilde efter mindretallets mening vanskelig kunne finnes en bedre og mer lønnsom måte for ophjelp av næringslivet enn å opta denne utbygging nu.

Forslaget blev forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer efter at arbeidsministeren hadde frarådet at Stortinget øket det ordinære kapitalbudgett ved å ta de foreslåtte tre linjer med.

Under behandlingen av de ekstraordinære krisebevilgninger foreslo Arbeiderpartiet en samlet forhøielse til *havnebygging* på 4 millioner kroner. Resultatet av behandlingen blev at det, efter spesialkomitéens forslag, blev avsatt et beløp på 800 000 kroner som skulde brukes til utbygging av småhavner. Under den senere behandling av de ordinære havnebevilgninger optok *Thorvik* på arbeiderfraksjonens vegne, efter det forbehold som var tatt, forslag om å øke budgett med 1 million kroner utover innstillingen, herav 500 000 kroner til nye anlegg og 379 000 til anlegg som var i drift. Resten av forhøielsen falt på posten vannforsyning (100 000 kroner) og fortøininger (21 000 kroner).

Av nye anlegg som burde komme i betraktning, vilde fraksjonen nevne: Kvalheim (Nord-Vågsøy) — molo og stø, Volda — fortsatt dekningsarbeide, Ålesund — fortsatt bidrag til moloarbeide, Nordfold — hjelp til fortsatt dekningsarbeide, Svolvær — bidrag til utdypning av fartsløpet, Nykvåg — dekning, Nord-

mjæle — molo og landgangskai, Erfjord i Berg — molo, Syltefjord og Bugøyne — dekning.

Vedkommende vannforsyningen i fiskevær skulde forhøielsen benyttes efter foreliggende planer således: Torskangerpollen (S. Vågsøy), Sogn og Fjordane, 16 000 kroner. Smaløy (N. Frøya), S. Trøndelag, 5 000. Kjeøy (Ytterstad, Lødingen) 31 000. Hamn i Senja (Berg) 14 600. Store Ekerøy (N. Varanger) 20 000. Kamøyvær (Kjelvik) 13 000 kroner.

Statsråd Meling uttalte at han måtte fremholde de samme finansielle betraktninger som under behandlingen av fiskeribudgettet og erklærte at Regjeringen ikke kunde akseptere forslaget.

Til anlegg i drift var innstilt bevilget 1 666 000 kroner og til nye anlegg 149 700, tilsammen 1 815 700 kroner, som av mindretallet var foreslått forhøiet med 879 000 kroner. Til forþøininger var i innstillingen opført 59 000 kroner og til fiskeværs vannforsyning 37 000 — efter mindretallets forslag vilde postene bli å opføre med henholdsvis 80 000 og 137 000 kroner.

Innstillingen blev vedtatt i sin helhet med 74 mot 64 stemmer — Samtlige borgerlige mot Arbeiderpartiet.

Under *fyr- og merkevesenets* budgett foreslo Førre bevilgningen øket med 66 500 kroner i overensstemmelse med fyrdirektørens forelegg, herav 61 000 kroner til tåkesignal ved Ryvarden før. Taleren håpet at handelsministeren ikke gjorde kabinettsspørsmål også overfor denne lille bevilgning.

Forslaget blev forkastet med 74 stemmer.

Ombygning og elektrisering av baner.

Efter en lengere debatt blev det av Stortinget fattet beslutning om å gå til ombygging av Vestfoldbanen efter hovedstyrets og departementets forslag. Det blev avgitt 40 stemmer for komitémindretallets forslag om forkastelse av proposisjonen og anvendelse av pengene på andre jernbaneanlegg. Et overveldende flertall stod således sammen om å gjennomføre denne lenge krevde ombygging, som også var tatt med i Arbeiderpartiets kriseplan.

Et av sakens ordfører, Versto, fremsatt forslag om samtidig ombygging til bredt spor av Østerdalsbanen fra Koppang til Tynset blev forkastet med 73 mot 70 stemmer.

Som særskilt sak behandledes videre ombyggingen av Grimstadbanen til bredsporet. Denne blev besluttet mot Regjeringens forslag, efter å være anbefalt av Arbeiderpartiet. — Til utvidelse av Grorud stasjon bevilgedes på ny de 100 000 kroner som var inndratt av bondepartiregjeringen og statsråd Langeland.

De av Regjeringen foreslåtte *elektriseringsplaner* blev vedtatt enstemmig, omfattende Bratsbergbanen fra Notodden til Borgestad, strekningen Kongsberg — Hjuksebø av Sørlandsbanen, utvidelse av Hakavik Kraftverk, anlegg av dobbelt spor Ljan—Ski og elektrisering av Oslo—Ski.

Finans- og skattespørsmål.

Finanskomitéens borgerlige flertall sluttet sig i spørsmålet om den *ekstraordinære formuesskatt* til proposisjonen om en ytterligere nedsettelse med 10 pct. av de oprinnelige satser, slik at den samlede nedsettelse blev 40 pct.

Arbeiderpartiet uttalte i innstillingen at forutsetningen ved innførelsen av den ekstraordinære formuesskatt var ikke bare at den skulde vare et visst tidsrum, men at den skulde dekke Statens tap på krigstidens kriseforanstaltninger og dertil skaffe midler til arbeidsløshetens bekjempelse m. v.

Tapet på kriseforanstaltningene med tillegg av renter blir nærmere 400 mill. kroner, mens skatten til nu (inklusive 1933—34) har innbragt ca. 164 mill. kroner.

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt mot Arbeiderpartiets stemmer. Vårt parti stemte for utskrivning av skatten efter de satser den hadde for budgettåret 1931—32. Skatten skulde da innbringe ca. 8 mill. kroner mot efter Regjeringens forslag 4.8 mill. kroner.

I Regjeringens forslag til *arveavgiftssatser* var det forutsatt en forhøielse som var beregnet å ville bringe en merinntekt på 1.5 millioner kroner.

Arbeiderpartiets medlemmer i komitéen foreslo prinsipalt en betydelig forhøielse av avgiftssatsene overensstemmende med vårt partis tidligere forslag. Dette blev forkastet av Stortinget med 78 stemmer.

De vedtatte nye satser trådte i kraft 1 mai. I alt blev budgettert som inntekt til statskassen av arv 5½ million kroner, mens den i de siste fem år gjennemsnittlig har innbragt 4½ million pr. år.

Ekstraskatten på kooperasjonen sløifes.

Skattebeslutningen for den ordinære formues- og inntektsskatts vedkommende blev vedtatt enstemmig — med bibehold av den i 1933 innførte ekstra «kriseskatt».

Innstillingen hadde i år en eneste dissens, og det gjaldt beskatningen av samvirkelagene. Her optok høire forslag om bibehold av den særbeskatning av samvirkelagene som blev besluttet ifjor.

Bergsvik gratulerte finansministeren med at han var kommet til erkjennelse av at den meningsløse og urettferdige ekstraskatt på kooperasjonen ikke lenger lot sig oprettholde, idet departementet i år strøk særbestemmelsene om forbruksforeningenes statsskatt og i stedet foreslo disse foreninger sidestilt med sparebankene, i likhet med den tidligere ordning som Arbeiderpartiet hadde foreslått.

Ved voteringen blev innstillingen på dette punkt vedtatt mot 31 stemmer.

Statskasseveksler. — Kredittutvidelse.

Av finanskomitéen blev avgitt innstilling om bemyndigelse til å opta lån for statskassens regning ved utferdigelse av statskasseveksler løpende i inntil

6 måneder. Efter innstillingen skulde Finansdepartementet fastsette statskassevekslenes størrelse og form, samt tidspunktet for utstedelsen. Det samlede pålydende av de statskasseveksler som til enhver tid er i omløp skulde ikke overstige 40 mill. kroner. Arbeiderpartiet stemte mot å sette nogen fast overgrense i bemyndigelsen.

I forbindelse med denne sak hadde Arbeiderpartiet fremsatt følgende forslag, som de øvrige fraksjoner av komitéen sluttet sig til på forskjellige premisser:

Stortinget henstiller til Regjeringen — eventuelt ved den pengetekniske komité — snarest råd er å la utrede ved hvilke foranstaltninger fra Statens side den av nevnte komité anbefalte kredittutvidelse bør iverksettes. Det forutsettes at arbeidet påskyndes mest mulig, slik at positive forslag kan bli forelagt Stortinget innen utgangen av inneværende sesjon.

Dette forslag blev vedtatt mot 1 stemme. Innstillingen blev vedtatt enstemmig, efter at denne på foranledning av Hornsrud var endret til å lyde: Det samlede pålydende må ikke *uten Stortingets samtykke* overstige o. s. v.

Lånekonvertering.

I anledning av den forestående statslånekonvertering søkte Regjeringen samtykke til forlengelse av avdragsfristen ved konvertering av 6.5 pct. statslånet av 1924 og 6 pct. lånet av samme år.

I proposisjonen uttalte Regjeringen ønsket om å få adgang til å gå med på nogen forlengelse av tilbakebetalingstiden, og finanskomitéens borgerlige flertall gikk med på at det ved den konvertering det her var tale om, blev adgang til å forlenge lånenes løpetid og fastsette en løpetid av 40 år.

Komitéens flertall uttalte for øvrig om de antydende betingelser for konverteringene — rentefot 4.5 pct. og kurs 94.5 pct. — at man fant dem mindre tilfredsstillende, særlig i betraktning av den lave rentefot som man nu hadde praktisk talt utover den hele verden.

Av Arbeiderpartiet som stemte mot den foreslåtte konvertering blev det ved Hornsrud fremsatt følgende forslag:

St. prp. bifalles ikke.

Stortinget henstiller til Regjeringen å opta forhandlinger med Norges Bank om å stille fornødne midler til innløsning (konvertering) av de to i proposisjonen nevnte statslån — hvilke lån straks opsies — inntil den nye låneserie kan bli omsatt.

Mot dette forslag blev det av finansministeren og den samlede regjering stilt kabinettspørsmål.

Ved voteringen blev innstillingen og proposisjonen vedtatt med 72 mot 67 stemmer. Utenom Arbeiderpartiet stemte Stray (v.), Nersten (b.), Bjørnson (b.) og Dybwad Brochmann for mindretallets forslag.

Den nye forsvarsordning gjennomføres.

Den almindelige debatt under budgettet for hæren blev vesentlig ført om den besluttede *nye forsvarsordning* som skulde tre i kraft fra budgettårets begynnelse, 1 juli.

Arbeiderpartiet fremsatte i motsetning hertil følgende prinsipielle forslag:

I. Forsvarsordningen av 1933 gjennomføres ikke.

II. Regjeringen anmodes om å fremlegge forslag til lov om organisasjon av landvakt og kystvakt, deres tjeneste som grenseopsyn under krig mellom andre makter, og deres gjøremål i fred.

III. I forsvarsordningen av 1927 foretas straks følgende endringer:

1. Ingen nyansettelse av befal. Ved inntredende ledighet i militære stillinger blir disse å bestyre ved midlertidig beordring.

2. Adgangen for befal til å gå av med redusert lønn opheves. Det lønnede befal anvendes til militært — eller annet — arbeid for staten inntil nådd aldersgrense.

3. Nyanskaffelser av materiell m. v. finner ikke sted, og øvelser innskrenkes til det høist nødvendige.

4. Private vednede organisasjoner oppløses og deres våben inndras.

En kursendring i militærpolitikken kreves.

I innstillingen tok våre partifeller hele militærspørsmålet op til drøftelse, idet de bl. a. uttalte:

Ved valget i 1933 inntok spørsmålet vår fremtidige militærpolitikk en betydelig bredere plass enn tilfellet var i 1930. Det lyktes ikke de borgerlige partier å skyve dette viktige spørsmål til side. Den økonomiske krise — arbeidsløsheten og de fortvilte økonomiske forhold for befolkningen i bygd og by — gjorde det nødvendig at militærspørsmålet blev inngående drøftet. Folket i valg blev for første gang gitt anledning til å ta standpunkt til et konkret *avvebningsforslag* — opprettelse av et civilt vaktvern kontra den militærpolitikk som var knesatt av de borgerlige partier.

Det norske Arbeiderpartis sterke fremgang ved valget 1933 fastslo at det norske folk, foruten å kreve en radikal kursendring i kampen mot arbeidsløsheten og krisen, også krevde en kursendring i militærpolitikken.

På bakgrunn av den opslutning det var omkring Det norske Arbeiderparti tør vi trygt uttale at en *folkeavstemning* om vårt partis forslag, civilt vaktvern kontra fortsatt millionrulling til militærvesenet, vilde gitt et overveldende flertall for det forslag Det norske Arbeiderparti har lagt frem. Det norske folk er mer og mer blitt klar over at landet ikke kan trygges ved det militærstell som opprettholdes, og at det eneste forsvarlige og fornuftige er å innrette sig på den måten som Det norske Arbeiderparti har foreslått.

Den forsvarsordning som blev vedtatt i 1933, og som skal tre i kraft ved neste budgett-termins begynnelse, vil gjøre dette ennu mere innlysende.

Grunnlaget for den nye forsvarsordning, dens første og eneste forutset-

ning, er en våken og forutsiende utenriksledelse som iallfall 2 à 3 år i forveien kan varsle når fare truer landet.

Hele nasjonens eksistens settes inn på denne løse forutsetning, som hvis den svikter — allvitende kan ingen være — vil føre landet op i ubeskrivelige ulykker.

Setter en den forutseende utenriksledelse ut av betraktning, vil en ha tilbake «det som er strengt nødvendig for opsetning av den første nøytralitetsvakt» og ikke mere. Hæren må kastes uforberedt inn i kampen og ta følgene av dette. (Kommanderende general Laake.)

Det er folkebedrag å holde på denne militærordning, som militært er ubrukelig og økonomisk er kostbar og lettsindig.

Fraksjonens forslag blev optatt under behandlingen i Stortinget av *Olsen-Hagen*. Det var sagt — uttalte han — at det var illojalt å fremme vårt avvæbningsforslag nu efter at Stortinget ifjor hadde stemt ned Arbeiderpartiets forslag om en kystvakt og en landvakt. Men det er nu et nytt storting som skulde ta standpunkt til disse forslag. Det gamle storting var dømt av folket i valg, og ved valget hadde Arbeiderpartiets linje — også i militærspørsmålet — fått tilslutning. Bak Arbeiderpartiets plan for å avhjelpe arbeidsledigheten og for å få skjært ned militærutgiftene sto over 500 000 velgere. Med det valgresultat som bakgrunn kunde man godt gå ut fra at det blandt folket var flertall for å gå den vei i militærpolitikken som vårt parti hadde stukket ut. For større eller mindre grupper av de borgerlige var også stemt for innskrenkninger av militærvesenet, til dels hel nedleggelse. Han pekte i den forbindelse på at landsmøtet ifjor sommer i Norges befalslag — de tidligere underoffiserer — hadde sluttet sig til Arbeiderpartiets forslag om at hærordningen av 1933 ikke burde gjennomføres. Den nye hærordning var ikke stort bedre enn et nøytralitetsvern, men den var meningsløs dyr. Derfor hadde Arbeiderpartiet fremsatt sitt forslag om en billig ordning med vaktvern.

I debatten imøtegikk *Monsen* bl. a. forsvarsministerens omtale av forholdene i Sverige, Danmark og andre land. Den svenske arbeiderregjering satt — bemerket han — med et flertall i folket, men manglet 2—3 stemmer på flertall i riksdagen. Regjeringen hadde fremlagt et stort økonomisk og sosialt program som den søkte å gjennomføre, og den satt med en forsvarsordning bak sig som forut var vedtatt ved lov. Arbeiderregjeringen fant å måtte bøle sig for den forsvarsordning som var fastslått, inntil den kunde ha anledning til å få gjennomført de nødvendige forandringer, og noget annet forelå det ikke som det socialdemokratiske parti som *sddant* hadde ansvaret for. Hvad det kunde tillegges enkeltmenn av uttalelser, var en sak for sig; det kunde også trekkes frem uttalelser fra hr. Kobros politiske leir som neppe vilde være nogen støtte for den politiske linje som idag blev fulgt. Og med hensyn til Danmark var forholdet jo det som statsråden burde vite, at den socialdemokratiske regjering hadde fremlagt og fått vedtatt sitt vaktvernslags forslag i folketinget, men at

det var stanset i landstinget. Hvad skulde så de stadige og gjentatte forvrengninger tjene til? I Holland hadde socialistene sagt fra at de ikke vilde nedlegge våbnene så lenge Hitler-Tyskland stoå som en trusel mot landets forfatning og selvstendighet, og i det standpunkt var han under forholdene der nede ganske enig med dem.

Nygaardsvold pekte i debatten på det som var *realiteten* i militærbevilgningene og de pågående rustninger. Man angriper — sa han — Arbeiderpartiets standpunkt under henvisning til at krigsrustningene ute i verden er større enn selv før krigen, og at mordvåbnene er flere og mer spesialisert enn nogen gang i historien. Men ikke et eneste land sier at det ruster for å delta i en kommende krig — det er alt sammen for å *bevare freden* at man øder pengene på den måten! Det er den samme frase som man kjenner igjen fra før. Og bak den samme løgn arbeides det fremdeles på å kaste folkene ut i ulykke i et gitt øieblikk. De militære interesser og rustningskapitalen i alle land puster til den militære ånd på ny. Under denne synkverving som «forsvars»begeistringen skaper, anvender man da også alle midler for å nå frem — med fare for en hel og fullstendig tilintetgjørelse av vår nuværende kultur. De borgerlige som er ansvarlig for denne suggesjon, forsøker å skjule uærligheten ved snakk om «forsvar for fedrelandet», istedenfor å gå inn for det syn at vi som et lite land burde gå foran og vise ved *eksemplets makt* at vi ikke vil låne oss til denne folkeforbrytelse og dette folkebedrag. Det er ingen av dem som vil kunne nekte for at det som har ødelagt land og folk er nettop rustningene. Derfor er deres stilling og hele agitasjon tvers igjennem inkonsekvent og uærlig.

Ved voteringen som fulgte på avslutningen av den prinsipielle debatt, blev Arbeiderpartiets forslag om ikke å gjennomføre hærordningen av 1933 samt om å omdanne forsvaret til et civilt vaktvern, forkastet med 76 mot 66 stemmer — samtlige borgerlige mot Arbeiderpartiet.

Militærbudgettene.

I budgettinnstillingen for hæren og marinen pekte Arbeiderpartiets medlemmer av militærkomiteén på at det fremlagte budgett ikke gav det rette uttrykk for de summer som medgår til militærvesenet, idet de såkalte overgangsutgifter var ført op på et annet budgett, til tross for at de vitterlig hørte hjemme på militærbudgettet. Overgangsutgiftene representerte nu et ganske betydelige beløp. De var for kommende termin ført op med 7 390 000 kroner. Hertil kom så de ordinære militærutgifter, således at militærbudgettet i alt beløp sig til 37.6 millioner kroner. Av dette beløp medgikk ca. 14—15 millioner kroner til lønninger, tillegg m. m., hvilket vil si at ca. 40 procent av alle militærutgiftene går til offiserstanden, hvorav igjen 50 procent til overtallig befa, hvis eneste arbeide består i å heve lønnen.

Hele budgettet for *hæren* utgjorde 17 789 600 kroner, men hertil kom i overgangsutgifter 6 220 000, altså tilsammen 24 millioner kroner. *Marinens* budgett løp op i omtrent 11 millioner kroner og kystartilleriets i 1.4 millioner kroner. Hertil kom overgangsutgifter 1 170 000 kroner, tilsammen for marinen 13 570 000 kroner.

Efter Arbeiderpartiets forslag til reduksjoner vilde den samlede besparelse utgjøre ca. $6\frac{1}{2}$ million kroner, hvorav 4 millioner på øvelsene, 1.6 mill. på nybygging og $\frac{1}{2}$ mill. på våben og ammunisjon foruten besparelsen på diverse poster.

Rekruttskolen forlenges til 60 dager.

Øvelsene blev optatt til avgjørelse allerede før påske, idet Arbeiderpartiets forslag om ^å utsette militærbudgettene til efter den store krisedebatt blev forkastet med 75 mot 67 stemmer.

Besparelsen ved å sløife våbenøvelsene var anslått til 2.7 mill. kroner for hæren og 1.3 mill. for marinen. Arbeiderpartiets forslag herom blev forkastet med samtlige borgerlige stemmer. Innstillingen som gikk ut på en utvidelse av øvelsene fra 48 til 60 dager, representerende en merutgift av en kvart million, blev derpå vedtatt mot 66 stemmer — Arbeiderpartiet — som subsidiært stemte for 48 dager.

Med de borgerliges stemmer besluttet derefter at utgiften til skog-rekruttskolene 1934 skulde fordeles med en halvpart på landbruksdepartementets budgett og en halvpart på hærens.

Også under de andre utgiftsposter på budgettet blev samtlige Arbeiderpartiets forslag til besparelser nedstemt.

Til den såkalte *frivillige militærutdannelse* opførte departementet, under hærens budgett, med tilslutning av det borgerlige flertall i komitéen, 15 000 kroner på budgettet.

Olsen-Hagen minnet om Stortingets behandling ifjor av denne bevilgning som var meget omstridt også innen de borgerlige partier. Det stod fremdeles ikke klart hvilke institusjoner det var som ledet og drev denne militærutdannelse av ungdommen, og som Staten skulde bidra til å administrere og finansiere. Det norske Arbeiderparti oprettholdt den samme stilling som det tok ifjor, fordi partiet var prinsipielt uenig i at det skulde foregå *militær opplæring utenfor hæren*, og det aktet følgelig å stemme for å stryke bevilgningen.

Ved voteringen blev de 15 000 kroner bevilget med 72 stemmer mot 64 — Arbeiderpartiet og Bonde (Dybwad Brøchmanns varamann).

Alfons Johansen optok Arbeiderpartiets forslag om at det ikke blev optatt nye elever ved de militære skoler — krigsskolen og befalsskolene. Videre foreslo han sløifet en bevilgning på 87 000 kroner som var foreslått til infanteriets og feltartilleriets skyteskoler.

Forlaget om at det ikke skulde optas elever ved de militære skoler blev forkastet med 75 mot 65 stemmer. De øvrige forslag blev likeledes forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer.

Aslak Nilsen foreslo spart 27 850 kroner på bevilgninger til innbeordning av befal. Forslaget blev forkastet med 72 mot 62 stemmer.

Det borgerlige flertall hadde foreslått en rekke nye stillinger og lønns-tillegg for offiserer, beregnet å koste 28 590 kroner. Arbeiderpartiets represen-tanter stemte imot forslaget.

Under linjens bevæbning og materiell optok *Christiansen* forslag fra Ar-beiderpartiet om forskjellige reduksjoner. De blev alle forkastet ved parti-votering.

Til «Norges forsvarsråd» bevilgedes 3 000 kroner mot Arbeiderpartiets stemmer. Mot samme stemmetall bevilgedes også for neste år et bidrag på 3 000 kroner til soldathjemmet på Evjenmoen.

Den eneste forandring som blev gjort fra forelegget gjaldt de foreslåtte ekstra alderstillegg til offiserer for tjeneste i Nord-Norge. Arbeiderpartiet stemte prinsipalt for at dette tillegg skulde bortfalle. Forslaget herom blev for-kastet med 68 mot 68 stemmer. Subsidiært optok så våre partifeller forslag om at ekstratillegget skulde gjelde ikke bare de krigsskoleutdannede, men også de befalskoleutdannede offiserer, med andre ord alt befal som var ansatt i 6. divisjon. Dette forslag — hvis merutgift statsråden forbeholdt sig å beregne i et par alternativer — blev vedtatt med 69 mot 67 stemmer.

Distriktsbefalet.

I forbindelse med det reiste spørsmål om en utredning angående bibehold av det fastlønnede distriktsbefal og foranlediget ved bondepartiets forslag herom, fremsatte *Olsen-Hagen* på Arbeiderpartiets vegne følgende forslag:

Det henstilles til Regjeringen å opnevne en nevnd med mandat til å utrede og forelegge for Stortinget snarest mulig en sådan endring i den nye hærord-ning at fastlønnet distriktsbefal svarende til det tidligere underoffisersbefal, nu med grader fenrik, løytnant og kaptein, kan bibeholdes. I nevnden skal Norges Befalslag være representert.

Endringen må ikke overstige den av Stortinget i 1933 vedtatte hærordnings budgettmessige ramme. Det forutsettes at den frivillige militærutdannelse op-hører. Regjeringen anmodes om ikke å foreta nyansettelser før nevndens ut-redning foreligger, og at forfremmelser bare skjer ved konstitusjon.

Statsminister *Mowinckel* uttalte straks at Regjeringen måtte advare mot vedtagelsen av forslaget.

Ved voteringen blev det av *Olsen-Hagen* fremsatte forslag forkastet med 75 stemmer mot 65 (arbeiderrepresentantene).

Krigsskib eller isbryter?

Til nybygging av krigsfartøier innstilte departementet og flertallet under marinens budgett bevilget 2 millioner kroner, mot 1.6 mill. bevilget for inneværende termin.

Arbeiderpartiet i komitéen stemte mot bevilgningen og foreslo at det under denne titel blev opført 400 000 kroner, som man antok vilde gå med til fullførelse og utstyr av «Olav Trygvason». Videre fremsatte fraksjonen følgende forslag, som blev optatt av Alb. Christiansen:

Stortinget henstiller til departementet å fremkomme med forslag om bygging av fartøier som ansees påkrevd for å trygge fiskeriene langs kysten og virksomheten i Ishavet og på Svalbard.

Til forskjellige anskaffelser i forbindelse med nybygging var opført 950 000 kroner, mot ifjor bevilget 855 000 kroner. Merutgiften oplystes å skyldes øket utgift til nybygging av fly og til anskaffelse av miner, samt bevilgning til bergningsmateriell for undervannsbåter. Arbeiderpartiet foreslo denne post redusert med 100 000 kroner.

Om disse forslag, særlig om bygging av det foreslåtte civilfartøi, opstod en lengere debatt.

Ved voteringen blev innstillingen om de 2 millioner kroner til nybygging for marinen vedtatt mot 65 stemmer, som blev avgitt for mindretallets forslag. Likeså blev de 950 000 kroner til diverse anskaffelser vedtatt. Derefter blev forslaget om en henstilling til Regjeringen angående bygging av de nødvendige fartøier for å trygge fiskeriene m. v. vedtatt mot 43 stemmer.

Spørsmålet om opsynstjenesten mot trålerne kom senere op som særskilt sak. Under henvisning til hvad det var uttalt av Arbeiderpartiets representanter under marinens budgett, fremsatte Alfons Johansen som sakens ordfører følgende forslag:

Det henstilles til regjeringen å forelegge for inneværende års storting forslag om bygging av 3 skib, tjenlig til opsynstjenesten mot trålerne.

Olsen-Hagenu uttalte i tilslutning til forslaget at da arbeiderfraksjonen i militærkomitéen så tidlig som i februar reiste dette spørsmål overfor departementet, var det to formål man ønsket å tilgodese: for det ene å skaffe et effektivt fiskeriopsyn og for det annet å bekjempe arbeidsløsheten i skibsbygningsindustrien. Det siste hadde, som en kriseforanstaltning, interesse for en flerhet av våre byer. Det var også, som nevnt av ordføreren, innhentet anbud fra en rekke private verksteder ved siden av Hortens, og han forstod det slik at administrasjonen bare ventet på et ord fra Stortinget i denne sak. Helst hadde han sett at det allerede nu blev stilt de nødvendige midler til disposisjon ved beslutning av Stortinget.

Ved voteringen blev Alfons Johansens forslag enstemmig besluttet oversendt Regjeringen.

Skyttervesenet.

Mot Arbeiderpartiets stemmer innstilte militærkomitéen på et statsbidrag av 140 000 kroner til det frivillige skyttervesen. Denne sak kom op på slutten av budgettbehandlingen, og *Olsen-Hagen* optok mindretallets forslag om å sløife bevilgningen. En rekke av partiets øvrige dissenser var da frafalt, idet man anså det hensiktsløst å opta dem efter de stedfunne voteringer.

Nygaardsvold pekte på det kuriøse i at det eneste av mindretallets forslag som hadde fått tilstrekkelig tilslutning fra de borgerlige til å bli vedtatt, var et forslag som medførte *øket bevilgning*. Derimot var alle spareforslag blitt nedstemt. Under de omstendigheter var han enig med komitéfraksjonen i at man ikke optok Stortingets tid med å insistere på votering over samtlige dissenser som gikk ut på reduksjoner av bevilgningene. Her stod man imidlertid overfor en bevilgning hvor det var av betydning å få klarlagt flertallets stilling gjennom en votering. Man skulde ikke ved denne anledning komme inn på skytterlagsbevegelsen og de forskjellige forhold som knyttet sig til den, men vilde uttale at ledelsen av skyttervesenet i disse tider burde prøve å klare sig selv. Det kunde her spares helt eller delvis et beløp på 140 000 kroner, som vilde kunne anvendes til noget nyttigere enn som bidrag til å administrere dette apparat. Så man på denne bevilgning i relasjon til Stortingets stilling til forskjellige produktive formål og tiltak hvorom det var stilt forslag av Arbeiderpartiet, måtte Stortingets stilling fortone sig for folk mildest talt eiendommelig.

Efter bemerkninger av statsråd Kobro som anbefalte innstillingen, blev de 140 000 kroner bevilget mot 64 stemmer.

Lånekassene og gjeldsoppgjørene.

I kommunalkomitéens innstilling om forandringer i loven om lånekassen for jordbrukere minnet Arbeiderpartiets fraksjon om at vårt parti allerede i 1928 gjennom gjeldskommisjonen reiste kravet om å ordne gjeldsspørsmålet for jordbrukere ved ekspropriasjon av pantefordringer, for på den måte å komme bort fra tvangsauksjonene som da øket fra år til år. I den anledning foreslo partiet en lov om adgang til å ekspropriere den gjeld som lå over den reelle verdi.

Under valgkampen i 1933 var gjeldsspørsmålet fremdeles et av de centrale. Og det er vel ingen overdrivelse å si — uttalte vår fraksjon i komitéen — at det var Arbeiderpartiets linje og program i dette spørsmål som var en medvirkende årsak til valgresultatet. I det kriseprogram partiet fremla for Stortinget var det også utarbeidet et lovforslag til nedskrivning av pantegjeld på overbeheftede jordbruk m. v.

Fraksjonen bemerket videre:

I Ot. prp. nr. 45 og 46 for 1934 fremkommer Regjeringen med forslag til gjeldordning for jordbrukere og fiskere. Som det fremgår av komitéens felles-

premisser foreslåes det at loven for de nuværende lånekasser endres således at det gjennom dem kan nås frem til en gjeldsordning.

Regjeringens forslag er i store trekk bygget op overensstemmende med Arbeiderpartiets forslag, når undtas at finansieringen av gjeldsoppgjørene efter Regjeringens forslag er knyttet til samme institusjon som foretar gjeldsmeglingen.

Når det gjelder reglene om hvorledes gjeldsmeglingen skal foregå er det imidlertid stor forskjell.

Arbeiderpartiets forslag er her enklere og lettere å praktisere både med hensyn til den frivillige gjeldsmegling og når det gjelder ekspropriasjon av pantefordringer. Ved en saklig vurdering av Regjeringens og Arbeiderpartiets forslag er fraksjonen ikke i tvil om hvad som praktisk er å foretrekke.

Imidlertid vil Arbeiderpartiets forslag i tilfelle medføre at det må foretas en del endringer i den nugjeldende lov om lånekasser. Da de nødvendige forslag til slike endringer ikke foreligger, og da det heller ikke såvidt skjønnes er nogen utsikt til å få slike lovforslag utarbeidet av departementet så snart at det kan foreligge i denne sesjon, optar mindretallet ikke nu Arbeiderpartiets forslag.

Under behandlingen av loven optok Arbeiderpartiets fraksjon forslag om at loven blev utvidet til å omfatte også eiere av tomtebruk.

Komitéens medlem Nersten (b) foreslo loven utvidet til å gjelde jordbruks- og skogsarbeidere med eget hus.

Da Arbeiderpartiets fraksjon subsidiært sluttet sig til dette forslag, blev det komitéens innstilling.

Ved voteringen i Odelstinget blev Arbeiderpartiets forslag forkastet med 50 mot 47 stemmer. Derefter forkastedes med 50 mot 49 stemmer innstillingens bestemmelse om å utvide loven til å gjelde jordbruks- og skogsarbeidere. De 49 var Arbeiderpartiet samt Nersten (b) og Mjøen (r.f.). Senere besluttet bondepartiets gruppe efter nærmere å ha overveid saken å stemme for den utvidelse av lånekassen som komitéens flertall foreslo, men som Odelstinget forkastet. Forutsetningen herfor var da at lånegrensen blev forhøiet samtidig for akkordlån som konverteringslån — henholdsvis til 15 000 og 25 000 kroner — slik som flertallets innstilling gikk ut på.

Ved voteringen i Lagtinget blev forslaget om å medta også jord- og skogsarbeidere vedtatt med 23 stemmer mot 15 (høire og venstre). Forhøielser av lånegrensene blev vedtatt enstemmig. Ved annen gangs behandling i Odelstinget blev Lagtingets beslutning vedtatt mot 36 stemmer.

Nordanger foreslo på Arbeiderpartiets vegne en anmodning til Regjeringen om til neste år å fremlegge en utredning med forslag om å utvide lovens virkeområde slik at også tomtebrukere kunde komme med.

Presidenten, *Eiesland*, foreslo at Nordangers tilleggsforslag blev oversendt Regjeringen.

Nygaardsvold protesterte mot en slik behandlingsmåte og anbefalte Odelsstinget å stemme for forslaget.

Ved voteringen blev presidentens forslag forkastet med 52 stemmer mot 51. Derefter blev Nordangers forslag vedtatt mot 24 stemmer.

Venstreregjeringen hadde i sin proposisjon bl.a. optatt Arbeiderpartiets forslag om adgang til *ekspropriasjon*. Dette forslag vedtok Stortinget. Det gamle krav om rett for jordbrukere og fiskere til å kreve avståelse av fordringer efter takst, fikk således til slutt Stortingets enstemmige tilslutning. Loven om lånekaske for fiskere blev samtidig tilsvarende forandret.

Riksmeglingsinstituttet besluttet opprettet.

I spørsmålet om opprettelse av et *midlertidig kommunalt riksmeglingsinstitutt* til påskynnelse av de kommunale og fylkeskommunale gjeldsoppgjør sluttet komitéens flertall sig til Regjeringens mindretall, statsråd Utheims dissens, hvorefter arbeidet med og ansvaret for de kommunale gjeldsoppgjør skulde konsentreres hos en enkelt mann, og at det blev opprettet et kommunalt riksmeglingsinstitutt, hvis chef skulde sortere under justisministeren og forutsattes opnevnt av kongen.

Utheims forslag var i overensstemmelse med Arbeiderpartiets forslag i kriseplanen og med det vedtak som Arbeiderpartiets landskommunalkonferanse gjorde i 1932 om ordning av arbeidet med kommunale gjeldsoppgjør.

Stortingets flertall, Arbeiderpartiets og bondepartiets representanter, fulgte statsråd Utheim, det vil si Arbeiderpartiets linje, idet innstillingen blev vedtatt av Stortinget mot 55 stemmer.

Da Regjeringens forslag om et *skatteutjevningsfond* ikke blev vedtatt, fremkom Regjeringen med forslag om en bevilgning av 2.5 mill. kroner som tilskudd til vanskeligstilte kommuners budgetter. Arbeiderpartiet foreslo 4 mill. kroner. Forslaget blev forkastet og Regjeringens forslag, 2.5 mill., blev vedtatt mot 61 stemmer.

Stortinget vedtok for øvrig at forslagene om skatteutjevning og hvad dermed står i forbindelse skal behandles av vedkommende komité i høst og av Stortinget i 1935.

Jordbrukskrisen og jordbrukslovene.

I spesialkomitéens innstilling om foranstaltninger til støtte for jordbruket kom de forskjellige fraksjoner utførlig inn på den såkalte «lønnsomhets»linje, som vakte så sterke rivninger innen de borgerlige partier.

I sin særinnstilling uttalte Arbeiderpartiets representanter:

Arbeiderpartiet har i sin kriseplan søkt å se alle disse spørsmål som et samlet hele. Det er efter vår mening lite gagn i å slå på stortrommen når det gjelder en høyere smørpris, hvis man ikke samtidig vil medvirke til å begrense renteutbygningen ved å senke rentenivået. Det er efter vår mening helt nytteløst å forsøke å øke prisene hvis man ikke samtidig vil treffe foranstaltninger til å øke kjøpekraften hos dem som skal kjøpe varene.

Arbeiderpartiets kriseplan ser arbeidsløsheten, forminskelsen av kjøpekraften og jordbrukets nuværende **ulønnsomhet**, overforgjeldelsen og rentebyrden som en rekke sammenhengende spørsmål som må sees og løses i sammenheng. Vi er fullt ut enig i at en smørpris på kr. 3.00 pr. kg. ikke er nogen urimelig pris sett i forhold til vårt prisnivå for øvrig. Men vi har liten tro på at det vil bety nogen hjelp for smørprodusentene om Stortinget fatter en høytidelig beslutning om at fra den eller den dag **skal** smørprisen være 3 kr. pr. kg. Hvem tror man i tilfelle skulde kjøpe smøret til denne pris? Tror man at de **forsorgs**understøttede, hvis antall økes jo lenger arbeidsløsheten varer har råd eller rettere sagt får lov til å kjøpe det? Eller tror man at de som får nogen ukers nødsarbeide eller underholdningsarbeide for en daglønn av like ned til kr. 1.50 pr. dag kan kjøpe smør til den pris? Ja, vi kan også ta fiskerne med. Tror man at de mange tusener av fiskerhjem, hvor nød og underernæring holder til huse, skal bli avtagere av dette smør?

Og selv om smøret kunde avsettes til den av Stortinget **fastsatte** pris, er det på det rene at hvis man ikke samtidig vedtar effektive foranstaltninger mot gjelds- og renteutsugningen, så vil den økning av inntektene som en forhøielse av smørprisen skulde bety, ikke komme jordbruket, men kreditorene til gode.

I overensstemmelse med vårt partis kriseplan er vi villig til å anbefale en høyere smørrinnblanding i margarin, og til å stemme for innførelse av avgift på innført kraftfor. Denne avgift måtte da benyttes til støtte for smør-, fløsk- og eggomsetningen og for å lette den nuværende utjevningsavgift på konsummelk.

Men lenger kan vi ikke gå i avgifter og kunstig forhøielse av priser, når det gjelder jordbrukets lønnsomhet, så lenge som de borgerlige partier stiller seg så steilt avvisende når det gjelder våre forslag om avhjelp av arbeidsløsheten, gjeldsreduksjoner og senkning av rentebyrdene. Det samme er også tilfelle når det gjelder øket beskyttelse av norsk korn.

Arbeiderfraksjonen stillet i tilslutning til disse uttalelser og premisser følgende forslag:

Det henstilles til Regjeringen å la utrede **spørsmålet** om innføring av en mindre avgift pr. kg. innført kraftfor, dog ikke over 2 à 3 øre pr. kg., og således at forbrukere av sådant kraftfor kan bli fritatt for å svare avgift for en del av sitt forbruk, eksempelvis 500 kg., eventuelt at bruk med mindre husdyrhold helt fritas.

For at prisen på norsk smør kan holdes på et forsvarlig lønnende nivå samtykker Stortinget i at innblanding av smør i margarin forhøies, dog ikke over 15 pct.

I spesialkomitéen hadde bondepartiet og høire oprinnelig hver sitt forslag, som blev arbeidet sammen til ett. Venstre vilde ikke binde seg til de optrukne retningslinjer, men foreslo en anmodning til Regjeringen om å utrede spørsmålene videre.

Ved voteringen i Stortinget blev samtlige forslag forkastet.

Margarinavgiften og kraftforavgiften.

Den 9 juni anmeldte Hundseid en interpellasjon, som på bondepartiets vegne erklærte det borgerlige samarbeide for brutt. Imens blev det arbeidet intenst bak

kulissene for å få en brobygging i stand. Det endte også med et borgerlig kriseforlik, hvorefter Regjeringen slukte den av bondepartiet foreslåtte *margarinavgift*.

Arbeiderpartiet tok bestemt avstand fra margarinavgiften, som vilde virke som en ny indirekte skatt på folket, og da i første rekke på småkårsfolket i bygd og by — særlig den store og av krisen sterkt hjem søkte fiskerbefolkning.

I innstillingen fra landbrukskomitéen uttalte våre partifeller:

De tiltak man hittil har bygget på ved landbruksnæringens organisasjon har i prinsippet bygget på selvbeskatning, hvor de som opnådde høiere priser innen næringen har måttet svare avgift til dem som opnådde mindre pris, kfr. utjevningsavgiften på melk. Ved den endring som nu foretas vil melkeavgiften i nogen grad bli avlastet melkeprodusentene og utgiftene overført til en del av befolkningen som i stor utstrekning må undvære både melk og natursmør.

Det er henvist til Sverige og Danmark, hvor margarinavgift er innført. Til dette kan bemerkes at avgiften i disse land er innført som ledd i et stort kriseprogram, som ved siden av å legge byrder på det brede lag også har gitt disse lag arbeidsmuligheter og kjøpeevne. Nogen sammenligning med Sverige og Danmark er således ikke mulig i denne sak.

For å skaffe dekning til de formål som margarinavgiften skal tilgodese, henviser Arbeiderpartiet til forslaget om kraftforavgift, og i den utstrekning denne ikke svarer til margarinavgiften vil man foreslå dekning ved forhøielse av skatt på større inntekter.

I denne forbindelse vil fraksjonen bemerke at spørsmålet om begrensning av margarinproduksjonen, hvorunder også konsesjon for start og drift av margarinfabrikker, må tas op i forbindelse med fettcentralen og andre beslektede spørsmål som er nevnt i plankomitéens innstilling. —

Hvad angikk kraftforreguleringen foreslo Arbeiderpartiet at kongen eller den han bemyndiger kunde bestemme at det pålegges en *avgift på innført kraftfor når forbruket overstiger 1500 kg*. Avgiften skulde være progressiv og kunde settes inntil 5 øre pr. kg. når forbruket overstiger 10 000 kg.

Fra denne bestemmelse forutsattes gitt dispensasjon til brukere i de distrikter som vanskelig kunde nyttiggjøre sig korntrygden.

De avgifter som kommer inn, skulde anvendes til fraktutjevning på *kunstgjødsel og kraftfor* samt til utjevning av *melkeprisen*.

For øvrig tok fraksjonen forbehold om at så vel margarinavgiften som kraftforspørsmålet utstod til behandling på neste Storting, idet det forutsattes at sakene blev komitébehandlet i høst sammen med plankomitéens innstilling.

Et forslag som blev optatt overensstemmende hermed av *Oksvik* om sakens utsettelse blev forkastet av Odelstinget med 57 mot 50 stemmer.

Efter forkastelsen av Arbeiderpartiets forslag til lov om innførelse av en *kraftforavgift* som skulde anvendes til fraktutjevning på kunstgjødsel og kraftfor samt til utjevning av melkeprisen, uttalte *Oksvik* at mindretallet vilde opta under

innstillingen en del endringsforslag som korresponderte med bestemmelsene i Arbeiderpartiets forslag.

Det lyktes også ved presidentens, Bergersens, stemme å få beslutning for at rasjoneringen ikke skulde omfatte de jordbrukere hvis forbruk ligger under 1 000 kg.

Arbeiderpartiet stemte for øvrig imot forslaget om begrensning av markedsføringen av melk, melk flesek m. v. Arbeiderpartiet stemte også imot *margarinavgiften*, men da denne var vedtatt, foreslo Arbeiderpartiet at 3 000 000 kroner av avgiften ~~skulde~~ brukes til nedsettelse av oljeprisen for fiskere. Forslaget blev forkastet.

Videre vedtok Stortinget en del endringer i omsetningsloven således at sauekjøtt kommer inn under loven.

Til slutt behandlet Stortinget på fallrepet tilleggsinnstillingen om forskjellige krisetiltak i landbruket. Arbeiderpartiet optok her følgende forslag:

Til fremme av det innenlandske forbruk av melk bevilges 200 000 kroner som opføres på budgettet. Bidraget til kommunene gjøres ikke avhengig av kommunebidrag.

Til fremme av innenlandsk forbruk av flesek bevilges 200 000 kroner som opføres på budgettet. Bidraget til kommunene gjøres ikke avhengig av kommunebidrag.

Til frakttellter for kunstgjødsel opføres på budgettet 150 000 kroner.

Av Statsmidler bevilges 2 000 000 kroner som bidrag til kunstgjødsel. De nærmere regler for beløpets anvendelse fastsettes av departementet, idet man forutsetter at saken ordnes såvidt efter samme system som for nydyrkingen.

Forslagene blev forkastet. I samme møte trakk Hundseid den lenge utsatte interpellasjon tilbake for å besege kriseforliket.

Tvangsauksjonene og melkeprodusentene.

I møte 14 mars blev det ført en lengere debatt om forslagene angående tvangsinn drivelsen for utlignet utjevningsavgift på melk.

Av *Mathiassen* var det stilt følgende forslag:

Det henstilles til Regjeringen å søke stoppet tvangsauksjoner og tvangsinn drivelser av enhver art for utlignet utjevningsavgift inntil saken er utredet og forelagt Stortinget til avgjørelse.

Vår partifelle påtalte i sitt innlegg at det var gått hensynsløst frem — like fra omsetningsrådet til centralene — uten hensyn til om vedkommende melkeprodusenter hadde økonomisk evne til å bære de byrder som blev pålagt dem. Han henviste til det forslag Arbeiderpartiet optok i landsbrukskomitéen ifjor, hvor det blev henstilt til departementet snarest å opta loven til revisjon med sikte på visse lempninger, slik at småbrukere og arbeiderbønder *ikke blev drevet fra sine hjem eller satt i fengsel*. Samtidig blev det foreslått av vårt parti at omsetningsrådet og de forskjellige centralers virksomhet burde innordnes mer under administrasjonens kontroll. Det som Stortinget måtte hevde, og som var

kjernen i saken inntil man fikk loven frem til revisjon, var at det måtte settes en stopper for disse tvangsauksjoner som — ved siden av alle de andre tvangsauksjoner — lå som en mare over vårt jordbruk idag.

Mathiassens forslag blev anbefalt av *Nygaardsvold*, som uttalte at Arbeiderpartiet så det som en plikt under de nuværende økonomiske forhold å få tvangsauksjonene stanset inntil Stortinget hadde fått anledning til å behandle det spørsmål på et bredere grunnlag. Samtidig gikk han ut fra at forfalne avgifter måtte betales fra den tid retten hadde kjent avgiften lovlig. Han henstilte videre at Stortinget fikk sig forelagt hvert års regnskap fra omsetningsrådet, så man kunde se hvor meget det kom inn av disse avgifter og hvordan de blev anvendt. Det burde dessuten, efter hans mening, gåes til en begrensning av selve avgiftssatsene samt en *landsutjevning* i forbindelse med revisjonen av loven.

Ved voteringen blev Mathiassens forslag — efter å være frarådet av statsråden — forkastet med 77 stemmer.

Under debatten fremsatte videre *A. Moan* følgende forslag:

Da det er påkrevet å komme bort fra tvangsauksjonslinjen for innkreving av utjevningsavgift på melk, henstiller Stortinget til Regjeringen mest mulig å påskynde arbeidet med revisjon av loven.

Moans forslag blev anbefalt, foruten av *Nygaardsvold*, av statsråd Five og ved voteringen vedtatt enstemmig.

Korntrygden.

I innstillingen om budgettet for Statens kornforretning var redegjort for de beslutninger Stortinget hadde vedtatt om øket støtte til kornavling i forbindelse med kriseforanstaltningene.

Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen uttalte at de hadde flere innvendinger mot den ordning Stortingets flertall hadde vedtatt. Man vilde presisere det tidligere standpunkt at korntrygden i sin helhet bør dekkes gjennom *beskatningen*, likesom fraksjonen var av den opfatning at støtten til *hjemmeforbruket* gjennomgående burde være større i forhold til salgskornet.

Dette standpunkt kan — uttalte fraksjonen — forsvares så vel av nasjonale som praktiske grunner. En øket hjemmetrygd vil utvilsomt fremme en større produksjon av korn på de mindre bruk, og således, foruten å stimulere disse til å avle mere matkorn, bidra til større selvforsyning med hensyn til kraftfôr og således motarbeide den store import av dette. Videre bør det overveies om trygden kan begrenses eller graderes efter brukets størrelse eller ved en kvantumgrense, hvorved de mindre brukere blir mere tilgodesett.

Bureisingsbevilgningen.

Av landsbrukskomitéen blev avgitt innstilling om bevilgning til bureising og jorddyrking for kommende termin. Den ordinære bevilgning var foreslått med 6 230 000 kroner. På det ekstraordinære budgett var tidligere bevilget i alt 5.5 mill. av krisemidler.

Arbeiderpartiets medlemmer av komitéen pekte i innstillingen på følgene av at det borgerlige flertall hadde nedvotert spesialkomitéens mindretalls forslag og dermed Arbeiderpartiets kriseplan i bureising og jorddyrkingsspørsmålet.

Selv om Stortinget har nedvotert denne plan i år, vil vi — uttalte fraksjonen — nærmere presisere den i motsetning til *flertallets* plan og vedtak, som tilgodeser først og fremst de større bruk som forholdsvis har de beste resurser for å klare sig selv.

Flertallets plan til støtten for jordbruket er *ensidig*. Støtten til korndyrkingen med den fordyrelse av brødmelet som den medfører er til liten og ingen hjelp for de tusener av småbrukere og arbeidsløse i landbruket. Særlig den i år utvidede *korntrygd på salgskornet av rug og hvete* kommer for det meste de store bondebruk til gode.

For kommende budgettår opføres til korntrygden (overpris og prisreduksjon) 12 875 000 kroner.

Det er illustrerende å sammenligne bevilgningen til korntrygden med bevilgningen til bureising og jorddyrking m. v. i de senere år.

Til *bureising og jorddyrking* m. v. blev for

1929—30	bevilget	8 862 000	kroner
1930—31	—	7 303 000	—
1931—32	—	7 273 000	—
1932—33	—	6 933 000	—
1933—34	—	9 528 000	—

Til *korntrygden* (overpris og prisreduksjon) er utbetalt for

1929—30		3 960 000	kroner
1930—31		5 600 000	—
1931—32		5 500 000	—
1932—33		9 100 000	—
1933—34		9 675 000	—

Økningen i denne 5 års periode av tilskuddet til bureising og jorddyrking m. v. er således bare 666 000 kroner, mens økningen til korntrygden i samme tidsrum er 5 715 000 kroner.

Bevilgningen til bureising og jorddyrking m. v. kommer småbrukerne og de arbeidsløse i jordbruket til gode, mens korntrygden, som den nu virker med sin fordyrelse av brødmelet, kommer i første rekke storbønderne til gode.

Efter Arbeiderpartiets plan vilde dette forhold bli forandret.

Efter flertallets forslag blir det samlede statsbidrag til bureising og jorddyrking for 1934—35 12 145 000 og til korntrygden 12 875 000 kroner. Efter *mindretallets* forslag blir det henholdsvis 23 145 000 og 12 275 000 kroner.

Ved sakens behandling minnet *Moan* om at vårt parti under krisedebatten hadde fremlagt sitt forslag om at det til bureising og nydyrking skulde bevilges i alt 16.5 millioner kroner. Dette forslag var blitt stemt ned av det borgerlige flertall. Derfor var Arbeiderpartiet nu avskåret fra å fremsette noget særskilt forslag. Innstillingen var således enstemmig. Men det betydde ikke at Arbeiderpartiet hadde opgitt sitt standpunkt. Vi hevdet fremdeles at Arbeiderpartiets

forslag burde vært vedtatt slik som forholdene idag var på landsbygden. De tiltak som hittil var gjort fra Statens side, var vesentlig kommet de *store gårder* til gode — og det gjaldt både korntrygden og de andre foranstaltninger.

Innstillingen om bevilgning av 6 230 000 kroner blev enstemmig vedtatt.

Fiskeriene.

Under behandlingen av fiskeribudgettet optok *Kr. Berg* forslag om at det under kapitlet «Andre fiskeriformål» blev gitt plass for følgende bevilgninger:

1 a) 500 000 kroner som bidrag til innkjøp av fiskeriredskaper (dog ikke større notredskaper). Bidraget ydes med inntil 40 pct. av redskapets kostende og tilståes fiskere som ved siste års skatteligning ikke hadde over 3 500 kroner i formue og 1 800 kroner i inntekt.

1 b) 400 000 kroner til arbeidsløse fiskerungdom til anskaffelse av fiskeredskaper og små robåter, spesielt til bruk for hjemmefiske.

2) 450 000 kroner som bidrag til anskaffelse av dekkede og udekkede fiskefarkoster samt robåter. i Bidraget ydes med 40 pct. av fiskefarkostens kostende, og forutsettes det at restbeløpet ydes som lån av Fiskeribanken. Bidraget ydes kun til aktive fiskere, hvis formue og inntekt ved siste års skatteligning ikke var over henholdsvis 3 500 kroner og 1 800 kroner.

3) 200 000 kroner som bidrag til sammenslutninger av fiskere til bygging eller kjøp av fiskeetablissementer og salterier (herunder flytende salterier) for tilvirkning og omsetning av fiskeprodukter. Bidraget ydes med 40 pct. av vedkommende anleggs kostende, og forutsettes resten ydet som lån av Fiskeribanken.

4) 150 000 kroner til frakttettelse for innenlandsk ferskfisktransport (herunder transport av levende fisk med jernbane). Frakttettelsen bør fortrinnsvis komme sammenslutninger av fiskere og enkeltfiskere til gode som selv sender sin fisk til omsetningsstedene.

Handelsministeren, statsråd Meling, erklærte på Regjeringens vegne at Regjeringen ikke kunde akseptere det stilte forslag om økning av bevilgningene til forskjellige fiskeriformål.

Alvestad fremsatte følgende forslag:

Stortinget bevilger 3 mill. kroner til *Fiskernes driftsfond*.

Fondets formål skal være å yde fiskere fra hele landet direkte hjelp til selvhjelp. Fondets midler tilveiebringes enten ved overførslar fra Fiskerifondet av 1920 eller ved bidrag av Pengeotteriets overskudd og bør anvendes til:

1. Ved bidrag

til bestridelse av utgifter til fiskeres reise til hjemstedet efter en mislykket fisketur under de store sildefiskerier og ved deltagelse i Lofot- og Finnmarks-fisket.

2. Ved lån

til forskudd til fiskere og deres familier så at enhver fisker uten hjelp fra forsorgsvesenet eller andre kan settes i stand til å delta i norske fiske-ekspedisjoner både her hjemme og ved deltagelse i Islands-fisket.

De nærmere forskrifter om fondets forvaltning og bestyrelse blir å utferdige av Regjeringen.

Subsidiært foreslo Alvestad en bemyndigelse til Regjeringen til å anvende inntil 500 000 kroner av Fiskerifondets midler av 1920 som lån til forskudd til fiskere og deres familier, så det blev mulig for alle fiskere å delta i de forskjellige fiskerier ved hjelp av slike forskuddslån.

Ved voteringen blev Bergs forslag forkastet med 79 mot 67 stemmer.

Alvestads forslag besluttet oversendt Regjeringen, efter at handelsministeren hadde lovet at saken skulde bli utredet og forelagt Stortinget før det gikk fra hverandre.

Under de enkelte poster på budgettet foreslo Førre en henstilling til Regjeringen om ved neste budgettforslag å utrede spørsmålet om å samle de fiskerispørsmål som nu fremmes ved forskjellige og uensartede organisasjoner, og overføre dette arbeide og de dertil knyttede bevilgninger til by- og fylkesfiskerilagene og Norges Fiskarlag.

Komitéen tiltrådte forslaget, som blev vedtatt enstemmig.

En allsidig fiskerikomiteé besluttet nedsatt.

Av Berg blev det fremsatt følgende interpellasjon som blev behandlet i møte 23 februar:

Ilvilke foranstaltninger akter Regjeringen å iverksette for å sikre fiskerne en rimelig fortjeneste under årets fiskerier?

Efter at interpellasjonen var besvart av handelsministeren, statsråd Meling, fremsatte vår partifelle følgende forslag, som besluttet behandlet i et senere møte:

Stortinget henstiller til Regjeringen å sørge for at det under årets fiskerier fastsettes minstepriser på de forskjellige råfisksorter. Minsteprisene må settes så høie at fiskerne er sikret en rimelig fortjeneste for sitt slitomme og farefulle arbeide.

Forslaget sluttet sig til de krav som var reist av fiskerorganisasjonene, således ved det felles styremøte for Nord-Norge før jul, hvor det blev henstilt til statsmaktene hurtigst mulig å gjennomføre påbud om minstepriser spesielt på torsk (skrei og loddetorsk).

Saken kom til behandling i møte 1 mars, hvor statsråden stilte kabinettsspørsmål mot forslaget på den samlede regjerings vegne.

Berg begrunnet kort forslaget med henvisning til at fiskerbefolkningen i Nord-Norge stod samlet om dette krav. Fiskeprisene varierte så å si fra dag til dag i de forskjellige fiskevær. Det rammet ikke bare fiskerne, men hele landsdelen og ødela på alle mulige måter. Ifølge nøkternt opsatte beregninger var 13 øre pr. råfisk-kilo det minste som kunde muliggjøre en beskjeden arbeidsfortjeneste for fiskerne, sett i forhold til det gjennemsnittlige fangstutbytte og driftsomkostninger.

Av *Nygaardsvold* blev det fremsatt følgende forslag som var overensstemmende med hvad det blev antydnet av vår fraksjon i spesialkomitéen:

Det nedsettes en komité på 9 medlemmer, hvorav Stortinget opnevner 5 og Regjeringen 4, som får i opdrag å utrede spørsmålet om lønnsomheten i fiskerieringen, særlig med henblikk på de aktive fiskere, og fremkomme med forslag om tiltak som ansees nødvendige for å bedre fiskernes kår.

Herunder må det særlig legges vekt på et planmessig arbeide for organisasjon både av innkjøpene av driftsmidlene i bedriften og av tilvirkning, foredling og omsetning av fiskeriprodukter — både den innenlandske omsetning og eksporten.

Videre må komitéen utrede spørsmålet om innføring av minstepriser på råfisk.

Nygaardsvold uttalte: Det av Berg fremsatte forslag er i sterkeste samklang med de krav som er reist fra befolkningen der hvor de store fiskerier drives, og jeg vil anbefale at det blir vedtatt sammen med mitt forslag om en *videregående* utredning. Jeg går samtidig ut fra at fiskerlagene nordpå vil bli gitt innstillingsrett når den store komité skal sammensettes.

Ved voteringen som fulgte på en lengere og skarp debatt, blev Nygaardsvolds forslag vedtatt enstemmig. Forslaget om fastsettelse av minstepriser under torskefiskeriene allerede i år blev forkastet med 77 mot 69 stemmer.

Trålerlagen.

Under fiskeridebatten understreket Kr. Berg som ordfører for sjøfarts- og fiskerikomiteén en henstilling komitéen hadde rettet til Regjeringen om å foranledige optatt forhandlinger med de andre fiskende nasjoner om en innskrenkning i det ødeleggende trålfiske.

Av *Alfons Johansen* blev senere stilt følgende interpellasjon:

Hvad akter Regjeringen å foreta i anledning den tiltagende trålerplage i Nord-Norge?

Kan det fra Regjeringens side gjøres noget for å sikre våre fiskere den eldgamle rett til å drive fiske på hevdvunne fiskebanker, uten å risikere at deres redskaper blir ødelagt av utenlandske trålere?

Utenriksministeren besvarte interpellasjonen. Han pekte på hvad det var gjort for å styrke opsynstjenesten i kampen mot trålertrafikken og uttalte videre:

De telegrammer og adresser som er mottatt, viser at det imidlertid er utenfor territorialgrensen at man er sterkest utsatt for trålerne, og her er opsynstjenesten naturligvis mer begrenset. Regjeringen er opmerksom på hvilke farer dette trålfiske på de nevnte banker og grunner medfører, så vel for fiskerne som for vår fiskebestand. Det gjelder dog her ikke bare norske interesser, men internasjonale interesser. Det bør derfor — som interpellanten var inne på — innledes forhandlinger mellom de interesserte makter for å søke vanskelighetene vennskapelig løst. Det ligger nu i Stortinget et forslag om den sak, og så snart Stortingets avgjørelse er fattet vil Regjeringen ta skritt til å søke sådan forhandling innledet.

Skole- og kulturbudgettene.

Folkeskolevesenets budgett blev vedtatt efter innstillingen med en utgift av 30.6 mill. kroner.

Debatten under dette budgett dreide sig vesentlig om innskrenkning av lærerskolenes antall. Likeså kom man inn på spørsmålet om hvad det kunde gjøres til hjelp for videre utdanning av de mange lærere som går arbeidsledige for å sette dem bedre i stand til å opta konkurransen.

Steinnes tok op spørsmålet om tilleggskurser for arbeidsledige lærere — en sak som også var behandlet av rådet, som søkte om en bevilgning på dette budgett til slike kurser for lærere med 3 års utdanning. Han forbeholdt sig å opta forslag om en bevilgning hertil av 49 500 kroner, bygget på den beregning departementet hadde gjort, med mindre det av statsråden blev gitt tilsagn om at dette formål — slik som antydte av en annen fraksjon i komitéen — kunde bli tilgodesett av de bevilgede krisemidler.

Statsråd Liestøl oplyste at departementet hadde tilskrevet Sosialdepartementet med anmodning om at dette tok sig av alle skole spørsmål som hang sammen med den økonomiske krise og herunder søkte å finne plass for en del av bevilgningene til slike utdannelseskurser.

Steinnes vilde efter det utsagn som var gitt ikke opta fraksjonens forslag. Men han fant å ville advare mot at man reduserte eller holdt nede det ordinære skolebudgett for å få en avlastning gjennom den sekkebevilgning som var stilt til disposisjon.

Det samme spørsmål meldte sig i forbindelse med arbeiderfraksjonens forslag om bevilgning av 50 000 kroner til *kveldskoler*, derav 30 000 for bygdenes og 20 000 for byenes ungdom. Også overfor dette spørsmål oplyste statsråden at han hadde anbefalt en bevilgning tatt av det ekstraordinære krisebudgett. Under disse omstendigheter frafalt vår partifraksjon å opta forslaget.

Som særtilskudd til folkeskolen i Finnmark (og Troms) var opført 20 000 kroner til hjelp til bygging av nødvendige skolehus — mot av skoledirektøren i Finnmark anbefalt 150 000 kroner.

Steinnes fremsatte på vegne av arbeiderfraksjonen forslag om en beskjeden forhøielse av posten til 40 000 kroner og at Troms fylke blev tilgodesett herav med inntil 10 000. Dette fylke har hittil ikke fått nogen del av denne bevilgning.

Forslaget blev forkastet mot 60 stemmer.

Videre stemte vårt parti for å øke stipendiebevilgningene til de egentlige fylkesskoler med 12 500 kroner for at disse kunde komme på samme linje som de øvrige ungdomsskoler allerede til neste år.

Under budgettet for den *høiere skole* uttalte statsråden angående spørsmålet om en nedsettelse av skolepengene, at det kunde bli spørsmål om enten å gå til et nedslag over hele linjen eller til en mulig gradering, med utvidelse av fri-

plassene. Dette måtte tas op til særskilt drøftelse av departementet, under hensynten til den budgettmessige stilling.

Under behandlingen av bevilgningene til *folke- og skoleboksamlingene* uttalte Steinnes sin tilfredshet med at denne post var forhøiet, og håpet at man til neste år vilde komme ytterligere et stykke videre. Han henstillet at det nu blev optatt spørsmålet om å få en bibliotekslov med nærmere optrukket ramme for den virksomhet det her gjaldt. — Haavardstad tok ordet for en omordning av vår biblioteksorganisasjon i det hele, med sikte på å legge den på det bredest mulige grunnlag. — A. Lothe henstillet samtidig at administrasjonen tok op til utredning spørsmålet om Universitetsbibliotekets omdannelse til et riksbibliotek. Det var en landssak, ikke bare en universitetssak.

Også *kulturbudgetet* blev vedtatt enstemmig efter innstillingen efter at forskjellige henvendelser var fremkommet.

Målformene.

Arbeiderpartiet fremsatte ifjor forslag om å nedsette en komité til å utrede spørsmålet om en sammensmeltning av de to målformer, gjennom rettskrivningsregler og tilpassing av forskjellige ordformer. Forslaget, som i kirke- og skolekomitéen også fikk tilslutning av bondepartiets representant, blev nedstemt i Stortinget. Et særforslag av venstre, optatt av Todal, blev også forkastet.

Av Regjeringen blev det i år fremsatt proposisjon om opnevning av en komité til å arbeide videre med saken, og i møte 29 mai besluttet Stortinget mot 29 stemmer at det skulde nedsettes en komité på 6 medlemmer, opnevnt av Kirke-departementet, med mandat til å komme med forslag om:

1. ei tilnærming på norsk folkemålsgrunn millom dei tvo mål i rettskrivning, ordformer og bøygningsformer,
2. ei avgrensning av dei mange dobbeltformer (obligatoriske — valgfrie) som no finst i baa mål.

De 29 som stemte mot var høire, Ræder og Dybwad Brochmann.

Det blev derefter mot 19 stemmer bevilget 4000 kroner på budgettet til komitéens arbeide.

Som Arbeiderpartiets representanter i rettskrivningskomitéen blev senere opnevnt Halvdan Koht og G. Natvig Pedersen.

Hydro-overenskomsten. — Krav om bedriftskontroll.

I anledning av produksjonsinnskrenkningene og masseopsigelsene ved Norsk Hydro på Rjukan og Notodden fremsatte Steinnes før påske følgende interpellasjon til Regjeringen:

Hvad akter Regjeringen å foreta sig i anledning av de store innskrenkninger ved Norsk Hydros bedrifter i Telemark, hvorved tusener av mennesker settes på bar bakke, svære verdier spilles og flere kommuner kommer i store økonomiske vanskeligheter?

Interpellasjonen blev besvart av justisministeren, statsråd Sunde, som meddelte at Regjeringen var i forhandling med Norsk Hydro om visse lempninger i selskapets planer. Han håpet at disse forhandlinger kunde føre til et resultat som i nogen grad vilde avbøte de verste følger av rasjonaliseringen.

Vår partifelle fremsatte følgende forslag:

I. Regjeringen anmodes om snarest å ta under overveielse hvilke positive forføininger det fra statsmaktenes side kan treffes for at de bebudede innskrenkninger ved Norsk Hydros bedrifter i Telemark kan få minst mulig omfang og deres skadevirkninger dempes.

II. Det henstilles til Regjeringen å forelegge for Stortinget eventuelle søknader fra Norsk Hydro om kraftoverførslser fra Tinn og Notodden til andre distrikter.

III. Det henstilles til Regjeringen å fremkomme med forslag til:

- a) Lov om kontroll med driftsinnskrenkninger ved større private bedrifter.
- b) Lov om 6 timers dag og skift i industri og håndverk.

Som ytterligere foranstaltninger vilde taleren nevne at det for de særlig rammede kommuner blev utferdiget et moratorium som gjorde en mer lempelig avvikling av gjeld mulig, og videre at visse forandringer i skattelovene blev foretatt til fordel for disse kommuner, samt endelig at Regjeringen overveiet innrømmelse av visse lempninger i kontrakten mellem Hydro og Staten vedrørende Bratsbergbanen — forsåvidt innskrenkninger i Tinn og Notodden derved vesentlig kunde undgås.

Interpellanten antok at Stortinget ved en votering straks måtte kunne ta standpunkt til de to første punkter i forslaget, mens spørsmålet om en lov om kontroll med driftsinnskrenkninger og om nedsettelse av arbeidstiden i tilfelle kunde utlegges for å behandles særskilt i et senere møte.

Statsministeren henstilte til Steinnes ikke å oprettholde punkt 2 i det fremsatte forslag, når Regjeringen erklærte at den ikke vilde gi tillatelse til kraftoverføring uten at Stortinget hadde behandlet saken.

Steinnes kunde ikke trekke punkt 2 i sitt forslag tilbake, men gikk med på at det blev utsatt for å behandles i et senere møte, sammen med punkt 3.

Efter forslag av interpellanten vedtok Stortinget derefter enstemmig en henstilling til Regjeringen om å overveie positive forføininger i saken for å minske opsigelsenens omfang og følgene av innskrenkningene for arbeiderne og de rammede kommuner.

Den foreslåtte henstilling til Regjeringen om å forelegge for Stortinget eventuelle søknader fra Norsk Hydro om kraftoverføring fra Rjukan og Notodden blev akseptert av statsråden, men besluttet utsatt for å voteres over senere. Under henvisning til Thagaard-komiteéns innstilling i spørsmålet om arbeidstiden erklærte statsråd Sunde videre at Regjeringen ikke hadde noget å innvende mot at denne sak blev tatt op til forhåndsdrøftelse i forbindelse med Steinne's forslag.

Av Regjeringen blev det derefter fremsatt proposisjon om bifall av en mel-

lem Norsk Hydro og Staten inngått overenskomst av 9 mai, hvorefter selskopet blev innrømmet en årlig reduksjon i fraktsatsene på Bratsbergbanen på 400 000 kroner i anledning av gjennomførelsen av den påtenkte rasjonalisering. Overenskomsten blev efter anbefaling av den forsterkede socialkomité enstemmig godkjent av Stortinget sammen med vedtagelsen av den av Steinnes foreslåtte henstilling til Regjeringen om å forelegge for Stortinget eventuelle søknader fra Norsk Hydro om kraftoverførslar fra Tinn og Notodden til andre distrikter.

Det var regnet med at den således trufne ordning vilde gi arbeide til ca. 450 flere arbeidere enn efter Hydros oprinnelige forslag.

Komitéen uttalte sig samtidig enig med departementet i at vanskelighetene for *Notodden* fremdeles vilde bli meget store, og gikk ut fra at Regjeringen fremdeles var opmerksom på dette forhold og søkte istandbragt boteråder som kunde mildne vanskelighetene så langt som gjørlig var.

Efter at Stortinget i møte 1. juni hadde vedtatt overenskomsten og i forbindelse dermed Steinnes' forslag om søknader om kraftoverføring gikk man over til behandlingen av annen del av vår partifelles forslag fra interpellasjonsdebatten. Forslaget blev under debatten endret til å lyde:

Det henstilles til Regjeringen å fremlegge utredning og eventuelt fremkomme med forslag til a) lov om kontroll med driftsinnskrenkninger ved større private bedrifter, og b) lov om 6 timers dag og skift i industri og håndverk.

Presidenten, Hambro, vilde under hensyn til forslagets vidtrekkende karakter foreslå at det blev oversendt Regjeringen.

Nygaardsvold uttalte at forslaget rørte ved så viktige spørsmål at Stortinget ikke burde skyve det fra sig ved blott og bart å oversende det til Regjeringen. Det hadde utviklet sig til en parlamentarisk uskikk å oversende Regjeringen forslag om *henstillinger* til den samme regjering. Han kunde ikke stemme for presidentens forslag i dette tilfelle og mente det riktig at Stortinget straks tok stilling til realiteten i Steinnes' forslag.

Ved voteringen blev efter en del debatt vår partifelles forslag forkastet mot Arbeiderpartiets stemmer. Derpå blev presidentens forslag om *oversendelse til Regjeringen* vedtatt enstemmig.

Avstemningsreglene for meglingsforslag.

I møte 8 juni forelå til behandling for Odelstinget Regjeringens forslag i Ot. prp. nr. 31 om forandringer i *loven om arbeidstvister*. Socialkomitéens flertall — Arbeiderpartiets fraksjon — innstilte på at loven ikke blev tatt under behandling av inneværende års Odelsting. Flertallet henviste til den beslutning Landsorganisasjonens representantskap vedtok i møte 25—26 april, hvorefter forslaget krevdes tilbakesendt Foreningskommisjonen. Fraksjonen bemerket hertil i begrunnelsen for sakens utsettelse:

Som det vil sees, akter sekretariatet å forelegge for førstkommende kongress forslag til regler for avstemninger ved tariff- og meglingsforslag. Det må antas at disse regler vil bli minst like betryggende som de kommisjonen har bragt i forslag. Det skulde derfor ikke være nogen saklige grunner for Stortinget til å trumfe igjennem et lovforslag som det foreliggende før man får anledning til å se hele loven i sammenheng eller til å gjøre sig bekjent med de avstemningsregler som vil bli utarbeidet og vedtatt av fagorganisasjonens kongress.

I sine almindelige bemerkninger til lovforslaget uttalte arbeiderfraksjonen:

Komitéens flertall vil uttale at det er en selvfølge at man ved et så viktig spørsmål som vedtagelse eller forkastelse av et meglingsforslag, eller fastsettelse av en lønnstariff, bør ha betryggende stemmereglene. Fastsettelsen av en lønnstariff er en så viktig sak for partene, at det vilde være helt uforsvarlig å la tilfældighetene råde i den slags spørsmål. Fagorganisasjonen har også alltid hatt øinene åpne for dette. Derfor har det ved avgjørelser angående fastsettelse av lønnstariffer eller meglingsforslag alltid vært brukt skriftlig og hemmelig votering.

De foreslåtte avstemningsregler i § 36 a i proposisjonen innebærer derfor ikke noget nytt hvad de her nevnte spørsmål gjelder. Det nye består derimot i at avstemningsreglene *lovfestes*, og i den *gradering av stemmene* som foreslås. Ved den procentvise fordeling av det avgitte antall stemmer som foreslås, vil man innføre et *helt nytt prinsipp* i de tilvante stemmeforhold, idet man gir hjemmesitterne innflytelse på og muligens i mange tilfelle avgjørelsen av de spørsmål som foreligger. Bortsett fra de tidligere bestemmelser angående samlagsavstemninger er dette en form for avstemningsregler som hos oss er helt ukjent og uprøvet.

Det synes derfor naturlig at organisasjonene har steilet overfor lovforslaget, og at det blandt de organiserte er delte meninger om så vel betimeligheten som riktigheten av å vedta denne slags regler, når det som her vedrører forhold av den mest vitale interesse for arbeiderne, og reglene dessuten nødvendigvis må virke som en mistillit til den måte organisasjonene hittil har ordnet sine avstemninger på.

Ved lovens behandling i Odelstinget oplyste presidenten, *Bergersen*, at det fra fagforeninger, samorganisasjoner og andre arbeidermøter var innkommet en rekke protester mot de nye avstemningsregler.

Det blev også samme dag holdt veldige demonstrasjoner — i Oslo og de andre større byer — mot vedtagelsen av lovforslaget.

Ved voteringen blev innstillingen om lovens *utsettelse* forkastet efter en lengere debatt med 58 stemmer mot 52 (Arbeiderpartiet).

Paragraf 27 i loven om meglingsmennenes virksomhet, § 28 om regler om arbeidsstans og § 35 om meglingen blev derpå vedtatt enstemmig.

Nygaardsvold fremsatte ved § 36 om avstemningsreglene følgende forslag, som blev vedtatt med 63 stemmer mot 45:

Paragraf 36 tilbakesendes komitéen for at den kan drøfte om ikke paragrafen bør utstå inntil de avstemningsregler foreligger som vil bli utarbeidet av sekretariatet for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Saken kom til ny behandling i møte 18 juni, hvor det meddeltes at komitéen

hadde hatt konferanser med representanter for den faglige landsorganisasjon som hadde anmodet om at paragrafen om avstemningsregler blev utsatt til neste år.

Madsen omtalte de konferanser som var ført og uttalte:

Under konferansen i komitéen med Den faglige Landsorganisasjons representanter blev det bragt på det rene at såfremt avstemningsreglene efter § 36 a nu ikke blev lovfestet, vilde sekretariatet i henhold til representantskapets enstemmige vedtak utarbeide og forelegge for førstkommende fagkongress forslag til betryggende avstemningsregler over *tariff- og meglingsforslag*. Denne kongress vil bli holdt i midten av november måned i år. Derfor har sekretariatet anmodet om sakens utsettelse, slik at kongressen kunde få se på de spørsmål og vedta regler som var av den beskaffenhet at de virkelig kunde anvendes og praktiseres og også være mere demokratiske.

Videre blev det fremholdt av Landsorganisasjonens representanter, at om Odelstinget nu lovfestet avstemningsregler som *ikke* var betryggende, ikke var demokratiske og ikke saklig underbygget, måtte enhver medvirken fra fagorganisasjonens side når det gjelder disse spørsmål ansees for bortfalt. Det er ganske klart at hvis loven presses igjennem her i utrengsmål, stikk imot et uttalt enstemmig ønske om utsettelse, kan man ikke vente at kongressen vil ta op spørsmålet; derimot vil den måtte vedta sin *protest* mot loven og drøfte og vedta foranstaltninger til å bekjempe den.

Det er sagt fra av Landsorganisasjonen at hvis loven under disse forhold presses igjennem, vil den skape irritasjon og uro og virke til å sette arbeidsfreden i fare. Det vil kunne ha følger av den mest vidtrekkende betydning når man kommer frem til den store tariffrevisjon våren 1935. De borgerlige opnår med andre ord det stikk motsatte av det som de sier de tilsikter. Vedtas denne lov idag mot en enstemmig protest av de interesserte arbeidere, frykter jeg for at de meglingsforslag som herefter fremkommer, vil uten videre bli stemt ned. Det vil også bli sørget for et skikkelig fremmøte, slik at de *blir* stemt ned. Enhver må forstå at det ikke kan virke anderledes. De forslag som ellers vil foreligge til medlemmenes avgjørelse, vil det bli stemt over efter de regler som er godkjent og gjelder, og som er fullt betryggende.

Statsråd *Utheim* uttalte at han hadde sett det slik at det ikke bare var av hensyn til det kommende års tariffrevisjoner man ønsket loven fremmet, men at det til ethvert tidspunkt var et praktisk behov for de foreslåtte avstemningsregler. Om disse regler nu blev vedtatt, burde alle samarbeide for å få så betryggende avstemningsregler som mulig. Forslag til forbedringer i praktisk og demokratisk retning vilde derfor bli tatt op til drøftelse av departementet, hvis han fikk videre med det å gjøre; det kunde da eventuelt fremsettes de nødvendige tilleggsproposisjoner, la han til.

I den videre debatt satte *Madsen* de borgerlige partiers stilling i forbindelse med den politiske krisesituasjon som nettop da forelå. Han uttalte herom bl. a.:

Da den foreløbige utsettelse blev vedtatt av Odelstinget, var det forskjellige som la en *realitet* i det. Jeg hadde et svakt håp om at enkelte borgerlige representanter vilde komme til forståelse av den dype stemning blandt arbeidermassene. Nu får vi høre at det hele bare var spillfekteri. Det bekrefter sig at

det også i Bondepartiets gruppe er *fattet beslutning om å binde medlemmene til å stemme imot enhver ytterligere utsettelse* — loven skulde gjennomføres på tross av enkelte borgerliges stemmegivning i forrige møte. Disse gruppebeslutninger var formodentlig et ledd i arbeidet for å skape det store *kriseforlik* som de borgerlige holdt på å mikse ihop i disse dager. Jeg tenker at ikke nogen borgerlig kan benekte det. Når saken blev utsatt sist, var det for å ha noget å forhandle med i korridorene. Utsettelsen skulde være et sverd hengende over den sittende regjering, slik at det fortsatt kunde drives spekulasjon og manøvrering. Folk flest vil være opmerksom på den usmakelige *politiske* side som saken således også har fått.

Det fremgikk også av behandlingen at det i mellemtiden hadde funnet sted en avklaring mellom de borgerlige, og at de hadde besluttet sig til at saken skulde forseres frem, uten noget som helst hensyn til de fagorganisertes uttalte ønske. Ved voteringen blev Arbeiderpartiets forslag om avstemningsparagrafen skulde utgå *forkastet* med 57 mot 53 stemmer.

Peersen optok derefter proposisjonens forslag til avstemningsregler.

Joh. A. Svendsen (h) optok høires og bondepartiets forslag fra komitéen, bl. a. om stemmerett også for de uorganiserte. Dette blev *forkastet* mot 38 stemmer, hvorefter Peersens forslag blev vedtatt mot 53 stemmer, Arbeiderpartiet og Dybwad Brochmann.

Oversendelsen til lagtinget blev vedtatt mot de samme 53 stemmer.

I lagtinget hvor saken blev behandlet 21 juni optok Steen forslag om at § 36 skulde utgå. Denne sak hadde — uttalte han — vært oppe to ganger i odels-tinget, og den var vel kjent fra den offentlige diskusjon. Representantskapet for Arbeidernes faglige Landsorganisasjon hadde rettet bestemt henstilling om at forslaget om lovfestede stemmeregler ikke blev behandlet i år, idet sekretariatet vilde legge frem for fagkongressen i november forslag til ordning av dette spørsmål. Organisasjonen så slik på det at dette var et indre spørsmål, som medlemmene selv var mest kompetent til å avgjøre. Det var absolutt ingen saklig grunn til ikke å imøtekomme en slik henstilling, så meget mer som en kortere utsettelse til neste år ikke var til hinder for at man kunde komme tilbake til saken i god tid før de kommende tariffoppgjør skulde finne sted.

Efter paragraffen var vedtatt med 21 stemmer mot Arbeiderpartiets 17 blev loven gitt sanksjon i statsråd 26 juni og trådte i kraft straks.

Politiordningen.

Om den fremtidige ordning av politiet blev innstilling avgitt av justiskomiteén med Bonnevie som ordfører.

Arbeiderpartiets fraksjon som med formannens stemme utgjorde komitéens flertall, innstillet den foreliggende «prinsipp-proposisjon» til forkastelse, mens de borgerlige medlemmer i det vesentlige sluttet sig til Justisdepartementet.

Flertallet pekte på at proposisjonen behandlet to spørsmål som ikke stod

i nogen nødvendig sammenheng, nemlig: 1. Statens overtagelse av hele politiforvaltningen, og 2. Organisasjonen av det ekstraordinære politi, reservepolitiet og rusdrikk-kontrollen. Det var så meget lettere å sammenblande disse spørsmål som det ekstraordinære politi hos oss er kalt «statspolitiet».

Hvad det første spørsmål angår, bemerket flertallet at spørsmålet om Statens overtagelse av den hele politiforvaltning burde foreligge nærmere utredet og beregnet før Stortinget tok stilling til saken. Videre fremholdt flertallet at *statspolitiet*, således som det er organisert og har utviklet sig i henhold til Stortingets vedtak av 11 juni 1931, burde *avvikles*.

Med hensyn til rusdrikk-kontrollen hadde flertallet ikke noget å bemerke overfor departementets innstilling. For øvrig fant man det ikke nødvendig å ta stilling til enkeltheter i departementets innstilling, som jo hadde en foreløbig karakter.

I henhold til sine almindelige bemerkninger innstillet flertallet at den ekstraordinære politihjelp og rusdrikk-kontrollen blev organisert under hensyntagen til hvad det var anført i innstillingen, og således at det *nuværende frittstående statspolitikorps blev opløst, dets vakt i Oslo nedlagt og dets tjenestemenn søkt overført til lignende enten stats- eller kommunelønnede stillinger innen politiet*. Dessuten blev det foreslått at regjeringen blev anmodet om for næste Storting å fremlegge de forslag som var nødvendige for en endelig fastsettelse av politiforordningen.

Mindretallet, med Fjalstad som ordfører, gikk i sin helhet inn for den av departementet skisserte nyordning, samtidig som det øket bevilgningen til det nuværende statspoliti med 89 000 kroner til 610 000 kroner.

Proposisjonen og mindretallets forslag gikk i konklusjonen ut på følgende:

1. Stortinget samtykker i at staten overtar den hele politiforvaltning i det vesentlig overensstemmende med hvad det er anført i Justisdepartementets innstilling.

2. Stortinget samtykker i at det ekstraordinære politi, reservepolitiet og rusdrikk-kontrollen organiseres i det vesentlige overensstemmende med hvad det er anført i justisdepartementets innstilling.

Den første votering ved sakens behandling i Stortinget gjaldt den prinsipielle avgjørelse av statens overtagelse av politiforvaltningen.

Efter en del debatt blev Fjalstads forslag om at proposisjonen skulde legges til grunn vedtatt med 78 stemmer.

Bonnerie foreslo på komitéens flertalls vegne følgende tillegg: *Dog bør kommunene bare for en del refundere Statens utlegg.*

Statsråd *Sunde* måtte på det sterkeste advare mot det nye forslag, men hadde ikke noget imot at spørsmålet blev utredet.

Ved voteringen blev tilleggsforslaget forkastet med 77 stemmer.

Til punkt 2 fremsatte Bonnevie følgende tilleggsforslag, som blev vedtatt med 79 stemmer:

Som chef for statspolitiavdelingen med reserver og administrativ leder av statspolitiet ansettes en politilinspektør, som iøvrig gjør tjeneste ved Oslo politikkammer.

Derpå blev enstemmig vedtatt innstillingen om en anmodning til regjeringen om for neste Storting å fremlegge de forslag som var nødvendige for en endelig fastsettelse av politiordningen.

Forhøielsen av bevilgningen til statspolitiet for 1934—35 blev vedtatt mot Arbeiderpartiets stemmer.

Embedsbesettelsene.

Under krisedebatten rettet statsminister Movinckel en opfordring til protokollkomitéen om å påvise om Venstre «i en årrekke har besatt embeder ut fra et politisk syn». Foranledningen hertil var kritikk i den anledning fra forskjellige kanter, en kritikk som også sterkt var fremkommet i pressen.

Protokollkomitéen uttalte i sin innstilling om regjeringsprotokollene at den hadde festet oppmerksomheten ved statsministerens opfordring, men at den ikke hadde anledning til å gjennomgå tidligere års utnevnelser. For siste år var regjeringens embedsutnevnelser samlet i Dok. nr. 3.

Ved gjennomgåelsen av dokumentene har komitéen — uttalte den — merket sig at Regjeringen ofte fraviker ansiennitetsprinsippet. Man er oppmerksom på at dette ofte møter berettiget kritikk, idet det må føles som forbigåelser. Komiteen forstår imidlertid at ansiennitet ikke alltid kan være bestemmende ved viktige avgjørelser. Men fravikelser må alltid skje på et helt saklig grunnlag.

Hvad statsministerens opfordring for øvrig angår, finner komitéen å måtte peke på innstillingen, hvorav vil fremgå at et flertall, alle undtagen Leinum (v.), i en del tilfelle har uttalt at de saklige hensyn er satt til side til fordel for et politisk syn.

Da komitéen mener at dette kan få moralsk og samfundsskadelig innflytelse, vil den sterkt fraråde at et slikt system knesettes som rådende praksis.

Sollie og Undrum av Høre henviste i et særvotum til innstillingens forskjellige kapitler, hvorav det med full tydelighet fremgikk at et sterkt flertall — denne fraksjon innbefattet — i en rekke tilfelle hadde funnet at de saklige hensyn syntes å være satt til side til fordel for et politisk syn ved embedsbesettelsene.

Bl. a. var det av komitéen (hr. Leinum undtatt) rettet til dels sterk kritikk over ansettelsene innen *rikskringkastingen*. Det samme gjaldt et par fylkesmannsutnevnelser (Østfold og Hordaland) samt forhenværende statsråd Lindboes utnevneelse til sorenskriver i Inderøy. Videre uttalte komitéens flertall at regjeringen særlig ved besettelsen av skoledirektørembedet i Nidaros efter Markhus ikke hadde tatt tilbørlig saklige hensyn. Komiteen hadde herunder drøftet spørsmålet om nødvendigheten av å oprettholde skoledirektørembedene «hvis de hen-

syn som nu synes å skulle bli fast praksis å befølge ved besettelsene, fortsatt skal være gjeldende».

Denne uttalelse blev tiltrådt av hele komitéen undtagen Leinum.

Av Arbeiderpartiet blev det ved protokollkomitéens ordfører, *Nils Ødegaard*, fremsatt følgende forslag under behandlingen i Odelstinget:

«Odelstinget gir sin tilslutning til de bemerkninger protokollkomitéen er fremkommet med i anledning av de foretatte embedsutnevnelser».

Om sakens behandling i komitéen bemerket ordføreren at de almindelige bemerkninger som flertallet hadde samlet sig om, og som hadde vakt slikt røre, *ikke* var konsipert på det tidspunkt da Stortinget behandlet kriseforslagene. Men overfor den utfordring som da blev gitt fra Regjeringens chef fant man å måtte svare, og *svaret* gav komitéen i henhold til det grunnlag som fantes i den da allerede gjennomgåtte innstilling. Men det skjedde først efter en grundig og saklig gjennomgåelse, overensstemmende med det mandat som var tillagt protokollkomitéen. Å gå tilbake til tidligere års embedsbesettelser hadde komitéen ikke hatt anledning til.

I motsetning til Ødegaards forslag — som statsministeren gjorde kabinettspørsmål mot — foreslo Hundseid som vateringsstema for Bondepartiet:

«Under henvisning til statsministerens inntrengende henstilling i møte i Stortinget den 20 mars d. å. og protokollkomitéens bemerkninger i innstilling O. IV A 1934 henstiller Odelstinget til Stortinget å velge en komité til å gjennomgå og avgi uttalelser om utnevnelser, ansettelser og opnevnelser for de siste 10 år før 1933».

I debatten som var ganske skarp uttalte gruppens formann *Nygaardsvold* bl. a.: Vårt partis medlemmer har i protokollkomitéen stått sammen med Høire og Bondepartiet i kritikken, og en slik kritikk burde selvsagt følges av en konklusjon. Man må vel ha rett til å tro at alle som er enig i premissene også må være enig i konklusjonen. Men jeg har riktignok aldri ventet at Høire og Bondepartiet skulde henge sammen når det kom *kabinettsspørsmål*. Disse to partiene vil bare gi regjeringen så mange knappenålstikk som mulig, men de vet at knappenålstikk ikke er drepande. Jeg hevder imidlertid at det må være ukonstituasjonelt og uriktig å nedsette en komité som skal granske det Odelstinget har gransket. Vi stemmer derfor *imot* en slik redningsplanke som Hundseid har skubbet ut.

Ved vateringen blev Ødegaards forslag forkastet med 57 mot 54 stemmer. De 54 var Arbeiderpartiet, Dybwad Brochmann (s. p.) og Haavard Hansen (b.). Det stod altså ved vateringen bare på 2 stemmer.

Derefter blev Hundseids forslag, som Movinckel på regjeringens vegne «hilste med glede», forkastet mot 24 stemmer — Bondepartiets gruppe samt 6 mann av Venstre og Ræder (fris.).

Statens dobbeltstillinger.

Under militærbudgettet fremsatte *Olsen-Hagen* følgende forslag vedkommende de garnisonerende offiserer:

Befal i garnisonerende stilling kan ikke inneha annen lønnet stilling.

Ved forfremmelser må det sørges for at garnisonerende befal som også innehar annen lønnet stilling, fratrer denne.

Olaf Johansen vilde som medlem av administrasjonskomitéen dessuten foreslå følgende for å gi Stortinget anledning til å uttale sig om spørsmålet på bredest mulig basis:

Regjeringen anmodes om å utrede spørsmålet om å opheve adgangen til for embedsmenn og tjenestemenn å inneha mer enn én lønnet stilling, og fremlegge forslag herom snarest mulig.

Det blev vedtatt å utlegge begge forslag for å behandle dem som særskilt sak.

Ved behandlingen i et følgende møte gjorde *Olaf Johansen* opmerksom på at Arbeiderpartiet allerede på et tidlig tidspunkt hadde tatt spørsmålet op og motarbeidet dobbeltstillinger og bistillinger, samtidig som det hadde krevd sløfning av de mange personlige tillegg av forskjellig art — en usund lønningsmåte som mange ventet at det skulde bli en forandring i. De borgerlige måtte ikke forundre sig over at folk langt utenfor de arbeidsløses rekke betraktet det som en utfordring når Stortinget i disse tider bevilget rundelige tillegg, slik som man hadde sett flere eksempler på. Når man dertil kjente til at slektskaps- og vennskapshensyn spilte sterkt inn ved *ansettelser*, som også ved de personlige tillegg, var det nødvendig at dette uvesen blev avskaffet og full kontroll gjennomført. Han henstilte at ansettelser i staten kom inn under mere betryggende former, gjennom ansettelsesråd eller statsutvalg, for å utelukke at utenforliggende hensyn skulde komme i betraktning. Hvis administrasjonen vilde gå inn for å gjøre noget her, vilde den sikkert også finne midlene. Og møtte det for store vanskeligheter fra folk som vilde motsette sig en fordeling av arbeidet, burde disses navn offentliggjøres.

I den videre debatt innflettet *Olaf Johansen* i sitt forslag: *Det samme gjelder ektefellers adgang til å inneha offentlige stillinger samtidig.*

Forslaget blev i den endrede form vedtatt enstemmig.

Olsen-Hagen fastholdt samtidig votering over sitt forslag, som var ganske oversiktlig og en konsekvens av den nye hærordning som nu skulde gjennomføres.

Statsråd *Kobro* foreslo *Olsen-Hagens* forslag oversendt regjeringen for å behandles i forbindelse med andre forslag av samme natur.

Ved voteringen blev det med 74 mot 72 stemmer besluttet å oversende forslaget til regjeringen. Mindretallet som stemte for forslagets vedtagelse som beslutning av Stortinget, var Arbeiderpartiet og Kverneland, Ørud og Bjørnson av Bondepartiet samt Bonde (s. p.) og Stray (v.).

Tjenestemennene.

Avansementsforholdene. — Aldersgrensens nedsettelse.

I 1930 fremsatte Aarseth forslag med henstilling til Regjeringen om utrede spørsmålet om en bedring av tjenestemennenes avansementsforhold. Regjeringen fremsatte stortingsmeddelelse om saken. Det pektes i denne på enkelte endringer som imidlertid bare var av uvesentlig art.

Administrasjonskomitéen sluttet sig enstemmig til et forslag fremsatt av Arbeiderpartiets fraksjon om utredning til neste år, ledsaget av nødvendige forslag, om en *senkning av aldersgrensen* med 5 år for alle medlemmer av Statens og jernbanens pensjonskasse.

Videre foreslo fraksjonen:

Stortinget henstiller til Regjeringen å dra omsorg for alle nødvendige faste, ledige stillinger i Staten besettes om mulig fra 1 juli 1934 å regne.

Stortinget henstiller til Regjeringen å utrede spørsmålet om en lønnsforbedring for de lavest lønnede tjenestemenn inntil deres avansementsforhold er tilfredsstillende ordnet.

Ved voteringen blev dette forslag, optatt av Olav Johansen, forkastet med 79 stemmer. Innstillingen, herunder om en utredning av aldersgrensens nedsettelse, blev derefter vedtatt enstemmig.

Boligsaken.

Om boliger til Statens tjenestemenn blev innstilling avgitt av socialkomitéen med Madsen som ordfører.

Vår partifelle gjorde opmerksom på at det til komitéen var kommet en rekke henvendelser fra de forskjellige etaters tjenestemenn, foruten en uttalelse av Norsk Jernbaneforbunds landsmøte som enstemmig henstilte til Stortinget å vedta den foreliggende innstilling. Han gjennomgikk de beslutninger fra tidligere år som lå til grunn for Statens støtte til den boligbygging tjenestemennene var gått i gang med under høikonjunkturen og senere. Stillingen var nu slik at komitéens flertall — Arbeiderpartiet — hadde foreslått å forhøje støtten til rentenedsettelser m. v. v. med 45 000 kroner utover departementets forslag. Det vilde ikke øke budgettet noget, idet man hadde disponible midler gjennom tidligere bevilgninger av pengelotteriets overskudd.

Efter tals mening burde det av dette overskudd avsees mere enn tilfelle var nu nettop til et formål som dette, og han gikk ut fra at det vilde bli anledning til å ta op det spørsmål på en bredere basis senere. I alt opførte flertallet 136 000 kroner — mot proposisjonens 91 000 — av den del av lotteriets overskudd som var forbeholdt boligsaken, til hjelp for tjenestemenn som hadde bygget hus med støtte av det offentlige og til dekning av tap på overtatte eiendommer o. s. v. Beløpet forutsattes fordelt forholdsmessig på de enkelte etaters låntagere.

Videre foreslo komitéens flertall avskrevet 450 000 kroner eller $\frac{2}{3}$ av Statsbanenes felleskasses pantelån, overenstemmende med hovedstyrets enstemmige forslag. Etter de opplysninger som forelå, måtte det beløp man her foreslo avskrevet betraktes som tapt, og ved å følge den samme linje som hittil med tvangssalg av eiendommene, vilde tapene bare bli så meget større både for felleskassen og pensjonskassen.

Ved voteringen blev proposisjonen om 91 000 kroner til støtte for de forskjellige etaters boliglåntagere vedtatt med 72 mot 70 stemmer, som blev avgitt for innstillingen. De 70 var Arbeiderpartiet med tilslutning av Dybwad Brochmann (s.p.) og Aarsrud (h).

Ved voteringen over innstillingen om nedskrivning av de 450 000 kroner i Statsbanenes felleskasse gikk høires 2. varamann fra Oslo, lokomotivfører Aarsrud fra, og innstillingen blev forkastet med 72 stemmer mot 69.

Dyrtidstilleggene.

Regjeringen hadde foreslått en avknapping på pensjonistenes dyrtidstillegg på 250 000 kroner. Denne besparelse fremkom ved at procentsatsen — nu 40 — blev nedsatt til 35 pct. av pensjonen og maksimumsbeløpet fra 400 til 350 kroner.

Arbeiderpartiet stemte i administrasjonskomitéen for bibehold av det nuværende dyrtidstillegg og opførte 2.1 million kroner mot proposisjonens 1 850 000 kroner.

Vedkommende barnetilleggene var det i år ingen forandring foreslått.

Ved voteringen blev innstillingen vedtatt med 74 mot 70 stemmer, som blev avgitt for Arbeiderpartiets forslag.

Interpellasjoner.

Foruten *Steinnes'* interpellasjon i anledning av opsigelsene ved **Norsk Hydro** og *Bergs* og *Alfons Johansens* interpellasjoner om fiskeriene og trålerspørsmålet blev det av medlemmer av gruppen stilt forskjellige interpellasjoner og spørsmål.

Av *Anton Jenssen* blev anmeldt følgende interpellasjon til regjeringen angående hvalkrisen:

1. Hvad akter regjeringen å foreta i anledning av de vanskeligheter som er opstått for norsk hvalfangst?
2. Akter regjeringen å foreta noget for inngåelse av internasjonal overenskomst for en full utnyttelse av hvalen og bevarelse av hvalbestanden?

Ved vedtagelsen av den nye og skjærpede lov om *hvalfangsten*, som stod i nær forbindelse med interpellasjonen, blev denne trukket tilbake. Den nevnte lov blev behandlet i møte for lukkede dører.

Vefondspengene som gikk til kreditorene.

Av A. Lothe blev fremsatt følgende interpellasjon.

1. Er riksstyret merksam på:

a) at Sogn og Fjordane fylke i 1926 utan vedtak av fylkestinget lånte 80 000 kroner av vegfondet i fylket, at det seinare er lånt 70 000 kroner, og at desse pengane ikkje er betalte tilbake til fondet?

b) at Leikanger sparebank, som hadde resten av vegfondet som innskot, har teke vegfondet til å betala av på fylket si skuld til banken?

Har riksstyret samtykt i at vegfondspengane vart nytta soleis, og er det gjeve kongeleg godkjenning på låna?

2. Kva vil riksstyret gjera for at dei pengane som Stortinget og fylket har løyvt til vegfondsvegar, kan verta brukte til vegbyggjing?

3. Kva vil riksstyret gjera til å hindra, so slikt ikkje kan henda oftare med pengar som Stortinget løyver til vegfond eller til andre fyremål i fylke eller kommunar?

Vår partifelle gjorde opmerksom på at det her dreide sig om penger som var bevilget av Stortinget til vefondsveier, og at det lå helt utenfor formålet å bruke dem til avbetaling for gjeld eller annet. I 1919 vedtok Stortinget greie regler for vefondet fra oprettelsen, og de forutsetninger dette hvilte på gjaldt fremdeles. Det forelå intet vedtak av fylkestinget om optagelsen av disse lån; det blev første gang gjort mens fylkesmannen (J. E. Christensen) var i embede, annen gang under den konstituerte fylkesmann, mens fylkesmannen var statsråd. Folk stod undrende overfor disse transaksjoner, og de forlangte et svar på hvordan det kunde foregå.

Efter at interpellasjonen var besvart av justisministeren, fremsette Lothe følgende forslag:

Stortinget oppmodar riksstyret um

1) å syta for at dei pengane vegfondet i Sogn og Fjordane fylke har til gode, snarast råd er vert betalte tilbake til fondet,

2) å i tilfelle koma med turvande framlegg til lovbridge so pengar Stortinget løyver vert nytta til dei fastsette fyremål.

Representanten Hegrenæs (b) fra Sogn og Fjordane foreslo Lothes forslag oversendt Regjeringen.

Ved voteringen blev Hegrenæs' forslag forkastet med 71 mot 71 stemmer, idet presidenten, Nygaardsvolds stemme gjorde utslaget. Derpå blev Lothes forslag vedtatt mot 58 stemmer.

Ødeleggelsen av garnredskapene.

Av Salbubæk blev fremsatt følgende interpellasjon:

Er Regjeringen opmerksom på at bruk av snurpenøter under fetsildfisket, hvor det pågår garndrift, årligårs ødelegger garnredskapene for fiskerne?

Vil det fra Regjeringens side bli gjort noget for å hindre slike ødeleggelser for fremtiden?

Vil proposisjon om ny fetsildlov bli forelagt Stortinget i inneværende sesjon før fetsildfisket tar sin begynnelse?

Vår partifelle fremsatte følgende forslag som blev vedtatt:

Det henstilles til Regjeringen i inneværende sesjon å fremlegge for Stortinget proposisjon om midlertidig lov med sikte på sone-delning av fiskefeltet mellom redskapsklassene eller opdeling av døgnet, slik at natten blir forbeholdt garnredskapene, mens snurpenot-driften får dagen til sin rådighet.

Nøden på Frøya.

Av *Salbubæk* blev videre fremmet følgende interpellasjon:

Hvad akter Regjeringen å foreta for å lindre den store nød som hersker blandt fiskerbefolkningen i Frøya-distriktene, Sør-Trøndelag?

Efter forslag av interpellanten blev enstemmig vedtatt følgende: Det henstilles til Regjeringen at der hvor det hersker nødstilstand blandt fiskerne på grunn av feilslått fiske, må uopholdelig de nødvendige midler stilles til rådighet til avhjelp av nøden.

Forskjellige mosjoner.

H. Halvorsen stilte følgende interpellasjon:

1) Er Regjeringen opmerksom på den overhåndtagende råkjøring på våre veier og at domstolenes avgjørelser i denne slags saker i mange tilfelle ikke stemmer med den almindelige rettsopfatning? 2) Akter Regjeringen å fremme forslag til en lovforandring på dette område?

Statsråd *Sunde* redegjorde for justisdepartementets behandling av disse spørsmål og mente at det ikke var grunn til strengere straffebestemmelser eller strengere regler for inndragning av kjørekort. Spørsmålet om opprettelse av trafikkdomstoler var opptatt til behandling i departementet.

Halvorsen bemerket at det kanskje ikke var så nødvendig å få strengere lovbestemmelser og regler, men det manglet på *håndhevelse* av de bestemmelser vi hadde. Det måtte reises en bestemt opinion mot all råkjøringen, og kontrollen med chaufførene måtte skjerpes betydelig.

Av *Steen* blev det rettet følgende spørsmål til socialministeren:

Hvad har Regjeringen foretatt sig i anledning av henstilling av 23 februar 1933 fra en del sjømannsorganisasjoner om sammenslutningen av forhyrings- og mønstringsvesenet i ett sosialt statsorgan?

Statsråd *Utheim* svarte at Socialdepartementet og Handelsdepartementet nu var blitt enige om å nedsette en komité til behandling av dette spørsmål.

Av *Oksvik* blev stilt følgende interpellasjon:

Hvorfor har Regjeringen intet foretatt for å hindre konkurransefarten i kyst- og lokaltrafikken?

Statsråd *Meling* besvarte spørsmålet og uttalte at saken nu var kommet så langt at den vil kunne forelegges Stortinget over nyttår.

Videre blev behandlet følgende interpellasjon fra *Jul. B. Olsen*:

Er Regjeringen opmerksom på følgene for Narvik kommune av høyesterettsdommen i skattesaken *Luossavåra-Kirunavåra Aktiebolag—Narvik kommune*?
2) Hvad akter Regjeringen å foreta sig for å hjelpe Narvik kommune i dens vanskelige stilling?

Statsråd *Sunde* svarte at Regjeringen var opmerksom på den vanskelige stilling Narvik var kommet i efter dommen, og at byen måtte få et meget betydelig tilskudd til balansering av budgettet. Justisdepartementet hadde dessuten henstilt til arbeidsdepartementet å tilgodese Narvik ved bidrag til ekstraordinære arbeider.

Grunnlovssaker.

Om en rekke forslag til grunnlovsforandringer blev det avgitt innstilling av konstitusjonskomitéen.

De forslag som det her gjelder, blev fremsatt av representanter for Arbeiderpartiet før valget. Resultatet av behandlingen i komitéen var at de blev innstilt til forkastelse så nær som to, hvor Venstres medlemmer sluttet sig til Arbeiderpartiet.

Det ene av disse forslag gjaldt *valgbarhetsalderen* til Stortinget. Her stemte flertallet for et alternativ som nedsatte valgbarhetsalderen til 25 år med oprettholdelse av bostedsbåndet. De øvrige alternativer var innstilt til forkastelse.

Videre forelå på ny det samme forslag om forandring i § 66 som blev forkastet i 1932, og som gikk ut på at Stortinget kunde beslutte at stortingsrepresentanter som er i fengsel skal løslates og videre rettsforfølgning stilles i bero så lenge tinget er samlet. Det samme flertall innstilte på at forslaget blev vedtatt.

Ved behandlingen i Stortinget optok Nygaardsvold Arbeiderpartiets prinsipielle forslag om å senke valgbarhetsalderen til 23 år, subsidiært 25 år, samt opheve bostedsbåndet. Dette blev forkastet med 78 mot 68 stemmer. Dernæst blev det subsidiære forslag om å opheve bostedsbåndet forkastet med 73 mot 73 stemmer.

For innstillingen, om nedsettelse av valgbarhetsalderen til 25 år *uten* ophevelse av bostedsbåndet, stemte 91, mens 55 stemte imot. Innstillingen var dermed forkastet, idet det ikke var to tredjedels flertall. De 91 var Arbeiderpartiet, Venstre, A. Mjøen og Dybwad Brochmann.

Videre optok Nygaardsvold vårt partis forslag om at det ved lovsakers behandling i plenum ikke skulde kreves to tredjedels flertall som nu. Så lenge denne bestemmelse gjelder, sa han, er det ikke *flertallet* i Stortinget som bestemmer. men mindretallet, som efter denne bestemmelse kan hindre at flertallets forslag vedtas med tilstrekkelig majoritet.

Forslaget blev forkastet med 78 mot 66 stemmer.

Nygaardsvold optok videre Arbeiderpartiets forslag om at «Stortinget kan vedta at en stortingsmann som sitter i varetektsarrest skal fritas for dette og at fullbyrdelse av frihetsstraff overfor en stortingsmann skal utsettes eller avbrytes». Dette forslag var i komitéen tiltrådt av venstres representanter.

Tal. henviste til de mange debatter som tidligere var ført om den sak, både i Stortinget og avdelingene, og anbefalte flertallets innstilling vedtatt.

Ved voteringen stemte 84 for og 58 mot. Forslaget var dermed forkastet. De 84 var Arbeiderpartiet, Lavik (k.f.), A. Mjøen (r.f.) og Venstre undtatt Strand, Th. Hovland, Myklebust, Alexander og Kaarbø.

Vegheim optok forslag om ophevelse av bestemmelsen i paragraf 74 om kongens plikt og rett til å åpne og avslutte Stortinget. Forslaget blev forkastet med 74 mot 64 stemmer.

Videre optok Vegheim forslaget om at en lovbeslutning skulde være lov, når den var vedtatt av avdelingene eller det samlede Storting — det vil si sløfning av kongens rett til å nekte sanksjon. Også dette forslag blev forkastet ved partivotering — 75 mot 63.

Vegheim optok forslag til ny paragraf 82 om at lovers grunnlovsmessighet ikke skulde være undergitt domstolenes prøvelse. Det blev forkastet mot 63 stemmer (Arbeiderpartiet).

Andraa optok Arbeiderpartiets forslag om å opheve grunnlovens paragraf 52 om at stemmeretten suspenderes ved offentlig tiltale for straffbare handlinger. Han pekte på at denne paragraf nu førte til at folk som var *siktet* for en straffbar handling, men ikke *dømt*, mistet stemmeretten. Det kunde i mange tilfelle virke som den blodigste urett. En rekke fremragende jurister hadde påvist at man i andre land ikke hadde nogen tilsvarende inngripen i stemmeretten, og hvis denne paragraf blev ophevd vilde praksis i Norge komme i overensstemmelse med de øvrige land.

Ved voteringen blev Arbeiderpartiets forslag forkastet med 76 mot 68 stemmer. Stray, Peersen og Rygh stemte med Arbeiderpartiet.

Andraa optok Arbeiderpartiets forslag fra komitéen om at rikets krigsmakt ikke *uten Stortingets samtykke* skulde kunne anvendes utenfor rikets grenser, og begrunnet dette i et lengere innlegg. Ved voteringen blev forslaget forkastet mot 64 stemmer.

De to siste forandringer gjaldt forslagene om lovers tilbakevirkende kraft (paragraf 97) og om ekspropriasjon uten erstatning (paragraf 105). Disse forslag som blev optatt henholdsvis av Andraa og Nygaardsvold, var overensstemmende med de tidligere forslag fra Arbeiderpartiet. De blev begge forkastet med samtlige borgerlige stemmer.

Spørsmålene om valgordningen og stemmerettsalderen kommer op senere.

Lovforslag av Arbeiderpartiet.

Foruten de fire lovforslag som inneholdtes i partiets *krisepplan*, blev det av gruppen stilt en rekke lovforslag for Odelstinget.

Arbeidstvistloven.

Således blev det av Johan Nygaardsvold, Alfred Madsen og Sverre Støstad fremsatt forslag til revisjon av *arbeidstvistloven*. Forslaget bygget på et omfattende arbeide med saken av partiets og Landsorganisasjonens samarbeidskomité og gikk ut på å føre loven tilbake til det innhold den hadde efter revisjonen av 1915 med tillegg av de forandringer av praktisk art som blev innført ved den siste revisjon i 1927.

Efter forslaget utgår i sin helhet de i 1933 vedtatte nye kapitler omfattende bestemmelser om *boikott* m. v., samt de skjerpene bestemmelser av 1927 som partiet stemte imot, og som bl. a. gjaldt bevisbyrdens overføring på arbeiderorganisasjonene.

Samtidig hermed blev det av Landsorganisasjonen sendt Regjeringen forslag om å ta hele *arbeidervernloven* op til revisjon, særlig med sikte på forandringer i lovens bestemmelser om arbeidstiden.

Forslaget går bl. a. ut på å utvide arbeiderlovgivningen til å omfatte alle lønsmottagere. Nu står sjømennene, fangstfolkene, fiskerne, skog- og landarbeiderne, sykehusbetjening, hotell- og restaurantbetjening og andre grupper utenfor loven. Forslaget går videre ut på at det innføres en lovfestet normal arbeidsdag for alle lønsmottagere. Videre reises kravet om at arbeidstiden forkortes til 6 timers skift eller 40 timers arbeidsuke.

Tukthusloven.

Samtidig blev det fremsatt forslag på ny om ophevelse av straffelovens § 222, 2 (tukthusloven).

Loven om bemanning.

Av de samme representanter blev fremsatt forslag til lov om bemanning av norske skib, utarbeidet av Norsk Sjømannsforbund, Det norske Maskinistforbund og Norsk Styrmannsforening.

Vilkårlig lønnstrekk.

De samme representanter foreslo sådan endring i arbeiderbeskyttelseslovens § 37 om adgang til lønnstrekk:

«Det må ikke fra arbeidernes lønninger gjøres fradrag uten samtykke i skriftlig overenskomst eller med hjemmel i lovgivning eller reglement.»

I den nuværende bestemmelse heter det at «det må ikke gjøres fradrag i særskilt øiemed».

Husvær og arbeidsformidling på landet.

Av Sverre Støstad, Lars Moen, Thv. Svendsen, Oscar Nilssen og Alfred Madsen blev vedtatt til fremsettelse to lovforslag, utarbeidet og oversendt stortingsgruppen av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund — det ene angående arbeidsformidling for landarbeidere, tjenere m. v., det annet om husvær under skogsarbeide og fløtning o. a., hvor det blev foreslått en rekke forandringer i den gamle lov med sikte på utvidelse.

De private interesser i Norges Bank.

Av Hornsrud, Bergsvik, Nordanger og Nygaardsvold blev fremsatt forslag om forandringer i loven om Norges bank, siktende på begrensning av utbyttet til aksjonærene.

I forbindelse med lovforslaget blev det rettet en henstilling til Regjeringen om å opta til utredning spørsmålet om *hel innløsning av de private aksjonærer i Norges bank.*

Efter forslaget blev loven om Norges bank, § 46, endret til å lyde:

«Av resten utredes:

- a) Til aksjonærene 5 pct. av aktienes pålydende.
- b) Derefter inntil 10 pct. av tilbakeværende beløp til reservefondet, for så vidt det utgjør mindre enn halvparten av aktiekapitalen.
- c) Resten til staten.

For så vidt årsinntekten ikke måtte være tilstrekkelig til å gi aktieeierne et utbytte av 5 pct., blir det manglende å tilskytte av reservefondet. Utbytte utbetales kun efter avskrivninger på aktiebrev eller mot kupong.»

Subsidiært foreslåes under punkt a at det settes 6 pct. istedenfor 5 pct.

Bureisingen og odelsretten.

Av Chr. Hornsrud, I. K. Hognestad, Oscar Nilssen, Alb. Moen, Th. Haavardstad, J. Mathiassen og Joh. Wiik blev det fremsatt forslag om en påkrevd utvidelse av de gjeldende undtagelsesbestemmelser i odelslovgivningen, siktende til å gi full trygghet for arbeiderbonden som erhverver odelsjord ved å *frita småbruk for odelsløsning.*

Jordlovens revisjon.

Av Chr. Hornsrud blev det fremsatt forslag til forandringer i lov om ordning av visse jordspørsmål (jordloven).

Med lovforslaget fulgte en utførlig motivering, hvori presiseres at jordloven i sin nuværende skikkelse ikke fører frem, dels fordi retten til å kreve jord er for svakt underbygget, dels fordi erstatningen ikke er regulert og begrenset i selve loven, og spesielt fordi loven ikke har knesatt retten til *gratis* jord, når jorden er udyrket men dyrkbar, og endelig fordi disse bruk, hus og hjem

ikke er beskyttet mot gjeld og tvangsinndrivelse. I forbindelse med oversendelsen av forslaget til Regjeringen henstillet *Hornsrud* at saken blev behandlet av administrasjonen så hurtig som mulig og tilbakesendt Odelstinget til behandling og avgjørelse. Regjeringen burde se det som en viktig oppgave å medvirke til at det blev en *rummeligere åpning av jorden for alle som kunde og vilde arbeide med jorden*. Et fremstøt i den retning vilde, sammen med arbeidstidens forkortelse, være blandt de mest effektive midler til å motvirke arbeidsledigheten.

Arbeidstiden for chauffører.

Av Olaf Johansen og Ole Johan Olsen blev fremsatt lovforslag om arbeidstiden for chauffører som driver erhvervsmessig motorvognkjøring.

Forslaget går ut på at arbeidstiden for førere av drosjer ikke må overstige 10 timer for hvert skift, iberegnet en sammenhengende hviletid på minst en time. Kjøring tilbake til holdeplass eller garasje medregnes i arbeidstiden. Føreren skal mellom skiftene ha en sammenhengende fritid på minst ti timer.

For rutebilchauffører skal arbeidstiden ikke overstige 10 timer med en hviletid på $1\frac{1}{2}$ time. Den sammenhengende kjøretid for rutebilchauffører må ikke overstige 6 timer og den gjennomsnittlige effektive arbeidstid i 14 dager må ikke overstige $8\frac{1}{2}$ time for hvert skift.

For lastebilchauffører må arbeidstiden ikke overstige 60 timer i uken, og etter et skift på 10 timer skal lastebilchaufføren ha en hviletid på minst 9 timer.

Skattelovene.

Bergsvik, Nordanger og Nygaardsvold satte frem for Odelstinget to forslag til forandringer av skattelovene. Forslagene sluttet sig til by- og herredsutvalgets behandling og uttalelse. Det ene gikk ut på at byskattelovens paragraf 66 og landskattelovens paragraf 73 endres slik at ordene «*med minst to tredjedelers flertall*» utgår. Det annet forslag gjaldt innbetalingen av de små skattebeløp for statsskatten. Etter bestemmelsene nu skal statsskattebeløp under 100 kroner innbetales i sin helhet innen 1 juli. Forslaget her gikk ut på at det i stedet for 100 kroner settes 40 kroner, slik at skattebeløp over 40 kroner kan betales i to terminer.

De forskjellige forslag blev av Odelstinget besluttet oversendt Regjeringen, herunder også forslaget fra gruppen om at de av Stortinget i 1932 vedtatte nye «*ugildhetsbestemmelser*» i *kommunelovene* blev ophevet.

Av Madsen blev det henstilt at samtlige fremsatte private lovforslag måtte bli samlet og trykt som eget dokument, slik at det blev anledning for Stortingets medlemmer til å se hvad forslagene inneholdt, og at denne ordning blev fulgt hvert år.

Henstillingen blev etterkommet av presidentskapet.

Videre rettet vår partifelle under referatet av forslagene en henstilling til Regjeringen om å ta op til hurtig behandling forslaget fra Det norske Arbeiderparti til forandringer i arbeidstvistloven og om ophevelse av tukthusparagrafen i straffeloven. Han gikk ut fra at dette vilde bli gjort så snart som mulig, slik at det — uten å nødvendiggjøre interpellasjoner eller andre foranstaltninger — kunde bli anledning til å realitetsbehandle disse saker i år.

Forskjellige lover.

Husleiereguleringen.

Av Alfred Madsen, Olaf Johansen,, Helga Karlsen og Johs. ~~Bergeren~~ blev det fremsatt lovforslag om forlengelse av den gjeldende husleieregulering for Oslo til 14 april 1937, samt om gjeninnførelse av reguleringen for beboelsesleiligheter på 3 rum og kjøkken, og for møblerte rum og leiligheter på inntil 3 rum og kjøkken. Forslaget henviste til Oslo Arbeiderpartis bystyregruppes forestilling til formannskapet og dettes uttalelse.

Efter forslag av Regjeringen blev forlengelse med et år av den gjeldende regulering for småleiligheter på 1 og 2 rum vedtatt av Odelstinget og Lagtinget. Arbeiderpartiet optok ikke sitt forslag om lovens utvidelse. Derimot foreslo det en tilsvarende forlengelse for husleiereguleringen i Trondheim. Dette blev vedtatt av Odelstinget med 58 mot 51 stemmer, men forkastet av Lagtinget. Ved votering senere i *plenum*, efter to gangers behandling i hver av avdelingene, blev Odelstingets beslutning forkastet, og reguleringen av småleiligheter i Trondheim gikk definitivt ut.

Uniformsforbudet.

Av Justisdepartementet var foreslått at forbudet mot å bære politiske uniformer blev utvidet til å gjelde også innendørs møter, ved at ordet «offentlig» i §1 blev strøket. I forbindelse hermed foreslo flertallet i justiskomiteén — Arbeiderpartiet — inntatt en undtagelsesbestemmelse for *speiderorganisasjonene*, slik at paragrafen i sin nye form kom til å lyde:

Det er forbudt å bære uniform, uniformsdeler, armbind eller annet dermed likestilt iøyenfallende tegn som utpeker bærereren som tilhenger av en politisk organisasjon eller meningsretning.

Forbudet gjelder dog ikke barn under 15 år, som er medlemmer av speiderorganisasjoner eller lignende sammenslutninger.

Også lederen av en sådan organisasjon eller sammenslutning er undtatt fra forbudet.

Ved voteringen blev bestemmelsen om at *speiderorganisasjonene* skal være undtatt fra loven vedtatt av Odelstinget med 55 mot 54 stemmer. De 55 var Arbeiderpartiet samt Peersen (v.), Tandberg (b.), Syltebø (v.), og Dybwad Brochmann. Forøvrig blev proposisjonen om den foreslåtte utvidelse vedtatt enstemmig.

I innstillingen rettet Arbeiderpartiets fraksjon en henstilling til Regjeringen

om dessuten å fremsette forslag om ophevelse av «Leidangen» med dens såkalte frivillige militærutdannelse og adgang til bevegning.

På foranledning av innlegg fra Arbeiderpartiet lovet Justisministeren at en rekke påklagede forhold ved Kristiansands politi skulde bli optatt og undersøkt av departementet.

Inhabilitetsloven.

I Odelstinget etterlyste Nygaardsvold Regjeringens behandling av forslaget fra Arbeiderpartiet om ophevelse av de i 1932 vedtatte inhabilitetsregler i kommunestyreløvene.

Statsråd Sunde svarte at saken først nu var sendt om til kommunene til uttalelse.

Nygaardsvold bemerket at han oppfattet dette som en innrømmelse fra Regjeringens side av at når man gikk til å innføre denne undtagelsesbestemmelse, hadde den forsømt det som skulde ha vært det viktigste, nemlig å undersøke hvordan det for tiden forholder sig med disse ting, og hvordan de vil virke. Først efterat man har gjennomført en sådan uhyrlig lov, og efterat Arbeiderpartiet her har tatt spørsmålet op, går man til å undersøke tingene. Jeg setter fingeren på det forhold, sa han, at man gjennomfører en lov som griper inn i sådanne ømtålelige forhold, uten å ha undersøkt tilstrekkelig hvordan forholdene ligger an, og jeg ønsker å påtale både fremgangsmåten med hensyn til gjennomførelsen av disse lover og den forsinkelse som er opstått på grunn at man nu først skal sende saken rundt til kommunestyrene.

Edruelighetslovgivningen.

Revisjonen av alkohollovgivningen var foranlediget av «Riksaksjonen» og fremtrådte som resultat av de nedsatte departementale utvalgs arbeid til opnåelse av bedre midler i kampen mot overtredelse av rusdrikklovgivningen.

Efter anmerkning vedtatt av Lagtinget med Arbeiderpartiets stemmer blev loven på visse punkter skjerpet fra innstillingen, idet bestemmelser om salgsforskrifter for øl blev tatt med og det blev vedtatt ubetinget forbud mot servering av sterke drikke i forsamlingslokaler.

Fiskeriløvene.

Odelstinget vedtok mot 12 stemmer sjøfarts- og fiskerikomiteéns innstilling om forlengelse i et år av den midlertidige lov om utførsel av storsild og vårsild.

I debatten blev det fremholdt som vårt partis bestemte forutsetning at alle i denne forbindelse med denne lov reiste spørsmål måtte foreligge fullt utredet til neste år, herunder også spørsmålet om enten periodiske avstemninger blandt fiskerne om loven fortsatt skulde gjøres gjeldende, eller om det skulde gis rett til for et bestemt antall aktive fiskere å forlange sådan avstemning.

Også klippfiskloven blev forlenget med visse forbehold. Bl. a. forutsatte komitéen at saken blev forelagt den nedsatte kommisjon til å behandle fiskerispørsmålene, og at proposisjonen om eventuell ny lov blev fremsatt så tidlig i sesjonen at komitéen fikk rimelig tid til behandling av den.

Forholdstallsvalg i kommunestyrene.

Av Arbeiderpartiet blev fremsatt forslag om en anmodning til regjeringen om å overveie endringer i kommunallovgivningen med sikte på en størst mulig anvendelse av forholdstallsprinsippet ved kommunale valg, samt om å forelegge saken for inneværende års Storting.

Saken blev behandlet av komunalkomitéen, hvis medlemmer av høire og bondepartiet stemte mot at forslaget blev gjenstand for videre behandling av Regjeringen. Komitéens venstremedlemmer foreslo at forslaget oversendtes Regjeringen med anmodning om nærmere å utrede saken. Da Arbeiderpartiets fraksjon subsidiært stemte for dette forslag, blev det komitéens innstilling

Stortinget vedtok innstillingen mot 28 stemmer.

Kommunalbankens ledelse.

Odelstinget behandlet komunalkomitéens innstilling om endringer i loven om Kommunalbanken. Regjeringens forslag gikk ut på at styret skulde utvides fra 4 til 5 medlemmer, og at dets formann som opnevnes av kongen, skulde fungere som administrerende direktør. I komitéen var det forskjellige standpunkter.

Monsen, sakens ordfører, uttalte sig mot opprettelse av en direktørstilling, som Arbeiderpartiet fant upåkrevd, og optok på denne fraksjons vegne prinsipalt følgende forslag:

«Banken skal ha sitt sæte i Oslo. Den skal ha et styre på 5 medlemmer med varamenn. Formannen og næstformannen beskikkes av kongen. De 3 andre medlemmer med personlige varamenn velges av Stortinget.»

Ved voteringen blev dette forslag vedtatt med 57 mot 46 stemmer.

Veiavgiftenes fordeling.

Av vei- og jernbanekomitéen blev avgitt innstilling om et forslag som ifjor var fremsatt av representantene Fjalstad (h.), Rønnevig (v.) og Johan Wiik (a.) og som var oversendt til Regjeringen, om forhøielse av byenes andel av bilavgiften fra 5 pct. til 10 pct. Komitéens flertall kunde i likhet med departementet ikke slutte sig til forslaget.

Versto optok på mindretallets — arbeiderfraksjonens — vegne forslag om at byenes andel blev øket til 8 procent.

Ved voteringen blev innstillingen forkastet av Odelstinget med 64 mot 38 stemmer, hvorpå Verstos forslag blev vedtatt enstemmig.

Mørkemennene på ferde.

Av Regjeringen var foreslått en skjerpelse av «blasfemiparagrafen», straffelovens paragraf 142, efter frifinnelsesdommen i Øverlandsaken. Begrunnelsen var at det skulde utelukke den nuværende lov fra å bli misforstått, «særlig av legdommere». For å opnå dette var det foreslått at uttrykket «driver spott med eller forhåner nogen trosbekjennelse» blev ombyttet med: «på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for». Det var med andre ord en *skjerpelse* man her stod overfor. Lovforslagets far var justisministeren, Arne Sunde.

Justiskomiteén instilte med Arbeiderpartiets 4 stemmer mot de borgerliges 4 på proposisjonens forkastelse.

Ved voteringen i Odelstinget blev innstillingen forkastet med 54 mot 52 stemmer. Mindretallet var Arbeiderpartiet og Mjøen. 6 var fraværende. Derefter blev proposisjonen vedtatt mot 51 stemmer (Arbeiderpartiet).

Kvinner som prester.

Forslaget om kvinners adgang til å søke statens presteembeder blev vedtatt av Odelstinget to ganger med 60 mot 49 stemmer, men begge ganger forkastet av Lagtinget. Det var dermed slått fast at det var et flertall på 78 av Stortingets medlemmer som holdt på en utvidelse av loven, slik som Arbeiderpartiet og flertallet i justiskomiteén foreslo. Men det hindret ikke at mindretallet hadde makt til å stanse saken. Ved avstemningen i plenum blev Odelstingets beslutning forkastet, idet 78 stemte for og 69 stemte mot. De 78 var Arbeiderpartiet, av venstre Arne Aas, Anton Jakobsen, Peersen og Valen, Ræder (fr.f.), Mjøen (r.f.), av bondepartiet Bjørnson og av høire Getz, frøken Swensson og Knut Jacobsen. Kvinnene fikk, ved forkastelse av hele loven, således heller ikke adgang til å bli statsråder og diplomater — foreløbig!

Budgettsaker m. v.*Arbeidsledighetsbevilgningen og nødsarbeidsbetalingen.*

Stortinget hadde i møte 8 februar sin første arbeidsledighetsdebatt. Socialkomitéens flertall — Arbeiderpartiet — innstillet på en bevilgning av ytterligere 5 millioner kroner til bekjempelse av arbeidsløsheten i den gjenstående del av inneværende termin, altså til 1 juli. Mindretallet i komitéen, de borgerlige representanter, hadde optatt Regjeringens forslag om at det bare blev bevilget 2 millioner kroner. Under behandlingen blev det videre fremsatt et subsidiært forslag av Dybwad Brochmann om 3 millioner kroner.

Ved voteringen blev først innstillingen, 5 millioner, forkastet med 77 mot 71 stemmer. Derpå blev 2 millioner kroner (proposisjonen) vedtatt med 78 mot 70 stemmer, som blev avgitt for 3 millioner.

Med hensyn til vilkårene og betalingen for «nødsarbeidet» gikk våre parti-

feller ut fra at dette spørsmål blev tatt op nærmere behandlet av spesialkomitéen i forbindelse med kriseplanen, idet de understreket nødvendigheten av at det snarest skjedde en forandring i de hittilværende regler.

Spørsmålet blev tatt op senere gjennom følgende forslag av *Lothe* på Arbeiderpartiets vegne:

Stortinget anmoder Regjeringen om å dra omsorg for at nødsarbeidsbetalingen blir satt så høyt at både arbeideren selv og hans familie kan leve av lønnen uten samtidig å måtte ty til forsorgsvesenet.

For arbeid som blir satt i gang med dagverksbidrag fra staten, bør derfor forskuddet ikke ligge under 60 øre timen.

2. Skattetrekk ved nødsarbeide som settes i gang ved statsmidler eller ved dagverksbidrag fra staten må ikke være over 10 pct.

3. Dagsverksbidraget fra staten til kommunalt «nødsarbeide» forhøies fra kr. 1.50 til minst 2 kroner pr. dagsverk.

Forslaget blev enstemmig oversendt Regjeringen, idet forutsetningen var at saken kom tilbake til Stortinget med uttalelse fra socialkomitéen.

En tidsmessig socialreform.

Av socialkomitéen blev avgitt innstilling om oversendelse til Regjeringen av følgende forslag fra Arbeiderpartiet:

Regjeringen anmodes om å nedsette en fåtallig komité til å utrede og avgis forslag om en rasjonell ordning av vårt sociale forsorgs- og forsikringsvesen.

Forslaget var fremsatt for Stortinget 27 februar av Johan Nygaardsvold, Magnus Nilssen, Olav Steinnes og Sverre Støstad, ledsaget av en kort begrunnelse, hvori bl. a. henvistes til den socialreform som er gjennomført i Danmark.

Socialkomitéen fant at administrasjonen burde ta stilling til forslaget før det blev behandlet av komité og Storting.

Om oversendelsen blev det ført et kort ordskifte. Ved voteringen blev innstillingen om oversendelse vedtatt enstemmig.

Idrettsbevilgningen.

Under innstillingen fra helsekomitéen om bevilgning til støtte for idretten blev det av Arbeiderpartiet fremsatt forslag om en bevilgning av 250 000 kroner til oparbeidelse av idrettsplasser og skibakker som skulde stå til fri bruk for medlemmer av begge idrettsorganisasjoner. Dette var i forslaget tilknyttet som en betingelse for tilståelse av bidrag. Bevilgningen forutsattes stilt til departementets disposisjon for å anvendes i kommuner som satte i gang den slags arbeide til avhjelp av arbeidsledigheten blandt ungdommen.

Foruten den ekstraordinære bevilgning på budgettet foreslo fraksjonen at det ordinært blev bevilget 85 000 kroner til støtte for det almindelige idrettsarbeide fordelt med 30 000 kroner på A. I. F. og 55 000 kroner på «Landsforbundet».

Det siste beløp svarte til det som var opført av departementet — med tilslutning av komitéflertallet — under landsforbundet.

Ved voteringen forelå, foruten innstillingen og mindretallets forslag, et forslag av Monsen (a), støttet av Trædal (b), om sakens utsettelse for å tilbake-sendes komitéen. Dette forslag blev forkastet med 76 mot 69 stemmer.

Bevilgningen av de 250 000 kroner til idrettsplasser og skibakker blev forkastet med 77 stemmer og forslaget om 35 000 kroner til Arbeidernes Idrettsforbund med 78 stemmer mot 67 (Arbeiderpartiet.) Til slutt votertes alternativt mellom innstillingen og følgende forslag av Nygaardsvold: Til oparbeidelse av idrettsplasser og skibakker til alment bruk bevilges 55 000 kroner. — Flertallets forslag om at beløpet skulde bevilges til Landsforbundet for Idrett blev vedtatt med 76 stemmer mot 69 (Arbeiderpartiet samt Trædal og Haavard Hansen av bondepartiet).

Folkeforbundet.

Av *Vegheim* blev på vegne av Arbeiderpartiet optatt følgende forslag under beretningen fra Folkeforbundet og delegeretforsamlingen i 1933:

Stortinget henstiller til Regjeringen å foranledige Norge utmeldt av Folkenes Forbund.

Stats- og utenriksminister Mowinckel uttalte i debatten at Regjeringen vilde oversitte en eventuell beslutning nu om utmeldelse og betrakte den som en tom demonstrasjon.

Ved voteringen blev forslaget forkastet med 59 mot 55 stemmer. Voteringen foregikk under adskillig spenning, idet ikke mindre enn 36 var fraværende — de fleste med forfall, deriblandt militærkomitéens medlemmer som var ute på reise. Mindretallet var Arbeiderpartiets tilstedeværende representanter samt Dybwad Brochmann.

Beretningen om Folkeforbundet blev derefter enstemmig vedlagt protokollen.

Som utgifter under Folkeforbundet var opført 222 250 kroner, derav 197 250 kroner som Norges andel i forbundets utgifter for 1933.

Støstad uttalte at Arbeiderpartiet vilde stemme imot denne post ut fra den prinsipielle stilling vårt parti inntok til Folkeforbundet.

Videre foreslo han strøket den opførte bevilgning på 47 000 kroner til det interparlamentariske forbund.

Ved voteringen blev begge bevilgninger vedtatt mot Arbeiderpartiets stemmer.

Garantiavtalen med Sovjet-Samveldet.

Av den forsterkede sjøfarts- og fiskerikomité blev avgitt innstilling om delvis statsgaranti ved kredittsalg av norske varer til utlandet.

Med hensyn til det samlede garantiansvar, i henhold til den foreslåtte be- myndigelse sammen med tidligere garantibeslutninger, var det i komitéen et fler-

tall for proposisjonens forslag om 30 millioner kroner, mens et mindretall på 6 medlemmer — Arbeiderpartiet — foreslo 50 millioner.

Handelsdepartementet uttalte som sin forutsetning at eventuelle kredittsalg så vel av sild og fisk som andre varer til Sovjet-Samveldet inngår under den almindelige garantibemyndigelse, og at denne for øvrig anvendes til gjennomførelse av sådanne leveringskontrakter med de enkelte fremmede land som antas å være av betydning for norsk arbeidsliv.

Ved voteringen blev innstillingen — 30 millioner i samlet garantiansvar, hvorav 5 millioner reserveres for kredittsalg av sild og andre fiskeprodukter — vedtatt mot 63 stemmer som blev avgitt for Arbeiderpartiets forslag.

Johan Nygaardsvold,
formann.

Alfr. Aakermann.

Register for Stortingsgruppens beretning.

	Side
<i>Gruppens sammensetning</i>	57
<i>Avdelingene. — Presidentvalgene</i>	58
<i>De faste komitéer</i>	58
<i>Spesialkomitéen</i>	59
<i>Regjeringens stilling og trontaledebatten</i>	60
<i>Krisekomitéens innstilling</i>	61
Regjeringens budgетtforslag.	
Mindretallets forslag til forhøielse.	
<i>Kriseplanens behandling</i>	63
Arbeidsledighetsbevilgningen.	
Det ekstraordinære arbeide.	
Den arbeidsløse ungdom.	
Aldersgrensen og arbeidstiden.	
Boligbyggingen.	
Veibevilgningene.	
Jernbanebyggingen.	
Industrien.	
Fiskeriene.	
Rentelettelser og gjeldsoppgjør.	
Kommunene.	
Bureisingen og jordbruket.	
Bank- og pengespørsmål.	
<i>Kriselovene</i>	72
Moratorieloven.	
Regulering av utlånsrenten.	
Ekspropriasjonsloven for kommunene.	
<i>Kabinettspørsmål på arbeidsbudgettene</i>	75
<i>Finans- og idrettsspørsmål</i>	78
Den ekstraordinære formuesskatt og arveavgiften.	
Ekstraskatten på kooperasjonen sløifes.	
Statskasseveksler. — Kredittutvidelse.	
Lånekonvertering.	
<i>Den nye forsvarsordning gjennomføres</i>	80
<i>Militærbudgettene</i>	82
Rekruttskolen forlenges til 60 dager.	
Distriktsbefalet.	
Krigsskib eller isbryter?	
Skyttervesenet.	
<i>Lånekassene og gjeldsoppgjørene</i>	86
<i>Jordbrukskrisen og jordbrukslovene</i>	88
Margarinavgiften og kraftforavgiften.	
Tvangsauksjonene og melkeprodusentene.	
Korntrygden.	
Bureisingsbevilgningen	

	Side
<i>Fiskeriene</i>	94
Fiskerikomiteéns nedsettelse.	
Trålerplagen.	
<i>Skole- og kulturbudgettene</i>	97
<i>Hydro-overenskomsten. — Krav om bedriftskontroll</i>	98
<i>Avstemningsreglene for meglingsforslag</i>	100
<i>Politiordningen</i>	103
<i>Embedsbesettelsene</i>	105
<i>Statens dobbeltstillinger</i>	107
<i>Tjenestemennene</i>	108
Avansementsforholdene. — Aldersgrensens nedsettelse.	
Boligsaken.	
Dyrtidstilleggene.	
<i>Interpellasjoner</i>	109
Iivalkrisen.	
Veifondspengene som gikk til kreditorene.	
Ødeleggelsen av garnredskapene.	
Nøden på Frøya.	
Forskjellige mosjoner.	
<i>Grunnlovssaker</i>	112
<i>Lovforslag av Arbeiderpartiet</i>	114
Arbeidstvistloven.	
Tukthusloven.	
Loven om bemanning til sjøs.	
Vilkårlig lønnstrekk.	
Iusvær og arbeidsformidling på landet.	
De private interesser i Norges Bank.	
Bureisingen og odelsretten.	
Jordlovens revisjon.	
Arbeidstiden for chauffører.	
Skattelovene.	
<i>Forskjellige lover</i>	117
Husleiereguleringen	
Uniformsforbudet.	
Inhabilitetsloven.	
Edruelighetslovgivningen.	
Fiskerilovene.	
Forholdstallsvalg i kommunestyrene.	
Kommunalbankens ledelse.	
Veiavgiftenes fordeling.	
Mørkemennene på ferde.	
Kvinner som prester.	
<i>Budgettsaker m. v.</i>	120
Arbeidsledighetsbevilgningen og nødsarbeidsbetalingen.	
En tidsmessig socialreform.	
Idrettsbevilgningen.	
Folkeforbundet.	
Garantiavtalen med Sovjet-Samveldet.	

